

วารสารวิชาการ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal

ISSN (Print): 2392-5957

ISSN (Online): 2672-9180

ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566 vol. 11 no. 1 January - June 2023

บทความวิชาการ

- การสืบสวนสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กและเยาวชนออนไลน์ ปฐมพงษ์ ศรีหาพล และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล
- การกระทำโดยจำเป็นในกรณีการเลือกรักษาของแพทย์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เหมือน สุขมาตย์ และ อภิชาติ อาวจำปา
- เครือข่ายอาชญากรรมกับการปลอมแปลงหนังสือเดินทาง อัคราภา ถนัดเดินข่าว

บทความวิจัย

- กลลวงของการใช้เครื่องสำอางปลอมในกลุ่มพรีตี้ ณฐมน นวมนาคะ, บุญยง ชื่นสุวิมล และ จุฑามาศ จุลจันทร์ซี่
- ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทย วรวิทย์ ไชยตา และ ถวัลย์ ฤกษ์งาม
- มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการผลิตรังนกจากบ้านนกแอ่นกินรังในมาเลเซีย และแนวทางการออกแบบกฎหมายควบคุมการผลิตของประเทศไทย อมรรัตน์ อำมาตเสนา
- มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อะริยา ปรีดาสุทธิ และ วิกรณ์ รักษ์ปวงชน
- ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย เปรียบเทียบกับสาธารณรัฐตุรกี และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี อัครพงศ์ บุญแท้, ศิริเพ็ญ จันทร์นิยม และ มัทยา จิตติรัตน์

คำพิพากษาฎีกาที่ 3410/2565

ปรัชญาคณะนิติศาสตร์: ยึดมั่นหลักนิติธรรม เป็นผู้นำด้านการพัฒนา สร้างเสริมคุณค่าประชาธิปไตยให้ยั่งยืน

ผ่านการรับรองคุณภาพ
TCI
กลุ่มที่ 2

คนของพระราชา ข้าของแผ่นดิน
ขอเป็นข้าราชการทุกชาติไป

แหล่งที่มา: ภาพจากงานประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

พระบรมราโชบายด้านการศึกษา ๔ ประการ
ของ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ ๑๐

๑. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
๓. มีงานทำ มีอาชีพสุจริต

๒. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม
๔. เป็นพลเมืองดี

นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ผู้บันทึก

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2566

เจ้าของ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นฐานเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือทางด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

สาขาที่รับตีพิมพ์

1. สาขาวิชานิติศาสตร์
2. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

กำหนดการตีพิมพ์

ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

ข้อตกลง

- บทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- การตรวจทางวิชาการจะปกปิดชื่อระหว่างกัน กล่าวคือ ผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบชื่อผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความจะไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blind Peer Review)
- ความเห็นใด ๆ ของผู้เขียนบทความ กองบรรณาธิการไม่มีข้อผูกพันด้วย และผู้เขียนบทความจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากบทความ
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนสมบูรณ์
- บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่ หรือพิมพ์ซ้ำ หรือพิมพ์ซ้ำซ้อน หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด
- บทความที่อยู่ในกระบวนการของวารสารจะเป็นไปตามจริยธรรม จรรยาบรรณ และมาตรฐานของการจัดการวารสาร

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2566

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.นิโรธี จุลเหลา

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์จันตรี สิ้นสุภฤกษ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช สำราญจิตต์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ธีระ สิงห์พันธุ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์อมรรัตน์ อริยะชัยประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย วรรณเลิศสกุล	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์หริรักษ์ โล่ห์พัฒนานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.นที จิตสว่าง	สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
นายกิตติพัฒน์ เดชะพหล	กรมราชทัณฑ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลย์พร พรพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลอพร ศุภสร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์ไวกุณฐ์ ครองยุทธ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์มานัส สมสวย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

กองบริหารงานวารสาร

นายไกรสร พันพงศ์แข็ง
นายเจนณรงค์ โพธิมงคล

บทบรรณาธิการ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้ดำเนินการจัดทำวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มาอย่างต่อเนื่องจนเข้าสู่ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2566 โดยบทความฉบับนี้ มีบริบทเนื้อหาของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ครอบคลุมในทุกมิติ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านอย่างยิ่ง ทั้งในเรื่องการเพิ่มพูนความรู้และรู้เท่าทันเหตุการณ์สังคม

ในโอกาสนี้ กองบรรณาธิการ วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ขอขอบคุณผู้เขียนที่ส่งผลงานเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ รวมถึงขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านจนทำให้กระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ เผยแพร่บทความสำเร็จลุล่วงด้วยดี ก่อเกิดองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนาต่อยอดและสร้างผลงานที่มีคุณค่าทางด้านวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อไป

อาจารย์ ดร.นิโรธรี จุลเหลา

บรรณาธิการ

บทความวิชาการ

- การสืบสวนสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กและเยาวชนออนไลน์
Investigation of Online Sexual Exploitation of Children and Youth
ปฐมพงษ์ ศรีหาพล และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล
Pathompong Srihapon and Unisa Lerdtomornsakul..... 1
- การกระทำโดยจำเป็นในกรณีการเลือกรักษาของแพทย์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19
Necessary Action in the Case of the Doctor's Choice of Treatment in the Situation Spread of Covid-19
เหมือน สุขมาตย์ และ อภิชาติ อาวจำปา
Muan Sukamart and Apichart Aowchumpa..... 15
- เครือข่ายอาชญากรรมกับการปลอมแปลงหนังสือเดินทาง
Criminal Network and Passport Fraud
อัคราภา ถนัดเดินข่าว
Acharapa Tanaddernkao..... 27

บทความวิจัย

- กลลวงของการใช้เครื่องสำอางปลอมในกลุ่มพรีตตี้
Deceit of Using Fake Cosmetics among the Pretty Girls
ณฐมน นวมนาคะ, บุญยง ชื่นสุวิมล และ จุฑามาศ จุลจันทรังษี
Nathamon Nuamnak, Boonyong Chuensuwimon and Juthamas Julchantrangsee..... 41
- ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทย
Problems of Court Hearing Involved Forensic Evidences in Trial of Thai Court
วรวิทย์ ไชยตา และ ถวัลย์ ฤกษ์งาม
Worawit Chaiyata and Thaval Rerksngarm..... 55

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

• มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการผลิตรังนกจากบ้านนกแอ่นกินรังในมาเลเซีย และแนวทางการออกแบบกฎหมายควบคุมการผลิตของประเทศไทย Legal Measures Regarding the Production Process of Bird's Nests from Birdhouses in Malaysia and the Design Guidelines of Thailand's Production Control Laws อมรรัตน์ อัมมาตเสนา Amonrat Ammartsena.....	69
• มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล Legal Measures for Personal Data Protection อะริยา ปรีดาสูทธิ์ และ วิกรณ์ รักษ์ปวงชน Ariya Preedasuth and Vikorn Rakpuangchon.....	83
• ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคล ของประเทศไทย เปรียบเทียบกับสาธารณรัฐตุรกี และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี Problems with First Aid Equipment on Private Cars in Thailand Comparison with the Republic of Turkey and Germany อักรพงศ์ บุญแท้, ศิริเพ็ญ จันทรนิยม และ มัทยา จิตติรัตน์ Akarapong Boontae, Siripen Junniyom and Mattaya Jittirat.....	97
คำพิพากษาฎีกา • คำพิพากษาฎีกาที่ 3410/2565.....	109
คำแนะนำสำหรับการเขียนบทความ.....	110
การส่งบทความ.....	133
ขั้นตอนการตีพิมพ์.....	134
แบบเสนอต้นฉบับเพื่อลงตีพิมพ์.....	135
จริยธรรมในการตีพิมพ์.....	136

การสืบสวนสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ
จากเด็กและเยาวชนออนไลน์
Investigation of Online Sexual Exploitation of Children and Youth

ปฐมพงษ์ ศรีหาพล¹

กองกำกับการสายตรวจ กองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ

29 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10190, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: 638008524@student.chula.ac.th

Pathompong Srihapon²

Patrol Division Patrol and Special Operations Division

29 Vibhavadi Rangsit Road, Ladyao, Chatuchak, Bangkok 10190, Thailand

Email: 6380083524@student.chula.ac.th

อุนิษา เลิศโตมรสกุล³

สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: unisa.l@chula.ac.th

Unisa Lerdtomornsakul⁴

Major of Criminology and Criminal Justice, Department of Sociology and Anthropology,

Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand

Email: unisa.l@chula.ac.th

Received: February 4, 2023 Revised: April 16, 2023 Accepted: April 24, 2023

¹ ร.ต.อ., รองสารวัตร.

² Pol. Capt., Deputy Inspector.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กและเยาวชนออนไลน์ และเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กและเยาวชนออนไลน์ โดยจะกล่าวถึงลักษณะของการสืบสวนสอบสวนที่เกี่ยวกับคดีความผิดที่มีผู้เสียหายหรือเหยื่อเป็นเด็กและเยาวชน รวมถึงการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากผู้เสียหายหรือเหยื่อเป็นเด็กและเยาวชน ไปจนถึงลักษณะของคดีที่เป็นคดีออนไลน์ ซึ่งหมายถึงคดีที่เกิดขึ้นบนระบบอินเทอร์เน็ต โดยคดีออนไลน์จะมีความแตกต่างออกไปจากคดีทั่วไป กล่าวคือ เป็นคดีที่เกิดขึ้นบนโลกอินเทอร์เน็ตซึ่งยุคปัจจุบันมีการใช้ระบบอินเทอร์เน็ตกับชีวิตประจำวันกัน ดังนั้นจึงมีความยากและซับซ้อนในการสืบสวนสอบสวนคดีออนไลน์เพราะทำให้พิสูจน์ทราบถึงผู้กระทำผิดได้ยาก อีกทั้งผู้เสียหายหรือเหยื่อเป็นเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นบุคคลที่ยังมีวุฒิภาวะรวมทั้งประสบการณ์ต่ำกว่าผู้ใหญ่ การสอบสวนจึงแตกต่างจากการสอบสวนบุคคลธรรมดา

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศที่เด็กและเยาวชนเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตที่สูง การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจะเพิ่มสูงขึ้นตามช่วงอายุที่มากขึ้น กิจกรรมออนไลน์เป็นที่นิยมมากที่สุดในกลุ่มเด็ก โดยใช้เพื่อส่งข้อความหรือแชท การใช้อินเทอร์เน็ตในการบ้านที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียน หรือค้นหาข้อมูลใหม่ ๆ แต่สิ่งที่เป็นข้อกังวลใจอย่างมากสำหรับเด็ก คือการที่เด็กสื่อสารกับบุคคลที่ไม่รู้จักผ่านอินเทอร์เน็ต โดยตกเป็นผู้เสียหายจากการถูกแสวงหาประโยชน์และการล่วงละเมิดทางเพศออนไลน์ อาทิ การถูกขู่ว่าจะเปิดเผยความลับเพื่อให้เข้าร่วมกิจกรรมทางเพศ การส่งต่อรูปภาพทางเพศของพวกเขาโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือบีบบังคับให้ร่วมกิจกรรมทางเพศโดยสัญญาว่าจะให้ค่าตอบแทน โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่เด็ก ๆ ระบุว่าถูกแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศและการล่วงละเมิดทางเพศออนไลน์ ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสืบสวนสอบสวนของผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถที่ทันสมัย เพื่อตามให้ทันโลกอินเทอร์เน็ต เพื่อที่จะได้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมกับผู้กระทำความผิดและเป็นข้อเสนอแนะในแนวทางการป้องกันที่จะปกป้องเหยื่อจากการกระทำผิด

คำสำคัญ: การสืบสวนสอบสวน; การแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ; เด็กและเยาวชน; ออนไลน์

Abstract

The purpose of this article is this paper is intended to study the investigation of online sexual exploitation of children in Thailand as well as to provide the solution It focused on the investigation nature of general offences consisting of children and juvenile as victim, including sexual exploitation of children and juvenile offence. It also focuses on investigation nature of online sexual exploitation of children and juvenile cases, which different from general cases due to difficultness in investigation procedure on finding culprits and on juvenile sensitiveness. It focused on the investigation nature of general offences consisting of children and juvenile

as victim, including sexual exploitation of children and juvenile offence. It also focuses on investigation nature of online sexual exploitation of children and juvenile cases, which different from general cases due to difficultness in investigation procedure on finding culprits and on juvenile sensitiveness.

The study found that Thailand is one of the countries where juveniles have high internet access. The frequency of internet access raised along with age. Top three online actives among juvenile were “chatting,” “doing school assignment,” “searching for learning new information.” The huge concern was the unknown whom juvenile communicates through the internet. Such communication could led juvenile into online sexual exploitation, for example, threatening juvenile to expose secrets in order to engage them in sexual activity, unauthorized transmission of sexual images of the juvenile, or coercing juvenile to engaging in sexual activity by promising compensation. In summary, officers involved in the judicial process requires to be keep up with advancements of technology for investigation effectiveness and for better protection of juvenile from online sexual exploitation.

Keywords: Investigation; Sexual Exploitation; Children and Youth; Online

1. บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบัน โลกได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของอาชญากรรมมาโดยตลอด โดยในยุคเริ่มแรกของการศึกษาอาชญาวิทยา อาชญากรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากจะเป็นอาชญากรรมตามท้องถนน (Street Crime)⁵ แนวทางในการสืบสวนสอบสวนของคดีความผิดเหล่านั้นก็ว่ากันไปตามพยานหลักฐานที่ปรากฏไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล ประจักษ์พยาน หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคดีนั้น ๆ โดยเหยื่อของอาชญากรรมส่วนมากจะเป็นผู้ที่อ่อนแอหรือพร้อมที่จะตกเป็นเหยื่อ ตามทฤษฎีปกตินิสัย (Routine Activity Theory) โดย โคเฮน (Cohen) และเฟลสัน (Felson) กล่าวว่า อาชญากรรมจะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ อาชญากรที่มีแรงจูงใจในการกระทำความผิด โอกาสในการกระทำความผิดซึ่งขึ้นอยู่กับจังหวะ สถานที่ และเวลาที่เหมาะสม และเหยื่อที่ขาดผู้คุ้มครองปกป้อง โดยเหยื่อที่เป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นกลุ่มที่ง่ายต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมไม่ว่าจะเป็นคดีแบบใด คดีเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กและเยาวชน ก็เกิดขึ้นในรูปแบบของอาชญากรรมบนท้องถนน เช่น การข่มขืนเด็ก การเอาเด็กไปขายเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศ ทำให้เหยื่อที่เป็นเด็กเกิดเสียหายทางด้านร่างกายและจิตใจ และเกิดความอับอายเมื่อคนทั่วไปทราบว่าเป็นเหยื่ออาชญากรรม เคยเป็นผู้ถูกคุกคามทางเพศ⁶

⁵ ดิเรกฤทธิ์ บุษยธนากรณ์ และสุนทิพย์ จิตสว่าง, “การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของอาชญากรรมในศตวรรษที่ 21: ปัญหาอาชญากรรม ลูกผสมในสังคมไทย,” *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* 52, ฉ. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2556): 1-29.

⁶ Cohen E. Lawrence and Marcus Felson, “Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach,” *American Sociological* 44, no. 4 (August 1979): 588-608.

โดยแต่เดิมผู้กระทำความผิดจะสามารถเข้าถึงเด็กที่อาศัยอยู่ในภูมิลำเนาเดียวกันหรือที่รู้จัก แต่หลังจากโลกถูกเชื่อมด้วยอินเทอร์เน็ต ผู้กระทำความผิดสามารถเข้าถึงเด็กจำนวนมหาศาลที่ใช้เวลาบนช่องทางต่าง ๆ ในหน้าเว็บไซต์จำนวนนับไม่ถ้วน รวมทั้งเกมส์ และสังคมออนไลน์ ปัจจุบันเป็นยุคของการสื่อสารไร้พรมแดนเป็นยุคของโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้รูปแบบอาชญากรรมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยเปลี่ยนจากอาชญากรรมที่เกิดบนท้องถนนเป็นอาชญากรรมที่เกิดขึ้นบนโลกออนไลน์หรือโลกอินเทอร์เน็ต โดยผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) อินสตาแกรม (Instagram) และติ๊กต็อก (Tiktok)⁷ ซึ่งเหยื่อก็คือผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ขาดการปกป้องคุ้มครองก็คือเด็กและเยาวชน เพราะง่ายสะดวกต่อการเข้าถึง ขาดการยั้งคิด ไร้เดียงสาและอ่อนต่อโลก ปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงคือ การไม่มีบัตรประชาชนหรือสถานะพลเมือง ขาดการศึกษา ครอบครัวแตกแยก ขาดความเชื่อมั่นในเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลกฎหมาย กฎหมายขาดความเอาใจใส่ต่อผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ขาดความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยของอินเทอร์เน็ต เพราะโลกออนไลน์เสมือนประตูดมทึบที่ปิดโอกาสให้บุคคลแปลกหน้าเข้ามาทำความรู้จักคุ้นเคยกับเด็กถึงในบ้าน ทั้งยังเป็นภัยอันตรายที่เคลือบแฝงมาในรูปแบบที่สร้างความเพลิดเพลินหรือส่งความรู้สึกเชิงบวกทำให้เด็กไม่อาจรู้ได้ซึ่งภัยคุกคามและความเสี่ยงที่ตนจะถูกแสวงหาประโยชน์ทางเพศ ทำให้โอกาสในการเกิดอาชญากรรมเพิ่มขึ้นประกอบกับอาชญากรก็มีแรงจูงใจในการประกอบอาชญากรรมเพราะง่ายต่อการกระทำความผิดเช่นกัน ดังนั้นแนวทางในการสืบสวนสอบสวนของคดีความผิดเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กและเยาวชนออนไลน์ จึงต้องมีการพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัย โดยคำนึงถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่นำไปสู่อำนาจของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสืบสวนสอบสวน สามารถนำไปสู่การจับกุมและลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางยุติธรรมที่เกี่ยวกับคดีการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กและเยาวชนออนไลน์ด้วย

2. การแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กและเยาวชนออนไลน์

กฎหมายหลายฉบับได้ให้คำจำกัดความคำว่าเด็กและเยาวชนที่แตกต่างกันออกไปแต่ก็มีความหมายใกล้เคียง พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ ส่วน “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ตามกฎหมายฉบับนี้เราได้ความหมายของคำว่า เด็ก กับเยาวชนแล้วคืออายุยังไม่เกิน 15 ปี เรียกว่าเด็ก ส่วนบุคคลที่อายุเกิน 15 ปี แต่ยังไม่ถึง 18 ปี เรียกว่าเยาวชน ส่วนพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ให้ความหมายว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลผู้มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ในบทความนี้จะให้ความหมายของคำว่าเด็กและเยาวชนมีความหมายเดียวกัน โดยใช้คำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลผู้มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 24 ปี พ.ศ. 2558 ได้ระบุความหมายของสื่อลามกอนาจารเด็กไว้ว่า สื่อลามกอนาจารเด็ก หมายความว่า วัตถุหรือสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการกระทำทางเพศของเด็กหรือกับเด็กซึ่งมีอายุไม่เกินสิบแปดปี โดยรูป เรื่อง หรือลักษณะสามารถสื่อไปในทาง

⁷ บารเมษฐ์ ดวงเพชร, “การคุกคามทางสื่อออนไลน์ต่อนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการสื่อสารดิจิทัล คณะสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2559), 10.

ลามกอนาจาร ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของเอกสารภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพระบายสี สิ่งพิมพ์ รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ หรือรูปแบบอื่นใดในลักษณะทำนองเดียวกัน และให้หมายความรวมถึงวัตถุหรือสิ่งต่าง ๆ ข้างต้นที่จัดเก็บในระบบคอมพิวเตอร์หรือในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นที่สามารถแสดงผลให้เข้าใจความหมายได้ อธิบายแบบเข้าใจง่ายก็คือ หมายถึงวัตถุหรืออะไรก็ตามที่สื่อถึงเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่สื่อไปในทางเพศนั่นเอง เมื่อประกอบกับความหมายของการแสวงหาประโยชน์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ “แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” หมายความว่า การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาขูดเหงื่อ การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า หรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคลไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กและเยาวชน หมายถึงการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามกของเด็กหรือกับเด็กซึ่งมีอายุไม่เกินสิบแปดปี ซึ่งจะเข้าข่ายออนไลน์จะต้องมีส่วนประกอบกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 มาตรา 14 ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ... (4) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวกับสื่อลามกอนาจารเด็กจึงมีทั้งครอบคลุม ส่งต่อ และใช้เพื่อค้าขายหรือประกอบการค้าขาย โดยอัตราโทษเพิ่มขึ้นตามลำดับ⁹

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ซึ่งแท้จริงแล้ววัยเด็กเป็นวัยที่เชื่อมั่นในตนเอง รู้จักให้อิสระตนเอง ไม่กลัวที่จะแสดงออก หัวเราะ สนุก มีความสุขอย่างเต็มที่ ซึ่งปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมคือ การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก (Sexual Exploitation of Children) การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก หมายถึง การบังคับ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำความผิดประการใด ให้เด็กกระทำการใด หรือไม่กระทำการใด อันเป็นการแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กโดยมีผู้ใดตกเป็นผู้เสียหายจากการแสวงหาประโยชน์จากทั่วโลก มี 4.5 ล้านคน และร้อยละ 20 ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อเหล่านี้มี 6 รูปแบบ ได้แก่ 1) การแสวงหาประโยชน์จากเด็กในการค้าประเวณี 2) การค้าเด็กเพื่อวัตถุประสงค์ทางเพศ 3) การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กในการเดินทางและการท่องเที่ยว 4) การบังคับเด็กแต่งงาน 5) วัตถุหรือสิ่งแสดงการล่วงละเมิดทางเพศเด็ก และ 6) การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กออนไลน์¹⁰

⁹ วราภรณ์ จารุทิพย์มงคล, จรัส เล็งวิทยา และกัณธ ก่ำประเสริฐ, “ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความผิดฐานครอบครองสื่อลามกอนาจารเด็ก,” *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น* 4, ฉ. 3 (กันยายน-ธันวาคม 2563): 38.

¹⁰ ศตพร ปิ่นเกษ, “กฎหมายเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะ บริจาคอวัยวะและการค้าอวัยวะมนุษย์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มจร มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2564), 43.

¹¹ สำนักข่าวอิศรา, “9% ของเด็กไทย 12-17 ปี ถูกคุกคามทางเพศออนไลน์ ส่วนใหญ่เป็นคนที่รู้จัก,” รายงาน-สก็ป, *สำนักข่าวอิศรา*, 25 กุมภาพันธ์ 2565, สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2566, <https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/106857-isranews-Thailand-a.html/>

การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กออนไลน์ (Online Child Sexual Exploitation) เป็นหนึ่งในรูปแบบของการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็ก เป็นปัญหาระดับโลกที่วิวัฒนาการอย่างรวดเร็ว สถานการณ์การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กออนไลน์มีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ และพบการล่วงละเมิดในหลายรูปแบบ เช่น การผลิตภาพลามกเด็กและอัปโหลดขึ้นสู่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) การไลฟ์สด การส่งภาพโป๊ระหว่างเด็กด้วยกันเอง การใช้ภาพโป๊เพื่อแบล็กเมล (Blackmail) และการละเมิดข้อมูลออนไลน์ เป็นต้น

จากสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ใช้งานทั่วโลกในปี 2017 โดยสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) พบว่า ประชากรโลกส่วนใหญ่ที่เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีช่วงอายุประมาณ 15-24 ปี ซึ่งสะท้อนว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มที่จะตกเป็นเป้าหมายของภัยคุกคาม ความรุนแรง และการแสวงหาประโยชน์ทางเพศบนโลกออนไลน์ได้มากที่สุด ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า มีการรายงานรับแจ้งสื่อลามกอนาจารเด็กเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 640 รายการในปี 2016 เพิ่มขึ้นมากกว่า 1 เท่าตัวเป็น 1,400 รายการในปีที่ผ่านมา และมีแนวโน้มที่จะรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลงานวิจัยที่มูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กจัดทำร่วมกับองค์การตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศ (International Criminal Police Organization: INTERPOL) ที่พบว่า ยิ่งผู้ตกเป็นเหยื่อมีอายุน้อย อัตราการถูกล่วงละเมิดยิ่งมีแนวโน้มรุนแรงและเพิ่มสูงขึ้น โดยผู้เสียหายส่วนใหญ่เป็นเด็กช่วงก่อนเข้าสู่วัยรุ่นสูงถึงร้อยละ 56.20 และเป็นแค่เด็กทารก ร้อยละ 4.30 ซึ่งเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และยังไม่สามารถระบุตัวตนได้¹¹

ปัจจุบันมีการส่งต่อและเผยแพร่สื่อลามกอนาจารและการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กในรูปแบบต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น ไฟล์ภาพ คลิปวิดีโอ ข้อความลามก และการถ่ายทอดสด (Live Streaming) โดยใช้การเข้ารหัสหรือแบล็กเมลเพื่อแสวงหาประโยชน์หรือเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ทางเพศ ซึ่งข้อมูลจากบริษัทไมโครซอฟท์เปิดเผยว่าในทุก ๆ 60 วินาทีมีการซื้อขายและส่งต่อภาพลามกอนาจารเด็กประมาณ 500 ภาพทั่วโลก โดยในแต่ละวันมีไฟล์ภาพทั้งที่ลามกและไม่ลามกได้รับการอัปโหลดและส่งต่อกันทั้งหมดกว่า 1.8 พันล้านภาพ อีกทั้ง รายงานของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime: UNODC) ยังระบุถึงแนวโน้มว่าไทยกำลังจะกลายเป็นศูนย์กลางการล่วงละเมิดทางเพศเด็กผ่านทางเว็บแคมแห่งใหม่ในภูมิภาคนี้แทนที่ฟิลิปปินส์อีกด้วย ซึ่งรูปแบบของการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กออนไลน์¹²

2.1 สื่อแสดงการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็ก (Child Sexual Abuse Material: CSAM)

สื่อแสดงการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็ก หรือสื่อการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก (Child Sexual Exploitation Material: CSEM) หมายถึง สื่อที่แสดงการละเมิดทางเพศเด็กในทุกรูปแบบ ที่แสดงให้เห็นการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็ก หรือกิจกรรมทางเพศที่กระทำต่อเด็ก รวมทั้งสื่อที่แสดงภาพเปลือย

¹¹ Marit et al., "The Impact of the Use of Information Technologies on Minors and Children Through Online Sexual Abuse and Exploitation," *Euromentor Journal* 13, no. 1 (March 2022): 66-89.

¹² Ibid., 70-74.

หรือถึงเปลือยของเด็ก เพื่อจุดประสงค์ในเรื่องเพศสัมพันธ์เป็นหลัก สื่อประเภทนี้รวมถึง “ภาพลามกอนาจารเด็กเสมือนจริง (Virtual Child Pornography)” แม้จะไม่ได้ทำอันตรายต่อเด็กจริง แต่ก่อให้เกิดผลต่อเด็กเพราะอาจถูกนำไปใช้ในกระบวนการเตรียมเด็กเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศ ทำให้ตลาดค้าสื่อทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กดำรงอยู่ต่อไปและทำให้เกิดวัฒนธรรมความชินชาและไม่แยแส (Culture of Tolerance) ต่อการนำเด็กมาล่วงละเมิดผ่านสื่อออนไลน์และเป็นการบ่มเพาะอุปสงค์ในการละเมิดทางเพศต่อเด็ก¹³

2.2 การเตรียมเด็กออนไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ทางเพศ (Online Grooming)

การเตรียมเด็ก คือ กระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับเด็ก โดยการสื่อสารกับเด็กผ่านอินเทอร์เน็ตหรือเทคโนโลยีดิจิทัลอื่น ๆ หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้วยเจตนาเพื่อล่อลวง ควบคุมหรือยุยงให้เด็กร่วมกิจกรรมทางเพศ โดยอาจมีการเดินทางมาพบเด็ก หรือชักจูงให้เด็กออกมาพบเพื่อล่วงละเมิดทางเพศจริง ๆ หรือการล่วงละเมิดทางเพศเด็กผ่านทางเว็บแคม ผู้ล่วงละเมิดมักค้นหาเด็กที่อยู่ในภาวะเปราะบาง ดังเช่น ปัญหาเรื่องความมั่นใจในตนเอง เด็กที่โดดเดี่ยว พฤติกรรมการเตรียมเด็ก ได้แก่ การสนองความต้องการของเด็ก เช่น ให้ความสนใจและของขวัญ การบังคับจิตใจ การควบคุม “การสอนเรื่องเพศ” และการทำให้เด็กรู้สึกชินชา สร้างความสัมพันธ์ทางเพศกับเด็กอย่างรวดเร็วหรือซ้ำ ๆ การมีความลับร่วมกันเพื่อให้เด็กเข้าร่วมและไม่ปริปาก 6 ขั้นตอน ได้แก่ การเลือกเหยื่อ, สร้างความไว้วางใจ, เต็มเต็มความต้องการ, แยกเด็กออกมา, สร้างสัมพันธ์กับเด็ก และควบคุมเด็ก¹⁴

2.3 การส่งข้อความ หรือรูปภาพยั่วทางเพศ (Sexting)

การส่งข้อความ หรือรูปภาพยั่วทางเพศ (Sexting) หมายถึง การที่เด็กหรือวัยรุ่นสร้าง แบ่งปัน และส่งต่อภาพที่ชวนให้นึกถึงภาพเปลือยหรือเกือบเปลือย ผ่านทางโทรศัพท์มือถือ หรืออินเทอร์เน็ตส่วนมากเด็กมักส่งภาพหรือวิดีโอให้แฟน หรือเพื่อนที่ตนเองไว้วางใจ การส่งข้อความหรือสื่อลามกทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นปัญหา เนื่องจากเด็ก ๆ มักไม่เข้าใจถึงผลที่อาจตามมาจากพฤติกรรมเหล่านั้น และไม่ปกปิดข้อมูลที่ระบุตัวตน, เช็กดิง ทำให้เด็กตกอยู่ในภาวะเปราะบาง และเสี่ยงที่จะกลายเป็นผู้เสียหายจากการขู่กรรโชกทางเพศ (Sexual Extortion) การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyber Bullying) และบางครั้งภาพของพวกเขาอาจถูกคัดลอกหรือนำไปใช้ในการสะสมสื่อการละเมิดทางเพศต่อเด็กหรือแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก¹⁵

2.4 การแบล็คเมล์ทางเพศออนไลน์ (Sextortion)

การแบล็คเมล์ทางเพศออนไลน์ (Sextortion) คือ กระบวนการที่เด็กถูกบังคับข่มขู่ในโลกออนไลน์เพื่อให้สนองความต้องการทางเพศโดยให้เงินและสิ่งของอื่น หรือให้ผลิตสื่อทางเพศ ส่วนใหญ่มักเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจที่รับรู้ได้ระหว่างผู้กระทำความผิดกับเด็กที่เป็นผู้เสียหาย ทำให้ผู้กระทำความผิด

¹³ มูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก, “การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กในโลกออนไลน์,” <https://www.ecpat-th.org/article/1/online-child-sexual-exploitation.html/>

¹⁴ กษมา ประเสริฐสังข์, “มาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้เดินทางท่องเที่ยวเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2564), 9.

¹⁵ จิรนนท์ ดีเลิศ และจักรีรัตน์ แสงวารี, “พฤติกรรมกรรโชกขู่ทางเพศออนไลน์ในรูปแบบเช็กดิงของวัยรุ่นไทยในกรุงเทพมหานคร,” วารสารเกษมบัณฑิต 18, ฉ. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 142.

สามารถข่มขู่หรือบังคับให้เด็กตกลงตามข้อเรียกร้อง เช่น ส่งภาพโป๊เปลือยเพิ่มขึ้น ล่วงละเมิดทางเพศหรือด้านการเงิน บางกรณีการทารุณกรรมเลยเถิดจนเกินจะควบคุม จนทำให้ผู้เสียหายพยายามที่จะทำร้ายหรือปลิดชีวิตตนเอง เนื่องจากเป็นทางเดียวที่จะหนีจากวังวนนั้นได้¹⁶

2.5 การถ่ายทอดสดการละเมิดทางเพศต่อเด็ก (Live Streaming of Child Sexual Abuse)

การถ่ายทอดสดการละเมิดทางเพศต่อเด็ก (Live Streaming of Child Sexual Abuse) เกิดขึ้นเมื่อเด็กถูกบังคับ หรือล่อลวงให้ร่วมกิจกรรมทางเพศ หรือแสดงท่าทางยั่วยวนทางเพศ และกิจกรรมทางเพศนั้นก็ถูกถ่ายทอดสด หรือ “รับชมสด” ผ่านอินเทอร์เน็ตโดยบุคคลอื่นที่อยู่ห่างไกล ผู้ที่เข้ามาชมหรือขอให้มีการแสดงการล่วงละเมิดทางเพศเด็กมักจะคอยบงการว่าจะให้ทำอะไร และจ่ายเงินเข้ามาดูการถ่ายทอดสดดังกล่าว¹⁷

2.6 การกลั่นแกล้งรังแกกันบนโลกออนไลน์ (Cyber Bullying)

การกลั่นแกล้งรังแกกันบนโลกออนไลน์ (Cyber Bullying) คือ การโพสต์คำ พุดจาต่อเสียดให้ร้ายหรือขู่ทำร้าย ผ่านแชทหรือโพสต์หน้าโซเชียลมีเดียของผู้ถูกระทำ การนำความลับหรือภาพลับของเพื่อนมาเปิดเผยผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีการแชร์ต่อกันไปอย่างกว้างขวาง หรือการใส่ร้ายป้ายสี การคุกคามทางเพศแบบออนไลน์ ซึ่งการกระทำเหล่านี้เป็นการรังแกของเด็กและเยาวชนในยุคไฮเทค เป็นกรณีพิพาทระหว่างเด็กกับเด็กด้วยกันโดยที่ใช้เครื่องมือสื่อสารอย่างโทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ เชื่อมต่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม แชท หรือเว็บไซต์ต่าง ๆ ในการรังแกและกลั่นแกล้งกัน โดยสามารถทำได้ 24 ชั่วโมง การกระทำที่เข้าข่ายการกลั่นแกล้งรังแกกันบนโลกออนไลน์ (Cyber Bullying) จะเกิดจากเจตนาที่มุ่งร้ายให้อับอาย เจ็บใจ และเสียใจ ดังนั้นการกลั่นแกล้งกันบนโลกออนไลน์จึงมักจะเป็นการกระทำซ้ำ ๆ ไม่ใช่เพียงครั้งเดียวแล้วเลิก¹⁸

โดยข้อมูลจากการทำลายล้างอันตราย (Disrupting Harm) ซึ่งเป็นโครงการวิจัยเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์และการล่วงละเมิดทางเพศออนไลน์ที่จัดทำขึ้นจากความร่วมมือระหว่างมูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก องค์การตำรวจสากล และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ โดยสำนักงานวิจัยอินโนเซ็นติ โดยประเทศไทยมีที่เด็กอายุ 12-17 ปี มีอัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในปี 2563 ถึงร้อยละ 94¹⁹

โดยจากการสำรวจ 1,334 ครอบครัว สามารถจำแนกเป็น เด็กวัย 12-13 ปี เข้าถึงอินเทอร์เน็ตร้อยละ 88 อายุ 14-15 ปี ร้อยละ 97 และอายุ 16-17 ปี ร้อยละ 98 แสดงให้เห็นได้ว่า การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจะเพิ่มสูงขึ้นตามช่วงอายุที่มากขึ้น นอกจากนี้ ในกลุ่มเด็กผู้หญิงจะเข้าถึงอินเทอร์เน็ตร้อยละ 95 มากกว่ากลุ่มเด็กผู้ชายร้อยละ 93 และการอาศัยอยู่ในเมืองจะเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมากกว่าถึงร้อยละ 96 ขณะที่ชนบทอยู่ที่ร้อยละ 92²⁰

¹⁶ มูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก, “การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กในโลกออนไลน์,” <https://www.ecpat-th.org/article/1/online-child-sexual-exploitation.html/>

¹⁷ เรื่องเดียวกัน.

¹⁸ ฟาโหล สามารถ และคณาธิป ทองรวีวงศ์, “หลักการทางกฎหมายของประเทศไทยในการคุ้มครองสิทธิเด็กจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางสื่อออนไลน์,” *วารสารการบริหารปกครอง* 10, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564): 78-100.

¹⁹ สำนักข่าวอิศรา, “9% ของเด็กไทย 12-17 ปี ถูกคุกคามทางเพศออนไลน์ ส่วนใหญ่เป็นคนที่รู้จัก,” รายงาน-สก็ป, *สำนักข่าวอิศรา*, 25 กุมภาพันธ์ 2565, สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2566, <https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/106857-isranews-Thailand-a.html/>

²⁰ เรื่องเดียวกัน.

สำหรับจำนวนเด็กที่ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหมด 967 คน ส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์มือถือร้อยละ 96 รองลงมาคือคอมพิวเตอร์ร้อยละ 15 และแท็บเล็ตร้อยละ 5 ตามลำดับ ข้อมูลที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือเด็กที่ใช้งานอินเทอร์เน็ต อายุ 12- 17 ปี ที่ถูกคุกคามทางเพศออนไลน์เกิดขึ้นกับแพลตฟอร์มเฟสบุ๊กหรือเฟสบุ๊กเมสเซนเจอร์ร้อยละ 79 ทวิตเตอร์ร้อยละ 40 และติ๊กต็อกร้อยละ 38²¹

จากสถิติพบว่าผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่จะเป็นคนใกล้ชิดที่เชื่อถือรู้จักโดยเป็นผู้ใหญ่ที่อายุมากกว่า 18 ปี รองลงมาคือคนที่รู้จักที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งมากกว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลที่เด็กไม่รู้จัก โดยหลังจากถูกคุกคามแล้วผลกระทบที่เกิดขึ้นพบว่าเด็กรู้สึกว้าวุ่นสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ส่งผลกระทบต่อตนเองมากกว่าที่จะรู้สึกอับอายหรือรู้สึกหงุดหงิด และเมื่อเกิดเรื่องขึ้นแล้วเด็กเลือกที่จะไม่บอกเหตุการณ์ที่ตนถูกคุกคามทางเพศมากกว่าที่จะบอกกับผู้ปกครองหรือเพื่อน ซึ่งในทางกลับกันผลสำรวจบอกว่า เด็กบอกกับนักสังคมสงเคราะห์เพียงร้อยละ 1 โดยไม่ได้แจ้งกับสายด่วนให้คำปรึกษาหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเหตุผลที่ไม่กล้าที่จะบอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคือไม่รู้ว่าจะต้องบอกกับใครและไม่คิดว่าเป็นเรื่องร้ายแรงที่จะบอก รองลงมาคือรู้สึกอับอายและไม่ต้องการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทำผิดเดือดร้อนซึ่งสอดคล้องกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กคือบุคคลที่เด็กรู้จัก

3. การสืบสวนสอบสวนคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กและเยาวชน

การสืบสวนและการสอบสวนนั้น มีความหมายต่างกันทั้งด้านความหมายตามที่กฎหมายบัญญัติและแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ โดยการสอบสวนระหว่างบุคคลธรรมดาและเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี จึงมีความแตกต่างกันออกไปเนื่องจาก ผู้เสียหายที่เป็นเด็กนั้น ยังมีวุฒิภาวะรวมทั้งประสบการณ์ต่ำกว่าผู้ใหญ่ การสอบสวนเด็กด้วยวิธีปกติอาจทำให้ไม่สามารถได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและครบถ้วน เช่น บรรยากาศในการสอบสวนที่ไม่เหมาะสม ทำให้เด็กตื่นกลัว หรือเด็กไม่เข้าใจคำถามของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนไม่รู้วิธีการสื่อสารให้เด็กเข้าใจคำถาม ประกอบกับกระบวนการสอบสวนในคดีอาญาที่มุ่งเน้นพิสูจน์ความจริงในคดีอาจส่งผลกระทบทางด้านจิตใจต่อเด็ก โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศที่เด็กเป็นผู้เสียหาย ดังนั้น การสอบสวนจึงแตกต่างจากการสอบสวนบุคคลธรรมดา

3.1 การสืบสวนสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2 (10) บัญญัติไว้ว่า การสืบสวนหมายความว่า “การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด” โดยคดีที่มีผู้เสียหายเป็นเด็กหรือเยาวชน การสืบสวนสามารถดำเนินการได้อย่างอิสระตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีนั้น ซึ่งต่างจากการสอบสวน ซึ่งมาตรา 2 (11) บัญญัติไว้ว่า หมายความว่า “การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหมายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิด

²¹ เรื่องเดียวกัน.

มาฟ้องลงโทษ” ทั้งนี้ การสอบสวนบุคคลธรรมดาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนที่ได้ก็ได้และสามารถสอบสวนพยานหรือผู้เสียหายได้โดยลำพัง โดยที่ไม่ต้องมีใครอยู่ด้วย ดังนั้นแล้ว ความแตกต่างระหว่างการสืบสวนและการสอบสวนคือ การสืบสวน เจ้าหน้าที่สามารถทำการสืบสวนได้ทั่วทั้งราชอาณาจักร โดยไม่จำเป็นต้องมีส่วนของอายุของผู้เสียหายมาเกี่ยวข้อง เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด แต่การสอบสวนจำเป็นต้องเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการสอบสวนคือพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบ ในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ²²

3.2 การสืบสวนสอบสวนผู้เสียหายเป็นเด็กและเยาวชน

การสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในความผิดที่กฎหมายกำหนด คือ คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ เกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการข่มขืนต่อสู้อยู่เกี่ยวกับเสรีภาพ ทรัพย์สิน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ กำหนดไว้ว่าในการสอบสวนนั้นจะต้องมีองค์ประกอบดังนี้²³

- 1) การสอบสวนต้องดำเนินการในสถานที่ที่เหมาะสมซึ่งในแนวทางปฏิบัติควรทำงานสอบสวนที่สำนักงานอัยการประจำจังหวัดนั้น ๆ เนื่องจากพนักงานอัยการมีหน้าที่จะต้องเข้าร่วมการสอบสวนด้วย ประกอบกับเครื่องมือและบรรยากาศในสำนักงานอัยการเหมาะสมกว่าที่จะสอบสวนที่สถานีตำรวจ
- 2) เด็กสามารถร้องขอให้บุคคลที่ตนไว้วางใจเข้าร่วมการสอบสวนหรือถามปากคำด้วย โดยปกติจะเป็นบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ซึ่งทนายความหากประสงค์เข้าร่วมการสอบสวนหรือถามปากคำย่อมใช้สิทธิตามมาตรา 133 ทวิ เข้าร่วมฟังการสอบสวนได้
- 3) ต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมการสอบสวนหรือถามปากคำด้วย ทั้งนี้จะต้องได้รับการอบรมและขึ้นทะเบียนตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการขอและรับขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทำหน้าที่นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 4) ต้องมีพนักงานอัยการ เข้าร่วมในการสอบสวนหรือถามปากคำ
- 5) ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงที่สามารถนำออกถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันเหตุการณ์เด็กลี้ภัยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือไม่สามารถติดตามนำเด็กมาเบิกความได้ในชั้นศาลเพราะเหตุจำเป็น และกรณีที่ศาลเห็นสมควรหรือเด็กหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอโดยมีเหตุอันสมควร ศาลอาจสั่งให้เปิดบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวแทนการเบิกความชั้นศาลของเด็ก ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เด็กต้องเบิกความถึงเรื่องราวเหตุการณ์อันทำร้ายจิตใจของเด็กเป็นซ้ำสอง

²² เกษียร กมลชัยวานิช, “มาตรการการสอบสวนคดีอาญาร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยเจ้าพนักงานตำรวจ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2554), 31.

²³ วารุณี จันทร์ทอง, “มาตรการในการสอบสวนเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553,” วารสารรามคำแหงฉบับนิติศาสตร์ 3, ฉ. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2557): 76-77.

3.3 การสืบสวนสอบสวนคดีออนไลน์

ด้วยปัจจุบัน การแสวงหาพยานหลักฐานและการรวบรวมพยานหลักฐานไปจนถึงการพิสูจน์ความผิดจากคดีที่เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะทำได้ยากและมีอุปสรรคในการสืบสวนสอบสวน เนื่องจากผู้กระทำความผิดสามารถปกปิดตัวตนได้อย่างแนบเนียน หรืออาจจะแสดงตนให้เป็นบุคคลอื่นที่สร้างขึ้นใหม่ โดยขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยีหรือเป็นหน่วยงานเฉพาะที่มีความรู้ความสามารถที่จะทำการสืบสวนสอบสวน และการเข้าถึงข้อมูลจึงจำเป็นที่จะต้องขอข้อมูลจากให้บริการอินเทอร์เน็ตหรือผู้ให้บริการเครือข่าย (Internet Provider) เพื่อติดตาม แสวงหา ร่องรอยของผู้กระทำความผิด ตามที่ที่มีการใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลานานหรืออาจจะเป็นการเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต โดยการพิสูจน์ทราบว่าผู้ต้องสงสัยในคดีเป็นผู้กระทำความผิดจริงจะต้องจัดทำรายงานการสืบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเท่าที่หาได้เพื่อแสดงต่อศาลเพื่อขอให้ศาลอนุมัติหมายค้นหรือหมายจับ เพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

4. ปัญหาและอุปสรรคของการสืบสวนสอบสวน

ข้อมูลจากกลุ่มงานต่อต้านการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ต กองบังคับการตรวจสอบและวิเคราะห์อาชญากรรมทางเทคโนโลยี กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยมีคณะทำงานปราบปรามการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ต (Thailand Internet Crimes Against Children: TICAC) ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน ตรวจสอบ จับกุม ตามหลักกฎหมายทั่วไป หน้าที่ในการประสานงานระหว่างประเทศด้านการละเมิดทางเพศต่อเด็ก ซึ่งเป็นหน่วยงานทางกฎหมายที่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นคณะทำงาน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนโดยมีประเด็นได้แก่ เรื่องข้อกฎหมาย ประกอบกับข้อจำกัดทางด้านกฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการตั้งรูปคดีว่าเป็นข้อหาอย่างไร อาจจะมี ความซับซ้อนของกฎหมายหลายฉบับ ทั้งประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 การเก็บวัตถุพยาน การเข้าถึงข้อมูลบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ

4.1 ข้อกฎหมายที่ยังมีข้อบกพร่องในการปฏิบัติ

การสอบปากคำเด็กเพื่อใช้เป็นคำให้การยืนยัน หรือให้เบาะแสผู้กระทำความผิด เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการเข้าตรวจค้น ยังคงต้องใช้สหวิชาชีพ นักสังคมสงเคราะห์ ในปัจจุบัน การล่วงละเมิดทางเพศผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ แพร่หลายได้อย่างรวดเร็ว และหลายกรณีที่กระทบต่อจิตใจเด็กอย่างมหาศาล ประกอบกับการประสานนักสังคมสงเคราะห์ พนักงานอัยการ ต้องใช้เวลานานต่างจากสอบปากคำผู้ใช้เพียงแค่เข้ามาพูดคุย ทำบันทึกข้อความเล็กน้อยก็สามารถใช้เป็นเอกสารประกอบการรายงานสืบสวน เพื่อดำเนินการขอหมายค้นเข้าจับกุมได้โดยง่ายกว่าจะดำเนินการตามขั้นตอนทางกฎหมายเสร็จความเสียหายก็เกิดขึ้น หรือสื่อลามก แพร่หลายไปมากแล้ว ซึ่งในทางปฏิบัติมักจะใช้เพียงบิดามารดา หรือผู้ปกครองเด็กเท่านั้น โดยอ้างเหตุจำเป็นเร่งด่วน แต่ด้วยตัวเด็กไม่กล้าบอกผู้ปกครองทำให้ขาดความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่และตัวเด็กผู้เสียหาย

4.2 การเก็บรักษาวัตถุพยาน

พยานหลักฐานที่ตรวจพบ โดยปกติแล้วเมื่อพบของกลางต้องเก็บวัตถุพยานโดยไม่ให้พยานหลักฐานปนเปื้อน กล่าวคือ เมื่อเจอของกลาง เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ ต้องเก็บใส่ซองวัตถุพยาน แล้วนำส่งตรวจให้หน่วยพิสูจน์หลักฐาน แต่ในทางปฏิบัติ ไม่สามารถทำแบบนั้นได้ จำเป็นต้องพิสูจน์หาสื่อลามกอนาจาร ณ ที่ทำการตรวจค้น เพราะเนื่องด้วยปัจจุบัน สื่อลามกต่าง ๆ ไม่ได้เก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น แต่ยังถูกอัปโหลดไว้ในผู้ให้บริการฝากไฟล์ด้วย (Cloud) หากไม่เข้าตรวจดู ณ ที่เกิดเหตุ ไม่สอบถามรหัสผ่าน และเปลี่ยนรหัสผ่านป้องกันผู้ต้องหาหากลบพยานหลักฐานทิ้งในภายหลังแล้ว ทำแต่ส่งตรวจพิสูจน์หลักฐานดังที่กล่าวมาจะทำให้ท้ายที่สุดแล้วการพิสูจน์การกระทำผิดของผู้ต้องหาได้ยากขึ้น เนื่องจากผู้ต้องหาหากลบพยานหลักฐานทิ้งในภายหลังดังที่กล่าวมา แต่ในทางกลับกัน การเข้าถึงของกลาง ณ ที่เกิดเหตุ มักเป็นข้อต่อสู้ของผู้ต้องหาในชั้นศาล ในประเด็นของการปนเปื้อนของพยานหลักฐานเช่นกัน ในทางทฤษฎีของกฎหมายลักษณะพยาน การเข้าถึงของกลาง ณ ที่เกิดเหตุ ทำให้น้ำหนักของพยานหลักฐานน้อยลงไปเช่นกัน

4.3 การเข้าถึงข้อมูลที่เป็นแต่เป็นความลับใช้เวลานาน

ปัจจุบันเป็นปัญหาอย่างยิ่งกรณีการขอข้อมูลจากบริษัทเอกชนหรือหน่วยงานของภาครัฐ ที่แตกต่างหน่วยจาก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เช่น ธนาคาร เครือข่ายมือถือ ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ซึ่งในหลายกรณีต้องใช้ความเร่งด่วนในการสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด หากขอเป็นหมายเรียกพยานเอกสารตามระเบียบ มักใช้เวลานานเป็นเดือน ๆ กว่าจะได้ข้อมูลกลับมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องหาความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างหน่วยงาน หากคนรู้จักที่อยู่ในกลุ่มเจ้าหน้าที่ธนาคาร เจ้าหน้าที่ตรวจสอบสัญญาณโทรศัพท์ ทั้งที่จริง หากเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเข้าถึงข้อมูลนี้ได้โดยง่าย จะทำให้การสืบสวนสอบสวน มีความคืบหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการประสานขอข้อมูลโดยส่วนตัว ประสานทางข้าง มักจะได้ข้อมูลดิบที่ไม่มีเอกสารรับรอง เช่น ใบปะหน้าอย่างเป็นทางการ บางครั้งการนำพยานหลักฐานดังกล่าวประกอบรายงานสืบสวนเพื่อขอศาลออกหมายค้นมักถูกศาลตำหนิหรือไม่อนุญาตหมายค้นได้ เนื่องจากพยานหลักฐานไม่มีความน่าเชื่อถือ เพราะเป็นข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการแม้จะมาจากผู้ให้บริการโดยตรงก็ตาม

4.4 บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่ปฏิบัติจริง

ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ตำรวจหลายนายไม่ได้มีความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ มีหลายคดีที่การกระทำผิดเกิดจากลักษณะนิสัย พฤติกรรมที่หล่อหลอมต่อการก่อให้เกิดอาชญากรรม จากตัวของเด็กผู้เสียหายเองทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมักมองว่า เด็กนั้น ๆ ทำตัวเองไม่สมควรที่จะได้รับความช่วยเหลือเท่าที่ควร ทั้งที่จริงแล้วควรยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เพราะอย่างไรแล้วเด็กก็คือเด็ก การใช้วิจารณญาณมักน้อยหรือไม่รอบคอบกว่าผู้ใหญ่อยู่แล้ว อีกกรณีหนึ่งคือ ปัจจุบันเทคโนโลยีสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ก้าวหน้าไปมาก แต่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจหลาย ๆ นายไม่มีความรู้เท่าทัน และมักปฏิเสธที่จะติดตามให้เท่าทันเทคโนโลยีในปัจจุบัน เมื่อคดีเกิด มักไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

5. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

โลกสังคมออนไลน์เปรียบเสมือนโลกอีกโลกหนึ่งของมนุษย์ที่มีการใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ซึ่งระเบียบกฎหมายที่ควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ตยังไม่มีกฎหมายครอบคลุม ยังไม่มีกฎระเบียบที่รองรับการใช้งาน ดังนั้นผู้กระทำผิดจึงสามารถที่จะกระทำได้อย่างง่ายดายได้ตามทฤษฎีวิชาอาชญาวิทยาในสภาวะไร้บรรทัดฐานทางสังคม (Anomie Theory) โดยโรเบิร์ต เค. เมอร์ตัน (Robert K. Merton) นอกจากนี้ การสืบสวนสอบสวนยังพบข้อบกพร่อง ปัญหา และอุปสรรคในการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำหน้าที่ดังกล่าว โดยขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเท่าที่เหมาะสมกับจำนวนคดีที่เกิดขึ้น รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหายในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ เป็นผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวนมากและใช้อยู่เป็นประจำ ทำให้สามารถตกเป็นเหยื่อของการที่จะถูกแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศได้ตามทฤษฎีการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม (Victimology Theory) รวมทั้งการที่อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่เกิดจากการเรียนรู้ของบริบททางสังคมตามทฤษฎีการเรียนรู้สังคม (Social Learning Theory) โดยผู้กระทำผิดเป็นบุคคลใกล้ชิดกับเด็ก ความผูกพันกับบุคคลอื่นที่ไม่ดีตามทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bonding Theory)

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ จากเด็กและเยาวชนออนไลน์มีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.2.1 เห็นควรให้มีการแก้ไขเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนควรได้รับการอบรมความรู้และทักษะที่มากขึ้นและต่อเนื่อง ในด้านการสืบสวนสอบสวนคดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศและการสืบสวนสอบสวนคดีออนไลน์

5.2.2 เห็นควรให้มีการแก้ไขเกี่ยวกับการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ทำการสืบสวนสอบสวนกับหน่วยงานที่ต้องให้ข้อมูลเพื่อประกอบการสืบสวนสอบสวนคดีออนไลน์ รวมถึงควรให้มีการร่วมมือกันอย่างรวดเร็ว เพื่อความทันท่วงทีที่จะดำเนินการสืบสวน และเพื่อหาผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.3 เห็นควรให้มีการควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชนให้เกิดความจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลที่ไม่เหมาะสม เพื่อป้องกันการถูกแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ

5.2.4 เห็นควรให้มีการประชาสัมพันธ์ถึงปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กให้สังคมได้มีความตระหนักรู้เพิ่มขึ้น และเปิดช่องทางสำหรับการให้คำปรึกษาผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นอาชญากรในความผิดเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็ก ให้สามารถยับยั้งการกระทำที่ผิดต่อกฎหมายได้

5.2.5 เห็นควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางการป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กและเยาวชนออนไลน์ประเภทอื่นเพิ่มเติม

References

- Baramet Duangpetch. "Online Harassment Against Higher Education Students in Chiang Mai." Master's thesis, Major of Digital Communication, Faculty of Information and Communication, Maejo University, 2016. [In Thai]
- Lawrence, Cohen E., and Marcus Felson. "Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach." *American Sociological* 44, no. 4 (August 1979): 588-608.
- Direkrit Busyathanakorn, and Sumonthip Jitsawang. "Changing Patterns of Crime in the 21st Century: Crime Problems Hybrids in Thai Society." *Journal of Social Sciences, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University* 52, no. 1 (January-June 2013): 1-29. [In Thai]
- Fahsai Samart, and Kanathip Thongraweewong. "Legal Principles of Thailand to Protect Children's Rights from Online Bullying." *Journal of Administrative Administration* 10, no. 1 (January-June 2021): 78-100. [In Thai]
- Kasama Prasertsang. "Legal Measures on Punishment of Tourists for Sex with Children." Master's thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 2021. [In Thai]
- Kesian Kamolchaiwanich. "Joint Criminal Investigation Measures between Investigating Officers and Public Prosecutors in the Case of Death by Police Officers." Master's thesis, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, 2011. [In Thai]
- Marit, Alexandru, Lilia Sargu, and Andreea Corsei. "The Impact of the Use of Information Technologies on Minors and Children Through Online Sexual Abuse and Exploitation." *Euromentor Journal* 13, no. 1 (March 2022): 66-89.
- Sataporn Pinket. "Laws on Organ Transplantation Organ Donation and Human Trafficking." Master's thesis, Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University, 2021. [In Thai]
- Warangsiri Jaruthipmongkol, Charun Lengwittaya, and Kamthorn Kamprasert. "Problems in Law Enforcement on the Offense of Possession of Child Pornography." *Journal of Local Administration and Innovation* 4, no. 3 (September-December 2020): 38. [In Thai]
- Warunee Chanthong. "Measures for the Investigation of Juveniles Who Commit Criminal Offenses under the Juvenile and Family Court Act and Juvenile and Family Procedure Act B.E. 2553." *Ramkhamhaeng Journal of Law* 3, no. 1 (January-June 2014): 76-77. [In Thai]

การกระทำโดยจำเป็นในกรณีการเลือกรักษาของแพทย์ในสถานการณ์
การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

Necessary Action in the Case of the Doctor's Choice of Treatment
in the Situation Spread of Covid-19

เหมื่อน สุขมาตย์¹

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

321 ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: ms_union1@hotmail.com

Muan Sukamart²

Major of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

321 Thale Chup Son, Mueang, Lop Buri 15000, Thailand

Email: ms_union1@hotmail.com

อภิชาติ อวจำปา³

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

321 ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: apiaow123@gmail.com

Apichart Aowchumpa⁴

Major of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

321 Thale Chup Son, Mueang, Lop Buri 15000, Thailand

Email: apiaow123@gmail.com

Received: January 17, 2023 **Revised:** May 8, 2023 **Accepted:** May 12, 2023

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Assistant Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการเลือกรักษาผู้ป่วยคนใดคนหนึ่งของแพทย์ แต่ขณะเดียวกันได้ปล่อยให้ผู้ป่วยอีกคนหนึ่งตายลงไปในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ตามกฎหมายไทย แพทย์จะได้รับการยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษอย่างใดหรือไม่

จากการศึกษาพบว่า การที่แพทย์เลือกช่วยเหลือผู้ป่วยคนใดคนหนึ่ง และปล่อยให้ผู้ป่วยอีกคนหนึ่งตายลงไปตามกฎหมายอาญาไทย เป็นการฆ่าคนตายโดยเจตนาด้วยเจตนา เนื่องจากแพทย์มีหน้าที่โดยเฉพาะเจาะจงในการป้องกันผลไม่ให้เกิดขึ้น นั่นคือความตายของผู้ป่วย อย่างไรก็ตาม การเลือกช่วยผู้ป่วยของแพทย์สามารถอ้างว่าเป็นการกระทำโดยจำเป็น เพราะเป็นภัยอันตรายอันใกล้จะถึงที่เกิดขึ้นพร้อมกัน และไม่มีทางใดที่จะหลีกเลี่ยงนอกจากการกระทำผิดเพื่อให้ผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายนั้นตามประมวลกฎหมายอาญาไทย มาตรา 67(2) แต่อย่างไรก็ตาม การเลือกชั่งน้ำหนักระหว่างผู้ป่วยคนหนึ่งกับผู้ป่วยอีกคนหนึ่งเป็นการเลือกชั่งน้ำหนักระหว่างชีวิตกับชีวิตซึ่งกฎหมายอาญาไทยเห็นว่า เป็นการกระทำที่ไม่ได้สัดส่วน การเลือกรักษาผู้ป่วยของแพทย์นี้จึงเป็นการกระทำโดยจำเป็นที่เกินสมควรแก่เหตุ แพทย์จึงต้องมีความรับผิดชอบ แต่หากปล่อยให้แพทย์รับผิดชอบจากการช่วยเหลือผู้ป่วยอาจก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคมได้ เนื่องจากแพทย์อาจเลือกที่จะไม่ช่วยเหลือผู้ป่วยทั้งสองฝ่ายก็ได้ ด้วยเหตุนี้ กฎหมายอาญาไทยจึงควรแก้ไขในเรื่องการกระทำความผิดโดยจำเป็นให้การเลือกช่วยเหลือของแพทย์เป็นการกระทำความผิดโดยจำเป็นที่ได้สัดส่วนในการกระทำ และแพทย์จะได้รับการยกเว้นโทษจากการกระทำดังกล่าว ทั้งนี้ แพทย์จะต้องเลือกช่วยเหลือผู้ป่วยอย่างเท่าเทียมกันโดยวิธีการจับฉลากเพื่อไม่ให้เกิดการเปรียบเทียบหรือตัดสินคุณค่าของความเป็นมนุษย์ และเป็นความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การกระทำโดยจำเป็น; การเลือกรักษา; แพทย์; สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

Abstract

The purpose of this article is to examine whether doctors who chose to treat some patients while allowing others pass away in the COVID-19 epidemic situation will be exempted from any offense under Thai law.

The study found that a doctor's choice to treat some patients while leaving others to die is an intentional omission and slaughter of the dead under Thai criminal law. Because doctor has a special responsibility to prevent the effect from occurring. However, according to Section 67(2) of the Thai Criminal Code, the doctor's decision to assist some patients can be justified as an act of necessity because there is an impending danger that arises at the same time and there is, furthermore, no way to avoid it other than committing an offense to save others from that danger. On the other hand, weighing the treatment of one patient against another is a choice to weigh life against life, which the Thai criminal law considers an act that

is disproportionate. Therefore, the doctor's choice of patient treatment is an act of necessity with no proportion, and doctors have to be liable for their patients' deaths. However, if doctors are forced to take responsibility for treating patients, society may descend into chaos. The doctor may not choose to treat any patient on both sides. Thus, the Thai criminal law should be amended as a necessary act by addressing the choice of a doctor's treatment as a necessary offense that is proportional to the act. In addition, the doctors should be exempt from these actions. Doctors may decide to treat patients equally by drawing lots in order to avoid comparison or judgment and to treat them with humanity and true equality.

Keywords: Necessary Action; Case of the Doctor's Choice; Doctor; Situation Spread of Covid-19

1. บทนำ

เนื่องจากสถานการณ์ที่ผ่านมามีผู้ติดเชื้อโควิด 19 (Covid-19) เป็นจำนวนมากทั่วโลก ในประเทศสหรัฐอเมริกา มียอดผู้ติดเชื้อสูงถึง สำหรับประเทศไทยในวันที่ 15 กรกฎาคม 2564 มียอดผู้ติดเชื้อพุ่งสูงถึง 9,317 คนต่อวัน ยอดผู้ติดเชื้อสะสมจำนวน 334,166 คน และยอดผู้เสียชีวิตสะสม 2,934 คน ยิ่งไปกว่านั้น ยอดผู้ติดเชื้อก็ยิ่งเพิ่มสูงขึ้นในแต่ละวันถึงขนาดที่นายแพทย์สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ ประธานชมรมแพทย์ชนบทให้ความเห็นว่า สถานการณ์วิกฤตจนต้องบีบบังคับให้แพทย์หลายโรงพยาบาลต้องตัดสินใจเลือกช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ เพราะไม่สามารถช่วยรักษาทุกคนได้เช่นเดียวกับเครื่องมือทางการแพทย์ซึ่งถูกนำไปใช้กับคนที่มีโอกาสรอดมากกว่า เพราะเครื่องมือทางการแพทย์ตอนนี้ก็ขาด⁵ แสดงให้เห็นปัญหาทางข้อเท็จจริงที่ว่า แพทย์และเครื่องมือทางการแพทย์ เช่น เครื่องช่วยหายใจ มีปริมาณไม่เพียงพอต่อผู้ป่วยที่ต้องเข้ารับการรักษาเมื่อเกิดปัญหา เช่นนี้ ความลำบากเลยตกมาอยู่ที่แพทย์ว่าแพทย์ต้องเลือกรักษาผู้ป่วยคนใดให้มีชีวิตรอดต่อไป และอาจจะต้องปล่อยให้ผู้ป่วยบางคนเสียชีวิต ซึ่งในทางกฎหมายนั้นการปล่อยให้ผู้ป่วยเสียชีวิตอาจเป็นความผิดทางอาญาตามลำดับได้ การจำต้องปล่อยให้ผู้ป่วยเสียชีวิตนั้นในทางกฎหมายแพทย์จะมีความรับผิดชอบหรือไม่ในทางกลับกันแพทย์สามารถอ้างเหตุยกเว้นความรับผิดชอบหรือเหตุยกเว้นโทษได้บ้าง ผู้เขียนจึงขอศึกษาถึงประเด็นดังกล่าวนี้โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอังกฤษ กฎหมายเยอรมัน และกฎหมายไทย ดังนี้

2. กฎหมายอังกฤษที่เกี่ยวกับการกระทำโดยจำเป็นในกรณีการเลือกรักษาของแพทย์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

ในประเทศอังกฤษหลักการพื้นฐานของกฎหมายอังกฤษเดิมไม่ได้มีการยอมรับการกระทำผิดแม้เป็นการกระทำเพื่อรักษาสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้เพราะกฎหมายอังกฤษเห็นว่า หากยอมปล่อยให้มีการกระทำผิดไปแล้วอ้างเหตุยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษได้ จะเป็นการเปิดกว้างให้ผู้อื่นกระทำความผิดได้อีก⁶

⁵ พีพีทีวี ออนไลน์, “โควิดวิกฤต บีบ หมอเลือกช่วยชีวิตคนไข้,” คอลัมน์ สุขภาพ, พีพีทีวี ออนไลน์, 30 มิถุนายน 2560, สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2564. <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%AA%E0%B8%B8%E0%B8%82%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E/150583/>

⁶ Glanville Williams, *Textbook of Criminal Law*, 2nd ed. (London: Steven & Sons, 1983), 597.

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันมีการยอมรับแนวความคิดที่บุคคลจะต้องเลือกระหว่างผลเสียหายที่จะเกิดขึ้นสองประการ (Choice of Evil) ประการแรก คือ ยอมรับภัย หรือยอมให้เกิดความเสียหาย ประการที่สอง หลีกเลี่ยงหรือขัดขืนต่อภัยนั้นโดยเลือกที่จะกระทำสิ่งที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดซึ่งก่อให้เกิดความเสียหาย ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะมากกว่า น้อยกว่า หรือเท่ากับความเสียหายที่จะหลีกเลี่ยงก็ได้ หากผลจากการยอมรับภัยร้ายแรงกว่าผลจากการกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงภัย กฎหมายก็ต้องให้อำนาจแก่บุคคลที่จะต้องเลือกกระทำการสิ่งที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ซึ่งกรณีนี้เป็นการกระทำด้วยความจำเป็น⁷

แต่เดิมในกรณีของดัดลีย์ (Dudley) และสตีเฟนส์ (Stephens) กะลาสี 3 คนฆ่าเด็กที่อยู่บนเรือซึ่งกำลังป่วยเพื่อนำเอาเลือดเนื้อมาแก้ประทังชีวิตของตนเอง ศาลตัดสินว่าผู้กระทำความผิด ไม่อาจอ้างการกระทำโดยจำเป็นได้⁸ เพราะกฎหมายมีความคาดหวังทางศีลธรรมว่าบุคคลควรยอมสละชีวิตตนเองเพื่อรักษาชีวิตผู้บริสุทธิ์เอาไว้ อย่างไรก็ตาม ในกรณีของรี อา (Re A) ของ โจดี้ (Jodie) และ แมรี (Mary) เนื่องจากสมองของ แมรี (Mary) ไม่มีการพัฒนา และนำไปสู่การสูญเสียทางร่างกายได้ในอนาคต นอกจากนี้ หัวใจของ แมรี (Mary) ยังมีขนาดใหญ่ผิดปกติ ขยายเต็มช่องอก เส้นเลือดที่นำเลือดมาเลี้ยงหัวใจก็ผิดปกติ ถ้าหัวใจของ โจดี้ (Jodie) ไม่ทำงานของแมรี (Mary) ก็ไม่อาจมีชีวิตได้เลย ปัญหาอีกประการคือ ปอดของแมรี (Mary) ไม่สามารถทำงานได้เนื่องจากไม่มีเนื้อเยื่อปอด ทำให้ไม่สามารถแลกเปลี่ยนอากาศภายในช่องอกได้ แมรี (Mary) จึงต้องใช้ปอดของโจดี้ (Jodie) ในการหายใจ จากเหตุดังกล่าวนี้คือ แมรี (Mary) ไม่สามารถดำรงชีวิตด้วยอวัยวะของตนเองได้ ต้องใช้อวัยวะของโจดี้ (Jodie) ในการดำรงชีวิต ในกรณีนี้จึงเป็นปัญหาว่าแพทย์จะผ่าตัดแมรี (Mary) แยกออกจากโจดี้ (Jodie) ได้หรือไม่ คดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล เพราะแพทย์เจ้าของไข้ต้องการผ่าตัด แต่พ่อแม่ของทั้งสองคนไม่ยอมให้ผ่าตัด ดังนั้นจึงนำคดีนี้ขึ้นสู่ศาล โดยศาลได้วินิจฉัยว่า ศาลอนุญาตให้ผ่าตัดเพราะการผ่าตัดชอบด้วยกฎหมายตามหลักความชั่วที่น้อยกว่า และการพิจารณาการผ่าตัดเป็นการทำไปตามหลักความได้สัดส่วนแล้ว เพราะถึงอย่างไร แมรี (Mary) ก็ต้องตาย จึงเป็นการพิจารณาระหว่างชีวิตกับความตาย ไม่ใช่การพิจารณาระหว่างชีวิตกับชีวิต และการที่ แมรี (Mary) เป็นผู้ถูกเลือกด้วยตัวเองว่าจะต้องตายโดยไม่สามารถยืดอายุ แมรี (Mary) ออกไปได้ ซึ่งแตกต่างจากคดีดัดลีย์และสตีเฟนส์ ที่เด็กในเรือยังไม่ได้ถูกเลือกให้ตาย แม้เด็กนั้นจะอ่อนแอและใกล้ตายแล้วก็ตาม แต่ผู้ตายก็ยังมีโอกาสรอดได้หากปรากฏว่ามีเรือแล่นผ่านมาในเร็ววัน⁹

กรณีของรี อา (Re A) ทำให้เห็นว่า การปรับใช้กฎหมายในกรณีที่มีความจำเป็นภายใต้พฤติการณ์เฉพาะการทำลายชีวิตผู้บริสุทธิ์ที่มีโอกาสรอดชีวิตน้อยกว่า เพื่อรักษาไว้ซึ่งชีวิตของผู้บริสุทธิ์ที่มีโอกาสรอดชีวิตมากกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ต้องห้ามด้วยกฎหมายอังกฤษ และสามารถกระทำได้ถ้าเป็นไปตามเงื่อนไขที่ศาลได้วางไว้¹⁰

⁷ Wayne R. LaFare, *Criminal Law*, 4th ed. (Minnesota: West, 2003), 523.

⁸ Ronnakorn Bunmee, *Criminal Reasonability: Studying the Necessity of Homicide to Save Life* (Bangkok: Thammasat University Press, 2013), 65.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

3. กฎหมายเยอรมันที่เกี่ยวกับการกระทำโดยจำเป็นในกรณีการเลือกรักษาของแพทย์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

เมื่อกล่าวถึงแนวคิดกฎหมายประเทศเยอรมันแล้วคือการปกป้องผลประโยชน์ของบุคคล ระบบกฎหมายจึงรวมถึงบทบัญญัติที่เรียกว่า “สิทธิส่วนบุคคล”¹¹ ตัวอย่างเช่น รัฐธรรมนูญเยอรมัน (Grundgesetz) ให้สิทธิในการมีชีวิตอยู่ ตามมาตรา 2 (2) การปกป้องผลประโยชน์ของแต่ละบุคคลที่จะมีชีวิตอยู่ และมาตรา 14 (1) การรับรองทรัพย์สิน การปกป้องผลประโยชน์ของแต่ละบุคคลในการเป็นเจ้าของสิ่งของ ดังนั้น เพื่อปกป้องสิทธิที่สำคัญ เช่น ชีวิตหรือทรัพย์สิน กฎหมายอาญาไม่เพียงแต่ห้ามละเมิดสิทธิที่สำคัญเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการกำหนดโทษเมื่อสิทธิดังกล่าวถูกละเมิด

กฎหมายอาญายังกำหนดหน้าที่บางประการให้กับประชาชนทุกคนโดยการกำหนดกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิส่วนบุคคล ตัวอย่างเช่น หน้าที่ที่จะไม่ละเมิดสิทธิในชีวิตของผู้ใด หรือผลประโยชน์ของทรัพย์สิน (Strafgesetzbuch) ดังนั้น ผลประโยชน์หรือสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองสำคัญมากเท่าไร หน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็ยิ่งต้องเคร่งครัดมากขึ้นเท่านั้น

โดยทั่วไปหน้าที่เหล่านี้ ห้ามมิให้กระทำในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ตัวอย่างเช่น บุคคลไม่ได้รับอนุญาตให้เหนี่ยวไกปืนของตนเองในขณะที่ปืนชี้ไปที่คนอื่น หรือบุคคลไม่ได้รับอนุญาตให้เอาไปซึ่งทรัพย์สินของบุคคลอื่น หากบุคคลใดมีเจตนาที่จะกระทำการละเมิดผลประโยชน์ที่ได้รับการคุ้มครอง เขาจะละเลยหน้าที่ที่จะละเว้นจากการทำเช่นนั้น เพราะหน้าที่นี้คือการละเว้นไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น หน้าที่นี้จะเรียกกันว่า “หน้าที่เชิงลบ” (Unterlassungspflicht)¹² การละเลยหน้าที่ที่จะไม่ละเมิดสิทธิคนอื่นเป็นการกระทำผิดกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม หน้าที่ส่วนใหญ่ในประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมันจะเป็นหน้าที่เชิงลบ แต่ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันก็ยังปกป้องสิทธิโดยเรียกร้องให้ดำเนินการบางอย่าง ภายใต้สถานการณ์บางอย่างตามที่ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันกำหนดไว้ในมาตรา 13 หากผู้กระทำได้ตระหนักว่าการกระทำในส่วนของผู้กระทำมีความจำเป็นในการช่วยเหลือหรือป้องกันของผู้อื่น ผู้กระทำมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือผู้อื่น (Garantenpflicht)¹³ ตัวอย่างเช่น เนื่องจากความสัมพันธ์พิเศษระหว่างพ่อกับลูก พ่อมีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูลูก พ่อต้องแน่ใจว่าลูกจะต้องไม่อดอยาก หากพ่อไม่เลี้ยงดูลูกแล้วลูกอดตาย พ่อก็มีความผิดฐานฆ่าคนตาย หรือในกรณีที่นักดับเพลิงมีหน้าที่ในการดับเพลิง หากนักดับเพลิงเห็นเพลิงไหม้แล้วไม่ทำหน้าที่ดับเพลิง นักดับเพลิงก็มีความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์หรือความผิดฐานวางเพลิงเผาทรัพย์¹⁴

¹¹ Norbert Hoerster, “Rechtsethik ohne Metaphysik,” *Juristenzeitung* (1982): 266.

¹² Philippa Foot, *The Problem of Abortion and the Doctrine of the Double Effect*, 2nd ed. (New York: Harper & Row, 1975), 59.

¹³ Karl Lackner and Kristian Kuhl, *Strafgesetzbuch*, 27th ed. (Munich: C. H. Beck, 2011), 13.

¹⁴ Till Zimmermann, “Justification or Excuse the Collision of Positive Duties in German Criminal Law,” *The Journal of Criminal Law* 78, no. 3 (June 2014): 264.

ตามมาตรา 323c แห่งกฎหมายกำหนดให้มีความรับผิดชอบทางอาญาในกรณีงดเว้นการกระทำ (Jedermannspflicht) หากไม่สามารถช่วยเหลือที่ได้รับอันตรายร้ายแรง มาตรานี้ครอบคลุมไปไกลกว่า “กฎหมายพลเมืองดี” ของประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ว่ามาตรา 323c ไม่ได้กำหนดโทษอย่างรุนแรง นั่นคือเป็นความผิดลหุโทษ โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี โดยตามมาตรา 323c กำหนดให้เป็นหน้าที่โดยทั่วไปของบุคคลที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่นตามสมควร ไม่ใช่หน้าที่ป้องกันผลโดยเฉพาะอย่างจริงจังหรือต้องพาตัวเองไปเสี่ยงในสถานการณ์ที่อันตราย¹⁵

เนื่องจากหน้าที่ดังกล่าวต้องการการกระทำ จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “หน้าที่เชิงบวก” (Handlungspflicht) พฤติกรรมในการละเลยหน้าที่เชิงบวกนั้นจะถูกเรียกว่า การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นคำสั่ง ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งคือ หากหน้าที่ในเชิงบวกขัดแย้งหรือปะทะกันในสถานการณ์เดียวกัน จะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมัน มาตรา 323c ไม่ได้บัญญัติทางแก้ไขปัญหาการขัดแย้งกันของหน้าที่เชิงบวกและมาตรา 34 ก็ไม่ได้แก้ปัญหานี้เช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามก็จำเป็นต้องกำหนดกฎหมายเพื่อให้ความสำคัญกับหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งที่ขัดแย้งกัน ตัวอย่างเช่น นักดับเพลิงมีหน้าที่ดับเพลิงเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายจากเพลิง บ้านหลังหนึ่งมีเพลิงไหม้และมีคนหนึ่งติดอยู่ในบ้านหลังนั้น และบ้านที่ติดกันอีกหลังหนึ่งก็เกิดเพลิงไหม้เช่นกันและมีภพวาดของแวนโก๊ะซึ่งมีคุณค่าสูงติดฝาผนังอยู่ แต่ในสถานการณ์นี้นักดับเพลิงไม่มีเวลาพอที่จะช่วยคนในบ้านและภพวาดแวนโก๊ะในเวลาเดียวกัน หากนักดับเพลิงช่วยคนภพวาดแวนโก๊ะก็จะถูกเพลิงไหม้ทำลาย แต่ถ้าหากนักดับเพลิงช่วยภพวาดแวนโก๊ะ คนอีกบ้านหลังหนึ่งก็จะถูกไฟคลอกตายนักดับเพลิงจึงมีหน้าที่เชิงบวกทั้งสองประการ¹⁶

ในกรณีดังกล่าวพิจารณาได้ว่า ชีวิตมีสิ่งที่มีน้ำหนักมากกว่าทรัพย์สิน ซึ่งในหมู่คณะลูกขุนชาวเยอรมันไม่มีข้อโต้แย้งในการเลือกรักษาชีวิตมากกว่าทรัพย์สิน ดังนั้นในหน้าที่เชิงบวกในการปกป้องประโยชน์ที่สำคัญมากกว่าซึ่งก่อให้เกิดการละเลยหน้าที่เชิงบวกในการปกป้องประโยชน์ที่สำคัญน้อยกว่าเป็นการละเว้นการกระทำโดยชอบด้วยธรรม เป็นการพิจารณาว่าหน้าที่เชิงบวกใดเป็นหน้าที่ที่สำคัญกว่าหน้าที่อื่น ๆ อันเป็นไปตามหลัก “ความชั่วที่น้อยกว่า”

ในกรณีที่หน้าที่เชิงบวกที่ขัดแย้งกันมีน้ำหนักมากเท่ากัน จะเป็นปัญหาในการชั่งน้ำหนักว่าควรเลือกฝั่งใด กรณีสมมติที่ถูกอ้างถึงมากที่สุดในเรื่องนี้เป็นเรื่องของการเลือกของแพทย์¹⁷ “คนสองคนทั้ง เอ (A) และ บี (B) ทั้งสองคนบริสุทธิ์เท่ากัน ได้รับบาดเจ็บสาหัสจากอุบัติเหตุเช่นเดียวกัน ดังนี้แล้ว จึงจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลทันที ในกรณีนี้แพทย์เลือกที่จะช่วยเหลือได้เพียงคนเดียวเท่านั้น สำหรับผู้ป่วยที่ถูกทิ้งไว้ไม่ได้รับการรักษา ก็จะตายไป แล้วแพทย์จะต้องทำอย่างไร เนื่องจากอาชีพของแพทย์จึงมีหน้าที่ในเชิงบวกในการช่วยชีวิตเอ (A) และมีหน้าที่เชิงบวกในการช่วยชีวิตบี (B) ด้วย ซึ่งชีวิตเอ (A) และชีวิตบี (B) มีน้ำหนักที่เท่าเทียมกัน ไม่มีฝ่ายใดสำคัญกว่าฝ่ายใด

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid., 269.

¹⁷ Harro Otto, *Pflichtenkonflikte und Rechtswidrigkeitsurteil*, 3rd ed. (Marburg: Elwert, 1978), 107.

ในการถกเถียงของบรรดาลูกขุนเยอรมันว่าจะแก้ปัญหาคollisionกันของกฎหมายเยอรมันได้อย่างไร โดยมีข้อตกลงเกี่ยวกับประเด็นที่ว่าแพทย์ไม่ควรได้รับการลงโทษหากแพทย์ช่วยเหลือคนใดคนหนึ่ง เช่น ช่วยชีวิต เอ แต่ปล่อยให้บีตาย ซึ่งการไม่ช่วยชีวิตบีของแพทย์นั้นเป็นการกระทำโดยดเว้นหรือการกระทำโดยละเว้นโดยชอบธรรม เหตุผลของแพทย์ในการเลือกช่วยชีวิตบีนั้นคือ กฎหมายไม่สามารถเรียกร้องได้ กฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้รับอนุญาตให้ “ตรวจจับ” การทำหน้าที่ของพลเมือง¹⁸ เนื่องจากในกรณีสมมติแพทย์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ทั้งสองอย่างได้ในเวลาเดียวกัน ดังนั้นจึงเป็นการไม่ยุติธรรมที่จะให้แพทย์รับผิดชอบในการไม่ช่วยเหลือผู้ป่วยทั้งสองคน

ข้อโต้แย้งที่รุนแรงมากสำหรับการที่แพทย์ช่วยชีวิตเอ และปล่อยให้บีตาย หากแพทย์ได้รับการยกเว้นไม่ต้องรับผิดชอบเดียว กฎหมายก็ยังคงยืนยันที่จะเรียกการกระทำของแพทย์ว่าเป็นความผิด แม้ว่ากฎหมายจะไม่ให้บอกโดยตรงว่าเป็นสิ่งที่ “ถูกต้อง” หากข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้นมาว่า มีผู้เห็นเหตุการณ์อื่นที่ไม่เห็นด้วยกับการเลือกของแพทย์ได้บังคับแพทย์โดยใช้ปืนจ่อหัวของแพทย์เพื่อให้แพทย์เปลี่ยนใจ การบังคับเช่นนั้นสามารถทำได้ โดยถูกต้องตามกฎหมาย และหากอีกฝั่งคัดค้านการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของแพทย์โดยใช้ปืนจ่อหัวของแพทย์เพื่อบังคับแพทย์เช่นกัน ปัญหาที่จะตกมาอยู่ที่แพทย์ว่าต้องเลือกใครคนใดคนหนึ่งอีกเช่นเดิม ดังนั้น ข้อโต้แย้งนี้ทำให้แพทย์ผู้มีหน้าที่เชิงบวกที่มีน้ำหนักเท่าเทียมกันมีความชอบธรรมในการเลือกช่วยเหลือผู้ป่วยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง¹⁹

อย่างไรก็ตาม เหตุผลที่สนับสนุนว่าแพทย์ไม่ควรได้รับโทษมากที่สุดคือ ผลลัพธ์เชิงบวกที่แท้จริง ตัวอย่างเช่น การช่วยชีวิตคนให้ได้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ การให้เหตุผลว่าต้องช่วยชีวิตผู้ป่วยหนึ่งคนแล้วละเลยหน้าที่ป้องกันผล โดยปล่อยให้ผู้ป่วยอีกคนหนึ่งตายเป็นการละเมิดหลักความเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญและเป็นการละเมิดสิทธิในชีวิตของผู้ป่วยตามหลักอรรถประโยชน์นิยม เช่น หากมีผู้ป่วย 2 คนใกล้จะเสียชีวิตด้วยกันทั้งคู่ แพทย์เลือกที่จะช่วยคนแรกและปล่อยให้คนที่สองตาย หรือแพทย์เลือกที่จะช่วยคนที่สองแล้วปล่อยให้คนแรกตายก็เป็นสิ่งที่ดีกว่าการที่แพทย์เลือกที่จะไม่เข้าไปช่วยเหลือใครเลย เพราะการเลือกช่วยเหลือของแพทย์อย่างน้อยก็ทำให้มีผู้ป่วยเหลือรอดหนึ่งคน แต่ถ้าหากแพทย์ไม่เข้ามาช่วยเหลือผู้ป่วยเลย ปล่อยให้ผู้ป่วยตายตามอาการของโรค สุดท้ายก็จะมีผู้ป่วยคนใดรอดชีวิต²⁰

ความเท่าเทียมกันของการเลือกช่วยผู้ป่วย คือ การสุ่มเลือกอย่างเท่าเทียมกัน โดยแพทย์ผู้เลือกช่วยผู้ป่วยต้องไม่รู้ถึงภูมิหลังของผู้ป่วย นั่นคือการเลือกของแพทย์จะเปรียบเสมือนการโยนลูกเต๋าหรือการจับฉลากซึ่งเป็นไปตามอำเภอใจของแพทย์ หรือการเลือกของแพทย์ไม่ได้เลือกเพราะการใช้เกณฑ์เดิมที่ใช้ตัดสินใจเลือกรักษาในครั้งก่อน เช่น ในครั้งแรกมีผู้ป่วย 2 คน คนแรกคือผู้หญิงผมบรอนซ์ อีกคนหนึ่งเป็นชายแก่ หากแพทย์เลือกช่วยผู้ป่วยคนแรกซึ่งเป็นผู้หญิงผมบรอนซ์ เพราะคิดว่าผู้ป่วยอีกคนหนึ่งเป็นคนแก่น่าเกลียดในครั้งนี้ ในครั้งหน้าหากมีผู้ป่วย 2 คนเช่นนี้อีก แพทย์อาจเลือกช่วยผู้หญิงผมบรอนซ์เพราะเขาสวมรองเท้าสวยกว่าที่คนแก่สวมก็ได้ ในทางกลับกันครั้งที่สามแพทย์อาจเลือกช่วยคนแก่มากกว่าผู้หญิงผมบรอนซ์ก็ได้ การเลือกทั้งสามครั้งนั้น

¹⁸ Ulfrid Neumann, *Der Rechtfertigungsgrund der Kollision von Rettungsinteressen* (Berlin: De Gruyter, 2001), 424.

¹⁹ Till Zimmermann, “Justification or Excuse the Collision of Positive Duties in German Criminal Law,” 274.

²⁰ Ibid.

แสดงให้เห็นว่าเกณฑ์การเลือกช่วยเหลือผู้ป่วยของแพทย์มีความเป็นไปได้อย่างเท่าเทียมกันและไม่ได้ชั่งน้ำหนักเหตุผลทางศีลธรรมว่าการช่วยเหลือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะมีศีลธรรมหรือคุณค่ามากกว่ากัน การเลือกของแพทย์ในกรณีนี้จึงไม่ได้เลือกจากเหตุผลทางศีลธรรม ดังนั้นทางเลือกทั้งสองทางเลือกของแพทย์จึงไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด สุดท้ายแล้วการเลือกช่วยเหลือผู้ป่วยก็จะขึ้นอยู่กับความอำเภอใจของแพทย์นั่นเอง²¹

4. กฎหมายไทยที่เกี่ยวกับการกระทำโดยจำเป็นในกรณีการเลือกรักษาของแพทย์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

การกระทำโดยดเว้นเป็นการกระทำโดยการไม่เคลื่อนไหวร่างกายอย่างหนึ่ง มาตรา 59 วรรคท้ายได้บัญญัติไว้ว่า “การกระทำ ให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย” คำว่า “งดเว้นการที่จักต้องกระทำ” หมายความว่า งดเว้นไม่กระทำในสิ่งที่มีหน้าที่ต้องกระทำ และถ้อยคำที่ว่า “เพื่อป้องกันผล” แสดงว่าหน้าที่ต้องกระทำนั้นเป็นหน้าที่โดยเฉพาะที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันมิให้ผลซึ่งเกิดขึ้นนั้น การกระทำโดยดเว้นต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ดังนี้ 1) เป็นการไม่กระทำคือ ไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก 2) ทั้ง ๆ ที่ผู้กระทำความหน้าที่ต้องกระทำ และ 3) หน้าที่ต้องกระทำตามข้อ 2 นั้น เป็นหน้าที่ซึ่งต้องกระทำเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลนั้นขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เราต้องพิจารณาถึงหน้าที่ต้องกระทำว่ามีอะไรบ้าง หน้าที่ต้องกระทำเกิดได้จากหลายกรณี เช่น หน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ หน้าที่อันเกิดจากการยอมรับโดยเจาะจงหน้าที่อันเกิดจากการกระทำก่อน ๆ ของตน และหน้าที่อันเกิดจากความสัมพันธ์เป็นพิเศษเฉพาะเรื่องและบุคคลอาจมีหลายหน้าที่ในขณะเดียวกันก็ได้ สำหรับในกรณีของแพทย์นี้เป็นไปตามหน้าที่อันเกิดจากการยอมรับโดยเฉพาะเจาะจงหมายความว่า ผู้กระทำความยอมรับโดยตรงที่จะทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งทำให้เกิดหน้าที่อื่นที่จะต้องกระทำตามที่ตนยอมรับที่จะกระทำนั้น เช่น ยอมรับเป็นคนเลี้ยงเด็ก เป็นนางพยาบาลดูแลคนไข้ เป็นคนดูแลความปลอดภัยของผู้มาว่ายน้ำในสระว่ายน้ำ เป็นต้น²² เช่นเดียวกับหน้าที่ของแพทย์ที่มีหน้าที่ให้การรักษาแก่ผู้ป่วยที่เข้ามาหาแพทย์ ดังนั้นแพทย์จึงมีหน้าที่อันเกิดจากการยอมรับโดยเฉพาะเจาะจงในการรักษาผู้ป่วย สำหรับการกระทำของแพทย์ที่ต้องเลือกรักษาชีวิตของผู้ป่วยคนหนึ่งไว้และต้องยอมปล่อยให้ผู้ป่วยอีกคนหนึ่งตายไป ในเมื่อแพทย์มีหน้าที่ป้องกันผล คือ ความตายของผู้ป่วยไม่ให้เกิดขึ้นโดยเฉพาะเจาะจงโดยการลงมือรักษาผู้ป่วยนั้น แต่กลับกันแพทย์ไม่ยอมลงมือรักษาผู้ป่วยแล้วปล่อยให้ตายลงไป การกระทำของแพทย์จึงเป็นการฆ่าผู้ป่วยโดยดเว้น²³

อย่างไรก็ตาม การเลือกปล่อยให้ผู้ป่วยคนหนึ่งตายลงไปในนั้น ก็มีเหตุมาจากต้องช่วยเหลือผู้ป่วยอีกคนให้รอดชีวิต การกระทำของแพทย์ในกรณีนี้จึงต้องพิจารณาว่าเป็นการกระทำโดยจำเป็นด้วยหรือไม่หลักเกณฑ์การกระทำโดยจำเป็นได้บัญญัติไว้ในมาตรา 67 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดด้วยความจำเป็น

(1) เพราะอยู่ในที่บังคับ หรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ หรือ

(2) เพราะเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ เมื่อภัยอันตรายนั้นตนมิได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะความผิดของตน ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นการเกินสมควรแก่เหตุแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ”

²¹ Ibid.

²² Kiatkajorn Vajanasawas, *Criminal Law Part 1* (Bangkok: Ponsiam Press, 2008), 104.

²³ Ibid.

การกระทำโดยจำเป็นตามอนุมาตรา 1 เรียกว่า “จำเป็นเพราะอยู่ในที่บังคับ” ซึ่งตำรากฎหมายอาญาต่างประเทศเรียกชื่อว่า ช่มชู้ (Duress) ส่วนตามอนุมาตรา 2 เรียกว่า “จำเป็นเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นภัยอันตราย” ซึ่งเรียกในต่างประเทศว่า ความจำเป็น (Necessity) ความแตกต่างอยู่ตรงที่ว่า จำเป็นตามอนุมาตรา 1 มีการบังคับให้กระทำการที่เป็นความผิดนั้นจากภายนอก โดยผู้ถูกบังคับไม่ได้คิดริเริ่มกระทำการนั้นด้วยตนเอง ส่วนอนุมาตรา 2 ไม่มีการบังคับให้กระทำ แต่มีภัยอันตรายซึ่งจะต้องหลีกเลี่ยงและผู้กระทำเลือกที่จะหลีกเลี่ยงภัยอันตรายโดยการกระทำความผิดด้วยความคิดริเริ่มของตน²⁴ การกระทำของแพทย์ที่เลือกปล่อยให้ผู้ป่วยตายไปเป็นการกระทำที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การบังคับให้กระทำเพราะแพทย์มีสิทธิเลือกที่จะช่วยเหลือผู้ป่วยคนใดก็ได้ แต่เป็นการกระทำเพราะมีภัยอันตรายก็คือ โรคโควิด 19 ซึ่งจะต้องหลีกเลี่ยงและแพทย์ได้เลือกหลีกเลี่ยงภัยอันตรายโดยการกระทำความผิดด้วยความคิดริเริ่มของตน นั่นก็คือ การรักษาผู้ป่วยอีกคนหนึ่งให้รอดชีวิตและขณะเดียวกันก็ปล่อยให้ผู้ป่วยอีกคนหนึ่งตายนั่นเอง การปล่อยให้ผู้ป่วยตายจึงเป็นการกระทำโดยจำเป็นเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นภัยอันตรายตามอนุมาตรา 2

แม้แพทย์จะอ้างการกระทำโดยจำเป็นได้ แต่การกระทำโดยจำเป็นของแพทย์เป็นการเลือกระหว่างชีวิตของผู้ป่วยกับชีวิตของผู้ป่วยอีกคนหนึ่ง ดังนั้นจึงต้องพิจารณาด้วยว่าการกระทำโดยจำเป็นของแพทย์ได้กระทำไปโดยไม่เกินขอบเขตหรือไม่

การกระทำโดยจำเป็นที่เกินขอบเขตต้องเป็นการกระทำโดยจำเป็นที่เกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็นและเกินสมควรแก่เหตุ โดยการกระทำเกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็น คือ กระทำไปโดยมีมูลเหตุจูงใจให้พ้นภัยอันตราย แต่ภัยอันตรายยังอยู่ห่างไกลหรือผ่านพ้นไปแล้ว²⁵ จากข้อเท็จจริงการกำเริบของโรคโควิด 19 ที่ทำให้อาการผู้ป่วยแยลงจนใกล้จะเสียชีวิตซึ่งเป็นภัยอันตรายอันใกล้จะถึงนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถคาดหมายได้ เพราะร่างกายของผู้ป่วยแต่ละคนมีความแตกต่างกัน อาการป่วยจะดีขึ้นหรือแยลงจึงมีความแตกต่างกันเช่นกัน หากแพทย์ช่วยเหลือผู้ป่วยคนหนึ่งที่อาการยังไม่ได้แย แต่กลับปล่อยให้ผู้ป่วยอีกคนหนึ่งซึ่งอาการแยแล้วตายลงไป การกระทำของแพทย์ก็เป็นการกระทำโดยจำเป็นที่เกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็น ในทางกลับกัน หากแพทย์ช่วยเหลือผู้ป่วยคนหนึ่งที่อาการแยแล้วนั้นคือภัยอันตรายใกล้จะถึงแล้ว และปล่อยให้ผู้ป่วยที่อาการยังไม่แยรักษาตัวเองไป การกระทำของแพทย์ก็เป็นการกระทำโดยจำเป็นที่ไม่เกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็น ปัญหาจะเกิดขึ้นว่า ถ้าหากผู้ป่วยทั้งสองฝ่ายมีอาการแยด้วยกันทั้งคู่ แพทย์ควรจะเลือกรักษาชีวิตผู้ใดเอาไว้

การกระทำโดยจำเป็นพอสมควรแก่เหตุ ประกอบด้วย 2 ประการ คือ 1) วิธีทางที่น้อยที่สุดหมายความว่า ผู้กระทำได้ใช้มาตรการขั้นต่ำที่สุดในการกระทำเพื่อให้พ้นภัย ซึ่งหากไม่ใช้มาตรการดังกล่าวก็ไม่สามารถพ้นภัยอันตรายนั้นได้ หากมีวิธีการหลายอย่างให้เลือกวิธีการขั้นต่ำสุดนั้นคือ ก่ออันตรายแก่ผู้อื่นน้อยที่สุด หากใช้วิธีการอื่นซึ่งก่ออันตรายมากกว่าผู้ก่อภัย ก็เป็นการกระทำโดยจำเป็นที่เกินสมควรแก่เหตุได้²⁶ จากข้อเท็จจริง

²⁴ Chitti Tingsaphat, *Criminal Law Part 1* (Bangkok: The Thai Bar, 2008), 873.

²⁵ Ibid.

²⁶ Kiatkajorn Vajanasawas, *Criminal Law Part 1*, 406.

ในกรณีที่ผู้ป่วยทั้งสองฝ่ายมีอาการกำเริบใกล้จะเสียชีวิตด้วยกันทั้งคู่ การที่แพทย์ได้เลือกรักษาผู้ป่วยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็เป็นมาตรการขั้นต่ำสำหรับผู้ป่วยคนที่ไม่ได้รับการรักษาแล้ว เพราะสุดท้ายมาตรการขั้นต่ำที่สุดในการกระทำเพื่อให้ผู้ป่วยฝ่ายหนึ่งพ้นภัยที่แพทย์สามารถทำได้คือการเลือกรักษาผู้ป่วยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและปล่อยให้ผู้ป่วยอีกฝ่ายหนึ่งตาย ผลของมาตรการขั้นต่ำที่สุดคือความตายของผู้ป่วยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่ดี เพราะฉะนั้นการที่แพทย์จำต้องเลือกช่วยผู้ป่วยฝ่ายหนึ่งให้รอดชีวิต และปล่อยให้ผู้ป่วยอีกฝ่ายหนึ่งตายไปจึงเป็นการที่แพทย์ผู้กระทำโดยจำเป็นได้กระทำด้วยวิถีทางที่น้อยที่สุดเท่าที่จำต้องกระทำแล้ว และ 2) ได้สัดส่วนกับภยันตรายความได้สัดส่วนของการกระทำโดยจำเป็นนั้นจะใช้หลักการอย่างเดียวกันกับการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ เพราะการกระทำโดยจำเป็นเป็นการกระทำต่อบุคคลที่สามซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้นภยันตรายที่ผู้กระทำโดยจำเป็นจำต้องกระทำต้องร้ายแรงน้อยกว่าภยันตรายที่ผู้กระทำโดยจำเป็นต้องการหลีกเลี่ยง หากภยันตรายที่ผู้กระทำโดยจำเป็นต้องกระทำลงร้ายแรงมากกว่าหรือเท่ากับภยันตรายที่ตนเองต้องการหลีกเลี่ยงก็ย่อมเป็นการกระทำที่ไม่ได้สัดส่วน²⁷ จากข้อเท็จจริงการที่แพทย์เลือกรักษาผู้ป่วยฝ่ายหนึ่งแต่ปล่อยให้ผู้ป่วยอีกฝ่ายหนึ่งตายไปเป็นการช่วยเหลือชีวิตผู้ป่วยคนหนึ่งและจำเป็นที่จะต้องให้ผลคือความตายของผู้ป่วยอีกฝ่ายหนึ่งเกิดขึ้น กรณีนี้จึงเป็นการกระทำโดยจำเป็นระหว่างชีวิตกับชีวิต เป็นการชั่งน้ำหนักระหว่างชีวิตกับชีวิต ภยันตรายที่แพทย์จำต้องกระทำลงจึงเท่ากับภยันตรายที่แพทย์ต้องการจะหลีกเลี่ยง ดังนั้นการเลือกรักษาของแพทย์จึงเป็นการกระทำโดยจำเป็นที่ไม่ได้สัดส่วน และการกระทำที่ไม่ได้สัดส่วนก็เป็นการกระทำเกินสมควรแก่เหตุ

การกระทำเกินสมควรแก่เหตุ คือ การกระทำที่เกินวิถีทางที่น้อยที่สุด หรือเกินสัดส่วนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง การกระทำที่เกินวิถีทางน้อยที่สุด คือ การกระทำเกินขั้นต่ำที่จำต้องกระทำ ซึ่งมีหลักอย่างเดียวกันกับการกระทำโดยป้องกันตามมาตรา 68 นั้นเอง²⁸

ดังนั้นแล้ว การที่แพทย์เลือกช่วยเหลือผู้ป่วยคนหนึ่งแต่ปล่อยให้ผู้ป่วยอีกคนหนึ่งตายไป จึงเป็นการกระทำโดยจำเป็นที่เกินสมควรแก่เหตุ และแพทย์ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม การที่แพทย์เลือกช่วยเหลือผู้ป่วยก็เป็นการช่วยเหลือชีวิตผู้ป่วย แล้วเหตุใดการช่วยเหลือผู้ป่วยของแพทย์ทำให้แพทย์ต้องได้รับโทษ การได้รับโทษของแพทย์จึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อแพทย์ และอาจเกิดปัญหาขึ้นต่อสังคมได้ เพราะหากลงโทษแพทย์จากการเลือกรักษาในสุดท้ายแล้วนั้น แพทย์อาจจะไม่รับรักษาผู้ป่วยคนใดเลยเพื่อป้องกันไม่ให้ตนเองต้องได้รับโทษ กฎหมายไทยจึงมีปัญหาในเรื่องนี้อยู่ ซึ่งสมควรได้รับการแก้ไข

จากบทบัญญัติของกฎหมายไทยจะเห็นได้ว่าหากแพทย์เลือกช่วยเหลือผู้ป่วยคนใดคนหนึ่งขณะเดียวกันก็ปล่อยให้ผู้ป่วยอีกคนหนึ่งตายไปเป็นการกระทำโดยจำเป็นที่เกินสมควรแก่เหตุ และแพทย์ต้องได้รับโทษ เพราะเป็นการชั่งน้ำหนักระหว่างชีวิตกับชีวิต ซึ่งไม่ได้สัดส่วนกับภยันตรายที่เกิดขึ้น ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้เขียนจึงเห็นควรให้นำกฎหมายอังกฤษและกฎหมายเยอรมันมาปรับใช้กับกฎหมายไทย ในกรณีที่แพทย์ผู้กระทำมีหน้าที่รักษาผู้ป่วยเพื่อป้องกันผลไม่ให้ความตายของผู้ป่วยเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันและแพทย์นั้นจำต้องเลือกช่วยผู้ป่วยคนใดคนหนึ่งโดยการสุ่มเลือกอย่างเท่าเทียมกันโดยการจับฉลากและให้การกระทำของแพทย์ผู้นั้นเป็นการกระทำโดยจำเป็นที่ได้สัดส่วนในการกระทำ อันเป็นการกระทำโดยจำเป็นที่พอสมควรแก่เหตุ แพทย์จึงได้รับการยกเว้นโทษจากการเลือกรักษาผู้ป่วย

²⁷ Ibid.²⁸ Ibid.

5. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การกระทำโดยจำเป็นในกรณีการเลือกรักษาของแพทย์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ผู้เขียนมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

5.1 สรุปผล

โดยปัญหาที่ว่าในเรื่องที่แพทย์ต้องเลือกที่จะรักษาผู้ป่วยคนใดคนหนึ่งไว้ และขณะเดียวกันก็ต้องเลือกปล่อยให้ผู้ป่วยอีกคนหนึ่งตายลงไปในสถานการณ์ที่ปรากฏว่าแพทย์หรือเครื่องมือในการรักษาผู้ป่วยไม่เพียงพอ ตามกฎหมายอาญาไทยหากแพทย์ปล่อยให้ผู้ป่วยอีกคนหนึ่งตายไปจะเป็นการชั่งน้ำหนักระหว่างชีวิตกับชีวิต ซึ่งไม่ได้สัดส่วนกับภัยอันตรายที่เกิดขึ้น ดังนั้นการกระทำของแพทย์จึงเป็นการกระทำความผิดโดยจำเป็นที่เกินสมควรแก่เหตุและแพทย์ต้องได้รับโทษ ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่แพทย์ และทำให้เกิดผลกระทบทางสังคมโดยรวมคือหากแพทย์ตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ แพทย์ก็อาจจะไม่รับรักษาผู้ป่วยทั้งสองคนอย่างใดก็ตามเมื่อได้ศึกษากฎหมายอาญาของอังกฤษและเยอรมันแล้วจะเห็นได้ว่า ตามหลักความชั่วที่น้อยกว่า (The Lesser Evil) อนุญาตให้แพทย์เลือกช่วยเหลือผู้ป่วยคนหนึ่งให้รอดชีวิต ขณะเดียวกันก็ทอดทิ้งผู้ป่วยอีกคนหนึ่งให้เสียชีวิตได้ ซึ่งย่อมเป็นผลดีกว่าการที่แพทย์ไม่เลือกช่วยเหลือผู้ป่วยทั้งสองคน การเลือกรักษาของแพทย์เป็นการกระทำที่ได้สัดส่วนแล้ว ทั้งนี้ การเลือกช่วยเหลือผู้ป่วยของแพทย์ต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่ศาลได้กำหนดไว้หรือไม่ เช่นนั้นแล้วต้องเป็นการสุ่มเลือกอย่างเท่าเทียมกันโดยที่แพทย์ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ป่วยคนใดคนหนึ่งหรือเป็นการสุ่มเลือกแบบการจับฉลาก ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นควรแก้ไขกฎหมายอาญาไทยในเรื่องการกระทำโดยจำเป็น ให้การเลือกช่วยเหลือของแพทย์เป็นการกระทำโดยจำเป็นที่ได้สัดส่วนในการกระทำและแพทย์จะได้รับการยกเว้นโทษจากการกระทำความผิดดังกล่าว ทั้งนี้ แพทย์จะต้องเลือกช่วยเหลือผู้ป่วยอย่างเท่าเทียมกันโดยการจับฉลาก เพื่อไม่ให้เกิดการเปรียบเทียบหรือตัดสินคุณค่าของความเป็นมนุษย์ และเป็นความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า เห็นควรให้แก้ไขกฎหมายอาญาของประเทศไทยในเรื่องการกระทำความผิดโดยจำเป็น ให้การเลือกช่วยเหลือของแพทย์เป็นการกระทำความผิดโดยจำเป็นที่ได้สัดส่วนในการกระทำ และแพทย์จะได้รับการยกเว้นโทษจากการกระทำความผิดดังกล่าว ทั้งนี้ แพทย์จะต้องเลือกช่วยเหลือผู้ป่วยอย่างเท่าเทียมกันโดยวิธีการจับฉลาก เพื่อไม่ให้เกิดการเปรียบเทียบหรือตัดสินคุณค่าของความเป็นมนุษย์ และเป็นความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง

References

- Chitti Tingsaphat. *Criminal Law Part 1*. Bangkok: The Thai Bar, 2008. [In Thai]
- Foot, Philippa. *The Problem of Abortion and the Doctrine of the Double Effect*. 2nd ed. New York: Haper& Row, 1975.
- Kiatkajorn Vajanasawas. *Criminal Law Part 1*. Bangkok: Ponsiam Press, 2008. [In Thai]
- Lackner, Karl, and Kristian Kuhl. *Strafgesetzbuch*. 27th ed. Munich: C. H. Beck, 2011.
- LaFave, Wayne R. *Criminal Law*. 4th ed. Minnesota: West, 2003.
- Neumann, Ulfrid. *Der Rechtfertigungsgrund der Kollision von Rettungsinteressen*. Berlin: De Gruyter, 2001.
- Otto, Harro. *Pflichtenkollision und Rechtswidrigkeitsurteil*. 3rd ed. Marburg: Elwert, 1978.
- PPTV Online. "Covid Crisis Forces Doctors to Choose to Save Patients." Health Column, *PPTV Online*, June 30, 2017. Accessed July 15, 2021. <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%AA%E0%B8%B8%E0%B8%82%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E/150583/> [In Thai]
- Ronnakorn Bunmee. *Criminal Reasonability: Studying the Necessity of Homicide to Save Life*. Bangkok: Thammasat University Press, 2013. [In Thai]
- Williams, Glanville. *Textbook of Criminal Law*. 2nd ed. London: Steven & Sons, 1983.
- Zimmermann, Till. "Justification or Excuse the Collision of Positive Duties in German Criminal Law." *The Journal of Criminal Law* 78, no. 36 (June 2014): 264.

เครือข่ายอาชญากรรมกับการปลอมแปลงหนังสือเดินทาง

Criminal Network and Passport Fraud

อัชรภา ถนัดเดินขาว¹

ตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดกาญจนบุรี

100/22 ตำบลปากแพรก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 71000, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: 6480165424@student.chula.ac.th

Acharapa Tanaddernkao²

Kanchanaburi Immigration

100/22 Pak Phraek, Mueang, Kanchanaburi 71000, Thailand

Email: 6480165424@student.chula.ac.th

Received: March 12, 2023 Revised: June 6, 2023 Accepted: June 9, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานิยามและลักษณะของเครือข่ายอาชญากรรม รวมไปถึงแนวคิดที่ใช้ในการทำความเข้าใจการปรับตัวและโครงสร้างของเครือข่ายอาชญากรรม เพื่อวิเคราะห์บทบาทของเครือข่ายอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการปลอมแปลงหนังสือเดินทาง และนำไปสู่การเสนอแนวทางในการรับมือและปราบปรามเครือข่ายอาชญากรรม

จากการศึกษาพบว่า เครือข่ายอาชญากรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของเครือข่ายทางสังคม ที่มีความซับซ้อนและมีพลวัตสูง และสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกประเภทกิจกรรมอาชญากรรม โดยเฉพาะการปลอมแปลงหนังสือเดินทาง ซึ่งเป็นเครื่องมือสนับสนุนอาชญากรรมร้ายแรงที่มีลักษณะข้ามชาติ เช่น การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน การค้ามนุษย์ และการค้ายาเสพติด เป็นต้น โดยในประเทศไทยพบเครือข่ายการปลอมแปลงหนังสือเดินทางมาเป็นเวลานาน และยังคงมีอยู่ถึงปัจจุบัน ดังนั้นเพื่อทำความเข้าใจเครือข่ายอาชญากรรมอย่างลึกซึ้งจึงจำเป็นต้องศึกษาด้วยมุมมองเดียวกับการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis: SNA) ซึ่งให้ความสำคัญกับความสามารถในการฟื้นตัว (Resilience) อันทำให้เครือข่ายอาชญากรรมนั้นยังคงอยู่ได้เป็นระยะเวลานานแม้จะได้รับแรงกระแทกจากทั้งปัจจัยภายนอกและภายใน นอกจากนี้ ยังเป็นเครื่องมือ

¹ ส.ต.ต., ผู้บังคับหมู่.

² Pol.L/C., Squad Leader.

ในการศึกษาโครงสร้างของเครือข่ายอาชญากรรม โดยมีหลักการสำคัญคือการหาศูนย์กลาง (Centrality) หรือผู้มีบทบาทหลักในเครือข่าย ตามแนวคิดทุนทางสังคม (Social Capital) อันจะนำไปสู่กลยุทธ์การปฏิบัติของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในการก่อวิน (Disrupt) และปราบปรามเครือข่ายอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: เครือข่ายอาชญากรรม; การปลอมแปลง; หนังสือเดินทาง

Abstract

The purpose of this article is to study the definition and characteristics of criminal network as well as the concept to understand how it evolves and its structure so as to analyze the role of criminal network associated with passport fraud leading to the proposal of approaches to tackle and suppress the criminal network.

The study found that criminal network is a form of social network. It is complex and dynamic occurring in every criminal activity especially in passport fraud which is an enabler to transnational serious crimes such as migrant smuggling, human trafficking and drug trafficking. Passport fraud network has been existing in Thailand for a long time and it still remains. To deeply understand the criminal network, it is necessary to study it with Social Network Analysis (SNA) perspective. SNA is a tool to analyze the criminal network's ability of resilience which proves its longevity despite of external and internal impacts. Additionally, SNA is also used to analyze the criminal network's structure as its principle is to calculate the Centrality or the key individuals in the network, according to Social Capital concept. The result of SNA will lead to the development of practical strategies of law enforcement agencies to disrupt and suppress the criminal network efficiently.

Keywords: Criminal Network; Fraud; Passport

1. บทนำ

กิจกรรมอาชญากรรมส่วนมากมีจุดเริ่มต้นมาจากบุคคลหรือคนกลุ่มเล็ก ซึ่งเข้าใจได้ว่าเป็น “อาชญากรรมที่ไร้ระเบียบ” (Disorganized Crime) แต่ในสังคมปัจจุบัน กลุ่มอาชญากรส่วนหนึ่งเกิดขึ้นมาตามภาพลักษณ์ของความเป็นองค์กรตามที่สื่อนำเสนอให้เป็น จึงเป็นไปได้มากกว่าที่จะอธิบายลักษณะของกลุ่มคนเหล่านี้ว่าเป็นเครือข่ายอาชญากร³ อันเกิดจากสายสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างบุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ในหลายประเทศ เครือข่ายอาชญากรรมแทรกซึมเข้าไปทั้งสถาบันรัฐและเอกชน จนเกิด

³ Phil Williams, “Transnational Criminal Network,” last modified May 5, 2001, accessed March 2, 2023, <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mr1382osd.8/>

เป็นความไม่ชัดเจนของเส้นแบ่งระหว่างกิจกรรมที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย อีกทั้ง ยังมีการขยายขอบเขตตลาด และปฏิบัติการในพื้นที่ข้ามเขตอำนาจศาลมากยิ่งขึ้น เช่น เครือข่ายอาชญากรชาวจีนในยุโรปที่มีความเกี่ยวข้องกับทั้งอาชญากรรมการค้ามนุษย์ ค้ายาเสพติด ฟอกเงิน และขายสินค้าผิดกฎหมาย หรือเครือข่ายอาชญากรรมของกลุ่มคนที่พูดภาษารัสเซีย ซึ่งมีการเคลื่อนไหวอยู่ในกลุ่มประเทศ เช่น อาเซอร์ไบจาน คาซัคสถาน และจอร์เจีย และขยายเครือข่ายไปยังยุโรปและอเมริกาเหนือ เป็นต้น⁴ และเมื่อเครือข่ายมีการขยายตลาดอาชญากรรมข้ามเขตพรมแดน กลุ่มอาชญากรจึงจำเป็นต้องมีการปิดบังหรือปลอมแปลงตัวตนด้วยการทุจริตจากหนังสือเดินทาง

หนังสือเดินทางเป็นเอกสารสำคัญประจำตัวที่มีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อใช้เดินทางเข้า-ออกประเทศ ดังนั้น การกระทำผิดที่เกี่ยวกับหนังสือเดินทาง จึงมีเป้าหมายเพื่อเป็นเครื่องมือหรือเป็นการสนับสนุนการกระทำผิดที่มีความเกี่ยวข้องกับหลายรัฐ ทั้งในมิติด้านพื้นที่ คือใช้หรือผลิตด้วยวิธีการปลอมแปลงจากรัฐหนึ่งโดยมีปลายทางหรือทางผ่านไปยังอีกรัฐหนึ่ง หรือมิติด้านผู้กระทำผิดที่เป็นบุคคลซึ่งมิใช่บุคคลที่มีสัญชาติของรัฐหนึ่งแต่กระทำความผิดโดยใช้หรือผลิตหนังสือเดินทางปลอมในเขตแดนของรัฐนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าความผิดที่เกี่ยวกับหนังสือเดินทางมีความเป็นไปได้สูงที่จะเข้าข่ายการเป็นอาชญากรรมข้ามชาติและมีผู้กระทำผิดร่วมกันในลักษณะเครือข่าย

หนึ่งในอาชญากรรมข้ามชาติที่ใช้การปลอมแปลงหนังสือเดินทางเป็นเครื่องมือสนับสนุนที่สำคัญคือเครือข่ายการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน ซึ่งเป็นภัยต่อความมั่นคงทางชายแดนของหลายประเทศ เช่น เครือข่ายปลอมแปลงเอกสารการเดินทางและเอกสารแสดงตัวตนในประเทศมาเลเซียที่ทำการช่วยเหลือบุคคลสัญชาติอื่นโดยเฉพาะเวียดนามในการปลอมแปลงอัตลักษณ์ให้เป็นคนสัญชาติมาเลเซีย เพื่อสามารถสมัครขอรับวีซ่าเข้าประเทศออสเตรเลียผ่านระบบออนไลน์ได้ ซึ่งเป็นหนึ่งในไม่กี่สัญชาติที่ได้รับสิทธิพิเศษนี้ ด้วยเหตุนี้ มาเลเซียจึงกลายเป็นพื้นที่เป้าหมายที่สร้างภัยคุกคามให้กับออสเตรเลียในด้านการปลอมแปลงเอกสาร และเป็นแหล่งของเครือข่ายลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่สำคัญของรัฐบาลออสเตรเลีย⁵

ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศที่ประสบปัญหาการฉ้อโกงหนังสือเดินทางจากเครือข่ายอาชญากร โดยพฤติกรรมที่พบคือ ผู้ซื้อไม่ได้ติดต่อผู้ขายโดยตรง หรือผู้ขายก็ไม่ได้เป็นผู้ปลอมแปลงหนังสือเดินทางเองแต่อย่างใด แต่กระบวนการตั้งแต่การผลิต การขาย การจัดหาสินค้า การหาลูกค้า และการซื้อ มักจะเกิดขึ้นผ่านคนกลางเสมอ โดยจากการนำเสนอข่าวพบว่า มีการเรียกกลุ่มผู้กระทำความผิดเหล่านี้ว่าเป็นขบวนการ เช่น เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2564 ตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานีจับกุมตัว นายสมศักดิ์ อายุ 42 ปี โดยให้การ

⁴ Adrian James, "Criminal Networks, Illegal Immigration and the Threat to Border Security," *International Journal of Police Science and Management* 7, no. 4 (December 2005): 219-229.

⁵ Nino Bucci, "Criminals Faking Malaysian Identities to Obtain Australia Visas, Exploiting Cosy International Relationship," last modified September 16, 2018, accessed March 2, 2023, <https://www.abc.net.au/news/2018-09-16/criminals-faking-malaysian-identities-to-obtain-australia-visa/10237506/>

รับสารภาพว่าเป็นตัวกลางผู้รับมอบและส่งงานให้เพื่อนชาวเมียนมาที่เป็นผู้ทำการปลอมแปลงหนังสือเดินทางอีกทอดหนึ่ง⁶ หรืออีกกรณีหนึ่งคือ เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2565 ด้านตรวจคนเข้าเมืองเชียงใหม่ ได้จับกุมตัวผู้ต้องหาชาวเมียนมา 2 ราย และชาวเวียดนาม 1 ราย โดยพบว่า ผู้ถูกจับกุมทั้ง 3 รายเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรไทยอย่างถูกต้อง แต่หลังจากนั้นได้ติดต่อผู้ประสานชาวจีนเพื่อช่วยเหลือปลอมรอยตราประทับการอนุญาตอยู่ต่อในราชอาณาจักร⁷ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออยู่ทำงานในประเทศไทยได้นานขึ้นซึ่งกรณีนี้พบว่า มีการปลอมตราประทับเกิดขึ้นในประเทศไทยด้วย โดยทั้งหมดนี้เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองคาดว่าทำกันเป็นขบวนการและหลอกลวงชาวต่างชาติเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะจากประเทศเพื่อนบ้าน จากทั้งสองกรณีนี้พบว่า ผู้กระทำผิดมิได้มีเพียงแค่ผู้ผลิต แต่ยังมีผู้ร่วมกระทำผิดที่มีบทบาทอื่นอีกในกิจกรรมอาชญากรรมนี้ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงถึงกันได้ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือไม่ว่าจะเป็นสายสัมพันธ์ที่เข้มแข็งหรืออ่อนแอก็ตาม ดังนั้น เมื่อพิจารณารูปแบบการรวมกลุ่มและบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมในการกระทำผิดแล้ว ก็สามารถมองได้ว่าเป็นอาชญากรในลักษณะเครือข่ายนั่นเอง

เครือข่ายอาชญากรรมที่ซับซ้อนมีแนวโน้มที่จะประกอบธุรกิจอาชญากรรมที่ร้ายแรง และมีความสามารถในการแทรกซึมระบบเศรษฐกิจ ส่งผลให้ฐานรากศีลธรรมอันดีของประชาชนถูกทำลาย และการบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นผลผ่านการทุจริต ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นในการศึกษาเครือข่ายอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการปลอมแปลงหนังสือเดินทาง ทั้งจากกรณีตัวอย่างในต่างประเทศ และกรณีศึกษาของประเทศไทย เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดในการทำความเข้าใจโครงสร้างเครือข่ายอาชญากรรมอันจะนำไปสู่กลยุทธ์ในการปราบปรามเครือข่ายอาชญากรรมในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. นิยามและลักษณะของเครือข่ายอาชญากรรม

เครือข่าย คือ การเชื่อมโยงของคน กลุ่มของคน หรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกันภายใต้เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต ไม่มีโครงสร้างแน่นอนตายตัว มีความเป็นอิสระ โดยแต่ละคนต่างก็สามารถเป็นศูนย์กลางหรือทำหน้าที่สานสัมพันธ์ระหว่างคนหรือกลุ่มให้ทำงานต่อเนื่องได้ ดังนั้นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนมาก⁸

⁶ คมชัดลึก, “คม. สุราษฎร์ธานี จับแก๊งปลอมพาสปอร์ตคาบ้าน,” คอลัมน์ อาชญากรรม, *คมชัดลึก*, 4 มิถุนายน 2564, สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2566, <https://www.komchadluek.net/news/469201/>

⁷ ผู้จัดการออนไลน์, “รวบค้ายาสามเหลี่ยมทองคำ 2 สาวพม่า 1 สาวเวียดนามจ้างชาวจีนปลอมตราประทับต่อวีซ่าอยู่ไทย,” คอลัมน์ ภาคเหนือ, *ผู้จัดการ*, 17 ธันวาคม 2565, สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2566, <https://www.mgronline.com/local/detail/9650000119620/>

⁸ กุลทัต หงษ์ขยางกูร และ ปรัชญานันท์ เทียงจรรยา, “การสร้างและการบริหารเครือข่าย,” แก๊ซครั้งล่าสุด 22 กันยายน 2563, สืบค้นเมื่อ 2566, http://www.hsmi2.psu.ac.th/upload/forum/paper_1598_5f69ce9304e915f69ce.pdf/

เครือข่ายอาชญากรรมมีลักษณะและรูปแบบความสัมพันธ์พื้นฐานไม่แตกต่างจากเครือข่ายสังคม ดังนั้น การทำความเข้าใจเครือข่ายอาชญากรรมให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น นักวิจัยจำนวนมากจึงทำความเข้าใจแนวคิดเครือข่ายทางสังคมด้วยเช่นกัน พบว่าเครือข่ายทางสังคมเทียบได้กับผืนผ้าที่มีชีวิตของสังคม ที่ฝังด้วยผู้คนในแต่ละวงโคจรแห่งความสัมพันธ์ที่ต่างกัน⁹ ดังนั้นแล้ว การศึกษาพฤติกรรมมนุษย์จึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าสิ่งที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของแต่ละบุคคล สามารถส่งผลต่อการตัดสินใจและสร้างระบบความเชื่อของบุคคลนั้นได้อย่างไร

เครือข่ายอาชญากรรมมีความคล้ายคลึงกับเครือข่ายสังคมนั้นคือ โดยธรรมชาติแล้วจะไม่อยู่นิ่ง แต่จะมีพลวัตอยู่ตลอดเวลา เครือข่ายอาชญากรรมสามารถเปลี่ยนโครงสร้างตัวเองได้จากหลายปัจจัย อาทิ ผลกระทบจากโอกาสใหม่ทางธุรกิจ ผลกระทบจากการแข่งขัน หรือผลกระทบจากการควบคุมทางกฎหมาย ซึ่งเหล่านี้อาจนำไปสู่ทั้งหายนะ การหยุดชะงัก หรือการปรับตัวของเครือข่ายก็เป็นได้¹⁰ นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันท่ามกลางสมาชิกในเครือข่ายนั้นโดยหลักแล้วจะเป็นแนวระนาบ ซึ่งตรงข้ามกับลักษณะความสัมพันธ์แบบลำดับชั้นที่มีรูปแบบการเชื่อมโยงในแนวตั้ง คุณลักษณะนี้เองที่ทำให้เครือข่ายมีความได้เปรียบมากกว่าองค์กรที่มีความสัมพันธ์แบบลำดับชั้น ในด้านการฟื้นตัวจากการถูกโจมตี

แม้ว่าจะไม่มีการกำหนดนิยามและประเภทของเครือข่ายอาชญากรรมอย่างเป็นทางการ แต่กระนั้น องค์การตำรวจแห่งสหภาพยุโรป (Europol) ได้ระบุความเป็นเครือข่ายอาชญากรรมให้เป็นประเภทของอาชญากรรมร้ายแรงและอาชญากรรมข้ามชาติ ภายใต้นโยบายความร่วมมือด้านความมั่นคงภายในสหภาพเพื่อรับมือกับภัยคุกคามจากอาชญากรรมร้ายแรงและองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ดังนี้ 1) เครือข่ายอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ 2) เครือข่ายอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน 3) เครือข่ายอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด 4) เครือข่ายอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกง อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน 5) เครือข่ายอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการโจรกรรมทรัพย์สินในลักษณะองค์กร 6) เครือข่ายอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และ 7) เครือข่ายอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้าอาวุธผิดกฎหมาย¹¹

3. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายอาชญากรรม

เครือข่ายอาชญากรรมถูกตีความได้ว่าเป็นเครือข่ายทางสังคม ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา นักวิจัยจำนวนหนึ่งจึงได้ศึกษาโครงสร้างเครือข่ายอาชญากรรมโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis: SNA) หมายถึง เครื่องมือและกระบวนการที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และโครงสร้าง

⁹ Gisela Bichler, *Understanding Criminal Networks: A Research Guide* (United States: University of California Press, 2019), 26-47.

¹⁰ Paul A. C. Duijn, Victor Kashirin and Peter M. A. Sloot, "The Relative Ineffectiveness of Criminal Network Disruption," last modified February 28, 2014, accessed April 13, 2023, <https://www.doi.org/10.1038/srep04238/>

¹¹ Julie Ayling, "Criminal Organizations and Resilience," *International Journal of Law, Crime and Justice* 4, no. 37 (December 2009): 182-196.

ของเครือข่าย โดยมีหลักการคือ การเก็บข้อมูลของ โหนด (Nodes) ซึ่งหมายถึง คน วัตถุ เหตุการณ์ หรือแนวคิด และ ลิงค์ (Links) ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่าง โหนด (Nodes) เพื่อนำมาวัดและวิเคราะห์ด้วยเทคนิคทางคณิตศาสตร์หรือคอมพิวเตอร์ และสร้างเป็นแบบแผนความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย ซึ่งเป็นวิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อค้นหาและประเมินโครงสร้างเครือข่าย ทำให้แนวคิดนี้ถูกใช้เพื่อพัฒนาแนวทางปฏิบัติในการสืบสวนอาชญากรรมจากมุมมองความเป็นเครือข่าย¹²

3.1 แนวคิดการฟื้นตัว (Resilience) กับการคงอยู่ของเครือข่ายอาชญากรรม

เครือข่ายอาชญากรรมถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับเครือข่ายทางสังคมประเภทอื่น เครือข่ายอาชญากรรมมีสมรรถภาพในการฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วกว่ามากจากการถูกก่อวินาศกรรม (Disruption)¹³ โดยจูลี เอลิง (Julie Ayling) ได้นิยามการฟื้นตัวของเครือข่ายอาชญากรรมโดยอ้างอิงจากบริบทการฟื้นตัวในระบบนิเวศว่าเป็นความสามารถในการดูดซับและทนต่อการโจมตีและความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเมื่อจำเป็น¹⁴

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเครือข่ายอาชญากรรมด้วยวิธีการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม ชี้ว่าความคล่องตัวและความยืดหยุ่นของโครงสร้างสังคมของเครือข่ายอาชญากรรมทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีความสามารถในการฟื้นตัวเพื่อสู้กับกลยุทธ์การบังคับใช้กฎหมายแบบดั้งเดิมได้ดี¹⁵ สาเหตุหลักเนื่องจากเครือข่ายอาชญากรรมอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบพลวัต กล่าวคือ มีความกดดันจากคู่แข่งและแรงต่อต้านจากรัฐอยู่ตลอดเวลา อันเป็นความท้าทายต่อการดำรงอยู่ของเครือข่าย ดังนั้น เพื่อจะให้ออกพ้นจากการถูกจับกุมและเพื่อให้ปฏิบัติการกิจสำเร็จ เครือข่ายอาชญากรรมจะต้องมีความยืดหยุ่นมากพอที่จะปรับตัวต่อเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไป เช่น การเกิดคู่แข่งใหม่ การแก้ไขกฎหมาย ตลาดสินค้าที่เปลี่ยนไป หรือเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ เป็นต้น รวมถึงการต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในด้วย เช่น การแตกแยก การผสมรวม หรือการจัดระบบเครือข่ายใหม่ เป็นต้น เห็นได้จากกรณีศึกษาการค้ายาเสพติดข้ามชาติที่ผ่านมา พบว่าความยืดหยุ่นคือบรรทัดฐานของเครือข่ายอาชญากรรม และพบได้ในตลาดอาชญากรรมประเภทอื่นด้วย เช่น การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานหรือแม้แต่อาชญากรรมตามท้องถนน¹⁶

จากการเก็บข้อมูลขององค์การตำรวจแห่งสหภาพยุโรป (Europol) พบว่าเครือข่ายลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานเป็นเครือข่ายที่พิสูจน์แล้วว่ามีความยืดหยุ่น ฟื้นตัวเร็ว และปรับตัวได้ดีต่อการกีดกันการบังคับใช้กฎหมาย โดยสามารถปรับเปลี่ยนเส้นทางอพยพเข้าสู่เขตพรมแดนยุโรปได้อย่างรวดเร็ว และยังพบว่าเครือข่าย

¹² Carlo Morselli, "Assessing Vulnerable and Strategic Positions in a Criminal Network," *Journal of Contemporary Criminal Justice* 24, no. 4 (November 2010): 382-392.

¹³ Lucia Cavallaro et al., "Disrupting Resilient Criminal Networks through Data Analysis: The Case of Sicilian Mafia," *Public Library of Science* 15, no. 7 (August 2020), 1-22.

¹⁴ Julie Ayling, "Criminal Organizations and Resilience," 182-196.

¹⁵ Paul A. C. Duijin, Victor Kashirin and Peter M. A. Slood, "The Relative Ineffectiveness of Criminal Network Disruption," last modified February 28, 2014, accessed April 13, 2023.

¹⁶ Carlo Morselli, "Assessing Vulnerable and Strategic Positions in a Criminal Network," 382-392.

อาชญากรรมอื่นในยุโรป ก็ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานมากขึ้น โดยพบว่ามากกว่าร้อยละ 90 ของผู้โยกย้ายถิ่นฐานเข้าสู่ยุโรปแบบผิดกฎหมาย มีการใช้บริการที่จัดให้โดยกลุ่มเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งรวมถึงบริการจัดหาหนังสือเดินทางปลอมด้วย¹⁷

การฟื้นตัวไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดที่ทำให้นักอาชญาวิทยาสามารถเข้าใจการดำรงอยู่เป็นระยะเวลานานของบางเครือข่ายอาชญากรรมได้ดียิ่งขึ้น แต่ยังชี้ให้เห็นถึงมุมมองทางยุทธศาสตร์และในเชิงปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายกับเครือข่ายอาชญากรรมด้วย

3.2 แนวคิดต้นทุนทางสังคม (Social Capital) กับการปราบปรามเครือข่ายอาชญากรรม

แนวคิดต้นทุนทางสังคม (Social Capital) หมายถึง ประโยชน์ที่ได้จากเครือข่ายทางสังคม ได้แก่ การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร การเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ความเป็นปึกแผ่น และความไว้วางใจ พอล เอ. ซี. ดุยิน (Paul A. C. Duijin), วิคเตอร์ คาชิริน (Victor Kashirin) และปีเตอร์ เอ็ม. เอสลูต (Peter M. A. Slood) ได้นิยามการก่อวินาศกรรม (Disrupt) เครือข่ายไว้ว่า เป็นการที่เครือข่ายมีความสั่นคลอนและอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถกระจายข้อมูล สินค้า และความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเสนอแนะกลยุทธ์ก่อวินาศกรรมและปราบปรามเครือข่ายอาชญากรรมด้วยแนวคิดต้นทุนทางสังคม (Social Capital)¹⁸

เครือข่ายอาชญากรรมนั้นไม่แตกต่างจากธุรกิจถูกกฎหมายในประการที่ต้องอาศัยการติดต่อสัมพันธ์ทางสังคม และพึ่งพาความสามารถในการดึงดูดทรัพยากรที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานมาใช้ โดยประโยชน์จากการมีเครือข่ายทางสังคมนี้เรียกว่า ต้นทุนทางสังคม ซึ่งแนวคิดต้นทุนทางสังคมจะมุ่งความสนใจไปที่ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของสมาชิกภายในเครือข่ายอาชญากรรม¹⁹ โดยวัตถุประสงค์หลักของการใช้การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม ในการศึกษาโครงสร้างเครือข่ายอาชญากรรมคือ เพื่อคำนวณหาสมาชิกในเครือข่ายที่มีอิทธิพลหรือความสัมพันธ์กับสมาชิกอื่นอย่างมีนัยสำคัญตามแนวคิดต้นทุนทางสังคม ซึ่งโดยหลักการแล้วคือการคำนวณหาความเป็นศูนย์กลาง (Centrality)²⁰

ตำแหน่งศูนย์กลางที่สำคัญของเครือข่ายอาชญากรรมมี 2 ประเภท ดังนี้ 1) ศูนย์กลางเครือข่าย (Degree Centrality) คือสมาชิกที่มีการติดต่อโดยตรงกับสมาชิกอื่นในกลุ่มย่อยเดียวกัน โดยสมาชิกที่มีค่าศูนย์กลางเครือข่ายสูงจะอยู่ในตำแหน่งที่มีอิทธิพล เนื่องจากมีความสำคัญต่อการเคลื่อนย้ายข้อมูลและทรัพยากรตลอดทั้งเครือข่าย และเรียกตำแหน่งนี้ว่า ฮับ (Hub) โดยที่เครือข่ายใดที่มีจำนวน ฮับ (Hub) น้อยจะมีลักษณะของการรวมศูนย์อำนาจ (Centralized) ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกโจมตีแบบที่มุ่งเป้าหมายไปที่ศูนย์กลางเครือข่ายมากกว่าเครือข่ายที่มีลักษณะกระจายศูนย์อำนาจ (Decentralized) และ 2) ศูนย์กลางเชื่อมต่อ

¹⁷ Europol, “EU Policy Cycle - EMPACT,” last modified January 20, 2022, accessed April 13, 2023. <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/eu-policy-cycle-empact/>

¹⁸ Paul A. C. Duijin, Victor Kashirin and Peter M. A. Slood, “The Relative Ineffectiveness of Criminal Network Disruption,” last modified February 28, 2014, accessed April 13, 2023.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Carlo Morselli, “Assessing Vulnerable and Strategic Positions in a Criminal Network,” 382-392.

(Betweenness Centrality) คือสมาชิกที่มีการติดต่อกับสมาชิกในกลุ่มย่อยอื่น ดังนั้นศูนย์กลางเชื่อมต่อจึงแสดงถึงความสามารถของสมาชิกในการควบคุมการไหลเวียนของการเชื่อมโยงแหล่งทรัพยากรภายในเครือข่าย และเรียกตำแหน่งนี้ว่า ผู้ประสาน (Broker) นอกจากนี้ เครือข่ายยังต้องพึ่งพาตำแหน่ง ผู้ประสาน (Broker) ในการเข้าถึงทรัพยากรที่กลุ่มย่อยนั้นไม่สามารถเข้าถึงเองได้ ด้วยความสำคัญดังกล่าวของศูนย์กลางเชื่อมต่อ การโจมตีสมาชิกในตำแหน่งนี้จึงเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่สำคัญในการปราบปรามเครือข่ายอาชญากรรม²¹

ผลการศึกษาเครือข่ายค้ายาเสพติดที่เป็นกลุ่มย่อยของเครือข่ายอาชญากรรมหลัก ด้วยการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมพบว่า ตำแหน่งในเครือข่ายที่ต่างกันส่งผลต่อการถูกจับกุมที่ต่างกัน กล่าวคือ สมาชิกที่มีค่าศูนย์กลางเครือข่ายสูงมีโอกาสดังกล่าวจะถูกจับกุมมากกว่า ส่วนสมาชิกที่มีค่าศูนย์กลางเชื่อมต่อสูง มีโอกาสที่จะถูกจับกุมน้อยกว่า และพบว่าสมาชิกที่มีระดับความเป็น ผู้ประสาน (Broker) สูง ก็มีแนวโน้มที่จะไม่ใช่สมาชิกองค์กรหลัก ดังนั้น กลยุทธ์ในการโจมตีเป้าหมายของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย จึงควรพิจารณาโครงสร้างเครือข่ายของผู้กระทำผิดมากกว่าที่จะสนใจที่ชื่อเสียงและสถานะของผู้กระทำผิดภายในองค์กรอาชญากรรมเพียงอย่างเดียว²²

4. เครือข่ายอาชญากรรมกับการปลอมแปลงหนังสือเดินทาง

หนังสือเดินทาง หมายถึง เอกสารสำคัญประจำตัว ไม่ว่าจะมิใช่พลิกษณะใด ที่รัฐบาลไทย รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศ ออกให้แก่บุคคลใด เพื่อใช้แสดงตนในการเดินทางระหว่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ หนังสือเดินทางจึงเป็นเสมือนทั้งวัตถุและสัญลักษณ์ที่พิสูจน์ความเป็นสมาชิกของรัฐ ซึ่งสถานะความเป็นประชากรของภาครัฐก็จะนำมาซึ่งสิทธิที่พลเมืองพึงจะได้รับจากภาครัฐอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีหนังสือเดินทางเป็นเครื่องมือยืนยันตัวตน นอกจากนี้ หนังสือเดินทางยังแสดงถึงศักยภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของภาครัฐด้วย ดังที่ได้มีการจัดอันดับความทรงอำนาจของหนังสือเดินทางแต่ละรัฐจากดัชนีวัดความสามารถในการเดินทางเข้าเขตแดนของรัฐอื่นโดยไม่จำเป็นต้องได้รับการตรวจลงตราวีซ่า (Visa) และด้วยสิทธิอันล้ำค่าที่หนังสือเดินทางมีให้แก่บุคคลผู้ถือเอกสารนี้โดยถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้เกิดความต้องการเป็นเจ้าของหนังสือเดินทางด้วยจุดประสงค์ที่แตกต่างออกไป ตั้งแต่เพื่อการเดินทางข้ามพรมแดนเพื่อการท่องเที่ยว ทำงาน เรียน อพยพ ลี้ภัย จนถึงการใช้เป็นเอกสารยืนยันตัวตนสำหรับการเปิดบัญชีธนาคาร หรือการเลือกตั้ง ดังนั้น ผู้ที่มองเห็นโอกาสในการกระทำผิดจึงใช้ช่องทางตามกลไกตลาดในการผลิต จัดหา และใช้หนังสือเดินทาง ทั้งที่เป็นฉบับจริงและปลอม เพื่อวัตถุประสงค์ในการหลอกลวง และนำไปสู่อาชญากรรมอื่นอีกมากในหลายพื้นที่ของโลก

เป้าหมายของการใช้หนังสือเดินทางปลอมที่สำคัญคือการปิดบังตัวตน ซึ่งผู้ที่มีเจตนาเช่นนั้นนอกจากจะเป็นอาชญากรที่ต้องการหลบหนีการถูกจับกุมจากการกระทำความผิดอื่น ที่อาจเกิดขึ้นแล้วหรือกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต อีกจำนวนไม่น้อยคือการใช้จากผู้อพยพ²³ ที่มีจุดประสงค์เพื่อหลบหนีจากความยากจนหรือ

²¹ Paul A. C. Duijin, Victor Kashirin and Peter M. A. Slood, "The Relative Ineffectiveness of Criminal Network Disruption," last modified February 28, 2014, accessed April 13, 2023.

²² Carlo Morselli, "Assessing Vulnerable and Strategic Positions in a Criminal Network," 382-392.

²³ Adrian James, "Criminal Networks, Illegal Immigration and the Threat to Border Security," 219-229.

ภัยคุกคามภายในประเทศ และไปตั้งรกรากอยู่ในประเทศที่มีสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ปลอดภัยและเอื้ออำนวยต่อการเลี้ยงชีพมากกว่า โดยกลุ่มคนเหล่านี้หากไม่ลักลอบเข้าประเทศปลายทางผ่านช่องทางธรรมชาติ และอาศัยอย่างผิดกฎหมาย ก็จะใช้เอกสารการเดินทางปลอมยื่นแสดงต่อเจ้าหน้าที่ เพื่อปิดบังหรือเปลี่ยนอัตลักษณ์ตน เพื่อให้สามารถเข้าและอาศัยในประเทศนั้นได้ ซึ่งเอกสารปลอมดังกล่าวได้มาจากผู้ประสานซึ่งอาจเป็นเครือข่ายผู้ลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน ที่แสวงหาผลประโยชน์จากความสับสนและความเปราะบางของผู้อพยพ โดยจะเสนอบริการตั้งแต่จัดหาหนังสือเดินทางปลอม จัดหาที่พัก อำนวยความสะดวกในการเดินทาง ไปจนถึงช่วยเหลือให้เปลี่ยนรูปลักษณะภายนอกให้เหมือนกับบุคคลในหนังสือเดินทางนั้นมากที่สุด (Impostor)²⁴

เครือข่ายอาชญากรรมที่มีการกระทำผิดเกี่ยวข้องกับการการปลอมแปลงหนังสือเดินทาง เป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบเชื่อมโยงกับหลายประเทศ จากงานวิจัยในนามของสำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime: UNODC) และสำนักงานสนับสนุนภาค (Regional Support Office: RSO) ในปี ค.ศ. 2021 เรื่อง การคอร์รัปชันในฐานะเครื่องมือที่เอื้อประโยชน์ให้กับ การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานและการค้ามนุษย์ ในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยืนยันได้ว่า เอกสารการเดินทางหรือเอกสารการยืนยันตัวตนปลอมเป็นส่วนสำคัญที่เอื้อประโยชน์ให้กับ การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานและการค้ามนุษย์ และสรุปได้ว่าการฉ้อโกงทางเอกสารเป็นบริบทสำคัญของการทุจริตในหน่วยงานรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการที่เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือผู้ลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานและผู้ทำธุรกิจค้ามนุษย์ด้วยการให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับระบบงานภายในและการผลิตเอกสารของภาครัฐ หรือเต็มใจทุจริตในการรับรองเอกสารที่รู้อยู่แล้วว่าเป็นเอกสารปลอม และนอกจากนี้ ยังพบว่าแรงงานข้ามถิ่นฐานจำนวนมากในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เดินทางโดยผ่านผู้ประสานที่ไม่มีใบอนุญาตถูกต้อง ด้วยเอกสารการเดินทางปลอมที่ได้รับผ่านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลักลอบและเจ้าหน้าที่ที่ทุจริต²⁵ จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานและการค้ามนุษย์มีการทำงานเป็นเครือข่าย กล่าวคือมีการสร้างความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงไปถึงเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้ได้รับการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการถึง ถึงแม้จะสรุปไม่ได้ว่าทั้งสองฝ่ายมีโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายในรูปแบบใด แต่อาจอนุมานได้ว่าต่างฝ่ายย่อมต้องมีความเชื่อใจกันและมีผลประโยชน์ตอบแทนซึ่งกันและกันอย่างแน่นนอน

นอกจากนี้ จากการศึกษาของโทมัส ฮอท (Thomas Holt) และจิน ลี (Jin Lee) ซึ่งวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ขายเอกสารยืนยันตัวตนที่ถูกปลอมแปลงบนเว็บไซต์ปิด (Dark Web) และ เว็บไซต์เปิด (Open Web) ได้สนับสนุนความเชื่อมโยงระหว่างผู้กระทำผิดและเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากข้อมูลที่ผู้ขายให้ไว้บนหน้าเว็บไซต์เพื่อโฆษณาหรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับการผลิตเอกสารชี้ให้เห็นว่า ผู้ขายมีเครือข่ายเป็นกลุ่มคนที่สามารถเข้าถึงขั้นตอนการผลิตเอกสารและวัสดุในการผลิต ซึ่งอาจเป็นการเข้าถึงบุคลากรและระบบภายในหน่วยงานราชการได้²⁶

²⁴ NLTimes, "Sharp Increase in Forged Documents Submitted by Asylum Seekers," last modified May 28, 2022, accessed January 20, 2023, <https://www.nltimes.nl/2022/05/28/sharp-increase-forged-documents-submitted-asylum-seekers/>

²⁵ UNODC and RSO, "Corruption as a Facilitator of Smuggling of Migrants and Trafficking in Persons in the Bali Process Region with a Focus on Southeast Asia," last modified March 30, 2022, accessed February 3, 2023, https://www.unodc.org/roseap/uploads/archive/documents/Publications/2021/Corruption_of_SoM_and_TiP_with_focus_on_Southeast_Asia_Mar2021.pdf/

²⁶ Thomas J. Holt and Jin R. Lee, "A Crime Script Analysis of Counterfeit Identity Document Procurement Online," *Deviant Behavior* 43, no. 2 (October 2020): 285-302.

เครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวกับการปลอมแปลงหนังสือเดินทางอาจกระทำผิดในรูปแบบอื่นด้วย เช่น ในสนามบินนานาชาติฮีทโธรว (Heathrow) ในประเทศอังกฤษ มีการจับกุมผู้กระทำผิดพร้อมของกลางคือ เอกสารปลอมที่ได้รับมาจากเครือข่ายอาชญากร กว่าสิบลายในแต่ละสัปดาห์ นอกจากนี้ยังตรวจพบพัสดุที่บรรจุหนังสือเดินทางปลอมเป็นประจำ ณ ด่านตรวจสินค้าตามชายแดนของอังกฤษ ซึ่งจากการสืบสวนขยายผลพบว่าเอกสารเหล่านี้มักมีการปลอมแปลงเกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งตามรายงานให้คำจำกัดความว่าเป็นสถานที่ซึ่งกิจการเครือข่ายการปลอมแปลงเอกสารมีความเฟื่องฟู²⁷

แม้ว่าคำกล่าวข้างต้นนี้จะถือเป็นการสบประมาทกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยอยู่ไม่น้อย แต่นั่นก็มีใช้เพียงครั้งเดียวที่พบข้อกล่าวหาเฉกเช่นนี้จากนานาชาติ เพราะภายหลังจากเหตุระเบิดที่ราชประสงค์ ในปี พ.ศ. 2555 ที่ผู้กระทำผิดใช้หนังสือเดินทางปลอมเข้ามาในประเทศไทย อันเป็นคดีสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ จึงส่งผลให้ไทยต้องสูญเสียความเชื่อมั่นจากนานาชาติ²⁸ ยิ่งไปกว่านั้นประเทศสหรัฐอเมริกาและนานาชาติก็ต่อทักว่าประเทศไทยเป็นแหล่งของขบวนการปลอมแปลงหนังสือเดินทางระดับโลก²⁹ และแม้แต่เจ้าหน้าที่ในภาครัฐเองยังให้ความเห็นว่า ประเทศไทยเป็นพื้นที่เป้าหมายที่ดึงดูดอาชญากรเนื่องจากค่อนข้างเข้าออกง่าย และอาชญากรยังสามารถต่อรองกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายบางคนได้อีกด้วย³⁰

5. เครือข่ายอาชญากรรมกับการปลอมแปลงหนังสือเดินทางในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศที่ประสบปัญหาการฉ้อโกงหนังสือเดินทาง ซึ่งจากสถิติการจับกุมที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเดินทางของกองกำกับการสืบสวนปราบปราม กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2 รวมถึงการแถลงผลการจับกุมจากสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และการนำเสนอข่าวพบว่า รูปแบบการปลอมแปลงหนังสือเดินทางที่พบในประเทศไทย ได้แก่ การปลอมหนังสือเดินทางทั้งเล่ม (Counterfeiting) การปลอมแปลงส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเดินทาง (Forgery) การใช้หนังสือเดินทางฉบับจริงของผู้อื่นที่มีใบหน้าเหมือน (Impostor) และการปลอมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเดินทาง โดยหลายกรณีพบว่า การผลิตเอกสารปลอมเหล่านี้เกิดขึ้นในประเทศไทยโดยมีทั้งคนไทยและคนต่างชาติเป็นผู้กระทำผิด

การจับกุมเครือข่ายผู้ผลิตและจำหน่ายหนังสือเดินทางปลอมรายใหญ่ของประเทศไทยเกิดขึ้นในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 โดยสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองสามารถจับกุม นายฮามิด เรซ่า จาฟารี (Hamid Reza Jafary) อายุ 48 ปี ผู้ต้องหาชาวอิหร่าน ฉายา ดอกเตอร์ (Doctor) นักปลอมแปลงหนังสือเดินทาง พร้อมผู้ร่วมขบวนการชาวปากีสถานอีก 5 ราย โดยพบของกลาง อาทิ แท่นปั๊มลายกระดาศ เครื่องปั๊มลายนิ้ว

²⁷ Adrian James, "Criminal Networks, Illegal Immigration and the Threat to Border Security," 219-229.

²⁸ กรวิไล เทพพันธ์กุลงาม, "ความผิดฐานปลอมแปลงหนังสือเดินทางในมิติป้องกันปราบปรามและคุ้มครอง," แก๊ซครั้งล่าสุด 2557, สืบค้นเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2566, <https://www.prachatai.com/journal/2014/07/54792/>

²⁹ พีพีทีวี ออนไลน์, "พาสปอร์ตปลอม ภัยข้ามชาติ," คอลัมน์ ประเด็นร้อน, พีพีทีวี ออนไลน์, 1 กุมภาพันธ์ 2559, สืบค้นเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2566, <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/22793/>

³⁰ Jon Henley, "How Thailand's Trade in Fake Passports Fuels Crime Gangs around the World," last modified Mar 10, 2014, accessed February 8, 2023, <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/10/thailand-trade-fake-passports-crime-gangs-world/>

แท่นแม่พิมพ์ แท่งสำหรับเจาะรู ตราประทับของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง แผ่นปะการตรวจลงตราประเทศไทย และหนังสือเดินทางที่เตรียมทำส่งขาย 173 เล่ม โดยนายฮามิดอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาแล้วกว่า 25 ปี และทำหนังสือเดินทางปลอมส่งให้แก่ลูกค้าทั่วโลก โดยอาศัยเทคโนโลยีระดับสูง และความชำนาญที่ตกทอดมาตั้งแต่รุ่นพ่อ และหลังจากการสืบสวนขยายผล ยังสามารถจับกุม นายโมฮัมหมัด รามซาน (Mahammad Rumzan) หรือจอห์นนี่ เพนเตอร์ (Johny Painter) อายุ 57 ปี สัญชาติปากีสถาน ได้ใน 2 เดือนต่อมา พร้อมของกลาง คือ หนังสือเดินทางที่ถูกปลอมแปลงจำนวน 6 เล่ม ซึ่งกำลังนำไปส่งให้ลูกค้า ซึ่ง 4 ใน 6 เล่ม เป็นหนังสือเดินทางที่มีการแจ้งหายไว้ โดยนายโมฮัมหมัดอ้างว่าตนได้รับว่าจ้างจากขบวนการ ดอกเตอร์ (Doctor) ให้มีหน้าที่เย็บหนังสือเดินทางเข้าเล่ม ในราคาเล่มละ 2,000 - 3,000 บาท จากนั้นต่อมา ในวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองได้แถลงข่าวจับกุมนายอับดุลลา กานีโบลี (Abdullah Ghani Bhor) หรือนามแฝง “บาบู” อายุ 59 ปี สัญชาติปากีสถานซึ่งเป็นเครือข่ายแก๊งดอกเตอร์ (Doctor) โดยจับกุมตัวได้จากการสืบสวนขยายผลเช่นกัน³¹

จากคดีดังกล่าวพบว่า กลุ่มของผู้กระทำความผิดมีการกระทำในลักษณะเครือข่ายอาชญากรรม กล่าวคือ มีความสัมพันธ์กันในระหว่างสมาชิก โดยอาจไม่ได้เป็นความสัมพันธ์แบบลำดับชั้น แต่ยังรักษาความสัมพันธ์ได้จากความไว้วางใจและได้รับผลประโยชน์ต่างตอบแทนในทางธุรกิจ เช่น กรณีที่นายโมฮัมหมัด รามซาน อ้างว่าได้รับการว่าจ้างมาอีกที แสดงให้เห็นว่านายโมฮัมหมัดเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอาชญากรรม แต่อาจไม่ได้รับคำสั่งโดยตรงจากผู้ที่มีอำนาจมากกว่า นอกจากนี้ การที่นายดอกเตอร์ (Doctor) ได้รับสืบทอดความชำนาญมาตั้งแต่รุ่นพ่อก็สามารถมองได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่ายทางสังคมที่มีการถ่ายทอด หรือแบ่งปันความรู้ ข้อมูล และแนวคิดในทางผิดกฎหมาย จึงเป็นลักษณะเครือข่ายอาชญากรรมเช่นกัน

นอกจากนี้ ยังพบกรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงหนังสือเดินทาง ที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและความมั่นคงต่อประเทศไทยที่สำคัญอีกหนึ่งตัวอย่าง ได้แก่ กรณีการหายสาบสูญของเที่ยวบิน เอ็มเอช 370 (MH370) ของสายการบินมาเลเซียแอร์ไลน์ ในวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2557 ขณะกำลังเดินทางจากท่าอากาศยานนานาชาติกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ไปยังท่าอากาศยานนานาชาติปักกิ่ง ประเทศจีน ซึ่งจากรายงานชื่อผู้โดยสารที่หายไปพร้อมกับเที่ยวบินนี้พบชายชาวอิหร่าน 2 ราย คือ พัวเรีย นัว โมฮัมหมัด (Pouria Nour Mohammad) อายุ 19 ปี และซีเยส มุฮัมหมัด ลีซ่า เดียลาวา (Seyed Mohammad Rezar Delawar) อายุ 29 ปี ซึ่งมีความหวังว่าตนจะได้หลบหนีไปเป็นผู้ลี้ภัยในยุโรป จากการรายงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมาเลเซียพบว่า พัวเรีย นัว โมฮัมหมัด ใช้หนังสือเดินทางออสเตรเลียในการเดินทาง ส่วนนายดีลาวา (Delawar) ใช้หนังสือเดินทางอิตาลี ซึ่งหนังสือเดินทางของทั้งคู่ถูกพบว่า เป็นหนังสือเดินทางที่ถูกขโมยไปจากนักท่องเที่ยวที่จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย และมีการแจ้งหายในระบบขององค์การตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศ (International Criminal Police Organization: INTERPOL) ไว้ในปี พ.ศ. 2555 และทั้งคู่ได้พยายามใช้การปลอมแปลงในรูปแบบของการใช้หนังสือเดินทางฉบับจริงของผู้อื่นที่มีใบหน้าเหมือนในการเดินทางครั้งนี้³²

³¹ เดลินิวส์, “จับเครือข่ายแก๊ง ดอกเตอร์ ปลอมพาสปอร์ตระดับโลก,” คอลัมน์ ข่าวทั่วไทย, เดลินิวส์, 22 กรกฎาคม 2559, สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2566, <https://www.dailynews.co.th/regional/510766/>

³² Saeed Kamali Dehghan, “Iranians Travelling on Flight MH370 on Forged Passports Not Linked to Terror,” last modified March 11, 2014, accessed April 6, 2023, <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/11/passengers-malaysian-plane-mh370-iranian-forged-passports/>

การโจรกรรมหนังสือเดินทาง เป็นเหตุการณ์ที่พบได้บ่อยครั้งในประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เชื่อว่ามีหนังสือเดินทางที่ถูกขโมยไปขายทอดตลาดมีหลายร้อยเล่มในแต่ละปี³³ นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ เดอะ การ์เดียน (The Guardian) ได้เปิดเผยข้อมูลการค้นคว้าของ จอห์น เฮลลี่ (Jon Henley) ใจความว่า ธุรกิจการโจรกรรมเอกสารในประเทศไทยเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980 จากการที่กลุ่มอาชญากรชาวไทยได้จ้างพนักงานโรงแรม คนนำเที่ยว และผู้ขายบริการทางเพศให้ขโมยบัตรเครดิตและหนังสือเดินทางจากนักท่องเที่ยว ซึ่งสัญชาติเป้าหมายคือทวีปยุโรป ประเทศอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย โดยภายหลังกลุ่มอาชญากรได้อาศัยประสบการณ์ความชำนาญและเทคนิคที่ซับซ้อน ให้บริการครบวงจรตั้งแต่จัดหาหนังสือเดินทางปลอมแปลง แก้ไข ไปจนถึงขายต่อให้กับใครก็ตามที่พร้อมจะจ่ายในราคาที่เสนอให้ ด้วยเหตุนี้ในช่วงหนึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงได้รับการแนะนำให้ระมัดระวังรักษาหนังสือเดินทางของตนให้ปลอดภัย

จากข้อมูลข้างต้นนี้ มีมุมมองบอกเป็นนัยได้ว่ากลุ่มอาชญากรมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย อย่างไม่เป็นระบบ ซึ่งอาจมีกลุ่มย่อยหลายกลุ่มตามบทบาทหน้าที่ของกิจกรรมอาชญากรรม และแต่ละกลุ่มย่อยก็เชื่อมโยงกันด้วยผู้ประสาน (Broker) สาเหตุที่ทำให้เครือข่ายนี้ยังคงอยู่ได้ประการหนึ่งอาจเป็นเพราะการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ และมีความยืดหยุ่นของความสัมพันธ์ระหว่างกันสูงมาก ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างดี เห็นได้จากการเพิ่มบริการให้ครอบคลุมตามอุปสงค์ของตลาดอาชญากรรม และเหตุผลอีกประการที่เป็นไปได้คือสมาชิกในเครือข่าย เช่น พนักงานโรงแรม คนนำเที่ยว และผู้ขายบริการทางเพศอาจมีบทบาทที่ไม่สำคัญมากนักในเครือข่าย กล่าวคือไม่ได้เป็นผู้มีทักษะระดับเชี่ยวชาญ ดังนั้น หากจำเป็นต้องเปลี่ยนตัวแสดงในบทบาทนี้ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม ก็ยังสามารถทำได้โดยไม่กระทบต่อความปลอดภัยและประสิทธิภาพของเครือข่ายโดยรวม

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากไม่ได้มีการศึกษาโครงสร้างเครือข่ายของทั้งกลุ่มด็อกเตอร์ (Doctor) และ กลุ่มโจรกรรมหนังสือเดินทาง อย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่ทราบถึงบทบาทและตำแหน่งที่แท้จริงของผู้กระทำผิดที่ถูกจับกุม และมีความสัมพันธ์ในรูปแบบใดต่อกันภายในเครือข่าย นอกจากนี้ ยังมีความเป็นไปได้ว่า ต่อให้ด็อกเตอร์ (Doctor) และผู้ร่วมขบวนการส่วนหนึ่งจะถูกจับกุมตัวไปแล้ว แต่จากข้อเท็จจริงที่ผู้กระทำผิดอาศัยอยู่ในประเทศไทยมากกว่า 25 ปี ก็อาจมีการถ่ายทอดความรู้และสามารถขยายเครือข่ายไปได้อีก ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม จึงไม่สามารถสรุปได้ว่า เครือข่ายอาชญากรรมนี้ล่มสลายไปแล้วจริง ๆ หรือเพียงแค่หยุดชะงักแล้ววิวัฒน์หรือฟื้นตัวเองให้กลับมาดำเนินกิจกรรมได้อีกครั้ง โดยการหาสมาชิกใหม่มาแทนที่คนที่หายไป ซึ่งอาจเป็นตำแหน่งฮับ (Hub) หรือผู้ประสาน (Broker) ของเครือข่ายก็เป็นได้ หากวิเคราะห์ด้วยมุมมองการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม

³³ Kate Hodal, Alexandra Topping and Philip Oltermann, "Italian's Passport Used to Board Flight MH370 was Stolen in Phuket," last modified March 9, 2014, accessed January 13, 2023, <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/09/italian-passport-malaysia-airlines-flight-mh370-stolen-phuket/>

5. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องเครือข่ายอาชญากรรมกับการปลอมแปลงหนังสือเดินทาง ผู้เขียนมีข้อสรุป และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผล

การศึกษาลักษณะและโครงสร้างเครือข่ายอาชญากรรมโดยอาศัยมุมมองการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมมีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจเครือข่ายอาชญากรรมที่เป็นเป้าหมายของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเครือข่ายการปลอมแปลงหนังสือเดินทางในประเทศไทย ที่แม้จะไม่ใช่อาชญากรรมร้ายแรงโดยตรง แต่เปรียบเสมือนเครื่องมือที่นำไปสู่อาชญากรรมร้ายแรงอื่นอีกมาก จึงเป็นการบั่นทอนความมั่นคงของภาครัฐเป็นอย่างยิ่ง โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาจะสามารถนำไปพัฒนาแนวทางปฏิบัติ และกำหนดแผนการเชิงยุทธศาสตร์ระยะยาวในการสืบสวน แทรกแซง และปราบปรามเครือข่ายอาชญากรรมได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า เห็นควรให้มีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับเครือข่ายอาชญากรรมในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ โดยนำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลเชิงลึกที่ได้มาพัฒนายุทธศาสตร์และแนวทางปฏิบัติในการปราบปรามเครือข่ายอาชญากรรมในประเทศไทย และเห็นควรให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญด้านปัญหาเครือข่ายอาชญากรรมจำเป็นต้องมีความตื่นตัวต่อสถานการณ์และข่าวกรองที่ต้องปรับปรุงให้ทันต่อเวลา ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลของประเทศที่ได้รับผลกระทบก็จำเป็นต้องปฏิบัติงานร่วมกันในรูปแบบของเครือข่าย โดยมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันและมีการแลกเปลี่ยนข่าวกรองกันอย่างเป็นอิสระ

References

- Bichler, Gisela. *Understanding Criminal Networks: A Research Guide*. United States: University of California Press, 2019.
- Bucci, Nino. "Criminals Faking Malaysian Identities to Obtain Australia Visas, Exploiting Cosy International Relationship." Last modified September 16, 2018. Accessed March 2, 2023. <https://www.abc.net.au/news/2018-09-16/criminals-faking-malaysian-identities-to-obtain-australia-visa/10237506/>
- Cavallaro, Lucia, Annamaria Ficara, Pasquale De Meo, Giacomo Fiumara, Salvatore Catanese, Ovidiu Bagdasar, Wei Song, and Antonio Liotta. "Disrupting Resilient Criminal Networks Through Data Analysis: The Case of Sicilian Mafia." *Public Library of Science* 15, no. 7 (August 2020), 1-22.
- Daily News. "Catch the Global Network of Doctors Forging Passports." Thai News Column, *Daily News*, July 22, 2016. Accessed January 12, 2023. <https://www.d.dailynews.co.th/regional/510766/> [In Thai]

- Europol. "EU Policy Cycle-EMPACT." Last modified January 20, 2022. Accessed April 13, 2023. <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/eu-policy-cycle-empact/>
- Holt, Thomas J., and Jin R. Lee. "A Crime Script Analysis of Counterfeit Identity Document Procurement Online." *Deviant Behavior* 43, no. 2 (October 2020): 285-302.
- Kom Chad Luek. "Surat Thani Immigration Catch a Gang for Forging a Passport in the House." Crime Column, *Kom Chad Luek*, June 4, 2021. Accessed January 13, 2023. <https://www.komchadluek.net/news/469201/> [In Thai]
- Kornwilai Theppankunngam. "Passport Forgery Offenses in the Dimension of Prevention, Suppression and Protection." Last modified July 28, 2018. Accessed February 6, 2023. <https://www.prachatai.com/journal/2014/07/54792/> [In Thai]
- Kulthat Hongchayangkul, and Prachyanan Thiangchanya. "Network Creation and Administration." Last modified September 22, 2020. Accessed January 20, 2023. http://www.hsmi2.psu.ac.th/upload/forum/paper_1598_5f69ce9304e915f69ce.pdf/ [In Thai]
- Manager Online. "Arrested at the Golden Triangle checkpoint 2 Burmese Girls and 1 Vietnamese Girl Hired Chinese to Forge a Visa Extension to Stay in Thailand." Northern Column, *Manager*, December 17, 2022. Accessed January 13, 2023. <https://www.mgronline.com/local/detail/9650000119620/> [In Thai]
- Morselli, Carlo. "Assessing Vulnerable and Strategic Positions in a Criminal Network." *Journal of Contemporary Criminal Justice* 24, no. 4 (November 2010): 382-392.
- NLTimes. "Sharp Increase in Forged Documents Submitted by Asylum Seekers." Last modified May 28, 2022. Accessed January 20, 2023. <https://www.nltimes.nl/2022/05/28/sharp-increase-forged-documents-submitted-asylum-seekers/>
- PPTV Online. "Fake Passports Transnational Threats." Hot Issues Column, *PPTV Online*, February 1, 2016. Accessed February 6, 2023. [https://www.pptvhd36.com/news/Hot Issues/22793/](https://www.pptvhd36.com/news/Hot%20Issues/22793/) [In Thai]
- UNODC and RSO. "Corruption as a Facilitator of Smuggling of Migrants and Trafficking in Persons in the Bali Process Region with a Focus on Southeast Asia." Last modified March 30, 2022. Accessed February 3, 2023. https://www.unodc.org/roseap/uploads/archive/documents/Publications/2021/Corruption_of_SoM_and_TiP_with_focus_on_Southeast_Asia_Mar2021.pdf/
- Williams, Phil. "Transnational Criminal Network." Last modified May 5, 2001. Accessed March 2, 2023. <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mr1382osd.8/>

กลลวงของการใช้เครื่องสำอางปลอมในกลุ่มพริตตี้

Deceit of Using Fake Cosmetics Among the Pretty Girls

ณฐมน นวมนาคะ¹

สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: 638008524@student.chula.ac.th

Nathamon Nuamnak²

Major of Criminology and Criminal Justice, Department of Sociology and Anthropology,
Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand
Email: 6380083524@student.chula.ac.th

บุญยง ชื่นสุวิมล³

โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: boonyongchun@yahoo.com

Boonyong Chuensuwimon⁴

Doctor of Philosophy Program in Social Science, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Huamark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Email: boonyongchun@yahoo.com

¹ นักวิจัยอิสระด้านอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม.

² Independent Researcher of Criminology and Criminal Justice Administration.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Assistant Professor, Lecturer.

จุฑามาศ จุลจันทร์รังษี⁵

สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: jutamas.j@chula.ac.th

Juthamas Julchantrangsee⁶

Major of Criminology and Criminal Justice, Department of Sociology and Anthropology,

Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand

Email: jutamas.j@chula.ac.th

Received: January 29, 2023 Revised: April 21, 2023 Accepted: April 24, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลไกการหลอกลวงเครื่องสำอางปลอมในกลุ่มพริตตี้ โดยศึกษาพฤติกรรมการเลือกเครื่องสำอางของพริตตี้ที่แตกต่างในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจว่าเหตุใดเครื่องสำอางปลอมยังคงเป็นที่นิยมอยู่ในสังคมไทย และเหตุใดในกลุ่มพริตตี้มีการใช้เครื่องสำอางปลอมเหล่านี้ และให้แนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อของพริตตี้จากกลไกการหลอกลวงเครื่องสำอางปลอม

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มพริตตี้ที่ใช้เครื่องสำอางปลอมเป็นประจำมีความเสี่ยง และมีผลกระทบมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น โดยจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เครื่องสำอางปลอมเป็นประจำมีผลกระทบเกิดขึ้น 7 ราย ในขณะที่เดียวกันกลุ่มที่ไม่ใช้เครื่องสำอางปลอมเป็นประจำ 7 ราย แต่ได้รับผลกระทบ 1 ราย ดังนั้นหากพริตตี้มีการใช้เครื่องสำอางปลอมเป็นประจำความเสี่ยงก็จะมากขึ้นในส่วนของผลกระทบที่จะเกิดนอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า กลไกการหลอกลวงในเครื่องสำอางปลอมเกิดจากปัจจัยเหล่านี้ 1) การใช้คำนิยมของสังคม 2) การใช้สื่อโฆษณาชวนเชื่อ 3) การพิจารณาจากบุคคลต่าง ๆ เช่น ผู้มีชื่อเสียงในสังคม หรือการให้ความเห็นจากบุคคลอื่น และ 4) การเชื่อถือนบุคคลรอบข้างเพื่อนบุคคลใกล้ชิดโดยเป็นส่วนสำคัญอย่างมากที่ส่งผลต่อกลุ่มพริตตี้ยังคงเป็นเหยื่อในเครื่องสำอางปลอม ดังนั้นเห็นควรเสนอแนะแนวทางให้ภาครัฐควรมีมาตรการควบคุมการผลิตเครื่องสำอางให้รัดกุมมากยิ่งขึ้น รวมถึงการยื่นขอหมายเลของค์การอาหารและยาควรมีขั้นตอนที่ยากขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมและกระบวนการยุติธรรมในภายต่อไป

คำสำคัญ: กลลวง; เครื่องสำอางปลอม; พริตตี้

⁵ นักวิจัยอิสระด้านอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม.

⁶ Independent Researcher of Criminology and Criminal Justice Administration.

Abstract

This article aims to study the mechanism of fraudulent fake cosmetics among pretty women. Behavior in selecting cosmetics of different pretties in each group in order to understand why Fake cosmetics are still popular in Thai society. And why are these fake cosmetics used in Pretty Group and provide guidelines to prevent becoming victims of pretty from fraudulent mechanisms of fake cosmetics

The study found that Pretty girls who regularly use fake cosmetics are at risk. and have the greatest impact compared to other groups From the sample group that regularly uses fake cosmetics, there are 7 affected cases, while the group does not use fake cosmetics regularly, 7 cases are affected, but 1 person is affected. The risk will be greater in terms of the impact that will occur. The study found that deception mechanism in counterfeit cosmetics caused by these factors: 1) the use of social values; 2) the use of propaganda media; 3) considerations by individuals such as celebrities in society. Or giving opinions from other people and 4) trusting people around friends, close friends is a very important part. That affects the pretty group, still being a victim of fake cosmetics. Therefore, it should be suggested that the government should have measures to control the production of cosmetics more rigorously. Getting an FDA number should be a more difficult, including process for the benefit of society and the justice process in the future.

Keywords: Deceit; Fake Cosmetics; Pretty Girls

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เครื่องสำอางเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับเพศหญิงซึ่งเป็นเครื่องมือที่สามารถบ่งบอกสถานะความสำคัญและความสัมพันธ์ในสังคมได้ ในอดีตการใช้เครื่องสำอางนิยมใช้ในชนชั้นสูง ผู้หญิงมีการใช้เครื่องสำอางเพื่อความสวยงามและปกปิดสิ่งที่ไม่ต้องการเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับตนเอง ทำให้ดูน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับในสังคม ต่อมาการใช้เครื่องสำอางได้มีการพัฒนาไปสู่การใช้ในวงการบันเทิง ปัจจุบันเครื่องสำอางสะท้อนถึงค่านิยมของสังคมสถานะทางสังคม และเสริมสร้างบุคลิกภาพความมั่นใจหรืออาจส่งผลต่อหน้าที่การงานได้ในงานบางประเภท โดยเฉพาะงานบริการงานที่จำเป็นต้องเข้าสังคม ส่งผลให้ตลาดเครื่องสำอางมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีมูลค่าสูง ทำให้มีผู้ประกอบการจำนวนมากต้องการลงทุน เมื่อผู้ผลิตหรือนักลงทุนต้องการกำไรจำนวนมากจากการขายเครื่องสำอางแก่ผู้บริโภค ผู้ผลิตจะพยายามลดต้นทุนสินค้าและใช้สารเคมีที่ห้ามใช้ในเครื่องสำอางหรือสารเคมีที่ใช้ในปริมาณมากจนเป็นอันตรายเพื่อให้เห็นผลลัพธ์ที่เร็วตอบสนองความต้องการต่อผู้ใช้ ซึ่งนับว่าเป็นการหลอกลวงผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง เพื่อการได้มาซึ่งกำไรตามแนวคิดทางทุนนิยม โดยการหลอกลวงจะเกิดได้ง่ายในผู้บริโภคที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือผู้บริโภคที่ไม่คำนึงผลกระทบในระยะยาวการสนับสนุน

ของค่านิยมในสังคมหรือวิถีคิดของแต่ละบุคคลจึงเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้มีการหลอกลวงรูปแบบนี้ยังคงอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหลอกลวงที่เกิดกับกลุ่มผู้ที่ทำอาชีพพริตตี้ ซึ่งเป็นอาชีพที่จะต้องทำให้มีบุคลิกลักษณะทางกายภาพที่ดี เพื่อโอกาสในการทำงาน ดังนั้นเครื่องสำอางปลอมจึงเป็นตัวเลือกหนึ่งที่เข้ามาสำหรับพริตตี้ และเครื่องสำอางปลอมเหล่านี้มีการปิดบังข้อจำกัดหรือผลกระทบต่อสุขภาพ

ในการศึกษาเรื่องนี้ จึงสนใจในเรื่องของวิธีการหลอกลวงผู้บริโภคผ่านช่องทางต่าง ๆ ช่องทางใดเป็นช่องทางที่กลุ่มพริตตตินิยมและหลงเชื่อง่ายที่สุดเพื่อให้สามารถหาสาเหตุที่ทำให้เข้าใจ แม้จะมีการประชาสัมพันธ์ถึงอันตรายของเครื่องสำอางปลอมแต่ก็ยังคงมีผู้ใช้ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้ใช้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อหาแนวทางวิธีการแก้ไขจากต้นเหตุ เนื่องจากพริตตี้เป็นกลุ่มแรกที่ใช้และเป็นแบบอย่างที่จะทำให้บุคคลอื่นได้ใช้ตามเพื่อเป็นการลดการใช้เครื่องสำอางปลอมและลดพฤติกรรมการใช้เครื่องสำอางปลอมที่จะเกิดขึ้นจึงได้ศึกษาในกลุ่มพริตตี้ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับเครื่องสำอางในชีวิตประจำวันมากกว่ากลุ่มอื่นในเรื่องของผู้บริโภคและเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการใช้เครื่องสำอางปลอมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเรื่องของสุขภาพและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นมากกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากเครื่องสำอางปลอมให้ผลลัพธ์ที่เป็นไปตามความต้องการพริตตี้ได้และราคาที่สามารถจับต้องได้ เครื่องสำอางปลอมเหล่านี้ไม่ได้มีไว้เพื่อบำรุงผิวแต่เป็นเครื่องมือในการสร้างผิวให้สมบูรณ์แบบในพริตตี้แต่เปรียบเสมือนเครื่องมือที่สำคัญต่อการหาเงินและต่ออาชีพของพริตตี้ได้และการใช้เครื่องสำอางปลอมในพริตตียังมีส่วนสำคัญในการทำให้คนในสังคมหลงเชื่อในเครื่องสำอางปลอม โดยดูผลลัพธ์จากรูปลักษณ์ของพริตตี้โดยเฉพาะด้านดีที่แสดงออกมา ดังนั้น การศึกษานี้จึงมองว่าพริตตี้อาจจะแบ่งออกเป็นกลุ่มที่ถูกหลอกลวงหรือกลุ่มที่รู้ถึงผลเสียแต่ก็ยังเลือกใช้เพื่อหาสาเหตุที่แน่ชัดว่าเพราะเหตุใดพริตตี้จึงยังคงใช้เครื่องสำอางปลอมเหล่านี้ เพื่อหาสาเหตุที่สำคัญที่เป็นตัวกำหนดหรือนำมาให้เกิดขึ้นต่อการใช้เครื่องสำอางปลอม และปัจจัยใดที่ชักนำให้เกิดปัญหาจากใช้เครื่องสำอางปลอมได้ง่ายในสังคมและเกิดปัญหาในกระบวนการยุติธรรม

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้เครื่องสำอางปลอม
- 1.2.2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เครื่องสำอางปลอมที่แตกต่างในพริตตี้
- 1.2.3 เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้พริตตี้ใช้เครื่องสำอางหรือตกเป็นเหยื่อของเครื่องสำอางปลอม
- 1.2.4 เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับพริตตี้จากการใช้เครื่องสำอางปลอมและมุมมองในกระบวนการยุติธรรมในเรื่องดังกล่าว

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาถึงการหลอกลวงผู้บริโภคในเครื่องสำอางปลอมในพริตตี้เพื่อชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างโดยมีอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ ในการศึกษานี้ได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการหลอกลวงผู้บริโภคในเครื่องสำอางปลอมในพริตตี้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ และมีการสัมภาษณ์พริตตี้ทั้งหมด 15 คน

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ ผู้เขียนได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งศึกษาการหาลอกลง ผู้บริโภคในเครื่องสำอางต่อพริตตี้เพื่อชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างจากปัจจัยต่าง ๆ ศึกษาสาเหตุที่ทำให้พริตตี้ยังมีการใช้เครื่องสำอางปลอมรวมไปถึงการรับรู้ของพริตตี้ที่มีต่อเครื่องสำอางปลอม ความอันตรายและผลกระทบที่เกิดขึ้นและศึกษาหาหลักการหาลอกลงของเครื่องสำอางปลอมต่อพริตตี้ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดกลไกในการหาลอกลงขึ้น โดยหาสาเหตุหลักที่เป็นสิ่งการสนับสนุนกลไกนี้ การศึกษานี้เป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์พริตตี้ทั้งหมด 15 คน ทั้งกลุ่มที่มีอาชีพเสริมเป็นพริตตี้หรือที่มีอาชีพหลักเป็นพริตตี้รวมไปถึงอดีตพริตตี้ที่เลิกไปแล้ว เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของพริตตี้ที่มีผลต่อการเลือกเครื่องสำอาง ปัจจัยที่ทำให้พริตตี้ตกเป็นเหยื่อในการหาลอกลงในเครื่องสำอางปลอม

ผู้เขียนได้เข้าร่วมสังเกตการณ์การแต่งหน้าและผิวพรรณของพริตตี้จากการเข้าร่วมงานอีเวนต์ต่าง ๆ และตามบาร์ที่มีพริตตี้ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของพริตตี้ในหลากหลายรูปแบบ โดยการแฝงตัวเป็นผู้เข้าร่วมงานหรือลูกค้าเพื่อศึกษารูปลักษณะภายนอกของพริตตี้เป็นเบื้องต้น นอกจากนี้ ยังสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของพริตตี้หรือเน็ตไอดอลที่รีวิวผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางปลอมทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้เห็นพฤติกรรมที่มีต่อเครื่องสำอางปลอมและแนวทางการอาศัยสื่อในการสนับสนุนของเครื่องสำอางปลอม

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 ทราบแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้เครื่องสำอางปลอม
- 1.5.2 ทราบพฤติกรรมการใช้เครื่องสำอางปลอมที่แตกต่างในพริตตี้
- 1.5.3 ทราบสาเหตุที่ทำให้พริตตี้ใช้เครื่องสำอางหรือตกเป็นเหยื่อของเครื่องสำอางปลอม
- 1.5.4 ทราบผลกระทบที่เกิดขึ้นกับพริตตี้จากการใช้เครื่องสำอางปลอมและมุมมองในกระบวนการยุติธรรมในเรื่องดังกล่าว

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องกลไกของการใช้เครื่องสำอางปลอมในกลุ่มพริตตี้ พบประเด็นในผลการศึกษาตามลำดับต่อไปนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences Theory)

ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences Theory) เป็นทฤษฎีซึ่งอธิบายความแตกต่างกันของมนุษย์ในเรื่องของปัจเจกบุคคล เช่น ความคิด ความสนใจ การรับรู้ และบุคลิกลักษณะแต่ละบุคคลโดยความแตกต่างเหล่านี้มีอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมของบุคคลที่อยู่วัฒนธรรมของสังคมนั้น ดังนั้นการรับรู้ของบุคคล ความคิด ความสนใจอันก่อให้เกิดความแตกต่างได้นั้นเกิดจากการรับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมที่อยู่ของบุคคล สภาพแวดล้อมที่แตกต่าง การถูกปลูกฝังในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนถึงการรับสารอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นเวลานานส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการเลือก

รับสารของแต่ละบุคคลนั้นความแตกต่างของแต่ละบุคคลจะแบ่งออกเป็น ความแตกต่างส่วนบุคคลภายใน คือ ความแตกต่างจากบุคลิก ความคิดและจิตวิทยาของแต่ละบุคคล และความแตกต่างจากอิทธิพลภายนอก คือ อิทธิพลจากการเรียนรู้ที่ต่างกันอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมที่ต่างกันอิทธิพลจาก ค่านิยมทางสังคมสังคม ความเชื่อ⁷

ทฤษฎีนี้จึงเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาศึกษาเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมในการเลือกใช้เครื่องสำอางที่ต่างหรือเหมือนกันของพรีตี้ โดยมีปัจจัยใดเป็นตัวกำหนดบ้าง และการที่พรีตี้บางคนทำไมรู้ว่าเป็นเครื่องสำอางปลอมแล้วยังคงคิดที่จะใช้ต่อไป โดยมีปัจจัยใดเป็นส่วนที่สนับสนุน และทำไมปัจจัยเหล่านั้นจึงมีอิทธิพลต่อพวกเขามากกว่าการตระหนักถึงผลกระทบหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้น

2.1.2 ทฤษฎีตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory)

ทฤษฎีตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผลคือ ทฤษฎีที่เชื่อว่ากิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์เกิดขึ้นจากการไตร่ตรองและตัดสินใจกระทำอย่างมีเหตุผล ผ่านการพิจารณาระหว่างสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งว่าสิ่งใดจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองมากกว่ากัน โดยแต่ละคนจะมีเหตุผลเป็นของตนเอง ทั้งนี้ อาจมีปัจจัยภายนอกมาเป็นส่วนหนึ่งในการเลือกของมนุษย์ว่าอันไหนเป็นสิ่งที่คุ้มค่ามากกว่ากัน ซึ่งมนุษย์ล้วนมีการตัดสินใจเลือกบางอย่างด้วยความพึงพอใจของตนโดยมีเหตุผลต่างกัน เมื่อสังคมกำหนดค่านิยมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง การเลือกของมนุษย์ก็ย่อมเป็นไปตามค่านิยมนั้นเพราะจากทฤษฎีนี้ การเลือกของมนุษย์ได้รับอิทธิพลมาจากค่านิยมซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับความพึงพอใจและรสนิยมของแต่ละบุคคล⁸ การเลือกใช้เครื่องสำอางจนกระทั่งถึงการเลือกใช้เครื่องสำอางที่อันตรายของพรีตี้ เป็นไปเพื่อให้ตนเองมีรูปลักษณ์เป็นไปตามค่านิยมของสังคมนั้น แม้การใช้เครื่องสำอางปลอมของพรีตี้จะเสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพและผิวหน้า แต่พรีตี้ก็เลือกที่จะใช้โดยอาจมีเหตุผลของตนเองเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีความพึงพอใจสูงสุดต่อตัวเองโดยมองว่าเพื่อความสวยตามกระแสสังคมผ่านสื่อสังคมและบุคคลต้นแบบ และเพื่อการทำงานและเงิน ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนที่มองว่าสิ่งที่เลือกคือความคุ้มค่า ในขณะที่เดียวกันในมุมมองของผู้ผลิต หรือผู้ขาย ก็จะมีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในรูปแบบตนเอง การตัดสินใจขาย การตัดสินใจในการผลิต มีการตัดสินใจที่เป็นไปเพื่อผลกำไรรายได้ที่มากขึ้น ความคุ้มค่า และการขายที่ง่ายขึ้นทำให้ผู้ผลิตได้ผลิตเครื่องสำอางปลอมหรือขายเป็นการแสดงให้เห็นการตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล⁹

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจเครื่องสำอาง (Cosmetic Business)

มนุษย์ในยุคปัจจุบันมีการใช้เครื่องสำอางตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเข้านอน ส่งผลให้อุตสาหกรรมเครื่องสำอางได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยอุตสาหกรรมเครื่องสำอางในประเทศไทยนั้น เป็นอุตสาหกรรมที่มีโครงสร้างตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด โดยผู้ผลิตรายใหญ่ส่วนมากจะเป็นบริษัทข้ามชาติซึ่งมีโรงงานผลิตอยู่หลายประเทศในอาเซียนโดยแต่ละแห่งจะผลิตสินค้าหลายชนิดส่วนบริษัทผู้ผลิตคนไทยจะเป็นบริษัทเล็กกว่า

⁷ วิชาการ, “ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล,” แก๊ซโคร้งล่าสุด 2556, สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2565, http://www.thongkred99.blogspot.com/2013/07/blog-post_7954.html?zx=e6681ae31fbb46d9/

⁸ จักร์ไชยพินิจ, “บทวิพากษ์ทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล: ข้อจำกัดในการสร้างคำอธิบายทางสังคมศาสตร์,” *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา* 4, ฉ. 1 (มกราคม-ธันวาคม 2559): 51-84.

⁹ กฤษณา ฟองธนกิจ, “ทฤษฎีทางเลือกอย่างมีเหตุผลกับสิ่งท้าทาย,” *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์* 20, ฉ. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565): 83-98.

ตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของไทยแบ่งตามลักษณะผลิตภัณฑ์ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้า ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวกาย ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวหน้า และผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวกาย เครื่องสำอางเป็นเรื่องของสองสิ่งที่ต้องนำมารวมกันให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ดีที่สุดคือคุณภาพใหม่ล้ำเลิศที่ดีกว่าคู่แข่งในตลาดและเสนอให้เยาวชนของความงามแบบที่กำลังนำเสนออยู่โดยทั่วไปผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางมีการแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ 1) สินค้าสำหรับตลาดฟุ่มเฟือย 2) สินค้าสำหรับกลุ่มผู้เสพระดับทั่วไป 3) สินค้าสำหรับมืออาชีพ และ 4) สินค้าสำหรับกลุ่มผู้เฉพาะด้านสำหรับธุรกิจเครื่องสำอาง หัวใจของการทำงานมีอยู่ 2 ประการคือต้องยึดมั่นในคุณค่าของยี่ห้อและไม่ทำให้ลูกค้ารู้สึกว่าตัวเองบกพร่อง การแข่งขัน เทคนิคการขายเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ใหญ่กว่า ดีกว่าการค้นคว้าใหม่ ๆ เพื่อสิ่งที่ดีกว่าจึงเกิดขึ้นทุกวัน¹⁰

2.2 การใช้เครื่องสำอางปลอมที่แตกต่างในพริตตี้

2.2.1 พฤติกรรมการใช้เครื่องสำอางปลอมที่แตกต่างในพริตตี้ จากทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคลจะพบว่า พริตตี้จะมีความแตกต่างกันจากความเชื่อที่ปลูกฝัง ซึ่งความแตกต่างของพริตตี้เป็นส่วนสำคัญในการเลือกเครื่องสำอาง ในการศึกษาพบว่าพริตตี้จะมีความเชื่อที่แตกต่างกัน พริตตี้บางคนเชื่อในรีวิวจากอินเทอร์เน็ต สื่อและโฆษณา แต่พริตตี้ก็ส่วนเชื่อในคำแนะนำจากคนรอบข้าง ในส่วนของความเชื่อที่ทำให้พริตตี้มีพฤติกรรมในการเลือกเครื่องสำอางที่แตกต่าง คือ สิ่งแวดล้อมและ ความเป็นอยู่ จนถึงรายได้ก็เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเป็นตัวตนของพริตตี้ขึ้นให้มีความแตกต่างกัน การเรียนรู้และประสบการณ์ก็เป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมของพริตตี้ เช่น พริตตี้เมื่อได้เรียนรู้ว่าเครื่องสำอางปลอมใช้แล้วมีอาการแพ้รุนแรงก็จะเลิกใช้และไม่เลือกใช้อีก ในขณะที่หากพริตตี้ไม่เคยใช้เครื่องสำอางปลอมแต่ก็ไม่กล้าลองเพราะมีประสบการณ์คนรู้จักใช้แล้วมีอาการแพ้รุนแรง การเรียนรู้และประสบการณ์ของพริตตี้จึงเป็นส่วนสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพริตตี้ในการเลือกเครื่องสำอางให้มีความแตกต่างออกไป นอกจากนี้ สามารถแบ่งความแตกต่างของพริตตี้จะแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ พริตตี้ที่มีการใช้เครื่องสำอางปลอมเป็นประจำ พริตตี้ที่ไม่ได้ใช้เครื่องสำอางปลอมเป็นประจำและพริตตี้ที่ไม่เคยใช้เครื่องสำอางปลอม

2.2.2 สิ่งที่ทำให้พริตตี้ยังคงใช้เครื่องสำอางปลอมหรือตกเป็นเหยื่อกลไกในการหลอกลวงในเครื่องสำอางปลอมนั้นอาศัยความเชื่อและความมั่นใจของพริตตี้ในการใช้ เครื่องสำอางปลอม ซึ่งการเชื่อมั่นในเครื่องสำอางปลอมทำให้พริตตี้มีความต้องการที่จะใช้ในเครื่องสำอางปลอมนั้น นอกจากนี้ สิ่งที่ทำให้พริตตี้เชื่อมั่นและต้องการใช้เครื่องสำอางปลอมมีอยู่ 4 ปัจจัย คือ

1) การใช้ค่านิยมของสังคม จากการศึกษาพบว่า ค่านิยมในสังคมมีผลต่อการดำรงชีวิตของพริตตี้ โดยพริตตี้ที่มีความสมบูรณ์แบบของค่านิยมในสังคมนั้นก็จะมีภาระงาน รายได้ที่ดีและเป็นที่ยอมรับเพราะค่านิยมของสังคมนั้นเป็นสิ่งที่กำหนดความต้องการของสังคม ด้วยเหตุนี้ พริตตี้จึงอาศัยค่านิยมทางสังคมในการทำให้ตนเองเป็นที่นิยม สิ่งที่ต้องตอบโจทย์สำหรับพริตตี้ในความสมบูรณ์แบบตามค่านิยม คือ เครื่องสำอางปลอม เพราะเป็นสิ่งที่ผลิตออกมาเพื่อตอบสนองค่านิยมของสังคมซึ่งผลลัพธ์จากการใช้ก็เห็นผลลัพธ์ได้เร็ว

¹⁰ รัชิตบอช, “5 แนวคิดกับการเป็นเจ้าของแบรนด์เครื่องสำอาง ทำอย่างไรให้ปัง,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2564, สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2565, <https://www.rigidboxs.com/5/>

2) การใช้สื่อโฆษณาชวนเชื่อ สื่อซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่น ซึ่งสื่อหากมีการนำเสนอข้อมูลบางอย่างสิ่งนั้นอาจจะกลายเป็นกระแส ซึ่งโดยนอกลูกค้าแล้วนั้น สื่อยังสร้างความน่าเชื่อถือได้ เช่น ถ้าเครื่องสำอางปลอมมีการออกสื่อบ่อยครั้งพริตตี้จะเริ่มมีการเชื่อถือในเครื่องสำอางปลอม

3) การรีวิวจากบุคคลต่าง ๆ เช่น คนดังในสังคม หรือรีวิวจากบุคคลอื่นจากการศึกษาพบว่า รีวิวการใช้เครื่องสำอางจากคน ดังนั้น มีผลเป็นอย่างมากกับพริตตี้ เนื่องจากพริตตี้ บางคนมีการเชื่อมั่นในการรีวิวของคนดังเป็นอย่างมาก โดยมองว่าเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ พริตตี้บางส่วนมักจะเลือกซื้อเครื่องสำอางโดยอาศัยการรีวิวเป็นการตัดสินใจเลือกนอกลูกค้าพริตตี้เป็นกลุ่มอาชีพที่อาศัยกระแสสังคม ดังนั้นหากคนดังที่รีวิวเครื่องสำอางปลอมตามกระแสพริตตี้มักจะเชื่อถือและเลือกตามโดยไม่มีเงื่อนไข

4) การเชื่อถือบุคคลรอบข้าง เพื่อน บุคคลใกล้ชิดพริตตี้ส่วนมากจะเชื่อถือบุคคลรอบข้าง ในการเลือกเครื่องสำอางหรือการได้รับคำแนะนำจากบุคคลรอบข้างซึ่งจะมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือเป็นอย่างมาก เมื่อเกิดความลังเลในการเลือกเครื่องสำอางหากได้รับคำแนะนำจากกลุ่มเพื่อน รุ่นพี่ พริตตี้จะสามารถตัดสินใจได้ทันที ซึ่งพริตตี้มองว่ากลุ่มบุคคลรอบข้างเป็นกลุ่มที่ใช้เวลาอยู่ด้วยกัน เมื่อเห็นว่าบุคคลรอบข้างมีการใช้เครื่องสำอางแล้วใช้ดีก็จะมีการใช้ตามแม้ว่าจะเป็นเครื่องสำอางปลอมก็ตาม

2.2.3 ผลกระทบที่เกิดกับพริตตี้จากการใช้เครื่องสำอางปลอมเครื่องสำอางปลอมมีอันตรายเกิดขึ้นได้หากมีการใช้ ซึ่งอันตรายที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อร่างกายทั้งภายในและภายนอก แต่สิ่งที่พริตตี้กลัวที่สุดคืออันตรายที่เกิดขึ้นกับภายนอกซึ่งจะทำให้พริตตี้เสียโอกาสหลายอย่างหากพริตตี้มีการใช้แล้วมีอาการแพ้เกิดขึ้นจะทำให้พริตตี้เสียเงินในการรักษาและต้องออกจากการเป็นพริตตี้ ด้วยเหตุนี้ ผลกระทบที่เกิดกับพริตตี้จะแบ่งเป็น 3 อย่างคือผลกระทบต่อร่างกาย ผลกระทบต่อรายได้และผลกระทบต่องาน สิ่งที่สำคัญและเป็นส่วนหลักคือ ผลกระทบต่อร่างกายซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งร่างกายภายในและร่างกายภายนอก¹¹

1) ร่างกายภายในเครื่องสำอางปลอมสามารถสะสมอยู่ในระบบอวัยวะและเลือดได้หากใช้ไปเป็นเวลานานโดยจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพในภายหลัง

2) ร่างกายภายนอกเครื่องสำอางปลอมสามารถส่งผลกระทบต่อร่างกายภายนอกได้ อย่างเห็นได้ชัดหากมีอาการแพ้เกิดขึ้นเป็นอาการที่ไม่พึงประสงค์ของกลุ่มพริตตี้เพราะพริตตี้อาชีพผิวหน้า ผิวสวยในการส่งเสริมอาชีพการงานของตน

3) ผลกระทบต่อรายได้ เงินหากพริตตี้มีการใช้เครื่องสำอางปลอมแล้วเกิดอาการแพ้ขึ้น เช่น สิวอักเสบขึ้น เกิดหูดสิว พริตตี้จะต้องเสียเงินไปจ่ายให้กับการรักษาซึ่งการรักษา จากการศึกษพบว่าโดยเฉลี่ย 2,000 - 2,500 บาท ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับอาการแพ้

4) ผลของการใช้เครื่องสำอางปลอมส่งผลให้เสียสุขภาพและหมดโอกาสในการทำงานการใช้เครื่องสำอางปลอมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของพริตตี้ทั้งภายนอก เช่น ผิวหนังและภายในระบบต่าง ๆ ของร่างกายถ้ามีอาการแพ้รุนแรง ส่งผลให้เสียโฉมพริตตี้คนนั้นก็จะไม่สามารถทำงานเป็นพริตตี้ได้ อีกทั้ง

¹¹ กรมการแพทย์, “อันตรายจากการใช้เครื่องสำอางปลอม,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2562, สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565, <https://www.thaihealth.or.th/?p=235571/>

ยังหมดโอกาสในการทำงานหาการรักษาไม่หาย นอกจากนี้ หากส่งผลกระทบต่อระบบกายของร่างกายก็อาจจะส่งผลกระทบต่อร่างกายจนอาจเป็นโรครุนแรงถึงขั้นไม่สามารถกลับมาทำงานได้เช่นเดียวกัน จากการศึกษาพบว่า ในบางคนที่เป็นอดีตพริตตี้มีอาการเสียโฉมจากรอยสิวและยังคงเป็นสิวกักเสบจนปัจจุบัน ดังนั้น อดีตพริตตี้จึงเลิกจากการรับงานพริตตี้และไม่มีโอกาสการทำงานเป็นพริตตี้จนปัจจุบันนอกจากค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียจากการรักษาเมื่อพริตตี้หมดโอกาสในการทำงานเป็นพริตตี้เนื่องจากอาการแพ้เครื่องสำอางปลอม พริตตี้ก็จะขาดรายได้เช่นกัน จากการศึกษาพริตตี้แต่ละคนมีความแตกต่างของแต่ละบุคคลตามการศึกษา อายุ และสภาพแวดล้อม¹² ซึ่งส่งผลต่อความคิดในการใช้เครื่องสำอาง ซึ่งความแตกต่างนี้มีผลต่อการเลือกใช้เครื่องสำอางและผลกระทบจากการใช้เครื่องสำอางปลอม โดยจะแยกออกความแตกต่างของพริตตี้แต่ละคนออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) พริตตี้ที่ใช้เครื่องสำอางปลอมเป็นประจำ, 2) พริตตี้ที่ไม่ได้ใช้เครื่องสำอางปลอมเป็นประจำ และ 3) พริตตี้ที่ไม่ใช้เครื่องสำอางปลอมความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งผลต่อแนวความคิดการเลือกเครื่องสำอางและความเชื่อถือในเครื่องสำอาง จากทั้งประสบการณ์โดยตรงและทางอ้อมกลายเป็นการสร้างตัวตนเกิดลักษณะเฉพาะของบุคคล ด้วยเหตุนี้การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถแสดงให้เห็นถึงแนวความคิด ปัจจัย และการเลือกเครื่องสำอางในพริตตี้

จากการศึกษาพริตตี้พบว่า มีการเลือกเครื่องสำอางหรือไม่เลือกเครื่องสำอางนั้นผ่านการเรียนรู้ในความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านพฤติกรรมและความเชื่อเกิดจากปัจจัยสภาพแวดล้อมเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้พริตตี้มีพฤติกรรมการใช้เครื่องสำอางที่ต่างกันอย่างออกไป ด้วยเหตุนี้จากการศึกษาจะพบว่า พริตตี้แต่ละคนนั้นจะมีความคล้ายคลึงด้านพฤติกรรมในการเลือกเครื่องสำอางจากกลุ่มของตนและจะมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น นอกจากนี้ ความเชื่อและพฤติกรรมแตกต่างของพริตตี้ทำให้เห็นถึงการหลงกลวงในเครื่องสำอางปลอมหรือการที่พริตตี้ยังคงใช้เครื่องสำอางปลอมอยู่อันเกิดจากความพึงพอใจ แต่บางส่วนก็เลิกใช้เนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับที่ส่งผลกระทบต่อตนเอง จะเห็นได้ว่าพริตตี้มีพฤติกรรมและความเชื่อที่ต่างส่งผลกระทบต่อที่แตกต่างเช่นเดียวกัน เช่น กลุ่มพริตตี้ที่ใช้เครื่องสำอางปลอมเป็นประจำจะได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มอื่น เพราะพฤติกรรมใช้เครื่องสำอางปลอมเป็นประจำนั้นมีความเสี่ยงต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมจากการใช้เครื่องสำอางปลอมในพริตตี้ จากปรากฏการณ์ทั้งหมดจะเห็นได้ว่าพริตตี้มีการใช้เครื่องสำอางปลอมจากกระแสของสังคมความต้องการมีผิวขาว เนียนละเอียด ความสวยในอุดมคติที่เป็นในรูปแบบเดียวกันทำให้พริตตี้กลายเป็นเหยื่อจากอุดมคติของสังคม ซึ่งสิ่งที่พริตตี้ต้องการจะเป็นนี้เกิดจากการบังคับทางอ้อมจากงานที่พริตตี้ทำเนื่องจากการเป็นพริตตี้จำเป็นต้องมีความสวยตามรูปแบบที่สังคมให้ความนิยม นอกจากนี้ ปัจจัยที่ทำให้พริตตี้มีการหลงเชื่อ และเชื่อมั่นต่อการใช้เครื่องสำอางปลอม คือ ปัจจัยสื่อทางสังคมออนไลน์ เน็ตไอดอล ผู้คนในโลกอินเทอร์เน็ต และปัจจัยเพื่อน คนใกล้ชิด โดยเฉพาะกรณีของพริตตี้จะเป็นกลุ่มเพื่อนพริตตี้ด้วยกัน จึงเกิดความน่าเชื่อถือและไวใจเนื่องจากมีความต้องการและอาชีพเสริมเหมือนกัน จึงมองว่าสิ่งที่เป็นกลุ่มเดียวกันน่าจะตอบโจทย์ได้ดีกว่าการเชื่อถือจากแหล่งอื่น แม้จะเป็นภาครัฐก็ตาม

¹² ปณิฆามน ตรีกุลสม, “ผลการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงรับรองเครื่องสำอางต่อความตั้งใจซื้อสินค้า,” *วารสารนิติศาสตร์* 37, ฉ. 3 (กันยายน-ธันวาคม 2562): 10-19.

ซึ่งพริตตี้เมื่อมีการเชื่อจาก 2 ปัจจัยดังกล่าวก็จะมีเครื่องสำอางปลอมเมื่อเครื่องสำอางเหล่านี้ตอบโจทย์ความต้องการพริตตี้จึงเลือกที่จะใช้เพราะเห็นผลลัพธ์รวดเร็ว ซึ่งถ้าไม่ใช่เครื่องสำอางทั่วไปตามท้องตลาดอาจจะไม่เห็นผลลัพธ์ที่รวดเร็วอาจจะส่งผลในการพลาดโอกาสต่องานที่ทำ ซึ่งผู้จ้างอาจจะไปจ้างพริตตี้คนอื่น ด้วยเหตุนี้การตัดสินใจเลือกของพริตตี้ นอกจากจะเป็นการต่อสู้กับผู้อื่นยังเป็นการต่อสู้ในการเลือกกับตนเอง แม้ว่าจะมีการเตือนจากภาครัฐในเรื่องของอันตรายจากการใช้เครื่องสำอางปลอม แต่พริตตี้ยังคงจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องสำอางปลอมโดยอาศัยความเชื่อมั่นจากการเห็นเพื่อนทดลองใช้ก่อน หรือจากประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งไม่สามารถไปห้ามแนวความคิดของพริตตี้บางกลุ่มได้ในเรื่องการใช้เครื่องสำอางปลอม ถ้าหากกระแสสังคมยังถือความงามในอุดมคติที่มีรูปแบบเดียว

2.3 อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่องกลวงของการใช้เครื่องสำอางปลอมในกลุ่มพริตตี้ สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

2.3.1 พฤติกรรมการใช้เครื่องสำอางปลอมที่แตกต่างในพริตตี้ สอดคล้องกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยพริตตี้จะมีความแตกต่างกันจากความเชื่อที่ปลูกฝัง ซึ่งความแตกต่างของพริตตี้เป็นส่วนสำคัญในการเลือกเครื่องสำอาง พริตตี้บางคนเชื่อในรีวิวจากอินเทอร์เน็ต สื่อและโฆษณา แต่พริตตี้อีกส่วนเชื่อในคำแนะนำจากคนรอบข้าง ในส่วนของความเชื่อที่ทำให้พริตตี้มีพฤติกรรมในการเลือกเครื่องสำอางที่แตกต่างคือสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ ตลอดจนถึงรายได้ก็สิ่งสำคัญในการสร้างความเป็นตัวตนของพริตตี้ขึ้น ให้มีความแตกต่างกันการเรียนรู้และประสบการณ์ก็สิ่งสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมของพริตตี้ เช่น พริตตี้เมื่อได้เรียนรู้ว่าเครื่องสำอางปลอมใช้แล้วมีอาการแพ้รุนแรงก็จะเลิกใช้และไม่เลือกใช้อีก ในขณะที่เดียวกันหากพริตตี้ไม่เคยใช้เครื่องสำอางปลอมแต่ก็ไม่กล้าลองเพราะมีประสบการณ์คนรู้จักใช้แล้วมีอาการแพ้รุนแรง นอกจากนี้ สามารถแบ่งความแตกต่างของพริตตี้จะแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) พริตตี้ที่มีการใช้เครื่องสำอางปลอมเป็นประจำ 2) พริตตี้ที่ไม่ได้ใช้เครื่องสำอางปลอมเป็นประจำ และ 3) พริตตี้ที่ไม่เคยใช้เครื่องสำอางปลอม ซึ่งความแตกต่างด้านพฤติกรรมของพริตตี้และปัจจัยเรื่องค่านิยมของสังคม ปัจจัยพื้นฐาน อายุ รายได้ การศึกษา ความเชื่อและการเรียนรู้ เป็นส่วนสำคัญสำหรับความแตกต่างของพริตตี้ในการเลือกเครื่องสำอาง ดังนั้น หากพริตตี้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีปัจจัยทั้งสามอย่างนี้เหมือนกัน การเลือกเครื่องสำอางกลุ่มพริตตี้นั้นก็เลยคล้ายคลึงกัน

2.3.2 สิ่งที่ทำให้พริตตี้ยังคงใช้เครื่องสำอางปลอมหรือตกเป็นเหยื่อกลไกในการหลอกลวงในเครื่องสำอางปลอมนั้นอาศัยความเชื่อและความมั่นใจของพริตตี้ในการใช้เครื่องสำอางปลอม ซึ่งการเชื่อมั่นในเครื่องสำอางปลอมทำให้พริตตี้มีความต้องการที่จะใช้ในเครื่องสำอางปลอมนั้น โดยสิ่งที่ทำให้พริตตี้เชื่อมั่นและต้องการใช้เครื่องสำอางปลอมมีอยู่ 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) การใช้ตามค่านิยมของสังคม 2) การใช้ตามสื่อโฆษณาชวนเชื่อ 3) การรีวิวจากบุคคลต่าง ๆ เป็นการเชื่อถือโดยอาศัยจากคนหมู่มาก และ 4) การเชื่อถือบุคคลรอบข้างเพื่อนบุคคลใกล้ชิดพริตตี้การได้รับคำแนะนำจากบุคคลรอบข้างซึ่งจะมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือเป็นอย่างมาก

2.3.3 ผลกระทบที่เกิดกับพริตตี้จากการใช้เครื่องสำอางปลอม ไม่ว่าจะเป็นอาการแพ้ที่ปรากฏออกมาทางร่างกาย เครื่องสำอางปลอมสามารถสะสมอยู่ในอวัยวะภายในจะส่งผลต่อสุขภาพและหมดโอกาสในการทำงานหากมีอาการแพ้รุนแรงส่งผลให้เสียโฉมพริตตี้คนนั้นก็เลยไม่สามารถทำงานเป็นพริตตี้ได้ อีกทั้งยังหมดโอกาสในการทำงานหารักษาไม่หาย นอกจากนี้ หากส่งผลกระทบต่อระบบภายในของร่างกายก็อาจจะ

ส่งผลรุนแรงต่อร่างกายจนอาจเป็นโรครุนแรงถึงขั้นไม่สามารถกลับมาทำงานได้เช่นเดียวกันนำไปสู่การสูญเสียรายได้จากข้อมูลในข้อ 2 และ ข้อ 3 แสดงให้เห็นว่าความเชื่อในข้อที่ 2 เป็นฐานความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแตกต่างกันตามความแตกต่างกันตามทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences Theory) โดยความแตกต่างส่วนบุคคลภายใน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างจากบุคลิก ความคิดและจิตวิทยาของแต่ละบุคคล และความแตกต่างจากอิทธิพลจากการเรียนรู้ที่แตกต่างกันอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ตามที่พฤติกรรมแต่ละคนได้รับรู้และมีประสบการณ์ผ่านค่านิยมของสังคม ผ่านสื่อโฆษณาชวนเชื่อ การรื้อฟื้นจากบุคคลต่าง ๆ และการเชื่อถือบุคคลรอบข้าง ที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของพฤติกรรมแต่ละคน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้เครื่องสำอางปลอมซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) ซึ่งบุคคลจะเลือกตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำเมื่อมีการคิดไตร่ตรองถึงเหตุและผลจะเกิดขึ้นว่าคุ้มค่าต่อสิ่งที่ได้มามากกว่าสิ่งที่เสียจึงตัดสินใจเลือกใช้เครื่องสำอางปลอมต่อหรือ ยุติการใช้เครื่องสำอางปลอมกล่าวคือ หากพฤติกรรมได้รับรู้และมีประสบการณ์ที่ดีจากการใช้เครื่องสำอางปลอมก็จะใช้เครื่องสำอางปลอมต่อไปแม้จะรับรู้ว่าจะเสี่ยงต่อสุขภาพ แต่เนื่องจากเครื่องสำอางปลอมมีราคาต่ำกว่าเครื่องสำอางจริงและให้ผลลัพธ์ตรงตามความต้องการของพฤติกรรม จึงคุ้มค่าต่อการลงทุนจึงตัดสินใจเลือกใช้เครื่องสำอางปลอมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจเครื่องสำอาง (Cosmetic Business) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อดึงดูดให้ลูกค้าใช้สินค้าหรือเครื่องสำอางที่ถูกผลิตขึ้น แต่หากพฤติกรรมมีการรับรู้และมีประสบการณ์ต่อเครื่องสำอางปลอมที่ไม่ดีไม่คุ้มค่าจะเป็นอาการแพ้ที่ปรากฏออกมาทางร่างกาย และส่งผลต่อสุขภาพจนกระทั่งมีอาการแพ้รุนแรงจนกระทั่งหมดโอกาสในการทำงานและสูญเสียรายได้พฤติกรรมจะมีการตัดสินใจยุติการใช้เครื่องสำอางปลอมได้

ดังนั้นแล้ว เพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบต่ออันตรายจากการใช้เครื่องสำอางปลอมในอนาคตจะต้องตระหนักในการใช้เครื่องสำอางเหล่านี้โดยมองว่าผลกระทบเล็กน้อยอาจจะกลายเป็นปัญหาใหญ่ต่อสุขภาพในอนาคต นอกจากนี้ในเว็บไซต์ขององค์การอาหารและยาจะมีประกาศเครื่องสำอางอันตรายโดยแสดงยี่ห้อและรูปต่าง ๆ ให้ทราบซึ่งสะดวกต่อการตรวจสอบ ดังนั้นธุรกิจเครื่องสำอางปลอมจะหมดไปจากสังคมไทย หากพฤติกรรมและคนในสังคมหยุดการใช้และสนับสนุนการใช้เครื่องสำอางปลอม สร้างการรับรู้ถึงอันตรายและสร้างค่านิยมใหม่ว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัวของสังคม และปรับเปลี่ยนค่านิยมความงามที่มองความงามในรูปแบบเดียว ดังนั้น เครื่องสำอางปลอมเหล่านี้จึงจะหายไปจากสังคม แม้ว่าการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการจับกุมเครื่องสำอางปลอมนั้นไม่สามารถทำให้หมดไปโดยสิ้นเชิง เพราะยังมีผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางปลอมขึ้นมาใหม่ตามกระแสสังคม เพราะฉะนั้น ผู้ใช้จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการแก้ปัญหาเครื่องสำอางปลอมในสังคม ซึ่งหากไม่มีผู้ใช้เครื่องสำอางปลอมเหล่านี้ลดลงหรือหายไปจากสังคมได้

2.4 มุมมองในด้านกระบวนการยุติธรรม

เมื่อกล่าวถึงกระบวนการยุติธรรมนั้น หมายถึง วิธีดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และให้เป็นธรรมในทางกฎหมายแก่บุคคล โดยบุคลากรและองค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่บริหารงานยุติธรรม เช่น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงาน¹³ ดังนั้นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนพฤติกรรมดีและปกป้อง

¹³ ประดิษฐ์ แป้นทอง, “ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาระบบการยุติธรรมของประเทศไทย,” *วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี* 8, ฉ. 16 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2558): 75-76.

คือ การช่วยเหลือของภาครัฐที่ทำให้พริตตี้เหล่านี้สามารถพึ่งพาภาครัฐได้เมื่อเกิดผลกระทบขึ้น ช่องว่างระหว่างองค์กรของภาครัฐและพริตตี้เหล่านี้ต้องแคบลงเพื่อภาครัฐสามารถช่วยเหลือพริตตี้เหล่านี้ในการเรียกร้องความเสียหายที่เกิดขึ้นในอนาคตกับผู้ผลิตเครื่องสำอางปลอมแนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่อของกลไกการหลอกลวงเครื่องสำอางปลอมแนวทางการป้องกันในกลไกการหลอกลวงเครื่องสำอางจะต้องรู้ทันกลไกของสังคม กระแสสังคมที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเชื่อถือในสื่อมีความน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหนเพราะบางครั้งสื่อบางอย่างที่มีผู้คนเชื่อจำนวนมากก็ไม่น่าเชื่อถือ นอกจากนี้ การเชื่อถือบุคคลรอบข้างก็ไม่สามารถเชื่อถือได้เพราะบุคคลรอบข้างเหล่านั้นอาจจะมีการเชื่อถือมาจากสื่อโดยไม่มีการไตร่ตรองเป็นอย่างดี เพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบต่ออันตรายจากการใช้เครื่องสำอางปลอมในอนาคตจะต้องตระหนักในการใช้เครื่องสำอางเหล่านี้ โดยมองว่าผลกระทบเล็กน้อยอาจจะกลายเป็นปัญหาใหญ่ต่อสุขภาพในอนาคต นอกจากนี้ในเว็บไซต์ขององค์การอาหารและยาจะมีประกาศเครื่องสำอางอันตรายโดยแสดงยี่ห้อและรูปต่าง ๆ ให้ทราบซึ่งสะดวกต่อการตรวจสอบ ดังนั้นธุรกิจเครื่องสำอางปลอมจะหมดไปจากสังคมไทยหากพริตตี้และคนในสังคมหยุดการใช้และสนับสนุนโดยสร้างการรับรู้ถึงอันตรายและสร้างค่านิยมใหม่ว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัวของสังคม และปรับเปลี่ยนค่านิยมความงามที่มองความงามในรูปแบบเดียว ดังนั้น เครื่องสำอางปลอมเหล่านี้ก็จะหายไปจากสังคม แม้ว่าการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการจับกุมเครื่องสำอางปลอมนั้นไม่สามารถทำให้หมดไปโดยสิ้นเชิง เพราะยังมีผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางปลอมขึ้นมาใหม่ตามกระแสสังคม เพราะฉะนั้น ผู้ใช้จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการแก้ปัญหาเครื่องสำอางปลอมในสังคม ซึ่งหากไม่มีผู้ใช้เครื่องสำอางปลอมเหล่านี้ก็จะหายไปจากสังคม

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องกลลวงของการใช้เครื่องสำอางปลอมในกลุ่มพริตตี้ ผู้เขียนมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 สรุปผล

พฤติกรรมการใช้เครื่องสำอางปลอมที่แตกต่างในพริตตี้ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยพริตตี้จะมีความแตกต่างกันจากความเชื่อที่ปลูกฝัง ซึ่งความแตกต่างของพริตตี้เป็นส่วนสำคัญในการเลือกเครื่องสำอาง พริตตี้บางคนเชื่อในรีวิวจากอินเทอร์เน็ต สื่อและโฆษณา แต่พริตตี้อีกส่วนเชื่อในคำแนะนำจากคนรอบข้าง ในส่วนของความเชื่อที่ทำให้พริตตี้มีพฤติกรรมในการเลือกเครื่องสำอางที่แตกต่างคือ สิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ ตลอดจนถึงรายได้ ก็เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเป็นตัวตนของพริตตี้ นั่นให้มีความแตกต่างกัน การเรียนรู้และประสบการณ์ก็เป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมของพริตตี้ กล่าวคือพริตตี้เมื่อได้เรียนรู้ว่าเครื่องสำอางปลอมใช้แล้วมีอาการแพ้รุนแรงก็จะเลิกใช้และไม่เลือกใช้อีกในขณะเดียวกัน หากพริตตี้ไม่เคยใช้เครื่องสำอางปลอมแต่ก็ไม่กล้าลองเพราะมีประสบการณ์คนรู้จักใช้แล้วมีอาการแพ้รุนแรง นอกจากนี้ สามารถแบ่งความแตกต่าง ซึ่งความแตกต่างด้านพฤติกรรมของพริตตี้ และปัจจัยเรื่องค่านิยมของสังคม ปัจจัยพื้นฐาน อายุ รายได้ การศึกษา ความเชื่อและการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญสำหรับความแตกต่างของพริตตี้ในการเลือกเครื่องสำอาง ดังนั้น หากพริตตี้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีปัจจัยทั้งสามอย่างนี้เหมือนกัน การเลือกเครื่องสำอางกลุ่มพริตตี้นั้นก็คล้ายคลึงกัน สาเหตุที่ทำให้พริตตี้ยังคงใช้เครื่องสำอางปลอมหรือตกเป็นเหยื่อกลลวงของการใช้เครื่องสำอางปลอมนั้น อาศัยความเชื่อและความมั่นใจของพริตตี้ในการใช้เครื่องสำอางปลอม

ตามทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences Theory) โดยความแตกต่างส่วนบุคคลภายในไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างจากบุคลิกความคิดและจิตวิทยาของแต่ละบุคคล และความแตกต่างจากอิทธิพลจากการเรียนรู้ที่ต่างกันอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ตามที่พริตตี้แต่ละคนได้รับรู้และมีประสบการณ์ผ่านค่านิยมของสังคม ผ่านสื่อโฆษณาชวนเชื่อ การรื้อฟื้นจากบุคคลต่าง ๆ และการเชื่อถือบุคคลรอบข้างที่ต่างกันตามสภาพแวดล้อมที่ต่างกันของพริตตี้แต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจเครื่องสำอาง (Cosmetic Business) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อดึงดูดให้ลูกค้าใช้สินค้าหรือเครื่องสำอางที่ถูกผลิตขึ้น แต่หากพริตตี้มีการรับรู้และมีประสบการณ์ต่อเครื่องสำอางปลอมที่ไม่ดีไม่ว่าจะเป็นอาการแพ้ที่ปรากฏออกมาทางร่างกาย และส่งผลต่อสุขภาพจนกระทั่งมีอาการแพ้รุนแรงจนกระทั่งหมดโอกาสในการทำงานและสูญเสียรายได้ พริตตี้จะมีการตัดสินใจยุติการใช้เครื่องสำอางปลอมได้

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในแนวทางเบื้องต้นภาครัฐควรมีมาตรการควบคุมการผลิตเครื่องสำอางให้รัดกุมมากยิ่งขึ้นการยื่น ขอบหมายเลขของค์การอาหารและยาควรมีขั้นตอนที่ยากขึ้น และควรมีการออกนโยบายตรวจสอบโรงงานที่ ผลิตเครื่องสำอาง ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ง่ายผ่านทางอินเทอร์เน็ตเพราะเครื่องสำอางปลอมเหล่านี้ล้วนผลิตขึ้นที่ประเทศไทยการควบคุมจึงเป็นไปได้ง่าย แต่ถ้าหากการดำเนินการเบื้องต้นแล้วไม่ได้ผล ภาครัฐเองควรมีการออกนโยบายควบคุมเครื่องสำอาง โดยให้เป็นสินค้าควบคุมรูปแบบเดียวกับผลิตภัณฑ์ยาเพื่อความปลอดภัยของประชาชนที่จะเสี่ยงใช้เครื่องสำอางปลอมอันส่งผลเสียต่อสุขภาพ

3.2.2 ข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติ โดยแนวทางปฏิบัตินั้น การขอความร่วมมือจากภาคประชาสังคมในการจับตามองเครื่องสำอางปลอมว่ามีแหล่งขายแหล่งผลิตที่ไหนเพื่อแจ้งให้ทางภาครัฐได้ดำเนินการ ทั้งนี้การให้ความร่วมมือของภาคประชาชน จะมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมากหากมีการช่วยเหลือกัน หากพบเจอใครมีการใช้เครื่องสำอางปลอมจะต้องมี การพูดเตือนว่าเป็นสิ่งอันตรายหากได้ลองใช้ นอกจากนี้ ภาครัฐควรให้การสนับสนุนภาคประชาชนในการดำเนินการฟ้องร้องเอาผิดต่อผู้ผลิตเครื่องสำอางปลอม โดยลดขั้นตอนที่วุ่นวายพร้อมทั้งทำประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่ายให้ประชาชนได้ทราบถึงวิธีการเรียกร้องความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตนและสิทธิในการปกป้องของประชาชน เพื่อให้ช่องว่างระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐหายไป ลดขั้นตอนลดเวลาในการดำเนินการเพิ่มความสะดวกให้แก่ประชาชน งานเขียนชิ้นนี้มีการศึกษาในเรื่ององค์ประกอบของกลไกการหลอกลวงเครื่องสำอางในพริตตี้อื่นมีค่านิยมหรือกระแสสังคมเป็นตัวแปรที่สำคัญ จึงมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับการศึกษาในอนาคตถึงการใช้เครื่องสำอางที่กว้างออกไปในกลุ่มบุคคลกลุ่มอื่น เพื่อให้ทราบว่าค่านิยมยังคงมีอิทธิพลต่อคนกลุ่มอื่นเหมือนพริตตี้ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่ากลุ่มคนเหล่านั้นอาจจะได้รับผลกระทบเช่นเดียวกับกลไกการหลอกลวงกลุ่มพริตตี้ในเครื่องสำอางปลอม และแสดงให้เห็นได้ชัดว่าค่านิยมและกระแสสังคมมีอิทธิพลต่อกลุ่มคนทุกกลุ่มทุกยุคสมัย

References

- Academic. "Theory of Individual Differences." Last modified July 13, 2013. Accessed July 25, 2022. http://www.thongkred99.blogspot.com/2013/07/blog-post_7954.html?zx=e6681ae31fbb46d9/ [In Thai]
- Chakri Chaipinit. "A Critique of Rational Choice Theory: Limitations in Social Science Explanation." *Journal of Burapha Political Economy* 4. no. 1 (January-December 2016): 51-84. [In Thai]
- Department of Medical Services. "The Dangers of Using Counterfeit Cosmetics." Last modified December 2, 2019. Accessed August 31, 2022. <https://www.thaihealth.or.th/?p=235571/> [In Thai]
- Kritsana Fongthanakit. "Rational Alternative Theory and Challenges." *Journal of Public Administration* 20. no. 2 (July-December 2022): 83-98. [In Thai]
- Panichamon Trakulsom. "Effects of Using Famous People Endorsing Cosmetics on Purchase Intention." *Journal of Communication Science* 37. no. 3 (September-December 2019): 10-19. [In Thai]
- Pradit Paenthong. "Problems and Guidelines for the Development of Thailand is Justice Process." *Law Journal, Faculty of Law, Ubon Ratchathani University* 8. no. 16 (July-December 2015): 75-76. [In Thai]
- Rigidbox. "5 Ideas for Owning a Cosmetic Brand How to Make Bangs." Last modified July 23, 2021. Accessed July 25, 2022. <https://www.rigidboxes.com/5/> [In Thai]

ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทย

Problems of Court Hearing Involved Forensic Evidences in Trial of Thai Court

วรวิทย์ ไชยดา¹

คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

99 หมู่ 18 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12121, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: worawitcht@gmail.com

Worawit Chaiyada²

Faculty of Allied Health Science, Thammasat University, Rangsit Campus

99 Moo 18 Phaholyothin Road, Khlongluang, Pathumthani 12121, Thailand

Email: worawitcht@gmail.com

ถวัลย์ ฤกษ์งาม³

คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

140 หมู่ 4 ถนนติวานนท์ ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี 12000, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: thaval9@yahoo.com

Thaval Rerksngarm⁴

Faculty of Allied Health Science, Pathumthani University

140 Moo 4 Tiwanon Road, Ban Klang, Mueang, Pathumthani 12000, Thailand

Email: thaval9@yahoo.com

Received: April 4, 2023 **Revised:** June 15, 2023 **Accepted:** June 23, 2023

¹ นักวิจัยอิสระด้านนิติวิทยาศาสตร์และกระบวนการยุติธรรม.

² Independent Researcher in Forensic Science and Justice.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Assistant Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีของศาลในประเทศไทย โดยได้มีการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามารับฟังประกอบการพิจารณาเพื่อพิพากษาคดี ซึ่งยังมีปัญหาและอุปสรรคในการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิจารณาคดี มีการศึกษาวิจัยใช้วิธีแบบผสมผสาน โดยข้อมูลถูกรวบรวมและใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามในกลุ่มตัวอย่างผู้พิพากษาศาลยุติธรรม จำนวน 225 ราย และนำเสนอด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงสถิติเชิงพรรณนา

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุการทำงานส่วนใหญ่ในช่วงอายุมากกว่า 10 ปี จำนวน 115 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 51.11 มีประสบการณ์ใช้พยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อประกอบการพิจารณาคดีจำนวน 223 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 99.11 คดีอาญา จำนวน 104 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 46.22 คดีแพ่ง จำนวน 12 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 5.33 ทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง คดีอาญา จำนวน 109 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 48.45 การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทยที่ไม่มีน้ำหนักในการรับฟัง ตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 5 อันดับแรก ดังนี้ คือ 1) การแปลค่าและรายงานผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาจากทฤษฎี หรือเทคนิคที่ไม่สามารถทดสอบได้ (Testable Theory of Technique) ไม่มีความสมเหตุสมผล ไม่มีข้อมูลอ้างอิงที่เพียงพอ 2) ผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่มีความน่าเชื่อถือ ขาดคุณสมบัติและความไม่เป็นกลางของผู้ตรวจพิสูจน์ 3) การดำเนินการไม่เป็นไปตามขั้นตอน และมีอุปกรณ์ในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ไม่ได้มาตรฐานและไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป 4) พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่สัมพันธ์กับคดี และ 5) พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่เกิดขึ้นและได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามลำดับ ดังนั้น เพื่อให้การรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีมีน้ำหนักในการรับฟังควรมีขั้นตอนดังนี้ ประการแรก พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นโดยตรงแห่งคดี มีความสัมพันธ์หรือสอดคล้อง และต้องมีความเพียงพอกับคดี มีการใช้อุปกรณ์การตรวจพิสูจน์ที่ถูกต้องแม่นยำ ได้รับการรับรองจากองค์กรหรือหน่วยงานที่กำหนดมาตรฐานนั้น หรือที่สภากลยอมรับเป็นการทั่วไป ประการที่สอง การแปลค่าและรายงานผล ต้องมีข้อมูลอ้างอิงที่เพียงพอสมเหตุสมผลตามหลักการทางวิทยาศาสตร์

คำสำคัญ: การรับฟังพยานหลักฐาน; หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์; การพิจารณาคดีในศาลไทย

Abstract

The court process in Thailand sees the use of forensic evidence in hearings. Thus, this mixed-approach study aimed to examine problems pertaining to admission of forensic evidence for case consideration. The data was collected from 225 Court of Justice Thailand judges and presented as descriptive statistics. Most of the sampled judges had worked for more than 10 years (115, 51.11%), had experience in utilization of forensic evidence (223, 99.11%) in criminal cases (104, 46.22%), civil cases (12, 5.33%) or both (109, 48.45%).

Usually, forensic evidence in the Thai court had minimal weight due to five reasons 1) Lack of testable theory of technique, consistency and reference in interpretation and reporting; 2) The forensic evidence had no reliability, qualification or impartiality; 3) The procedure was not adhered to, and the tools were not of international reputation; 4) Lack of relationship between the forensic evidence and the case; and 5) Illegal acquisition of forensic evidence, respectively. Therefore, in order to listen to forensic evidence at the trial, the weight of the hearing should be following steps: First of all, forensic evidence must directly relate to the issue of the case, be relevant or consistent, and must be sufficient to the case. Accurate verification equipment is used that is certified by an organization or agency that sets that standard or is generally accepted by international standards. Second, the interpretation and reporting must have sufficient reference information is reasonable according to scientific principles.

Keywords: Evidences Hearing; Forensic Evidences; Trial in Thai courts

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นการรับฟังในประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง ผู้พิพากษามีอำนาจเต็มที่ในอันที่จะวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอขึ้นนั้นจะเกี่ยวกับประเด็นและเป็นอันเพียงพอให้เชื่อเป็นยุติแล้วพิพากษาคดีไปตามนั้น การพิจารณาคดีของศาลโดยนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาพิสูจน์ความจริง ศาลมีข้อพิจารณาเกี่ยวกับน้ำหนักการรับฟังเป็นพยานในคดีหลายประการ เช่น ความเพียงพอของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์⁵ การได้พยานหลักฐานมาโดยมิชอบ หรือความเห็นทางวิชาการเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ยังไม่เป็นข้อยุติ เป็นต้น ทั้งนี้ ถ้าข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งยังไม่อาจที่จะพิสูจน์ได้ด้วยความรู้หรือกระบวนการทางวิทยาศาสตร์แล้ว ผู้พิพากษาก็ไม่อาจตัดสินคดีโดยความรู้ของตนเองแต่เพียงอย่างเดียว⁶ จากปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทย เพื่อให้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสู่ในชั้นศาลเป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่าและรับฟังได้ (Admissible Evidence) ทั้งนี้ เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำในทางปฏิบัติและเพื่อรองรับต่อการกระทำผิดต่อกฎหมายที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

⁵ พ้นกานอัยการจังหวัดสมุทรสาคร และ ดาว ชะงัก กับ จิต ชาวไร่้อย, คำพิพากษาที่ 3396 (ศาลฎีกา 2528).

⁶ O'Brien E., Daeid N. Nic and Black S., "Science in the Court: Pitfall, Challenges and Solution," last modified May 11, 2015, accessed January 19, 2023, <https://www.royalsocietypublishing.org/doi/pdf/10.1098/rstb.2015.0062/>

1.2 วัตถุประสงค์

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดี

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทยซึ่งปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทย ในการศึกษานี้ ได้จากข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่ข้อมูลแบบสอบถามปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทย โดยให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมในประเทศไทยเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ที่มีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา คำพิพากษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยทำการศึกษาจากการใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามในประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพิจารณาจากผู้พิพากษาศาลยุติธรรมในประเทศไทยโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้เขียนได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าประเด็นปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาล โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสาร วิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารราชการ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง บทความจากวารสาร รวมทั้งคำพิพากษา เป็นต้น ซึ่งได้ประเด็นปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทย จำนวน 11 ประเด็น ดังนี้

- 1) พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่เกิดขึ้นและได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
- 2) การได้มาของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่ปฏิบัติตามวิธีการขั้นตอนการตรวจเก็บการครอบครองพยานหลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุ⁷
- 3) ความไม่เพียงพอของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดี⁸
- 4) พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่สัมพันธ์กับคดี⁹

⁷ ศรีนัยภัทร เสี่ยงสูง และกมล สุปรียสุนทร, “การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาของประเทศไทย: กรณีศึกษาพยานหลักฐานทางชีววิทยาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา,” การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 53, กรุงเทพฯ, 3-6 กุมภาพันธ์ 2558, 753.

⁸ สรัญญา อัทธยานพงศ์, “การใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จากคำพิพากษาศาลฎีกาในการพิจารณาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง: ความผิดเกี่ยวกับเงินตราและเอกสาร,” วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ 8, ฉ. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565): 76.

⁹ พ้นกาน้อยการจังหวัดนครราชสีมา กับ ชำนาญ วงษ์ด้วง และพวก, คำพิพากษาที่ 620 (ศาลฎีกา 2561).

5) พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในด้านนั้น ๆ ยังไม่เป็นที่ยอมรับเป็นการทั่วไป (General Acceptance)

6) หลักการ ทฤษฎี หรือความเห็นทางวิชาการ (Technical or Academic) เกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีการอ้างอิงเป็นพยานยังไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ปฏิบัติงานทั่วไป

7) การดำเนินการไม่เป็นไปตามขั้นตอนและมีอุปกรณ์ในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ไม่ได้มาตรฐานและไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

8) การแปลค่าและรายงานผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาจากทฤษฎีหรือเทคนิคที่ไม่สามารถทดสอบได้ (Testable Theory of Technique) ไม่มีความสมเหตุสมผล ไม่มีข้อมูลอ้างอิงที่เพียงพอ¹⁰

9) ผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่มีความน่าเชื่อถือขาดคุณสมบัติ และความไม่เป็นกลางของผู้ตรวจพิสูจน์¹¹

10) การนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวนหรือพยานผู้เชี่ยวชาญมีข้อมูลอ้างอิงที่ไม่เพียงพอ

11) พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่สอดคล้องกับคำเบิกความของพยานหลักฐาน¹²

1.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ทำวิจัยศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการนำประเด็นปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทย จำนวน 11 ประเด็น มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และเก็บรวบรวมข้อมูลความเห็นโดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรง (Index of Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1 จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ 0.838 แบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุการทำงาน ประสบการณ์ การใช้พยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อประกอบการพิจารณาคดี การนำพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาคดี และ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดี จำนวน 11 ประเด็น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้พิพากษาศาลยุติธรรมที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้พิพากษาศาลยุติธรรมในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมที่ได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการและยินยอมให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 225 ท่าน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ จำนวน 223 ชุด ส่วนแบบสอบถามอีกจำนวน 2 ชุด ไม่ได้นำมาวิเคราะห์เนื่องจาก

¹⁰ ศรินรัตน์ ชันแก้ว และวรัช วิชชวณิชย์, “การรับฟังและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จากคำพิพากษาศาลฎีกา,” วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ 6, ฉ. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563): 115.

¹¹ สำนักงานศาลยุติธรรม, การพัฒนาแนวทางการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ความจริงในคดี (รายงานการวิจัย) (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2559), 263.

¹² สารัตน์ ถ้วนดี และสุฤกษ์ สืบพงษ์ศิริ, “การใช้พยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีความผิดเกี่ยวกับร่างกายและชีวิต,” วารสารวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยศิลปากร 5, ฉ. 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2561): 124.

ไม่เคยมีการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดี โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เสดจ-2014 เพื่อแสดงสถิติที่ใช้สำหรับพรรณาลักษณะประชากรด้วยค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และค่าผลของการทดสอบสมมติฐานมีโอกาสเกิดขึ้นได้โดยบังเอิญ (P-Value)

การศึกษานี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ เลขที่ COA No.043/2564

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทย

1.5.2 ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาการนำเสนอพยานหลักฐานนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณา คดีของศาลไทย

2. ผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาเรื่องปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทย มีผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุการทำงานส่วนใหญ่มากกว่า 10 ปี จำนวน 115 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 51.11 รองลงมาคืออายุการทำงาน 2-10 ปี จำนวน 105 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 46.67 ตามลำดับ ส่วนใหญ่เคยนำพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อประกอบการพิจารณาคดี จำนวน 223 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 99.11 เคยนำพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาคดีอาญา จำนวน 104 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 46.22 เคยนำพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาคดีแพ่ง จำนวน 12 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 5.33 และเคยนำพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาทั้งคดีอาญา และคดีแพ่ง จำนวน 109 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 48.45¹³

2.2 ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีของศาลไทย

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดี ในศาลไทยตามความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดตามประเด็นปัญหาดังนี้

2.2.1 ความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่เกิดขึ้นและได้มา โดยมีข้อด้วยกฎหมาย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ เกิดขึ้น และได้มาโดยมีข้อด้วยกฎหมาย มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 60 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 26.91 และไม่มี น้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 163 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 73.09 ต่อประเด็นปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับคำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 3782/2564 พบว่าศาลวินิจฉัยว่าการแสวงหาพยานหลักฐานโดยมิชอบต้องห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226¹⁴

¹³ วรวิทย์ ไซยดา, “ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2566), 68.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, 72.

2.2.2 ความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการได้มาของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่ปฏิบัติตามวิธีการขั้นตอนการตรวจเก็บ การครอบครองพยานหลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า การได้มาของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่ปฏิบัติตามวิธีการขั้นตอนการตรวจเก็บ การครอบครองพยานหลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุ มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 65 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 29.15 และไม่มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 158 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 70.85¹⁵

2.2.3 ความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาความไม่เพียงพอของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดี พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ความไม่เพียงพอของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดี มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 113 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 50.67 และไม่มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 110 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 49.33 ประเด็นปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3396/2528 พบว่า ศาลวินิจฉัยว่า การรับฟังความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษตามที่ทางโรงพยาบาลได้ทำการเจาะเลือดผู้เสียหายจำเลยและทารก เพื่อตรวจหากลุ่มเลือดแล้ว และระบุผลออกมาเมื่อผู้ตรวจคือผู้ชำนาญการนี้ และทำการตรวจถูกต้องตามหลักวิชาแพทย์แล้วมีการทำความเข้าใจผลการตรวจมาและมีพนักงานสอบสวนเบิกความรับรอง เอกสารย่อมเป็นหลักฐานเพียงพอให้รับฟังได้¹⁶

2.2.4 ความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่สัมพันธ์กับคดี พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่สัมพันธ์กับคดี มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 43 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 19.28 และไม่มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 180 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 80.72 ประเด็นปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 620/2561 พบว่าศาลวินิจฉัยว่าวัตถุพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องเชื่อมโยงเป็นลำดับ ทั้งมีรายละเอียดเอกสารจากหน่วยงานต่าง ๆ ลำดับเหตุการณ์ไว้ทุกขั้นตอนยากที่จะปรุงแต่งขึ้นได้ มีน้ำหนักในการรับฟัง¹⁷ และผลการศึกษาของศิริรัตน์ ชันแก้ว พบว่าการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิสูจน์ความจริงในคดีเป็นที่ยอมรับในกระบวนการยุติธรรมรวมถึงในชั้นศาลซึ่งศาลรับฟังเป็นพยานหลักฐาน เพียงแต่พยานหลักฐานต้องเกี่ยวข้องกับคดีและสามารถนำสืบความผิดหรือความบริสุทธิ์หรือการกระทำของคู่ความในคดีได้¹⁸

2.2.5 ความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในด้านนั้น ๆ ยังไม่เป็นที่ยอมรับเป็นการทั่วไป (General Acceptance) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในด้านนั้น ๆ ยังไม่เป็นที่ยอมรับเป็นการทั่วไป (General Acceptance) มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 91 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 40.81 และไม่มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 132 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 59.19 คิดเป็น ต่อประเด็นปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับคำพิพากษาศาลจังหวัดเกาะสมุย คดีหมายเลขแดงที่ 2459/2558 พบว่าศาลวินิจฉัยถึงความน่าเชื่อถือผลการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับตามหลักสากล ได้รับการรับรองระบบมาตรฐานไอเอสโอ (ISO) 17025 ส่งผลให้ผลการตรวจวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักรับฟังได้¹⁹

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 75.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, 76.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, 79.

¹⁸ ศิริรัตน์ ชันแก้ว และวรวิทย์ วิชาวนิชย์, “การรับฟังและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จากคำพิพากษาศาลฎีกา,” 115.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, 83.

2.2.6 ในประเด็นความเห็นเกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎี หรือความเห็นทางวิชาการ (Technical or Academic) เกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีการอ้างอิงเป็นพยานยังไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ปฏิบัติงานทั่วไป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า หลักการ ทฤษฎี หรือความเห็นทางวิชาการ (Technical or Academic) เกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีการอ้างอิงเป็นพยานยังไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ปฏิบัติงานทั่วไป มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 81 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 36.32 และ ไม่มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 142 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 63.68²⁰

2.2.7 ในประเด็นความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการไม่เป็นไปตามขั้นตอนและมีอุปกรณ์ในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ไม่ได้มาตรฐานและไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า การดำเนินการไม่เป็นไปตามขั้นตอนและมีอุปกรณ์ในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ไม่ได้มาตรฐานและไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 27 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 12.11 และไม่มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 196 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 87.89²¹ ประเด็นปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษา ปัญหาและสาเหตุที่มีส่วนทำให้เกิดการลดทอนความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ คือ ปัญหาด้านกระบวนการและการใช้เครื่องมือตรวจพิสูจน์ซึ่งต้องปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบระเบียบแผนที่ชัดเจน ถูกต้อง ตรวจสอบได้และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลหากเกิดความไม่ชัดเจนหรือคลาดเคลื่อนจากเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ยอมรับได้ จะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้²²

2.2.8 ในประเด็นความเห็นเกี่ยวกับการแปลค่าและรายงานผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาจากทฤษฎีหรือเทคนิคที่ไม่สามารถทดสอบได้ (Testable Theory of Technique) ไม่มีความสมเหตุสมผล ไม่มีข้อมูลอ้างอิงที่เพียงพอพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า การแปลค่าและรายงานผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาจากทฤษฎีหรือเทคนิคที่ไม่สามารถทดสอบได้ (Testable Theory of Technique) ไม่มีความสมเหตุสมผล ไม่มีข้อมูลอ้างอิงที่เพียงพอ มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 25 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 11.21 และไม่มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 198 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 88.79²³

2.2.9 ในประเด็นความเห็นเกี่ยวกับผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่มีความน่าเชื่อถือ ขาดคุณสมบัติ และความไม่เป็นกลางของผู้ตรวจพิสูจน์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่มีความน่าเชื่อถือ ขาดคุณสมบัติ และความไม่เป็นกลางของผู้ตรวจพิสูจน์ มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 26 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 11.66 และไม่มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 197 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 88.34²⁴ ประเด็นปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษา ปัญหาและสาเหตุที่มีส่วนทำให้เกิดการลดทอนความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ คือ 1) ปัญหาด้านบุคลากรผู้ทำหน้าที่

²⁰ เรื่องเดียวกัน, 85.

²¹ เรื่องเดียวกัน, 86.

²² วราภรณ์ พรหมวิกร และคณะ, “ความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ปัญหา สาเหตุ และแนวทางการพัฒนาสำหรับประเทศไทย,” *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้* 12, ฉ. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562): 168-180.

²³ เรื่องเดียวกัน, 89.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, 92.

ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ต้องเป็นผู้มีความรู้ทักษะความสามารถเฉพาะและประสบการณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน 2) สมรรถนะที่จำเป็นต่อการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และ 3) ผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อผลการตรวจพิสูจน์²⁵

2.2.10 ในประเด็นความเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวนหรือพยานผู้เชี่ยวชาญมีข้อมูลอ้างอิงที่ไม่เพียงพอ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าการนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวนหรือพยานผู้เชี่ยวชาญมีข้อมูลอ้างอิงที่ไม่เพียงพอ มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 83 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 37.22 และไม่มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 140 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 62.78²⁶ สอดคล้องกับผลการศึกษา บุคลากรที่ใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ขาดความรู้ความสามารถในการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์แล้วจะทำให้การใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่เต็มสมรรถนะส่งผลกระทบต่อคุณค่าของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของวรภรณ์ พรหมวิกรและคณะพบว่า ปัญหาการนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในศาล สาเหตุที่พบคือการนำเสนอข้อเท็จจริงหรือข้อมูลคดีขาดความน่าเชื่อถือ ผู้นำเสนอขาดทักษะและความชำนาญ²⁷

2.2.11 ในประเด็นความเห็นเกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่สอดคล้องกับคำเบิกความของพยานหลักฐาน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าการนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่สอดคล้องกับคำเบิกความของพยานหลักฐาน มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 142 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 63.68 และไม่มีน้ำหนักในการรับฟัง จำนวน 81 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 36.32 ประเด็นปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษา ปัญหาของคำเบิกความพยานบุคคลคือเรื่องความจำเพราะการดำเนินคดีเนื่องจากกว่าจะถึงขั้นตอนการพิจารณาในศาลจะใช้ระยะเวลาอันยาวนานทำให้เกิดความผิดพลาดของผู้เห็นเหตุการณ์เป็นสาเหตุสำคัญของการตัดสินที่ผิดพลาดได้และพยานบุคคลยังมีทัศนคติและความเชื่อที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม ซึ่งแตกต่างกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีความมั่นคงและปราศจากอคติ ศาลต้องชั่งน้ำหนักระหว่างคำเบิกความของพยานบุคคลกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นการพิจารณาคดี²⁸

2.3 ความแตกต่างของความเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดี

จากผลการศึกษาความแตกต่างของความเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ในการพิจารณาคดีที่มีน้ำหนักและไม่มีน้ำหนักในการรับฟังรายประเด็นปัญหา พบว่าประเด็นปัญหาที่ 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 และ 11 มีความแตกต่างของความเห็นกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) ในประเด็นที่ 3 มีความแตกต่างของความเห็นกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาความเห็นรวมทั้ง 11 ประเด็นปัญหาพบว่า มีความแตกต่างของความเห็นกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) รายละเอียดของข้อมูลตามตารางที่ 1

²⁵ เรื่องเดียวกัน, 168-180.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, 99.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, 168-180.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, 103.

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละความเห็นปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดี (n=223)²⁹

ความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม	มีน้ำหนักในการรับฟัง	ไม่มีน้ำหนักในการรับฟัง	p-value
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
1. พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่เกิดขึ้น และได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย	60 (26.91)	163 (73.09)	<0.0001*
2. การได้มาของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ไม่ปฏิบัติตามวิธีการขั้นตอนการตรวจเก็บ การครอบครองพยานหลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุ	65 (29.15)	158 (70.85)	<0.0001*
3. ความไม่เพียงพอของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดี	113 (50.67)	110 (49.33)	0.8410
4. พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่สัมพันธ์กับคดี	43 (19.28)	180 (80.72)	<0.0001*
5. พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในด้านนั้น ๆ ยังไม่เป็นที่ยอมรับเป็นการทั่วไป (General Acceptance)	91 (40.81)	132 (59.19)	0.0069*
6. หลักการ ทฤษฎี หรือความเห็นทางวิชาการ (Technical or Academic) เกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีการอ้างอิงเป็นพยานยังไม่ใช่ที่ยอมรับของผู้ปฏิบัติงานทั่วไป	81 (36.32)	142 (63.68)	0.0001*
7. การดำเนินการไม่เป็นไปตามขั้นตอนและมีอุปสรรคในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ไม่ได้มาตรฐานและไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป	27 (12.11)	196 (87.89)	<0.0001*
8. การแปลค่าและรายงานผลการตรวจพิสูจน์ พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาจากทฤษฎี หรือเทคนิคที่ไม่สามารถทดสอบได้ (Testable Theory of Technique) ไม่มีความสมเหตุสมผลไม่มีข้อมูลอ้างอิงที่เพียงพอ	25 (11.21)	198 (88.79)	<0.0001*
9. ผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ไม่มีความน่าเชื่อถือ ขาดคุณสมบัติ และความไม่เป็นกลางของผู้ตรวจพิสูจน์	26 (11.66)	197 (88.34)	<0.0001*
10. การนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวนหรือพยานผู้เชี่ยวชาญมีข้อมูลอ้างอิงที่ไม่เพียงพอ	83 (37.22)	140 (62.78)	0.0002*
11. พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่สอดคล้องกับคำเบิกความของพยานหลักฐาน	142 (63.68)	81 (36.32)	0.0001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติ p-value < 0.05

²⁹ เรื่องเดียวกัน, 128.

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

จากผลการศึกษาเรื่องปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทย พบว่าปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทยมีปัจจัยลดทอนความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์หลายประการ ผู้เขียนจึงได้เรียงลำดับตามความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ไม่มีน้ำหนักในการรับฟังมากที่สุดไปน้อยสุด จำนวน 11 ประเด็น สรุปผลการศึกษา ดังนี้

3.1.1 การแปลค่าและรายงานผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาจากทฤษฎีหรือเทคนิคที่ไม่สามารถทดสอบได้ (Testable Theory of Technique) ไม่มีความสมเหตุสมผล ไม่มีข้อมูลอ้างอิงที่เพียงพอ

3.1.2 ผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่มีความน่าเชื่อถือ ขาดคุณสมบัติ และความไม่เป็นกลางของผู้ตรวจพิสูจน์

3.1.3 การดำเนินการไม่เป็นไปตามขั้นตอนและมีอุปสรรคในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ไม่ได้มาตรฐานและไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

3.1.4 พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่สัมพันธ์กับคดี

3.1.5 พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่เกิดขึ้นและได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

3.1.6 การได้มาของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่ปฏิบัติตามวิธีการขั้นตอนการตรวจเก็บการครอบครองพยานหลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุ

3.1.7 หลักการ ทฤษฎี หรือความเห็นทางวิชาการ (Technical or Academic) เกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีการอ้างอิงเป็นพยานยังไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ปฏิบัติงานทั่วไป

3.1.8 การนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวนหรือพยานผู้เชี่ยวชาญมีข้อมูลอ้างอิงที่ไม่เพียงพอ

3.1.9 พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในด้านอื่นๆ ยังไม่เป็นที่ยอมรับเป็นการทั่วไป

3.1.10 ความไม่เพียงพอของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดี

3.1.11 พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่สอดคล้องกับคำเบิกความของพยานหลักฐาน

ดังนั้นแล้ว เพื่อให้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มีคุณค่าในเชิงพิสูจน์ข้อเท็จจริง มีน้ำหนักในการรับฟังเป็นพยานในชั้นศาล พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ต้องมาจากทฤษฎีหรือเทคนิคที่สามารถทดสอบได้มีความสมเหตุสมผล มีข้อมูลอ้างอิงที่เพียงพอโดยใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ประกอบหรือโดยอาศัยทฤษฎีหรือเทคนิคที่ได้มาตรฐานและเป็นแนวทางที่ยอมรับเป็นสากล และพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นโดยตรงแห่งคดี มีความสัมพันธ์หรือสอดคล้องกับคดี รวมถึงพยานหลักฐาน

ทางนิติวิทยาศาสตร์ต้องเกิดขึ้นโดยชอบและได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ การนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวนหรือพยานผู้เชี่ยวชาญต้องมีข้อมูลอ้างอิงที่ครบถ้วนและเพียงพอ รวมถึงต้องมีความสอดคล้องกับคำเบิกความของพยานหลักฐานด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสู่ชั้นศาลเป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่ามีน้ำหนักและรับฟังได้

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีในศาลไทย ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.2.1 การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ต้องมีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปเป็นสากล อุปกรณ์เครื่องมือในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เห็นควรต้องมีความทันสมัย แม่นยำพิสูจน์ให้เห็นเป็นประจักษ์ การแปลค่าและรายงานผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาจากทฤษฎีหรือเทคนิคที่ใช้กันเป็นสากล และผู้ตรวจพิสูจน์ต้องมีความเป็นกลางเป็นผู้มีความรู้ มีความน่าเชื่อถือและมีจรรยาบรรณในหลักวิชาชีพ

3.2.2 เห็นควรให้มีการศึกษาถึงหลักเกณฑ์การนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในคดี เพื่อให้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสู่ชั้นการพิจารณาคดีของศาล เป็นพยานที่มีคุณค่าและรับฟังได้

3.2.3 เห็นควรให้ผู้เชี่ยวชาญที่มาเบิกความในชั้นพิจารณาคดีต้องมีความรู้ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อให้การนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่มีข้อสงสัย

References

- E., O'Brien, Daeid N. Nic, and Black S. "Science in the Court: Pitfall, Challenges and Solution." Last modified May 11, 2015. Accessed January 19, 2023. <https://www.royalsocietypublishing.org/doi/pdf/10.1098/rstb.2015.0062/>
- Office of the Judiciary. *The Development of Forensic Evidence Adhesion Guidelines to Prove the Truth of the Case* (Research Report). Bangkok: Dhurakij Pundit University, 2016. [In Thai]
- Saranya Attayanupong. "The Use of Forensic Evidence from Supreme Court Judgments in Considering Offenses Relating to Counterfeiting and Converting: Offenses Relating to Money and Documents." *Journal of Criminology and Forensic Science Royal Police Cadet Academy* 6, no. 1 (January-June 2020): 115. [In Thai]
- Saranyapat Siangsoong, and Kamol Supreeyasunthorn. "Forensic Evidence Hearing in Thailand's Criminal Case: A Case Study of Biological Evidence Based on the Supreme Court Judgment." Kasetart University Academic Conference, Bangkok, February 3-6, 2015. [In Thai]

-
- Sarat Luandee, and Sarit Sueppongsiri. “The Use of Forensic Science Evidence in the Trial of Bodily and Life Offenses.” *Journal of Science and Technology, Silpakorn University* 5, no. 1 (January-February 2018): 124. [In Thai]
- Sirinrat Khankaew, and Waratatch Wichuwanich. “Hearing and Weighing of Forensic Evidence from the Supreme Court Judgment.” *Journal of Criminology and Forensic Science Royal Police Cadet Academy* 8, no. 2 (July-December 2022): 76. [In Thai]
- Waraporn Phomvikorn, Suthida Suwanrangsi, Kraisorn Amawat, Soontree Buchitchon, and Namthae Meebunsamwang. “The Credibility of Forensic Evidence, Problems, Causes, and Developmental Approaches for Thailand.” *Journal Southern Technology* 12, no. 2 (July–December 2019): 168-180. [In Thai]

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการผลิตรังนกจากบ้านนกแอ่นกินรัง ในมาเลเซีย และแนวทางการออกแบบกฎหมายควบคุมการผลิตของประเทศไทย¹

Legal Measures Regarding the Production Process of Bird's Nests from Birdhouses in Malaysia and the Design Guidelines of Thailand's Production Control Laws²

อมรรัตน์ อัมมาตเสนา³

สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

222 หมู่ 10 ตำบลไทยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม 80160, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: amonrat.am@wu.ac.th

Amonrat Ammartsena⁴

School of Law, Walailak University

222 moo 10, Thai – Buri, Thasala, NaKhon Srithammarat 80160, Thailand

Email: amonrat.am@wu.ac.th

Received: February 18, 2023 Revised: May 4, 2023 Accepted: May 12, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการและกลไกทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตรังนกในธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังของประเทศมาเลเซีย และเสนอแนวทางการออกแบบมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการผลิตรังนกในบ้านนกแอ่นกินรังของประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในปัจจุบันนั้น กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศไทย เห็นได้จากปริมาณของอาคารบ้านนกที่เพิ่มขึ้นในทุกภาคทั่วประเทศ ในขณะที่ในแง่ของการบริหารจัดการบ้านนกแอ่นกินรังยังขาดมาตรการและความชัดเจนด้านกลไกที่จะเป็นการสนับสนุนภาคเอกชนในการประกอบธุรกิจและการสร้างสมดุลกับผลประโยชน์ของรัฐและของสังคม เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ

¹ได้รับทุนสนับสนุนการทำผลงานวิจัย, สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปี 2564

²Granted Research Grant, National Research Council of Thailand (NRCT) 2021.

³ อาจารย์.

⁴ Lecturer.

การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังไม่ว่าจะเป็นกฎหมายสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายควบคุมอาคาร กฎหมายด้านการผังเมือง และกฎหมายด้านการสาธารณสุขของไทยยังคงมีช่องว่างและขาดการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการประกอบธุรกิจ บทความวิจัยฉบับนี้จึงได้ดำเนินการถ่ายทอดข้อติดขัด อันเป็นปัญหาของการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นของไทยพร้อมเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากฎหมายภายในให้มีมาตรฐาน โดยการพิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังและมีการส่งออกรังนกในอันดับต้น ๆ ของโลก โดยมีความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้การประกอบกิจบ้านนกแอ่นกินรังของไทยเป็นกิจการที่สามารถทำรายได้ให้กับประชาชน ร่วมกับการรักษา และคุ้มครองผลประโยชน์ของชุมชนและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับภาครัฐ

คำสำคัญ: กระบวนการผลิตรังนก; บ้านนกแอ่นกินรัง; ประเทศมาเลเซีย; ควบคุมการผลิต; ประเทศไทย

Abstract

The article aims to study measures and legal mechanisms related to bird's nest production in Malaysia's bird's nest business and to propose guidelines for designing legal measures to control bird's nest production in Thailand's bird's nest business.

The results showed that the business of the swiftlet house is gaining great popularity in Thailand. While in terms of the management of nesting houses, there is a lack of legal measures and mechanisms that will support the private sector in doing business and balancing it with the interests of the state and society. Building Control Law Thailand's urban planning laws and public health laws, as well as standards for exporting bird's nests, remain gaps and lack of development in line with reality in business operations. This research paper then conveys the problematic problems of Thailand's ban Nok Ann business and suggests ways to develop a standardized internal law. By comparing it with malaysia's legal measures. It is the country that operates a nest-eating swallow house business and has one of the world's top bird nest exports. The company aims to promote the operation of Thai bird-eating nest houses as businesses that can generate income for the people, together with preserving and protecting the interests of the community and the environment, as well as increasing economic value for the public sector.

Keywords: Production Process of Bird; Birdhouses; Malaysia; Production Control; Thailand

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังของประเทศไทย ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ซึ่งได้กำหนดข้อห้ามและหลักเกณฑ์ในการครอบครองรังของสัตว์ป่าสงวนและรังของสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งตามบัญชีท้ายกฎกระทรวงกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 กำหนดให้นกแอ่นกินรังถือเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ได้กำหนดห้ามผู้ใดเก็บ ทำอันตรายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งรังของสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่เป็นกรณีของการครอบครองโดยถูกต้อง หรือเป็นการครอบครองรังของสัตว์ป่าคุ้มครองที่เป็นชนิดตามที่รัฐมนตรีกำหนดและโดยได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้กฎหมายดังกล่าวแล้ว ยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเก็บรังนกแอ่นในอาคาร อาทิ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เป็นต้น ซึ่งจากมาตรการทางกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดปัญหาในการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังหลายประการ ได้แก่ การก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย ใช้ หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารจากที่อยู่อาศัยเดิมมาเป็นสถานที่ที่ใช้เป็นที่อยู่ของนกแอ่นกินรัง ซึ่งมีลักษณะเป็นตึกสูง มีช่องทางการระบายอากาศที่น้อย และมีทางขึ้นลงลาดชัน อันเนื่องมาจากการออกแบบบ้านนกแอ่นกินรังให้มีสภาพคล้ายกับถ้ำตามธรรมชาติ โดยการก่อสร้างอาคารลักษณะดังกล่าวจึงอาจมีประเด็นปัญหาด้านความมั่นคงปลอดภัยต่อผู้อยู่อาศัย และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและนอกอาคาร นอกจากนี้ อาคารที่ปลูกสร้างเพื่อให้คนนกแอ่นกินรังอาศัยมักตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่ประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง และพื้นที่ประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง เมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายแล้วพบว่าในพื้นที่ดังกล่าวห้ามมิให้มีกิจกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัย อาทิ โรงงานอุตสาหกรรม สถานีเก็บก๊าซ การกำจัดขยะมูลฝอย ไปจนถึงการเลี้ยงสัตว์เพื่อการค้า ส่งผลให้การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในพื้นที่ดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่อาจทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยอันเป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัย ในขณะเดียวกันการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัยโดยรอบจากกลิ่น เสียง สิ่งปฏิกูล และอาจเป็นที่เพาะพันธุ์ของพาหะนำโรคซึ่งเกิดจากนกแอ่นกินรัง ส่งผลให้การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังเป็นการประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

สภาพปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังจำนวนมากมีปัญหาคะทบกระทบทั้งกับชุมชนโดยรอบจากกลิ่น เสียง ละอองขน และสิ่งปฏิกูลซึ่งเกิดจากนกแอ่นกินรัง อีกทั้งยังเป็นการประกอบธุรกิจที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายหลายฉบับ ทำให้ชุมชนโดยรอบบ้านนกแอ่นกินรังมองว่าธุรกิจดังกล่าวสนใจแต่ประโยชน์ส่วนตัว ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลกระทบในทางลบต่อตัวธุรกิจ และไม่สามารถส่งออกผลผลิตได้อย่างถูกต้อง ทั้งที่จริงแล้วหากมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมประกอบกับมีมาตรการทางกฎหมายมาช่วยเหลือและรองรับธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรัง ธุรกิจดังกล่าวก็จะสามารถสร้างงานและรายได้จำนวนมากให้แก่ชุมชนและประเทศได้

บทความนี้ จึงมุ่งศึกษามาตรการทางกฎหมายในประเทศที่มีบทบาทในทางเศรษฐกิจ และสถานการณ์การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย โดยเฉพาะมาตรการทางกฎหมาย ในการควบคุมการผลิตรังนกในบ้านนกแอ่นกินรังของประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้ารังนกแอ่นกินรัง ที่มีมูลค่าการส่งออกอันดับไปประเทศจีนเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเสนอแนะแนวทางการออกแบบมาตรการทางกฎหมายในเรื่องเดียวกันในประเทศไทย เพื่อท้ายที่สุดแล้ว การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังจะสามารถสร้างสมดุลประโยชน์ทั้งในแง่ของภาคธุรกิจ ภาคแรงงาน การบริหารจัดการภาครัฐและประโยชน์ของสังคม สิ่งแวดล้อมไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษามาตรการและกลไกทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการผลิตรังนกในธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรัง ของประเทศมาเลเซีย

1.2.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการผลิตรังนกในบ้าน นกแอ่นกินรังของประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาปัญหาการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจบ้าน นกแอ่นกินรังของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยการวิเคราะห์ปัญหาเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบ ธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังของมาเลเซีย

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย ระเบียบ นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการผลิตรังนกของบ้านนกแอ่นกินรัง ของประเทศไทยและต่างประเทศที่มีปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์รังนกแอ่นไปจีนเป็นอันดับต้น ๆ คือ ประเทศ มาเลเซีย นำมาสู่การวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการกำหนดมาตรการและกลไกที่มีความเป็นรูปธรรมและมี มาตรการทางกฎหมายภายในที่ส่งเสริมการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบถึงมาตรการและกลไกทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการผลิตรังนกในธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรัง ของประเทศมาเลเซีย

1.5.2 ทราบถึงแนวทางการออกแบบมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการผลิตรังนกในบ้าน นกแอ่นกินรังของประเทศไทย

2. ผลการศึกษาวิจัย

เนื่องจากประเทศมาเลเซียเป็นประเทศอันดับต้น ๆ ของโลกที่มีปริมาณการส่งออกรังนกแอ่นกินรังไปประเทศจีนคู่ค้าที่มีความต้องการรังนกในปริมาณสูง อีกทั้งมีบริบทคล้ายคลึงกับประเทศไทยในด้านสังคม เศรษฐกิจ และประสบการณ์ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากกรณีการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังภายในประเทศ เช่นเดียวกับประเทศไทย การศึกษามาตรการทางกฎหมายของมาเลเซียในเรื่องดังกล่าวจะช่วยให้เห็นมุมมองและวิธีการพัฒนามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังของไทยให้มีประสิทธิภาพ

2.1 การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรัง

2.1.1 การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียเป็นผู้ผลิตรังนกแอ่นกินรังหนึ่งในห้าอันดับแรกนอกจากสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ประเทศไทย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์โดยประเทศมาเลเซียได้ค้าขายรังนกไปยังบริเวณหมู่เกาะมาเลย์ และไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนมากกว่าห้าร้อยปีแล้ว โดยดั้งเดิมนั้น รังของนกแอ่นกินรังถูกเก็บมาจากถ้ำหินปูนบนเกาะบอร์เนียว เช่น ถ้ำนีอาห์ในซาราวัก หรือถ้ำโกมันตองในซาบาห์ เป็นต้น⁵

ด้วยเหตุที่รังนกเป็นที่นิยมในประเทศจีนอย่างมาก ส่งผลให้รังนกมีราคาสูงและสร้างรายได้มหาศาลให้แก่ผู้ผลิตและค้ารังนก รวมถึงสร้างรายได้จำนวนมากให้แก่ประเทศมาเลเซีย ธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังจึงได้รับความนิยมใส่ใจจากกระทรวงเกษตรและจากอุตสาหกรรมเกษตรต่าง ๆ สื่อรายงานว่าในปี พ.ศ. 2562 ธุรกิจรังนกสร้างรายได้ให้แก่มาเลเซียถึง 4.5 พันล้านริงกิตหรือราว 3.3 พันล้านบาท⁶ นอกจากนี้จะส่งออกรังนกไปยังประเทศจีนแล้ว มาเลเซียยังส่งออกรังนกไปยังพื้นที่อื่น ๆ อาทิ ประเทศฮ่องกง, ประเทศไต้หวัน, ประเทศลาว, ประเทศเกาหลีใต้ และประเทศสหรัฐอเมริกา มีการวางแผนว่าจะขยายตลาดไปยังประเทศมุสลิมอีกด้วย⁷ การเลี้ยงรังนกนางแอ่นเป็นการร่วมทุนที่ทำกำไรได้อย่างมหาศาลในมาเลเซีย โดยมูลค่าของรังนกดิบหรือที่ยังไม่ผ่านกระบวนการที่รู้จักกันในชื่อ “คาเวียร์แห่งตะวันออก” มีมูลค่าอยู่ที่ 2,000 ถึง 6,000 ริงกิตมาเลเซีย/กก. หรือประมาณ 15,000 – 45,000 บาท ในขณะที่รังนกที่ทำความสะอาดแล้วมีราคาขายปลีกอยู่ที่ 8,000 ถึง 20,000 ริงกิตมาเลเซีย/กิโลกรัม หรือประมาณ 60,000–150,000 บาท⁸

ด้วยเหตุที่ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศผู้ค้ารังนกหลักรองจากอินโดนีเซียซึ่งประสบความสำเร็จในการส่งออกรังนกไปยังประเทศจีนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยประเทศมาเลเซียได้ออกกฎหมายหลายฉบับเพื่อบังคับใช้กับธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งลักษณะของการบริหารงานทางด้านการปกครองการออกนโยบาย การบังคับใช้กฎหมายไม่แตกต่างจากประเทศไทยมากนัก

⁵ Jack Wong, “Guidelines Drawn Up to Regulate Swiftlet Farming the Sarawak State Assembly,” last modified June 11, 2020, accessed July 20, 2022, <http://www.crystalswiftlets.com/cs5.html/>

⁶ Jing T., “Investment in the Bird’s Nest Industry in Malaysia,” last modified July 27, 2020, accessed September 13, 2022, <https://www.skrine.com/insights/newsletter/july-2020/investment-in-the-bird%E2%80%99s-nest-industry-in-malaysia/>

⁷ Whitebeard R., “Bird’s Nests Business Booms as China Ends Tiff With Malaysia,” last modified Mar 6, 2019, accessed September 13, 2022, <https://www.skrine.com/insights/newsletter/july-2020/investment-in-the-bird%E2%80%99s-nest-industry-in-malaysia/>

⁸ Ibid.

2.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการผลิตรังนกในธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังของประเทศไทย

ธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรัง (Swiftlet Farming) ในประเทศไทยเป็นธุรกิจประเภทที่มีกฎหมายควบคุม บุคคลใดที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในมาเลเซียจะต้องจดทะเบียนธุรกิจและต้องได้รับใบอนุญาตจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ซึ่งการผลิตรังนกแอ่นกินรังในมาเลเซียจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ขอดทะเบียนจัดตั้งสถานที่ผลิตอาหารจากกระทรวงสาธารณสุข

บุคคลใดที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในประเทศไทยจะต้องจดทะเบียนและผู้ประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังจะต้องได้รับอนุญาตจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจในพื้นที่ที่ประกอบกิจการ ดังต่อไปนี้ 1) ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ 2) ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2519 (Town and Country Planning Act 1976) และ 3) ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารตามพระราชบัญญัติทางจราจร การระบายน้ำ และอาคาร พ.ศ. 2517 (Street, Drainage and Building Act 1974)

จากกฎหมายดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในประเทศไทย จะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ดังนี้

1.1) บ้านนกแอ่นกินรังจะต้องไม่สร้างในใจกลางเมือง เทศบาลหรือแหล่งชุมชน รวมถึงบริเวณที่อยู่อาศัยทั้งหมด สถานที่สาธารณะ โรงเรียน คลินิก ศาสนสถาน พื้นที่เก็บกักน้ำ หรือสถานที่สาธารณะใด ๆ

1.2) การสร้างโรงเรือนเลี้ยงนกนางแอ่นภายในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแผนเขตหรือผังท้องถิ่น

1.3) โรงเรือนเลี้ยงนกนางแอ่นต้องไม่สร้างในระยะ 100 เมตร จากสนามบิน และ 5 กิโลเมตร จากจุดจอดสนามบิน

1.4) ต้องจัดทำแผนที่บริเวณบ้านฟาร์มนกนางแอ่นพร้อมแนบใบสมัคร ขอรับใบสมัครได้ที่กรมสัตว์ป่า

1.5) กิจกรรมการเลี้ยงนกนางแอ่นจะได้รับอนุญาตเฉพาะในที่ดินที่มีการระบุการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรเท่านั้น

1.6) เกษตรกรผู้เลี้ยงนกนางแอ่นต้องดูแลความสะอาดของโรงเรือน บริเวณรอบโรงเรือน และกำหนดการกำจัดของเสียอย่างเป็นระบบ

1.7) เกษตรกรทุกรายต้องควบคุมดูแลปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน เช่น กลิ่นเหม็น การแพร่พันธุ์ของยุง แมลงวัน และความสะอาดของพื้นที่โดยรอบอาคาร

1.8) การใช้การบันทึกเสียงของนกนางแอ่นต้องไม่เกิน 55 เดซิเบล ลำโพงควรชี้ไปที่ท้องฟ้าในมุม 60 องศา และสามารถใช้ได้ตั้งแต่ 6.00 น. ถึง 19.00 น. เท่านั้น

1.9) ในการขอใบอนุญาต เกษตรกรจะต้องมีใบอนุญาต/ใบอนุญาตเหล่านี้:

- ก. ใบอนุญาตซื้อขายจากหน่วยงานท้องถิ่น
- ข. สำหรับใบอนุญาตใหม่ เกษตรกรต้องได้รับใบอนุญาตสัตว์บาลจากกรมสัตว์ป่า สามารถรับแบบฟอร์มใบสมัครทั้งหมดได้ที่สำนักงานเขตสัตว์ป่า
- ค. สำหรับเกษตรกรที่ต้องการขายรังนกต้องมีใบอนุญาตค้าสัตว์จากกรมสัตว์ป่า
- ง. สำหรับเกษตรกรที่ต้องการนำเข้า/ส่งออกรังนก จะต้องขอใบอนุญาตนำเข้าและส่งออกจากกรมสัตว์ป่า
- จ. ใบอนุญาตสามารถต่ออายุได้ทุกปี

1.10) การย้ายลูกนกนางแอ่นหรือไข่ต้องได้รับอนุญาตจากกรมสัตว์ป่า

1.11) เกษตรกรผู้เลี้ยงนกนางแอ่นต้องเก็บบันทึกการเก็บหรือกำจัดรังนกนางแอ่น

1.12) เกษตรกรผู้เลี้ยงนกนางแอ่นต้องมีแผนจัดการความเสี่ยง

1.13) เกษตรกรผู้เลี้ยงนกนางแอ่นที่ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เหล่านี้จะต้องระวางโทษปรับหรือจำคุกหรือทั้งจำทั้งปรับ

1.14) ผู้เลี้ยงนกนางแอ่นทุกคนต้อง:

- ก. ปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่ดีในการเลี้ยงสัตว์
- ข. ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ส่วนราชการกำหนด
- ค. เข้ารับการตรวจสุขภาพและสุขภาพตามกำหนด
- ง. ปฏิบัติตามคำสั่งอื่น ๆ ของหน่วยงานของรัฐเป็นครั้งคราว

การปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เหล่านี้และการปิดบ้านฟาร์มนกนางแอ่นทุกหลังในใจกลางเมือง เทศบาลหรือเมืองมีระยะเวลา 24 เดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556⁹

2) ขอดจดทะเบียนจัดตั้งสถานที่ผลิตอาหารจากกระทรวงสาธารณสุข

บุคคลที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในประเทศมาเลเซียจะต้องจดทะเบียนจัดตั้งเป็นสถานที่ผลิตอาหาร (Food Premises) จากระเบียบสุขอนามัยอาหาร พ.ศ. 2552 (Food Hygiene Regulations 2009) โดยหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการควบคุมดูแล คือ กระทรวงสาธารณสุข หลักการ และเหตุผลของพระราชบัญญัติดังกล่าวได้แก่ การปกป้องคุ้มครองบุคคลจากอันตรายต่อสุขภาพซึ่งเกิดจากหรือเกี่ยวข้องกับการผลิต จำหน่าย และใช้อาหาร รวมถึงกรณีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต โดยข้อ 3 (1) แห่งระเบียบ

⁹Ting Shi Jing, "Investment in the Bird's Nest Industry in Malaysia," last modified July 27, 2020, accessed September 15, 2022, <https://www.skrine.com/insights/newsletter/july-2020/investment-in-the-bird's-nest-industry-in-malaysia/>

สุขอนามัยอาหาร พ.ศ. 2552 (Food Hygiene Regulations 2009) วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า “ห้ามบุคคลใดใช้สอยที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้เพื่อการจัดเตรียม เก็บรักษา บรรจุภัณฑ์ กักตุนขนส่ง จำหน่ายหรือขายอาหาร หรือติดฉลากใหม่ แปรรูป หรือแปรสภาพอาหาร เว้นแต่ที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างนั้นจะได้จดทะเบียนตามระเบียบนี้”¹⁰

เมื่อพิจารณาเรียงของนกแอ่นกินรังซึ่งมีลักษณะเป็นอาหาร ดังนั้น อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่ใช้สำหรับจัดเตรียม ผลิตรังของนกแอ่นกินรังจึงจะเป็น (Food Premises) ตามข้อ 3 แห่งระเบียบ ระเบียบสุขอนามัยอาหาร พ.ศ. 2552 (Food Hygiene Regulations 2009) ดังนั้นอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่ใช้ประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังจึงต้องจดทะเบียนต่อกระทรวงสาธารณสุข หากบุคคลใดฝ่าฝืนมิได้จดทะเบียนจัดตั้งสถานที่ผลิตอาหาร (Food Premises) ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจะถูกปรับไม่เกิน 10,000 ริงกิต หรือถูกจำคุกไม่เกิน 2 ปี¹¹

3) ได้การรับรองการปฏิบัติที่ดี (Good Manufacturing Practices: GMP) สำหรับสถานที่ผลิตรังนก

การปฏิบัติที่ดี (Good Manufacturing Practices: GMP) คือมาตรฐานในการผลิตอาหาร ซึ่งเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำเพื่อควบคุมการผลิตอาหารด้วยข้อกำหนดต่าง ๆ ให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามเพื่อให้ได้อาหารที่มีมาตรฐานเรื่องความสะอาดและความปลอดภัย โดยเน้นการป้องกันและขจัดความเสี่ยงที่อาจทำให้เป็นอันตราย เป็นพิษ หรือเกิดความไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค¹² โดยหลักการปฏิบัติที่ดีจะครอบคลุมตั้งแต่ลักษณะของสถานประกอบการ โครงสร้างอาคาร กระบวนการผลิต ความปลอดภัยที่ต้องมีคุณภาพและได้มาตรฐานทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การเริ่มต้นวางแผนการผลิต ระบบควบคุมตั้งแต่วัตถุดิบการผลิต ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป การจัดเก็บ การควบคุมคุณภาพ และการขนส่งจนถึงผู้บริโภค มีระบบบันทึกข้อมูล ตรวจสอบและติดตามผลคุณภาพผลิตภัณฑ์ รวมถึงระบบการจัดการที่ดีในเรื่องสุขอนามัยเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ขั้นตอนสุดท้ายมีความปลอดภัยและได้คุณภาพเป็นที่มั่นใจเมื่อถึงมือผู้บริโภค และการปฏิบัติที่ดียังเป็นระบบประกันคุณภาพขั้นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่ระบบประกันคุณภาพอื่น ๆ ที่สูงกว่าต่อไป อาทิ การวิเคราะห์อันตราย และจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (Hazards Analysis and Critical Control Points: HACCP)

4) การรับรองการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (Hazard Analysis and Critical Point: HACCP)

การวิเคราะห์อันตรายหรือจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (Hazard Analysis and Critical Control Point: HACCP) คือ ระบบการวิเคราะห์ความเสี่ยงหรืออันตรายเชิงรุกเพื่อความปลอดภัยในอุตสาหกรรมอาหารและยาป้องกันและลดความอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการผลิตอาหารและยา โดยเริ่มตั้งแต่

¹⁰ Food Hygiene Regulations 2009, Section 3 (1).

¹¹ Ibid., Section 3.

¹² Tan Boon Siong, “Good Manufacturing Practice (GMP) For Processing Raw-Unclean and Raw-Clean Edible – Birdnest,” last modified May 5, 2010, accessed October 12, 2022, <https://www.slideshare.net/yongkangbirdnest/gmp-bird/>

กระบวนการผลิตจนถึงการจัดจำหน่ายและการเก็บรักษา กระบวนการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (HACCP) ประกอบด้วยการวิเคราะห์อันตราย โดยการระบุอันตรายที่อาจเกิดขึ้นรวมถึงอันตรายในทางชีวภาพและทางกายภาพ และการระบุจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมเป็นการกำหนดจุดที่อาจเกิดอันตรายต่อผู้บริโภค¹³

5) ต้องขอจดทะเบียนสถานที่ผลิตรังนกแอ่นกินรังจากกรมปศุสัตว์ (Department of Veterinary Services: DVS)

ตามกำหนดการของรัฐมนตรีของรัฐบาลกลางปี 2552 (Schedule of the Ministers of the Federal Government Order 2009) อำนาจหน้าที่ของกรมปศุสัตว์นั้นรวมถึงการควบคุม ป้องกัน กำจัดโรคที่เกิดจากสัตว์ และโรคติดเชื้อจากสัตว์สู่คน รวมถึงมีอำนาจตรวจสอบอาคารหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ และควบคุมการนำเข้าและส่งออกสัตว์หรือผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสัตว์ ดังนี้ จะเห็นได้ว่าสถานที่ใช้ประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังจึงต้องได้จดทะเบียนสถานประกอบการต่อกรมปศุสัตว์

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในประเทศมาเลเซียจะต้องได้รับใบรับรองความปลอดภัย (Veterinary Health Mark Certification: VHM) จากกรมปศุสัตว์อีกด้วย ใบรับรองความปลอดภัยซึ่งออกโดยกรมปศุสัตว์แห่งมาเลเซียเป็นใบรับรองว่าสถานประกอบการซึ่งเกี่ยวข้องกับสัตว์นั้น ๆ ผ่านมาตรฐานในด้านคุณภาพและความปลอดภัย ปราศจากโรคในสัตว์และโรคติดเชื้อจากสัตว์สู่คน ผ่านมาตรฐานการปฏิบัติที่ดี (GMP) มาตรฐานการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (HACCP) และได้มีระบบควบคุมสภาพแวดล้อม เฉพาะผู้ประกอบการที่ต้องการส่งออกรังนกเท่านั้นที่กฎหมายบังคับว่าต้องขอใบรับรองความปลอดภัย ส่วนผู้ประกอบการที่ไม่ต้องประสงค์จะส่งออกรังนกจะเลือกขอใบรับรองความปลอดภัยดังกล่าวหรือไม่ก็ได้ ผู้ประกอบการที่จะได้รับใบรับรองสุขภาพจากกรมปศุสัตว์ต้องปรากฏว่าได้มาตรฐานการปฏิบัติที่ดี (GMP) มาตรฐานสุขอนามัยที่ดี (Good Hygiene Practice: GHP) และระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (HACCP) มาปรับใช้แล้วอย่างน้อย 3 เดือนก่อนยื่นขอใบรับรองความปลอดภัยจากกรมปศุสัตว์¹⁴

2.2 การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในประเทศไทย

ปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์ในลักษณะกำกับหรือควบคุมการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังโดยเฉพาะ จึงต้องอาศัยกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับมาปรับใช้ แต่เนื่องจากการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังค่อนข้างมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการประกอบการเกษตรอื่น ๆ จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงยังคงมีช่องว่าง และไม่สามารถกำกับหรือควบคุมการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังได้อย่างเป็นระบบเท่าใดนัก¹⁵

¹³ นิธิยา รัตนพานนท์ และพิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์, “การวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมเป็นระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2564, สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2565, <https://www.foodnetworksolution.com/wiki/word/000356/haccp-hazard-analysis-critical-control-point/>

¹⁴ Norlizan Mohd Noor, “Export Certification System for Animal and Animal Products-The Malaysian Perspective,” last modified January 10, 2022, accessed October 30, 2022, <https://www.slideshare.net/yongkangbirdnest/gmp-bird/>

¹⁵ พรทิพย์ สิริวัฒนโสภาก, “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการเลี้ยงนกแอ่นกินรังในที่อยู่อาศัย,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2565, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2565, http://www.lawgrad.ru.ac.th/AbstractsFile/6324010050/1661932946c649fe591d86e00c65630a04ff143936_abstract.pdf/

2.2.1 มาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรัง

1) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

กฎกระทรวงกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และยังคงใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ได้กำหนดให้นกแอ่นกินรัง (*Collocalia Fuciphagus* or *Aerodramus Fuciphagus*) เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งการใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับนกแอ่นกินรัง หรือซากของนกแอ่นกินรังจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ประกอบกับ มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ก็ได้กำหนด ความผิดในการเก็บ ทำอันตราย และมีไว้ในครอบครองซึ่งรังของสัตว์ป่าคุ้มครอง กล่าวคือ ห้ามบุคคลใดเก็บ ทำอันตราย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งรังของสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่เป็นรังของสัตว์ป่าคุ้มครองตามชนิดที่รัฐมนตรี ประกาศกำหนด และบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ได้รับใบอนุญาต ดังนั้น บุคคลใดจะเก็บ ทำอันตราย หรือครอบครอง รังของนกแอ่นกินรังมิได้จนกว่ารัฐมนตรีจะประกาศและบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ได้รับใบอนุญาต เว้นแต่บุคคลดังกล่าว เป็นผู้ได้รับอนุญาตให้เก็บรังนกตามกฎหมายว่าด้วยอากรรังนกแอ่น บุคคลใดฝ่าฝืนจะต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁶

2) พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562

การใช้ประโยชน์ในที่ดินใด ๆ นั้น จะต้องใช้ให้สอดคล้องกับที่กำหนดบังคับไว้ในผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะ หากบุคคลใดใช้ประโยชน์ในที่ดินผิดไปจากที่ได้กำหนดไว้ในผังเมืองแล้ว จะเป็นการ ใช้ประโยชน์ที่ขัดกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายผังเมือง¹⁷ โดยเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจในการสั่งการให้เจ้าของ ที่ดิน ผู้ใช้ประโยชน์ในที่ดิน หรือเจ้าของผู้ครอบครองอาคารที่ดำเนินการฝ่าฝืน ให้แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง ซึ่งการประกอบกิจกรรมนั้น จะต้องเป็นการใช้ประโยชน์ให้ตรงตามที่ดินที่เป็นประเภทชนบทและเกษตรกรรม อย่างไรก็ตามที่ดินประเภทชุมชน ก็สามารถที่จะทำเกษตรกรรมได้เช่นกัน หากว่าการทำเกษตรกรรมนั้น ไม่เข้าข่ายตามข้อยกเว้นเกี่ยวกับเลี้ยงม้า โค กระบือ สุกร แพะ แกะ ห่าน เป็ด ไก่ ภู จระเข้ หรือสัตว์ป่า ตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนหรือคุ้มครองสัตว์ป่าเพื่อการค้า

เมื่อพิจารณาการเกิดขึ้นของธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในช่วงแรกของประเทศไทย บ้านนกแอ่นกินรังเกิดขึ้นเพราะนกแอ่นได้เข้ามาอาศัยในอาคารของเอกชนซึ่งตั้งอยู่ในชุมชน โดยเจ้าของอาคาร มิได้เป็นผู้นำเข้ามา จึงอาจจะเป็นประเด็นช่องว่างในการพิจารณาว่าการใช้ประโยชน์ในอาคารของเอกชนนั้น เป็นการ ใช้ประโยชน์ผิดวัตถุประสงค์ของกฎหมายผังเมืองหรือไม่ และด้วยเหตุที่ยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายด้านผังเมือง เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังที่ชัดเจน ส่งผลให้ปัจจุบันการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรัง มีทั้งในพื้นที่ชุมชน พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม

¹⁶ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562, มาตรา 90, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 71 ก 29 พฤษภาคม 2562: 136.

¹⁷ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562, มาตรา 37, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 71 ก 29 พฤษภาคม 2562: 44.

3) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยหลักการเข้าไปใช้ประโยชน์ในอาคารจะต้องได้รับการอนุญาตจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อวัตถุประสงค์ในการดูแลความปลอดภัยแก่ผู้อยู่อาศัยในตัวอาคาร รวมถึงกรณีของการเปลี่ยนการใช้จากเดิมที่ได้รับอนุญาต เช่น การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่พักอาศัยเป็นโรงแรม จะต้องขออนุญาตเปลี่ยนการใช้อาคารต่อเจ้าหน้าที่อีกครั้งด้วย อย่างไรก็ตาม อาคารบางประเภทเมื่อก่อสร้างเสร็จแล้ว ก่อนเข้าใช้จะต้องขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นเสียก่อน หรือเมื่อเปลี่ยนวัตถุประสงค์การใช้เป็นการใช้อาคารตามที่กฎหมายกำหนด จะต้องได้อนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นเช่นเดียวกัน¹⁸

โดยเมื่อพิจารณารูปแบบของอาคารบ้านนกแอ่นกินรังในปัจจุบันที่พบได้ในประเทศไทย อาคารบ้านนกส่วนใหญ่ เจ้าของอาคารได้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากการเป็นที่อยู่อาศัยไปเป็นการทำบ้านนก ซึ่งถึงแม้ว่าอาคารดังกล่าวจะไม่ใช่ประเภทควบคุมการใช้ เช่น คลังสินค้า โรงแรม อันจะต้องขออนุญาตเจ้าพนักงานท้องถิ่นในกรณีที่จะเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ในอาคาร แต่เนื่องจากอาคารบ้านนกนั้น มีลักษณะแตกต่างจากอาคารปกติทั่วไป เช่น มีช่องขนาดเล็กจำนวนมากมีการวางไม้สำหรับให้นกยึดเกาะทำรัง จึงจำเป็นต้องพิจารณาในเรื่องของความแข็งแรงของอาคารด้วย¹⁹

4) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

ตามความในมาตรา 5 และมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสาธารณสุขมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้กิจการใดเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ซึ่งในปัจจุบันตามข้อ 3 แห่งประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2558 ได้กำหนดให้กิจการที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง การเพาะพันธุ์ เลี้ยง และการอนุบาลสัตว์ทุกชนิดเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ดังนี้ การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังซึ่งมีการก่อสร้างและดัดแปลงอาคารให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยและการทำรังวางไข่ของนกแอ่นกินรังจึงเข้าลักษณะเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพที่ต้องถูกควบคุมและจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายด้านสุขอนามัยต่อประชาชน²⁰ เนื่องจากกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพจะต้องได้รับการควบคุม การขออนุญาตหรือออกใบอนุญาตประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพจึงเป็นอำนาจหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เพื่อกำหนดประเภทของกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ กำหนดเงื่อนไขหลักเกณฑ์ในการขออนุญาต รวมทั้งมีอำนาจประกาศให้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งในท้องถิ่นของตนเป็นพื้นที่ห้ามเลี้ยงสัตว์ภายใต้เงื่อนไขได้

¹⁸ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522, มาตรา 40, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 96 ตอนที่ 80 ฉบับพิเศษ 14 พฤษภาคม 2522: 15.

¹⁹ นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์ และคณะ, “ความรู้พื้นฐานด้านนกแอ่นกินรังเพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน,” *วารสารวนศาสตร์ไทย* 40, ฉ. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564): 167-184.

²⁰ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535, มาตรา 31, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอนที่ 38 ก 5 เมษายน: 37.

จะเห็นได้ว่าอาคารบ้านนกมีโอกาสดังกล่าวสูงที่จะเข้าลักษณะเป็นเหตุรำคาญตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว เนื่องจากอาคารบ้านนกเป็นอาคารที่นกมาอยู่อาศัย ซึ่งจะต้องมีสิ่งปฏิกูลเกิดขึ้นตามธรรมชาติจนเป็นที่มาของกลิ่น เสียง น้ำเสีย มูลนก ละอองขน ไปจนถึงอาจเป็นแหล่งที่มาของโรคระบาด หากอาคารบ้านนกไม่ได้รับการดูแลอย่างเคร่งครัด และเป็นระบบระเบียบ ผู้ประกอบการบ้านนกก็มีความเสี่ยงอย่างมากที่จะถูกชุมชนรอบข้างร้องเรียนด้วยเหตุอันเนื่องมาจากเหตุรำคาญดังกล่าว²¹

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

จากการศึกษา เรื่องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการผลิตรังนกจากบ้านนกแอ่นกินรังในประเทศมาเลเซีย และแนวทางการออกแบบกฎหมายควบคุมการผลิตของประเทศไทยสามารถสรุปได้ว่า มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการผลิตรังนกแอ่นกินรังในธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังมีความชัดเจนในเรื่องของการกำหนดขั้นตอนการจดทะเบียน การได้รับใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับการประกอบกิจการบ้านนกแอ่นกินรัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดมาตรการทางกฎหมายครอบคลุมทั้งในแง่ของการผังเมือง การควบคุมอาคารและการสาธารณสุขอันพิจารณาได้จากการที่มีการตรากฎหมายบังคับใช้เกี่ยวกับการผลิตรังนกแอ่นกินรังไว้ โดยเฉพาะ ในขณะที่ประเทศยังไม่มีกฎหมายชัดเจนทางด้านกฎหมาย โดยปัจจุบันการบังคับใช้กฎหมายจำต้องอาศัย มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ ดังนั้น การใช้ระบบการขึ้นทะเบียนและการออกใบอนุญาตทั้งทางด้านการผังเมือง การควบคุมอาคาร การสาธารณสุขจึงเป็นการวางหลักเกณฑ์และมาตรฐานการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังเพื่อการผลิตรังนกอันเป็นเครื่องมือหลัก ที่ประเทศมาเลเซียนำมาใช้ในการกำกับและควบคุมการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังที่มีประสิทธิภาพ

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการผลิตรังนกจากบ้านนกแอ่นกินรังในประเทศมาเลเซีย และแนวทางการออกแบบกฎหมายควบคุมการผลิตของประเทศไทย เพื่อให้การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังของไทยสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและผู้ประกอบการ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนเห็นควรมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจัดให้มีกฎหมายลำดับรองเพื่อใช้บังคับกับกรณีของการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

3.2.1 เห็นควรมีการใช้ระบบการขึ้นทะเบียนและการให้ใบอนุญาตสำหรับการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรัง เพื่อให้ง่ายต่อการติดตามและการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจเป็นระยะ โดยเสนอว่าการขึ้นทะเบียนและการใช้ระบบการให้ใบอนุญาต จำเป็นจะต้องให้มีหน่วยงานกลางหรือหน่วยงานเฉพาะในการกำกับการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรัง เพื่อความสะดวก ลดภาระของผู้ประกอบการ และง่ายต่อการกำกับดูแล

²¹ ธนพล วงศ์บุบผา, “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ป่า,” (วิทยานิพนธ์นิติพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557), 82-88.

3.2.2 เห็นควรออกกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์ วิธีการ รูปแบบเกี่ยวกับการขออนุญาตประกอบธุรกิจ การขออนุญาตตามพระราชบัญญัติผังเมือง และรูปแบบการปลูกสร้างอาคาร และการระบายของเสียจากอาคาร โดยการนำมาตรการทางกฎหมายของประเทศมาเลเซียมาเป็นแบบอย่าง แต่การกำหนดเนื้อหาของกฎหมายผังเมือง โดยควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้แตกต่างกันไปตามพื้นที่ และอย่างน้อยต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินสำหรับการเลี้ยงนกแอ่นกินรัง แผนการจัดการความเสี่ยงด้านการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และแนวปฏิบัติที่ดีด้านอื่นสำหรับการทำบ้านนกแอ่นกินรัง

3.2.3 เห็นควรพิจารณาในส่วนของการบังคับใช้กฎหมายกับการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังที่มีอยู่ก่อนนั้น อาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปรับลักษณะของบ้านนกให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายโดยที่ไม่เป็นการสร้างภาระให้กับประชาชนมากเกินไป ซึ่งการประกาศบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด อย่างเช่นประเทศมาเลเซียในการบังคับรื้อถอนอาคารบ้านซึ่งนกแอ่นกินรังที่มีอยู่ก่อนประกาศใช้กฎหมายนั้น อาจจะเป็นการสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างผู้ประกอบการและหน่วยงานของรัฐได้

References

- Jack Wong. "Guidelines Drawn Up to Regulate Swiftlet Farming, the Sarawak State Assembly." Last modified June 11, 2020. Accessed July 20, 2022. <http://www.crystalswiftlets.com/cs5.html/>
- Nantachai Pongpattananurak, Sangsan Phumsathan, Yutthapong Dumsrisuk, Tanit Somleewong, and Phrut Rasri. "Basic Knowledge of Edible-nest Swiftlet for Sustainable Biodiversity Utilization." *Thai Journal of Forestry* 40, no. 1 (January-June 2021): 167-184. [In Thai]
- Nithiya Rattanapanont, and Pimpen Pornchalermping. "HACCP/Hazard Analysis Critical Control Point." Last modified January 5, 2021. Accessed September 29, 2022. <https://www.foodnetworksolution.com/wiki/word/000356/haccp-hazard-analysis-critical-control-point/> [In Thai]
- Norlizan Mohd Noor. "Export Certification System for Animal and Animal Products-The Malaysian Perspective." Last modified January 10, 2022. Accessed October 30, 2022. <https://www.slideshare.net/yongkangbirdnest/gmp-bird/>
- Pornthip Siri Wattanasopha. "Law Enforcement Problems Regarding Raising Swallows Eating Nests in Housing." Last modified August 23, 2022. Accessed October 25, 2022. http://www.lawgrad.ru.ac.th/AbstractsFile/6324010050/1661932946c649fe591d86e00c65630a04ff143936_abstract.pdf/ [In Thai]

-
- R., Whitebeard. “Bird’s Nests Business Booms as China Ends Tiff with Malaysia.” Last modified Mar 6, 2019. Accessed September 13, 2022. <https://www.skrine.com/insights/newsletter/july-2020/investment-in-the-bird%E2%80%99s-nest-industry-in-malaysia/>
- T., Jing. “Investment in the Bird’s Nest Industry in Malaysia.” Last modified July 27, 2020. Accessed September 13, 2022. <http://www.crystalswiftlets.com/cs5.html/>
- Tan Boon Siong. “Good Manufacturing Practice (GMP) For Processing Raw-unclean and Raw-Clean Edible-Birdnest.” Last modified May 5, 2010. Accessed October 12, 2022. <https://www.slideshare.net/yongkangbirdnest/gmp-bird/>
- Thanapon Wongbubpha. “Law Enforcement Problems Concerning Wildlife Protection.” Master’s thesis, Faculty of Political Science and Law, Burapha University, 2014. [In Thai]

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

Legal Measures for Personal Data Protection

อะริยา ปรีดาสุทธิ์¹

สำนักงานอะริยาทนายความ

27/93 ถนนสะพานปลา ตำบลบางรี อำเภอเมือง จังหวัดระนอง 85000, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: Ariya.atty@hotmail.com

Ariya Preedasuth²

Ariya Law Office

27/93 Saphan Pla Road, Bang Rin, Mueang, Ranong 85000, Thailand

Email: Ariya.atty@hotmail.com

วิกรณ์ รัชพงษ์ชน³

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

9/9 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: vikorn.ruk@stou.ac.th

Vikorn Rakpuangchon⁴

School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University

9/9 Bang Phut Subdistrict, Pak Kret, Nonthaburi 11120, Thailand

Email: vikorn.ruk@stou.ac.th

Received: March 4, 2023 Revised: June 2, 2023 Accepted: June 9, 2023

¹ ทนายความ.

² Lawyer.

³ ศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และกรอบของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย สหภาพยุโรป และประเทศสิงคโปร์ รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และรวมไปถึงข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยในเรื่องดังกล่าว

จากการศึกษาพบว่า การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกิดจากแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ หลักเกณฑ์สำคัญในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นหลักการที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย สหภาพยุโรป และประเทศสิงคโปร์ โดยปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ได้แก่ 1) เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมด้วยเจตจำนงโดยแท้จริง 2) ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติ 3) ปัญหาการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ในวิจัยที่เป็นข้อยกเว้นหลักความยินยอม และ 4) ปัญหามาตรการในการป้องกันข้อมูลรั่วไหลขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นแล้ว ผู้เขียนเห็นควรเสนอแนะให้แก้ไขบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยอาศัยกลไกตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; ความคุ้มครองข้อมูล; ข้อมูลส่วนบุคคล

Abstract

This article aims to study concepts, principles and legal frameworks. Regarding the protection of personal data in Thailand, the European Union and Singapore Including a comparative study of the laws of those countries. In order to lead to the analysis of law enforcement problems in Thailand, namely the Personal Data Protection Act B.E. 2562, and including suggestions for improvements in law enforcement in such matters.

The results showed that the protection of personal data stems from the concept of the Natural Law Office. The key principles for protecting personal data of the Organization for Economic Co-operation and Development are those contained in the personal data protection laws of Thailand, the European Union and Singapore. The problems of law enforcement in Thailand are: 1) the subject of personal data does not give consent with the actual intent; 2) the problem of the lack of automatic data processing provisions; 3) the problem of collecting personal data according to the purposes of and 4) the lack of effectiveness of data leakage prevention measures. As such, the authors are of the opinion that it is appropriate to suggest that the provisions of the Personal Data Protection Act B.E. 2562.

Keywords: Legal Measures; Data Protection; Personal data

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประโยชน์จากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต นับวันยิ่งมีบทบาทสำคัญในการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น ทำให้ข้อมูลและสื่อต่าง ๆ ถูกย่อเก็บไว้ในรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้สามารถจัดระเบียบข้อมูล เข้าถึง และประมวลผลข้อมูลได้โดยระบบอัตโนมัติ แต่ยิ่งสะดวกสบายมากเท่าไรยิ่งส่งผลเสียต่อความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใช้ที่มีโอกาสรั่วไหลมากขึ้นเท่านั้น เกิดผลกระทบแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ ในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลให้ได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงในการดำเนินธุรกิจ ต้นทุนและทรัพยากรบุคคลเพื่อการแก้ไขระบบและสภาพแวดล้อมของข้อมูลส่วนบุคคลยับยั้งการรั่วไหลของข้อมูลทำให้ระบบคอมพิวเตอร์กลับคืนสู่สภาพการดำเนินกิจการตามปกติอันเป็นผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจสังคมโดยรวม ทำให้ความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคลกลายเป็นสิทธิที่ปัจเจกชนและรัฐทุกรัฐต่างตระหนักและต้องการความคุ้มครองสิทธิเป็นอย่างมากในสังคมรัฐยุคใหม่

ประเทศไทยได้มีการบัญญัติคุ้มครอง รับรองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวของประชาชนชาวไทย⁵ ไว้โดยได้ตราไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จึงได้ออกประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เป็นบทบัญญัติกฎหมายหลักในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนชาวไทย ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ยกร่างขึ้นโดยใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation 2016/679: GDPR) เป็นต้นแบบ แต่เนื่องจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังเป็นกฎหมายใหม่สำหรับประชาชนชาวไทยทำให้ต้องเลื่อนการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 นี้ออกไปเป็นระยะเวลากว่าสองปี เมื่อพิจารณาจากกลุ่มประเทศในอาเซียนด้วยกันแล้วเหตุการณ์เช่นนี้เคยเกิดขึ้นแล้วในประเทศสิงคโปร์ ที่มีการประกาศเลื่อนการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์ (Personal Data Protection Act 2012: PDPA) เพื่อเตรียมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลแก่ประชาชน และสังคมเสียก่อนแล้วจึงค่อยประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างมาก แม้ประเทศไทยจะได้เผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน และสังคมเพื่อเตรียมการสำหรับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูล พ.ศ. 2562 แล้วก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี ยังพบปัญหาในการบังคับใช้และปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทยอยู่จึงจำเป็นต้องทำการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และกรอบกฎหมายที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษากรอบและมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์

⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 32, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 9.

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทย

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาถึงแนวคิด หลักการ และกรอบการให้ความคุ้มครองข้อมูลขององค์การร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (The Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation 2016/679: GDPR) กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์ (Personal Data Protection Act 2012: PDPA) และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ประเทศไทย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายและนำไปสู่แนวทางการพัฒนากฎหมายของประเทศไทย ดังกล่าวต่อไป

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด อันได้แก่ ประมวลกฎหมาย หนังสือ ตำรา วารสาร รายงานการวิจัย ข้อมูลสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวกับบทบัญญัติ และคำอธิบายกฎหมายในการให้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอิเล็กทรอนิกส์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบแนวคิด หลักการ และกรอบกฎหมายที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย

1.5.2 ทราบกรอบและมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์

1.5.3 ทราบปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทยต่อไป

1.5.4 ได้ข้อเสนอนแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทยต่อไป

2. ผลการศึกษาวิจัย

สิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ให้สิทธิแก่ปัจเจกชนในการกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองโดยไม่ถูกแทรกแซงหรือรบกวนจากบุคคลอื่น เป็นแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ แต่เดิมเป็นเพียงแนวคิดเชิงจริยธรรมในสังคมที่ประชาชนเรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของบุคคลจากผู้ปกครอง อันเป็นผลที่เกิดจากการพัฒนาและมีวิวัฒนาการจากประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองรวมถึงแนวคิดจากการจัดตั้งรัฐ⁶

2.1 หลักการและกรอบกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

โดยหลักการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับการยอมรับและใช้เป็นมาตรฐานในการยกร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหลายประเทศ คือ หลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Data Flows of Personal Data) ขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD)⁷ มีหลักการสำคัญ 8 ประการดังนี้⁸

1) หลักการจัดเก็บข้อมูล (Collection Limitation Principle) วางหลักว่า การจัดเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องชอบด้วยกฎหมายและต้องใช้วิธีการที่เป็นธรรมและเหมาะสม โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นต้องให้เจ้าของข้อมูลรู้เห็น รับรู้ หรือได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

2) หลักคุณภาพของข้อมูล (Data Quality Principle) วางหลักว่า ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม และข้อมูลนั้นต้องถูกต้อง สมบูรณ์ หรือทำให้เป็นปัจจุบันหรือทันสมัยอยู่เสมอ

3) หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ (Purpose Specification Principle) วางหลักว่า ผู้ควบคุมต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลไปเพื่ออะไร พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาที่เก็บรวบรวมหรือ รักษาข้อมูลนั้น ตลอดจนกรณีที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเช่นนั้นไว้ให้ชัดเจน

4) หลักข้อจำกัดในการนำไปใช้ (Use Limitation Principle) วางหลักว่า ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะไม่สามารถเปิดเผยทำให้มี หรือปรากฏในลักษณะอื่นใด ที่ไม่ได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งในวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

⁶ บุญศรี มีวงศ์โสมข, *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), 505.

⁷ นรินทร์ จุ่มศรี, “มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2555), 15-31.

⁸ Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Data Flows of Personal Data part 2, Article 7-14.

5) หลักการรักษาความมั่นคงปลอดภัยข้อมูล (Security Safeguards Principle) วางหลักว่าผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องจัดให้มีมาตรการในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลที่เหมาะสมเพื่อป้องกันความเสี่ยงภัยใด ๆ ที่อาจจะทำให้ข้อมูลนั้นสูญหาย เข้าถึง ทำลาย ใช้ ดัดแปลงแก้ไข หรือเปิดเผยโดยมิชอบ

6) หลักการเปิดเผยข้อมูล (Openness Principle) ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูล มีการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาแนวนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับข้อมูล ส่วนบุคคล ก็ควรเปิดเผยหรือประกาศไว้ให้ชัดเจน รวมทั้งให้ข้อมูลใด ๆ ที่สามารถระบุเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐผู้ให้บริการ ที่อยู่ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

7) หลักการมีส่วนร่วมของบุคคล (Individual Participation Principle) วางหลักให้เจ้าของข้อมูล ได้รับแจ้งหรือยืนยันจากหน่วยงานของรัฐที่เก็บรวบรวมหรือจัดเก็บข้อมูลทราบว่า “หน่วยงานของ รัฐนั้น ๆ ได้รวบรวมข้อมูลหรือจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวหรือไม่ ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม”

8) หลักความรับผิดชอบ (Accountability Principle) วางหลักให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ต้องปฏิบัติตามนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

2.1.1 ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล

สิทธิส่วนบุคคลแต่เดิมถูกเรียกว่า สิทธิส่วนตัว เป็นสิทธิที่บุคคลหนึ่งจะอยู่โดยลำพังแยกจากสังคม ปราศจากการถูกแทรกแซง⁹ โดยแนวคิดนี้ปรากฏขึ้นตั้งแต่ยุคกรีกโรมันเริ่มแรกในรูปแบบของแนวคิดเชิงจริยธรรมทางสังคมที่ถูกนำเสนอโดยเหล่านักปราชญ์ชาวกรีกเดิม สิทธิ เป็นอำนาจอันชอบธรรม และผู้ที่จะมีสิทธิได้ต้องเป็นผู้มีตำแหน่งพิเศษได้รับการยอมรับนับถือในสังคม¹⁰ ซึ่งในสมัยนั้นผู้ชายที่มีฐานะเป็นเจ้าบ้านจะเป็นผู้ทรงสิทธิในความเป็นส่วนตัวนั้น ทั้งนี้ เป็นไปตามลักษณะสภาพของครอบครัวในสมัยกรีกโบราณที่ผู้ชายซึ่งเป็นเจ้าของบ้านมีสิทธิในการตัดสินใจและมีลักษณะเป็นผู้นำครอบครัว และเป็นผู้ทรงสิทธิส่วนตัวของครอบครัว แต่เพียงผู้เดียว¹¹ ตามสภาพสังคมในสมัยนั้น ต่อมาลัทธิสโตอิกซิสม์ (Stoic) ได้เผยแพร่แนวคิดที่ว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มีสิทธิความเป็นส่วนตัวในชีวิตร่างกายของตนแต่ละคนเท่าเทียมเสมอภาคโดยไม่จำกัดสัญชาติหรือเผ่าพันธุ์ ไม่มีผู้ใดจะเป็นผู้ทรงสิทธิส่วนตัวของผู้อื่นได้ แต่แนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับให้เป็นเพียงแนวความคิดในเชิงจริยธรรมทางสังคมมิใช่เป็นข้อเรียกร้องทางการเมือง

เมื่อยุคมีดภายใต้ความครอบงำของศาสนจักรล่มสลายเข้ายุคกำเนิดอำนาจอธิปไตย แนวคิดนี้อธิบายว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน การใช้อำนาจยังคงเป็นของผู้ปกครองแต่ถูกตีกรอบไว้โดยกฎหมาย โดยผู้ปกครองตามแนวคิดนี้ต้องเคารพสิทธิส่วนตัวที่มีตามธรรมชาติอันได้แก่ สิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพที่เป็นสิทธิส่วนตัวที่เท่าเทียมกันตามธรรมชาติไม่อาจถูกพรากไปได้ ไม่อาจถูกละเมิดได้

⁹ จันจิรา เอี่ยมมยุรา, “การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย,” *วารสารนิติศาสตร์* 34, น. 4 (ธันวาคม 2547): 636-638.

¹⁰ ชินอารีย์ มาลีศรีประเสริฐ, “การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวกับการสื่อสารสารสนเทศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), 88.

¹¹ นคร เสรีรักษ์, *ความเป็นส่วนตัว ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: พิเพรส, 2557), 62-63.

สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์จึงเป็นข้อจำกัดอำนาจของรัฐและเป็นข้อจำกัดในการใช้อำนาจของผู้ปกครอง และเจตจำนงของผู้ปกครองที่แสดงออกผ่านทาง การตรากฎหมายก็ไม่อาจทำลายสิทธิเหล่านี้ได้¹² สิทธิส่วนตัว ดังกล่าวถูกยอมรับและประกาศปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ.1789 ของประเทศฝรั่งเศส เป็นการแสดงการยอมรับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและมนุษย์ทุกคนว่าเท่าเทียม กันโดยธรรมชาติไว้ในคำประกาศนี้เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ฉบับแรก

จากปัญญานี้สามารถกล่าวได้ว่าสิทธิมนุษยชน ทำให้สิทธิความเป็นส่วนตัวถูกแยกออกจากสิทธิ ในทรัพย์สินและสิทธิในเสรีภาพอย่างชัดเจน เพราะวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองไม่ได้อยู่ที่ทรัพย์สิน หรืออิสระเสรี ในขอบเขตอย่างกว้าง แต่เป็นการมุ่งเน้นให้ความคุ้มครองถึงจิตใจมากกว่า¹³ จึงทำให้สิทธิความเป็นส่วนตัวเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์การยอมรับหรือการให้ความเคารพในตัวตน หรืออัตลักษณ์ของบุคคล ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคล เป็นหนึ่งในสิทธิส่วนบุคคลที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นสาระสำคัญประการหนึ่ง ที่จะต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย การที่จะสามารถอธิบายความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น จึงต้อง พิจารณาจากได้คำนึงความหมายข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของต่างประเทศ

ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นหนึ่งในสิทธิส่วนบุคคลที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นสาระ สำคัญประการหนึ่งที่จะต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย การที่จะสามารถอธิบายความหมายของข้อมูล ส่วนบุคคลนั้นจึงต้องพิจารณาจากได้คำนึงความหมายข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคลของต่างประเทศ

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation 2016/679: GDPR) ได้กำหนดนิยามคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลที่สามารถ ระบุตัวตนของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม เช่น ชื่อ หมายเลขบัตรประชาชน ข้อมูลพิกัดระบุตำแหน่ง การระบุตัวตนโดยอาศัยข้อมูลพันธุกรรม ออนไลน์ หรือข้อมูลที่เป็นปัจจัยในการระบุ ลักษณะอื่น ๆ เช่น สภาพจิตใจ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ของเจ้าของข้อมูล¹⁴

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์ (Personal Data Protection Act 2012: PDPA) ได้กำหนดนิยามคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึงข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่สามารถระบุได้จาก ข้อมูลนั้น หรือใช้ประกอบกับข้อมูลอื่น ๆ ที่องค์กรมีหรือสามารถเข้าถึงได้ไม่ว่าข้อมูลนั้นจะเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม¹⁵

¹² รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข, “สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,” (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารคดี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), 44.

¹³ ชวิน อุ่นภัทร, “ความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองจากการล่วงล้ำของรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา,” *วารสารนิติศาสตร์* 44, ฉ. 4 (ธันวาคม 2558): 971.

¹⁴ General Data Protection Regulation 2016/679, Article 4.

¹⁵ Personal Data Protection Act 2012, Article 4.

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทยได้กำหนดคำนิยามของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวบุคคลทำให้ระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าในทางตรงทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม”¹⁶

2.1.2 ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล

จากบทนิยามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลข้างต้น ผู้เขียนสามารถสรุปความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย คือ ข้อมูลที่สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมเมื่อพิจารณาจากความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว สามารถแบ่งประเภทข้อมูลส่วนบุคคลได้ออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1) ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีลักษณะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป (Non Sensitive Data) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอันสามารถบ่งชี้ตัวบุคคลได้ เช่น ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ เบอร์ หรือ ข้อมูลอื่นใดที่สามารถประมวลผลเป็นลักษณะบ่งชี้เฉพาะตัวบุคคลได้โดยสภาพของข้อมูลประเภทนี้สามารถเปิดเผยต่อสาธารณะได้เป็นเรื่องปกติและไม่กระทบต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลมากจนเกินไปในลักษณะที่อาจจะทำให้เกิดการละเมิดสิทธิ หรือเลือกปฏิบัติต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้¹⁷

2) ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว (Sensitive Data) คือ ข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็น การเฉพาะเรื่องของบุคคลนั้นโดยเฉพาะเป็นข้อมูลที่เป็นความลับ หรือเจ้าของข้อมูลไม่ประสงค์เปิดเผยให้ล่วงรู้กันโดยทั่วไปอันได้แก่ ปรัชญาในการใช้ชีวิต ศักดิ์ศรี ความคิดเห็นทางการเมือง ข้อมูลสุขภาพพรสันนิยทางเพศ ประวัติอาชญากรรม เป็นต้น¹⁸

2.2 ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

จากการศึกษาหลักการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ทำให้ผู้ศึกษาพบปัญหาสำคัญในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มี 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมด้วยเจตจำนงโดยแท้ แต่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตกอยู่ในสถานะจำยอมจะต้องให้ความยินยอมในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเพราะต้องการจะใช้หรือรับบริการของผู้ควบคุมที่ต้องการ เก็บ รวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจของตนเท่านั้น ซึ่งการขอความยินยอมนี้มักจะมาในรูปแบบข้อตกลงในการให้บริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

¹⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, มาตรา 6, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 136 ตอนที่ 69 ก (27 พฤษภาคม 2562): 54.

¹⁷ สมยศ เชื้อไทย, *กฎหมายมหาชนเบื้องต้น* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2560), 49.

¹⁸ สุวรรณ ปริญา, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบนธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์,” (สารนิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2550), 59.

ที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องยินยอมรับข้อตกลงการให้บริการเสียก่อนจึงสามารถเข้า รับ หรือ ใช้บริการ หรือ ซื้อสินค้าจากแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้ควบคุมได้ทำให้เจ้าของข้อมูลในฐานะผู้ทรงสิทธิไม่มีทางเลือกในการที่จะให้ความยินยอมโดยเจตนาที่แท้จริงของตน

2) ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติ เนื่องจากปัจจุบัน ผู้องค์กรธุรกิจในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนใหญ่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้เข้าถึงถึง เรียกใช้ และค้นหาข้อมูลส่วนบุคคลที่มีเป็นจำนวนมาก รวมใช้เทคโนโลยีการประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติเพื่อให้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว และตรงวัตถุประสงค์ในการประมวลผลข้อมูล แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ไม่ได้วางข้อกำหนดในการปฏิบัติไว้ให้ผู้ควบคุมในการที่จะต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยวิธีอัตโนมัติไว้เป็นการเฉพาะ ทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้รับรู้ว่าการประมวลผลของตนจะถูกประมวลผลโดยวิธีอัตโนมัติ ส่งผลให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องยอมรับผลของการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยระบบอัตโนมัติที่ผิดไปจากความต้องการที่แท้จริงไปจนกว่าจะมีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง เช่น กรณีที่เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลประเภทอาการป่วยของข้อมูลส่วนบุคคลแล้วใช้ข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัยโดยนำข้อมูลดังกล่าวเข้าทำการประมวลผลโดยระบบอัตโนมัติเพื่อวิเคราะห์สถิติอาการเจ็บแล้วนำไปวินิจฉัยและกำหนดทิศทางในการรักษาโรคของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งหากการประมวลผลผิดพลาดอาจทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลถึงแก่ความตายได้ในที่สุด

3) ปัญหาการไม่มีบทนิยามคำว่า การวิจัย ขอบเขตเงื่อนไขการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์การวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัย เป็นข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์จำนวนมาก แต่กลับไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดเงื่อนไขข้อยกเว้นนี้และคำว่า การวิจัย ในที่นี้ไม่มีการกำหนดนิยามไว้เป็นการเฉพาะทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมายที่ทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียเปรียบและถูกนำข้อมูลส่วนบุคคลของตนไปใช้โดยอ้างวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพราะข้อมูลส่วนบุคคลที่นำมาเป็นข้อมูลหลักของการวิจัยส่วนใหญ่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลประเภทพิเศษ

4) ปัญหาการกำหนดมาตรการกฎหมายในการป้องกันข้อมูลส่วนบุคคลรั่วไหลไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กำหนดให้ผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผลทบทวนและประเมินความเสี่ยงตามมาตรการในการคุ้มครองข้อมูล เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญหรือเมื่อข้อมูลส่วนบุคคลตกอยู่ในความเสี่ยงต่อการรั่วไหล ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าบทกฎหมายดังกล่าวไม่อาจปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลได้ทันเมื่อเกิดเหตุการณ์รั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นจริง และเป็นการบัญญัติกฎหมายไว้ในลักษณะที่ให้สิทธิผู้ควบคุมข้อมูล เป็นผู้ตัดสินใจว่าเองว่าจะทำการทบทวนและประเมินความเสี่ยงเมื่อใด และไม่ได้มีการนำเสนอแนวทางในจัดทำมาตรการประเมินผลกระทบด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้ควบคุมไว้ซึ่งทำให้ผู้ควบคุมขาดแนวทางในการดำเนินการปฏิบัติตามกฎหมายและทำให้กลัวว่าจะเสียค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ทำให้ต้นทุนทางธุรกิจสูงขึ้นจนหลีกเลี่ยงที่จะดำเนินการประเมินผลกระทบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้

2.3 กฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยกับสหภาพยุโรปและประเทศสิงคโปร์

2.3.1 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป

จากการศึกษา กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปมีประเด็นที่ต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

1) สิทธิเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะรู้และเข้าถึงข้อมูลมีสิทธิได้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล¹⁹ รวมถึงการให้ความยินยอมในการประมวลผลด้วยวิธีอัตโนมัติ มีสิทธิที่จะร้องขอแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลให้ถูกต้อง มีสิทธิขอลบข้อมูลส่วนบุคคล มีสิทธิในการจำกัดการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลถูกเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะคัดค้านการประมวลผลข้อมูลของผู้ควบคุมข้อมูลกรณีที่เห็นว่าการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การเก็บรวบรวม และในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลประสงค์จะเคลื่อนย้ายข้อมูลส่วนบุคคลไปยังผู้ควบคุมรายอื่น ผู้ควบคุมข้อมูลต้องทำให้ความสะดวกในการดำเนินการนั้น²⁰

2) หน้าที่ของผู้ควบคุมหรือองค์กร

หน้าที่แจ้งรายละเอียดการประมวลผลข้อมูลจะต้องกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยเฉพาะสำหรับผู้ควบคุมข้อมูลที่จะนำมาใช้รวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล อีกทั้งยังกำหนดให้มีการเข้ารหัสการรักษาความปลอดภัยและการทดสอบระบบความปลอดภัยในการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลมีหน้าที่ประเมินสถานการณ์ผลกระทบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การประมวลผลข้อมูลที่ถูกระบุนั้นใช้เทคโนโลยีใหม่ ระบบการแจ้งเตือนกรณีเกิดการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลและรายงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สหภาพยุโรปที่มีหน้าที่ในการควบคุมการปฏิบัติงานตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับนี้ภายใน 72 ชั่วโมงนับแต่มีการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลมีหน้าที่บันทึกการข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกเก็บรวบรวม ผู้ควบคุมข้อมูลต้องจัดให้มีระบบตรวจสอบการลบเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการเก็บรักษา ผู้ควบคุมข้อมูลมีหน้าที่แต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นนิติบุคคลต่างประเทศ มีหน้าที่ต้องแต่งตั้งตัวแทนในสหภาพยุโรปเป็นลายลักษณ์อักษร²¹

2.3.2 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์

จากการศึกษา กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์มีประเด็นที่ต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

1) สิทธิเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

เจ้าของข้อมูลมีสิทธิขอทราบรายละเอียดมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในครอบครอง หรืออยู่ภายใต้การควบคุมขององค์กร เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิร้องขอให้องค์กรผู้จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลแก้ไขข้อผิดพลาดเกี่ยวกับข้อมูลนั้นได้ และสามารถขอลงการยินยอมให้รวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับบุคคล รวมถึงมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

¹⁹ General Data Protection Regulation 2016/679, Article 5-14.

²⁰ Ibid., Article 12-28.

²¹ Ibid., Article 27-37.

2) หน้าที่ของผู้ควบคุมหรือองค์กร

องค์กรสามารถรวบรวมใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับบุคคลได้เท่าที่วัตถุประสงค์ที่องค์กรแจ้งไว้ในขณะขอความยินยอม โดยจะต้องมีมาตรการที่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อป้องกันการเข้าถึงหรือกระทำการอย่างอื่นในทำนองที่จะเป็นผลร้ายแก่เจ้าของข้อมูลหรือโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของข้อมูล องค์กรมีหน้าที่จะต้องลบหรือยุติการจัดเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลทันทีเมื่อการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่ได้มีวัตถุประสงค์ทางกฎหมายหรือเป็นวัตถุประสงค์ทางธุรกิจอีกต่อไป และองค์กรยังมีหน้าที่ต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล²²

2.3.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทย

จากการศึกษา พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทย มีประเด็นพิจารณา ดังต่อไปนี้

1) สิทธิเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะรู้และเข้าถึงข้อมูล มีสิทธิได้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล มีสิทธิที่จะร้องขอแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลให้ถูกต้อง มีสิทธิขอลบข้อมูลส่วนบุคคล มีสิทธิในการระงับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลถูกเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะคัดค้านการประมวลผลข้อมูลของผู้ควบคุมข้อมูล และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

2) หน้าที่ของผู้ควบคุมหรือองค์กร

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบก่อนหรือในขณะเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลถึงรายละเอียดข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล มีหน้าที่ต้องจัดให้มีมาตรการการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมมีหน้าที่ประเมินสถานการณ์ผลกระทบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองต้องทบทวนมาตรการดังกล่าวเมื่อมีความจำเป็น หรือเมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม และแจ้งแก่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายใน 72 ชั่วโมง นับแต่เกิดเหตุละเมิดผู้ควบคุมมีหน้าที่บันทึกรายการข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกเก็บรวบรวม วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลแต่ละประเภท ระยะเวลาการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลผู้ควบคุมข้อมูลต้องจัดให้มีระบบตรวจสอบการลบเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการเก็บรักษาผู้ควบคุมข้อมูลมีหน้าที่แต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นนิติบุคคลต่างประเทศ มีหน้าที่ต้องแต่งตั้งตัวแทนในราชอาณาจักร

2.4 เปรียบเทียบมาตรการกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย สหภาพยุโรปและประเทศสิงคโปร์

จากการศึกษา พบข้อเปรียบเทียบมาตรการกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย สหภาพยุโรป และประเทศสิงคโปร์ ดังนี้

2.4.1 สิทธิเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

สิทธิเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์ และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

²² Personal Data Protection Act 2012, Article 11(3).

ของประเทศไทยให้สิทธิเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองที่อยู่ในความควบคุมของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือองค์กรแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน ให้สิทธิในการขอเคลื่อนย้ายข้อมูลส่วนบุคคลไปยังผู้ควบคุมข้อมูลหรือองค์กรรายอื่นได้ เจ้าของข้อมูลมีสิทธิในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตน และได้รับการแจ้งเตือนในกรณีข้อมูลรั่วไหล แต่ในประเด็นนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป มีการสิทธิเจ้าของข้อมูลในการคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และมีสิทธิขอลบข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อหมดระยะเวลาที่เก็บเพื่อการประมวลผลหรือกรณีอื่นตามกฎหมาย ซึ่งต่างจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์ ที่มิได้มีการให้สิทธิดังกล่าว

2.4.2 หน้าที่ของผู้ควบคุมหรือองค์กร

จากการศึกษาพบว่า ผู้ควบคุมข้อมูลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และองค์กรตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลประเทศสิงคโปร์ มีหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลคล้ายกันคือการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสำคัญ และการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลได้เท่าที่ต้องใช้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่อยู่บนพื้นฐานความชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือองค์กรจะต้องแจ้งสิทธิตามที่กฎหมายคุ้มครองข้อมูลแต่ละประเทศกำหนดไว้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งกำหนดมาตรการในการรักษาความปลอดภัยแก่ข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของตน หากเกิดการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลผู้ควบคุมข้อมูลหรือองค์กรมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องรายงานแก่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล องค์กรและผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บประวัติการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเช่นเดียวกัน

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

จากการศึกษา เรื่องมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกิดจากแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ 2) หลักเกณฑ์สำคัญในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นหลักการที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย สหภาพยุโรปและประเทศสิงคโปร์ และ 3) ปัญหาเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมด้วยเจตจำนงโดยแท้จริง ปัญหาการไม่มีทบทวนการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติ ปัญหาการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ในวิจัยที่เป็นข้อยกเว้นหลักความยินยอม ปัญหามาตรการในการป้องกันข้อมูลรั่วไหลขาดประสิทธิภาพ

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ผู้เขียนเห็นควรเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.2.1 เห็นควรแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 19 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยใช้ความดังต่อไปนี้

“การขอความยินยอมนั้นต้องแยกออกจากข้อความหรือข้อตกลงอื่น เช่น ข้อตกลงยอมรับเงื่อนไขในการใช้งานอย่างชัดเจน มีแบบหรือข้อความที่เข้าถึงได้ง่ายและเข้าใจได้ ใช้ภาษาที่อ่านง่ายและไม่เป็นการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ดังกล่าว”

3.2.2 เห็นควรแก้ไขปัญหาการไม่มีบทบัญญัติการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติเมื่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มุ่งปกป้องและให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและผลการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ประเด็นนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการอันตรายที่จะนำเอาข้อมูลส่วนบุคคลฝากไว้กับระบบเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวผู้เขียนขอเสนอให้มีการกำหนดบทบัญญัติในส่วนของบทบัญญัติอันเกี่ยวกับวิธีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยวิธีอัตโนมัติโดยใช้ความดังต่อไปนี้

“มาตรา 27/1 เจ้าของข้อมูลมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะให้ความยินยอมแก่การประมวลผลโดยวิธีอัตโนมัติในข้อมูลส่วนบุคคลของเขา

การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในการใช้วิธีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติต้องแยกส่วนจากการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยวิธีปกติ การขอความยินยอมเพื่อประมวลผลโดยวิธีอัตโนมัติต้องใช้ภาษาธรรมดา ชัดเจน และสามารถเข้าใจได้ง่าย

ผู้ควบคุมข้อมูลต้องมีมาตรการที่เหมาะสมที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลซึ่งอย่างน้อยต้องกำหนดให้สิทธิคัดค้าน สิทธิแก้ไขข้อมูล สิทธิในการเพิกถอนความยินยอม ในกรณีที่การประมวลผลขัดกับการตัดสินใจให้ความยินยอมในการประมวลผลข้อมูลของเจ้าของข้อมูลพร้อมช่องทางในการติดต่อผู้ควบคุมข้อมูลเพื่อใช้สิทธิดังกล่าว

การประมวลผลโดยวิธีอัตโนมัติต้องไม่นำมาใช้กับข้อมูลประเภทพิเศษที่กำหนดไว้ในมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัตินี้”

3.2.3 เห็นควรกำหนดนิยามของ การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง การวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเทคโนโลยีที่สำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณสุข ในแง่ของสุขภาพ ชีวอนามัย การรักษาโรค หรือการเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องมือที่เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตของมนุษย์ หรือการวินิจฉัยโรคของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

3.2.4 เห็นควรเพิ่มบทบัญญัติในส่วนของการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในกรณีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลที่อาจจะใช้เพื่อการวิจัย ในมาตรา 26 วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ดังความต่อไปนี้

“กรณีที่ข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง อาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ทางการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลให้ทราบถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่จะถูกใช้เพื่อการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัยเท่าที่สามารถแจ้งได้บนพื้นฐานของมาตรฐานจรรยาวิชาชีพ และมาตรการในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล เช่นการปกปิดอัตลักษณ์ของข้อมูลส่วนบุคคลการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษานี้จะต้องสมเหตุสมผลกับเป้าหมายที่ต้องการเคารพสาระสำคัญของสิทธิในการเข้าถึงการคุ้มครองข้อมูล และกำหนดให้มาตรการที่เหมาะสมและเฉพาะเจาะจงสามารถเกิดขึ้นได้เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน”

3.2.5 เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 37 (1) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ดังความต่อไปนี้

“ผู้ควบคุมต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ และต้องทบทวนมาตรการดังกล่าวอยู่เสมอ โดยพิจารณาสร้างแบบจำลองจากบันทึกประวัติการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในครั้งล่าสุดเพื่อวิเคราะห์ความสามารถของผู้ควบคุมในการกู้คืนการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล และการเปิดระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ทันทั่วถึงในกรณีที่เกิดเหตุไม่ว่าจะเป็นทางเทคนิค หรือทางกายภาพ หรือเมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม”

References

- Boonsri Meewongukhos. *Constitutional Law*. 5th ed. Bangkok: Thammasat University Press, 2010. [In Thai]
- Chawin Unpat. “Privacy and Protection from State Intrusion in the United States.” *Journal of Law* 44, no. 4 (December 2015): 971. [In Thai]
- Chuen-Aree Malee Sriprasert. “Privacy Protection and Information Communication.” Master’s thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 1996. [In Thai]
- Janjira Lammayura. “Personal Data Protection in Thailand.” *Journal of Law* 34, no. 4 (December 2004): 636-638. [In Thai]
- Nakorn Sereerak. *Privacy Thoughts Knowledge Truth and Developments in Personal Data Protection in Thailand*. Bangkok: P. Press, 2014. [In Thai]
- Narin Jumsri. “Legal Measures to Protect Personal Information from Using Social Network Services.” Master’s thesis, Faculty of Law, Dhurakij Pundit University, 2012. [In Thai]
- Rungnapha Yanyongkasemsuk. “Rights and Liberties of the Thai People in the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2540.” Master’s thesis, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, 1999. [In Thai]
- Somyot Chuethai. *Introduction to Public Law*. Bangkok: Winyuchon, 2017. [In Thai]
- Suwan Prinya. “Legal Problems Concerning Personal Data Protection in Electronic Transactions.” Master’s thesis, Faculty of Law, Bangkok University, 2007. [In Thai]

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคล
ของประเทศไทย เปรียบเทียบกับสาธารณรัฐตุรกี และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

Problems with First Aid Equipment on Private Cars in Thailand
Comparison with the Republic of Turkey and Germany

อักรพงศ์ บุญแท้¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: keroro355@gmail.com

Akarapong Boontae²

Faculty of Law, Ubonratchathani Rajabhat University

2 Nai Mueang, Mueang, Ubon Ratchathani 34000, Thailand

Email: keroro355@gmail.com

ศิริเพ็ญ จันทรนิยัม³

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

16/10 แขวงทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: jiraja@gmail.com

Siripen Junniyom⁴

Faculty of Law, Bangkokthonburi University

16/10 Thawi Watthana, Thawi Watthana, Bangkok 10170, Thailand

Email: jiraja@gmail.com

มัทยา จิตติรัตน์⁵

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

16/10 แขวงทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: law@bkkthon.ac.th

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

³ อาจารย์.

⁴ Lecturer.

⁵ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

Mattaya Jittirat⁶

Faculty of Law, Bangkokthonburi University

16/10 Thawi Watthana, Thawi Watthana, Bangkok 10170, Thailand

Email: law@bkkthon.ac.th

Received: February 7, 2023 Revised: April 19, 2023 Accepted: April 24, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย โดยมีการเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ระเบียบว่าด้วยสภาวะสุขภาพ และการตรวจร่างกายสำหรับผู้สมัครขับรถและผู้ขับขี่ของสาธารณรัฐตุรกี และระเบียบใบสั่งอนุญาตจราจรทางบกของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รวมถึงเสนอแนะแนวทางการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย และแนวทางที่เป็นประโยชน์ในภายต่อไป

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลยังไม่ครอบคลุม ส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่ควรได้รับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นอย่างทันท่วงที เมื่อเปรียบเทียบกับสาธารณรัฐตุรกี และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้ว ทั้งสาธารณรัฐตุรกีและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการบัญญัติกฎหมายให้รถยนต์ส่วนบุคคลต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น อีกทั้งอุปกรณ์ปฐมพยาบาลจะต้องมีการจัดเก็บไว้ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานตลอดเวลา และมีการบัญญัติให้ผู้ขับขี่ใบอนุญาตขับขี่ต้องผ่านการอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เนื่องจากการบัญญัติให้มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นในรถยนต์ส่วนบุคคลนั้น ผู้ขับขี่ต้องมีความรู้ความสามารถที่จะใช้อุปกรณ์เหล่านั้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอแนะให้บัญญัติให้รถยนต์ส่วนบุคคลทุกคันต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น และอุปกรณ์ดังกล่าวต้องอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานตลอดเวลา ตลอดจนเพียงพอกับความต้องการของผู้ขับขี่และผู้โดยสารและควรบัญญัติให้ผู้ขับขี่ใบอนุญาตขับขี่รถยนต์และผู้ต่ออายุใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ต้องผ่านการอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

คำสำคัญ: อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น; รถยนต์ส่วนบุคคล; ประเทศไทย; ประเทศตุรกี; ประเทศเยอรมนี

⁶ Associate Professor, Lecturer.

Abstract

The article aims to study concepts, theories and present the importance of legal measures concerning first aid equipment on private cars. Research laws and legal measures regarding first aid equipment on private cars of foreign countries. To analyze the problem of law enforcement regarding first aid equipment legal measures in private cars in Thailand and to propose amendments to the law on legal measures relating to first aid equipment on private cars in Thailand.

The results showed that Thailand does not yet have a law that regulates first aid equipment on private cars. Compared to the Republic of Turkey and the Federal Republic of Germany A law has been passed that private cars must have basic first aid equipment. In addition, first aid equipment must be kept in a ready-to-use condition at all times. And it is stipulated that applicants for a driver's license must undergo basic first aid training. Due to the provision of first aid equipment in the private car. Drivers must be able to use these devices. The author therefore recommends that all private cars must have basic first aid equipment. And such equipment must be in working condition at all times. As well as being sufficient to meet the needs of the driver and passengers, and it should be stipulated that driver license applicants and driver license renewals must undergo basic first aid training.

Keywords: First Aid Kits; Private Cars; Thailand; Turkey; Germany

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการศึกษารายงานสถิติการขนส่ง ประจำปีงบประมาณ 2564 ของกลุ่มสถิติการขนส่ง กองแผนงาน กรมการขนส่งทางบก พบว่าสถิติการเกิดอุบัติเหตุจราจรทางบก ประจำปีงบประมาณ 2564 ทั้งหมด 169,428 ครั้ง จำแนกเป็นรถจักรยานยนต์ 33,350 ครั้ง รถยนต์นั่ง 25,443 ครั้ง และรถบรรทุกเล็กหรือปิกอัพ 16,684 ครั้ง ซึ่งสาเหตุหลักที่เกิดอุบัติเหตุจราจรทางบก ได้แก่ สาเหตุมาจากบุคคล จำนวน 54,794 ครั้ง เช่น ขับรถเร็วเกินกว่ากฎหมายกำหนด, ขับรถตัดหน้ากระชั้นขึ้น, หลับในขณะที่ขับรถ, ขับรถในขณะที่เมาสุรา ลำดับถัดมา คือ สาเหตุจากสัญญาณไฟจราจร/ป้ายบอกทาง 23,625 ครั้ง สาเหตุจากสภาพแวดล้อม 4,610 ครั้ง และสาเหตุจากอุปกรณ์ 3,777 ครั้ง ตามลำดับ⁷

⁷ กรมสถิติการขนส่ง, “รายงานสถิติการขนส่ง ประจำปี 2564,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2565, สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2565, <https://www.web.dlt.go.th/statistics/>

โดยอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งบนท้องถนนจะก่อให้เกิดความเสียหาย ไม่ว่าจะเป็นร่างกายหรือชีวิต ดังนั้น เพื่อบรรเทาความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นกับผู้ขับขี่ใช้ถนน คือ ให้ความรู้เรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น สำหรับผู้ที่ขับขี่รถ โดยการปฐมพยาบาลเบื้องต้น (First Aid) หมายความว่า การให้ความช่วยเหลืออย่างทันท่วงทีแก่ผู้ป่วยหรือผู้ได้รับบาดเจ็บ ไม่เพียงแต่การบาดเจ็บทางร่างกายหรือการเจ็บป่วยเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงการดูแลเบื้องต้นอื่น ๆ ตลอดจนการสนับสนุนด้านสุขภาพจิต สำหรับผู้ที่ทรมานจากความทุกข์ทางอารมณ์ซึ่งอาจเกิดจากสภาพทางสังคม หรือประสบการณ์ที่เลวร้าย ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าเป้าหมายของการปฐมพยาบาลเบื้องต้นคือ “รักษาชีวิต บรรเทาความทุกข์ทรมาน ป้องกันการเจ็บป่วยหรือการบาดเจ็บเพิ่มเติม และส่งเสริมการฟื้นคืนซึ่งสุขภาพร่างกาย และจิตใจ”⁸ และนอกจากนี้ต้องบัญญัติให้รถยนต์ส่วนบุคคลต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น (First Aid Kit) ให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้โดยสาร เพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างทันท่วงทีแก่ผู้ป่วยหรือผู้ได้รับบาดเจ็บในสถานที่เกิดเหตุ เป็นการรักษาชีวิต บรรเทาความเจ็บปวด และลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้ประสบอุบัติเหตุ แต่ในปัจจุบันในประเทศไทย ยังขาดอุปกรณ์และความรู้ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น แม้จะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว คือ ระเบียบกรมการขนส่งทางบก ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอบรมและทดสอบผู้ขอรับใบอนุญาตขับรถสำหรับผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถ และผู้ขอรับบัตรประจำตัวคนขับรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ พ.ศ. 2554 แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงการจัดให้มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคล

ผู้เขียนจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการตราบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดให้มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคล และจัดให้มีหลักสูตรในการอบรมสำหรับผู้ขอรับใบอนุญาตขับขี่ ที่กล่าวถึงการใช้อุปกรณ์ปฐมพยาบาลได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งการอบรมเพื่อขอใบอนุญาตขับขี่ในครั้งแรก รวมไปถึงการต่ออายุใบอนุญาตขับขี่ เนื่องจากความรู้ทางด้านการแพทย์มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา หรือความรู้ที่ได้รับจากการอบรมเมื่อขอรับใบอนุญาตขับขี่ในครั้งแรกนั้นผ่านมาเป็นเวลานาน อาจหลงลืมและไม่สามารถใช้อุปกรณ์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้เขียนได้ทำการศึกษาโดยเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย และต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐตุรกี และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทยในภายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย และต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐตุรกี และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย

⁸ อัครพงศ์ บุญแท้, “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้ใช้รถสาธารณะ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 2565), 23-30.

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มีขอบเขตการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย เปรียบเทียบกับสาธารณรัฐตุรกี และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้แก่ ระเบียบกรมการขนส่งทางบกกว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอบรมและทดสอบผู้ขอรับใบอนุญาตขับรถผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถ และผู้ขอรับบัตรประจำตัวคนขับรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ พ.ศ. 2554 และกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ระเบียบว่าด้วยสภาวะสุขภาพและการตรวจร่างกายสำหรับผู้สมัครขับรถและผู้ขับขี่ของสาธารณรัฐตุรกี (Regulation on The Health Conditions and Examinations to be Required for Driver Candidates and Drivers) และใบสั่งอนุญาตจราจรทางบกของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Road Traffic-permit Order)

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยอาศัยข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) กฎหมายในประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศ โดยศึกษา หนังสือ บทความ วิทธานิพนธ์ งานวิจัย ตลอดจนสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พร้อมนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เปรียบเทียบอย่างเป็นระบบ อันจะนำมาสู่บทสรุปและข้อเสนอแนะต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย

1.5.2 ทราบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย และต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐตุรกี และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

1.5.3 ได้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย

2. ผลการศึกษาวิจัย

2.1 ความหมาย ความสำคัญ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ความหมาย และความสำคัญของการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

หลักการปฐมพยาบาลเบื้องต้น หมายถึง การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ป่วยหรือผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ ณ สถานที่เกิดเหตุ โดยใช้อุปกรณ์เท่าที่จะหาได้ในขณะนั้นนำมาใช้ในการรักษาเบื้องต้น ควรทำการปฐมพยาบาลให้เร็วที่สุดหลังเกิดเหตุโดยอาจทำได้ในทันทีหรือระหว่างการนำผู้ป่วยหรือผู้บาดเจ็บไปยังโรงพยาบาลหรือสถานี่รักษา สถานพยาบาลอื่น ๆ เพื่อช่วยบรรเทาอาการเจ็บป่วย หรืออาการบาดเจ็บนั้น ๆ ก่อนที่ผู้ป่วยหรือผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจะได้รับการดูแลรักษาจากบุคลากรทางการแพทย์หรือถูกนำส่งไปยังโรงพยาบาล⁹

⁹ ปัญญาพัชรกร บุญพร้อม, นาดนิตา มรกตศรีวรรณ และสิทธิพันธ์ ไซยันทน์, “ความรู้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขตบางกอกใหญ่,” วารสารนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 2, ฉ. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562): 74-75.

การปฐมพยาบาล หมายถึง การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บาดเจ็บหรือผู้ป่วย ณ สถานที่เกิดเหตุ โดยใช้อุปกรณ์เท่าที่หาได้ในขณะนั้น ก่อนที่ผู้บาดเจ็บจะได้รับการดูแลรักษาตามบุคลากรทางการแพทย์หรือส่งตัวไปยังโรงพยาบาล ผู้ปฐมพยาบาลมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บหรือผู้ป่วยฉุกเฉินเท่านั้นจะหมดหน้าที่เมื่อผู้บาดเจ็บปลอดภัยหรือได้รับการรักษาจากแพทย์หรือสถานพยาบาลแล้วขอบเขตหน้าที่ของผู้ปฐมพยาบาลมี 2 ประการใหญ่ ๆ คือ 1) วิเคราะห์สาเหตุและความรุนแรงของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือได้ถูกต้อง มีขั้นตอนดังนี้ ชักประวัติของอุบัติเหตุจากผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์หรือผู้บาดเจ็บที่รู้สึกตัวดี ต่อมาก็ซักถามอาการผิดปกติหลังได้รับอุบัติเหตุ เช่น ปวดศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน ปวดมาก ที่บริเวณใด และตรวจร่างกายผู้บาดเจ็บทุกครั้งก่อนให้การปฐมพยาบาลโดยตรวจตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า เพื่อค้นหาสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้น เช่น อาการบวม บาดแผล กระดูกหัก เป็นต้น และ 2) ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บโดยช่วยเป็นลำดับขั้นหากผู้บาดเจ็บอยู่ในบริเวณที่มีอันตรายต้องเคลื่อนย้ายออกมาก่อน เช่น ดึงพังทลุ่ม ลงมา ไฟไหม้ในโรงภาพยนตร์ เป็นต้น ช่วยชีวิตโดยจะตรวจดูลักษณะการหายใจมีการอุดตันของทางเดินหายใจ หรือไม่ หัวใจหยุดเต้นหรือไม่ ถ้ามีก็ให้รีบช่วยกู้ชีวิตซึ่งจะกล่าวในตอนต่อไป และช่วยมิให้เกิดอันตรายมากขึ้น ถ้ามีกระดูกหักต้องเข้าเฝือกก่อนเพื่อมิให้มีการฉีกขาดของเนื้อเยื่อมากขึ้นถ้ามีบาดแผลต้องคลุมด้วยผ้าสะอาดเพื่อมิให้ฝุ่นละอองเข้าไปทำให้เกิดเชื้อในรายที่สงสัยว่ามีการหักของกระดูกสันหลังต้องให้อยู่นิ่งที่สุด และถ้าจะต้องเคลื่อนย้ายจะต้องให้แนวกระดูกสันหลังตรง โดยนอนราบบนพื้นไม้แข็งมีหมอนหรือผ้าประคองศีรษะมิให้เคลื่อนไหว ให้คำปลอบโยนผู้บาดเจ็บให้กำลังใจอยู่กับผู้บาดเจ็บตลอดเวลา พลิกตัว หรือจับต้อง ด้วยความอ่อนโยนและระมัดระวัง ไม่ละทิ้งผู้บาดเจ็บอาจต้องหาผู้อื่นมาอยู่ด้วยถ้าจำเป็น¹⁰

โดยวัตถุประสงค์ของการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เพื่อช่วยชีวิตซึ่งเป็นการลดความรุนแรงของการบาดเจ็บหรือการเจ็บป่วยทำให้บรรเทาความเจ็บปวดทรมาน และช่วยให้กลับสู่สภาพเดิมโดยเร็ว และป้องกันความพิการที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังขอบเขต และหน้าที่ของผู้ปฐมพยาบาล¹¹

ดังนั้นแล้ว จากความหมายของการปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงสามารถบอกถึงความสำคัญของการปฐมพยาบาลเบื้องต้น คือ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ป่วยหรือผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ ณ สถานที่เกิดเหตุ เพื่อช่วยชีวิตซึ่งเป็นการลดความรุนแรงของการบาดเจ็บหรือการเจ็บป่วยทำให้บรรเทาความเจ็บปวดทรมาน ก่อนที่ผู้บาดเจ็บจะได้รับการดูแลรักษาตามบุคลากรทางการแพทย์

2.1.2 หลักว่าด้วยความเสมอภาค

การบริการสาธารณะนั้นไม่ได้จัดทำเพื่อผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ แต่จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน เช่น คนพิการมีสิทธิจะใช้บริการรถโดยสารประจำทางขึ้นรถไฟฟ้า จึงมีการเรียกร้องให้รัฐอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้เข้าใช้บริการได้ หลักความเสมอภาคนี้นรวมไปถึงเรื่องบุคคลที่เข้ามาเป็น

¹⁰ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, คู่มือปฐมพยาบาลเบื้องต้น ฉบับพกพา (กรุงเทพมหานคร: สหmidt: 2557), 5.

¹¹ อุบล ใจมูลมั่ง, “การสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การปฐมพยาบาลเบื้องต้นเพื่อการฝึกอบรมครูฝึกทหารใหม่ กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 4,” (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2554), 28.

คู่สัญญาฝ่ายปกครอง หมายความว่าทุก ๆ คนมีโอกาสเข้าทำสัญญากับฝ่ายปกครองได้ทั้งสิ้น เช่น ระเบียบของทางราชการเรื่องประกวดราคาให้ทุกคนได้มีโอกาสเข้าสู่ราคาอย่างเสมอภาค ทั้งนี้ ผู้บริการสาธารณะทางปกครองต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของฝ่ายปกครอง บางกรณีอาจมีการเลือกปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการสาธารณะของฝ่ายปกครองจึงส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคขึ้น ส่วนผู้ใช้บริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมพาณิชย์กรรมอยู่ในสถานของคู่สัญญาตามกฎหมายเอกชน ถึงกระนั้นก็อาจมีข้อยกเว้นบางประการที่บังคับให้ผู้ใช้บริการต้องยอมรับ เช่น การขึ้นค่าบริการ ซึ่งอยู่ในดุลพินิจและการตัดสินใจของผู้ให้บริการเพียงฝ่ายเดียว¹²

2.1.3 หลักว่าด้วยความต่อเนื่อง

การบริการสาธารณะจำเป็นต้องมีความต่อเนื่องในการให้บริการ เพราะหากหยุดชะงักประชาชนย่อมได้รับความเสียหาย เช่น การไฟฟ้าหยุดจ่ายไฟฟ้า การประปาหยุดจ่ายน้ำให้ประชาชน นอกจากนี้แล้ว หลักว่าด้วยความต่อเนื่องยังมีผลต่อสัญญาทางปกครอง กล่าวคือ เมื่อมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นมีผลทำให้คู่สัญญาฝ่ายเอกชนซึ่งได้รับมอบหมายจากฝ่ายปกครองให้จัดทำบริการสาธารณะไม่สามารถดำเนินงานตามสัญญาได้ ฝ่ายปกครองอาจมีการเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกสัญญาเสียก็ได้ และดำเนินการด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการให้บริการสาธารณะ กรณีเอกชนต้องรับภาระมากขึ้นฝ่ายปกครองอาจเข้าไปร่วมรับภาระกับเอกชน เพื่อก่อให้เกิดความต่อเนื่องในการให้บริการสาธารณะมิให้เกิดความเสียหายหรือผลกระทบแก่ประชาชน ความต่อเนื่องไม่มีกฎหมายหรือมาตรฐานที่แน่นอนสำหรับการให้บริการสาธารณะบางประเภทต้องกระทำเป็นการถาวร แต่การบริการสาธารณะบางประเภทไม่จำเป็นต้องจัดทำอย่างต่อเนื่องแต่ไม่ใช่กิจการที่ต้องทำขึ้นโดยถาวร นอกจากนี้ ยังมีข้อพิจารณาเกี่ยวกับความต่อเนื่องในการบริการสาธารณะเรื่องอื่น ๆ เช่น สัญญาทางปกครอง ถึงแม้ฝ่ายปกครองจะมีการมอบอำนาจให้เอกชนเข้ามาให้บริการสาธารณะบางประเภทแทน แต่ฝ่ายปกครองยังต้องมีส่วนร่วมในเรื่องความต่อเนื่องของการให้บริการ กล่าวคือ แม้เอกชนเป็นผู้จัดทำหรือให้บริการสาธารณะก็ตาม แต่ฝ่ายปกครองยังมีหน้าที่ควบคุมดูแลการบริการสาธารณะให้ดำเนินการด้วยความเรียบร้อยและต่อเนื่อง เช่น เอกชนเข้ามาเป็นผู้รับสัมปทานการเดินรถโดยสารสาธารณะแม้เอกชนจะเป็นผู้ดำเนินการจัดหาเครื่องมือทั้งหมดและเก็บค่าโดยสารจากผู้โดยสารจากผู้ใช้บริการ แต่หากเอกชนไม่ให้บริการอย่างต่อเนื่องจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน ฝ่ายปกครองในฐานะคู่สัญญาและผู้มีหน้าที่หลักในการให้บริการสาธารณะจะต้องแก้ไขให้การดำเนินนั้นดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยหลักความต่อเนื่องสำหรับบุคคลผู้เป็นคู่สัญญากับฝ่ายปกครองนั้นถูกนำมาใช้ 3 กรณี ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงสัญญา ซึ่งให้อำนาจฝ่ายปกครองที่จะแก้ไขสัญญาได้เพียงฝ่ายเดียว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน 2) การลงโทษในกรณีกระทำผิดร้ายแรงที่ส่งผลเสียต่อการบริการสาธารณะ โดยฝ่ายปกครองต้องรับผิดชอบแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น เช่น ดำเนินกิจการนั้นแทนคู่สัญญา หรือยกเลิกสัญญา และ 3) เมื่อเอกชนไม่สามารถดำเนินการกิจการได้ตามสัญญา เพราะเกิดปัจจัยบางประการฝ่ายปกครองต้องเข้าไปร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกับเอกชน เพื่อให้การบริการสาธารณะดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง¹³

¹² ป้อมฤดี กุมพันธ์, “แนวทางการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยของรถโดยสารสาธารณะ,” (ดัชนีนิติพนธ์ปริญาคุณภูมิบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2561), 24.

¹³ เรื่องเดียวกัน.

2.2 กฎหมายและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย

ประเทศไทยได้มีหลักสูตรอบรมสำหรับผู้ที่ต้องการขอรับใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์ การอบรมหมายความว่า การให้ความรู้แก่ผู้ขอรับใบอนุญาตขับรถหรือขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถด้วยการบรรยายหรือวิธีการอื่นใดที่กรมการขนส่งทางบกจัดทำขึ้นหรือให้ความเห็นชอบ¹⁴ ซึ่งผู้ขอรับใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์ส่วนบุคคลชั่วคราว ใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์สามล้อส่วนบุคคลชั่วคราว ใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์ส่วนบุคคลชั่วคราว ใบอนุญาตขับรถรถคนนอน ใบอนุญาตขับรถแทรกเตอร์ และใบอนุญาตขับรถใช้งานเกษตรกรรม หรือใบอนุญาตขับรถชนิดอื่นต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรในวิชาดังต่อไปนี้เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 4 ชั่วโมง ประกอบไปด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การขับรถอย่างปลอดภัย มารยาทการขับรถ¹⁵ และเมื่อมีการขอต่อใบอนุญาตผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล ใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์สามล้อส่วนบุคคลและใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล ต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรในวิชาดังต่อไปนี้ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ได้แก่ การขับรถอย่างปลอดภัย หรือมารยาทในการขับรถ¹⁶

2.3 กฎหมายและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของต่างประเทศ

กฎหมายและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลโดยมุ่งศึกษาถึงกฎหมายสาธารณรัฐตุรกี และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีดังนี้

2.3.1 สาธารณรัฐตุรกี

สาธารณรัฐตุรกี มีระเบียบว่าด้วยสภาวะสุขภาพและการตรวจร่างกายสำหรับผู้สมัครขับรถและผู้ขับขี่ (Regulation on The Health Conditions and Examinations to be Required for Driver Candidates and Drivers) ซึ่งมีการบัญญัติให้รถยนต์ทุกคันต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลไว้ในมาตรา 10 (1) กำหนดว่า จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลดังต่อไปนี้ในยานพาหนะ ผ้าพันแผลขนาดใหญ่ เซนติเมตร 10 ซม. x 3-5 เมตร 2 ชิ้น น้ำยาฆ่าเชื้อด้วยแก๊ส (Hydrophilic) ขนาด 10x10 เซนติเมตร 50 ชิ้น 1 กล้อง ผ้าสามเหลี่ยม ประคองแขน 3 ชิ้น น้ำยาฆ่าเชื้อ 1 ชิ้น เข็มกลัด 10 ชิ้น กรรไกรสแตนเลส 1 ชิ้น ผ้าพันแผลชนิดผ้ายืด 1 ชิ้น เชือกขนาดเล็ก ความยาว 50 เซนติเมตร 1 ชิ้น พลัสเตอร์ยา 10 ชิ้น ผ้าม่านพอยล์ปฐมพยาบาล 1 ชิ้น ถังมือยางอนามัย 1 คู่ และไฟฉาย 1 กระบอก¹⁷ และยังมีการกำหนดโทษผู้ที่ไม่มีอุปกรณ์ดังกล่าวไว้ในมาตรา 11 ผู้ขับขี่ที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในข้อบังคับนี้จะถูกลงโทษตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องของกฎหมายจราจรทางหลวงหมายเลข 2918¹⁸

¹⁴ ระเบียบกรมการขนส่งทางบกด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอบรมและทดสอบผู้ขอรับใบอนุญาตขับรถผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถ และผู้ขอรับบัตรประจำตัวคนขับรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ พ.ศ. 2554, มาตรา 8, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 128 ตอนพิเศษ 51 ง (3 พฤษภาคม 2554): 23.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, 24.

¹⁷ Regulation on The Health Conditions and Examinations to be required for Driver Candidates and Drivers, Madde 10.

¹⁸ Ibid., 11.

นอกจากนี้ในหลักสูตรอบรมสำหรับผู้ที่จะขอใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ต้องได้รับการฝึกอบรมเรื่องดังต่อไปนี้ หลักสูตรจราจรและสิ่งแวดล้อม 16 ชั่วโมง การปฐมพยาบาล 8 ชั่วโมง เทคนิคการขับรถ 6 ชั่วโมง มารยาทการจราจร 4 ชั่วโมง จะเห็นได้ว่าในสาขานี้หลักสูตรก็ให้ความสำคัญกับการปฐมพยาบาลมาก ซึ่งไม่ว่าจะกำหนดให้ต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลในรถยนต์ และยังมีการบัญญัติให้ผู้ที่จะขอรับใบอนุญาตขับขี่ต้องผ่านการอบรมการปฐมพยาบาล ถึง 8 ชั่วโมง¹⁹ และหากผู้เข้ารับการอบรมได้รับการอบรมจากโรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยมาแล้วและได้รับใบรับรองการผ่านการอบรมแล้วนั้น ไม่ต้องเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องดังกล่าวอีก²⁰

2.3.2 กฎหมายและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีกฎหมายใบสั่งอนุญาตจราจรทางบก (Road Traffic-permit Order) มาตรา 31b กำหนดให้ ผู้ขับขี่ยานพาหนะต้องแสดงอุปกรณ์ปฐมพยาบาลที่เป็นไปตามมาตรฐานของมาตรา 35h (1), (3), และ (4)²¹ โดยต้องมีจัดเก็บอุปกรณ์ปฐมพยาบาลไว้ในภาชนะบรรจุซึ่งต้องมีการออกแบบให้ปกป้องอุปกรณ์จากฝุ่นและความชื้น รวมทั้งเชื้อเพลิงด้วยและต้องเป็นไปตามมาตรฐาน²² ประกอบไปด้วย พลาสเตอร์ปิดแผล ผ้าพันแผล ชุดประคบบาดแผล ห่อผ้าพันแผล ผ้าพันแผลสามเหลี่ยม ผ้าห่มกู้ภัย กรรไกร ถังมือแบบใช้แล้วทิ้ง ผ้าเปียกสำหรับเช็ดทำความสะอาด คู่มือการใช้งาน²³

นอกจากจะมีการบัญญัติเกี่ยวกับการให้มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นสำหรับรถยนต์แล้วนั้น เมื่อต้องการสอบใบอนุญาตขับขี่ต้องผ่านการเข้าร่วมอบรมปฐมพยาบาลซึ่งประกอบด้วยหน่วยการสอนอย่างน้อย 9 หน่วย หน่วยละ 45 นาที ซึ่งไม่สามารถที่จะเรียนออนไลน์ได้เพราะต้องมีการเรียนทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี²⁴

2.5 บทวิเคราะห์

จากการศึกษา ผู้เขียนมีประเด็นที่ดำเนินการวิเคราะห์ดังนี้

2.5.1 อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคล

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่กำหนดให้รถยนต์ส่วนบุคคลต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น มีเพียงการเชิญชวนให้รถยนต์ส่วนบุคคลมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นเท่านั้น

โดยต่างประเทศได้แก่ สาธารณรัฐตุรกี มีระเบียบว่าด้วยสภาวะสุขภาพและการตรวจร่างกายสำหรับผู้สมัครขับรถและผู้ขับขี่ (Regulation on The Health Conditions and Examinations to be Required for Driver Candidates and Drivers) ซึ่งมีการบัญญัติให้รถยนต์ทุกคันต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล

¹⁹ Ministry of National Education Special Motor Vehicle Drivers Course Regulation, Madde 7 (1).

²⁰ Ibid., 16 (2).

²¹ Road Traffic-permit Order, Section 31b.

²² Ibid., 35h.

²³ Tuning Blog, "When are masks mandatory in the car first aid kit?" last modified March 10, 2022, accessed September 10, 2022, <https://www.tuningblog.eu/en/kategorien/tuev-gesetze-verbote/maske-verbandskasten-400817/>

²⁴ Kassel Document City, "Ersterteilung eines Führerscheines," last modified August 29, 2022, accessed September 10, 2022, https://www.kassel.de/service/produkte/kassel/Buergeramt/Fahrerlaubniswesen/fahrerlaubnis_ersterteilung_eines_fuehrerschein_es_8962671.php/

ไว้ใน มาตรา 10 (1) “จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลในยานพาหนะ” และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีกฎหมาย ใบสั่งอนุญาตจราจรทางบก (Road Traffic-permit Order) มาตรา 31b กำหนดให้ ผู้ขับขี่ยานพาหนะ ต้องแสดงอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ที่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญญัติกฎหมายให้รถยนต์ส่วนบุคคลต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น อีกทั้งอุปกรณ์ดังกล่าวจะต้องมีจัดเก็บอุปกรณ์ปฐมพยาบาลไว้ในภาชนะบรรจุ ซึ่งต้องมีการออกแบบให้ปกป้องอุปกรณ์จากฝุ่นและความชื้น รวมทั้งเชื้อเพลิงด้วย

จะเห็นได้ว่าในสาธารณรัฐตุรกี และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีให้ความสำคัญกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นเป็นอย่างมากไม่เฉพาะการจัดให้มีเท่านั้น แต่จำเป็นต้องมีการจัดเก็บให้อุปกรณ์ดังกล่าวพร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา และมีบทกำหนดโทษสำหรับรถยนต์ที่ไม่มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น โดยการที่มีข้อบังคับให้รถยนต์ส่วนบุคคลต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นนั้นจะส่งผลดีต่อประชาชนที่ใช้รถใช้ถนนในกรณีเกิดอุบัติเหตุขึ้นจะสามารถให้ความช่วยเหลืออย่างทันท่วงทีแก่ผู้ป่วยหรือผู้ได้รับบาดเจ็บในสถานที่เกิดเหตุเป็นการรักษาชีวิต บรรเทาความเจ็บปวด และลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้ประสบอุบัติเหตุ

2.5.2 หลักสูตรการอบรมใบอนุญาตขับขี่

ตามระเบียบกรมการขนส่งทางบกว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอบรม และทดสอบผู้ขอรับใบอนุญาตขับรถผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถ และผู้ขอรับบัตรประจำตัวคนขับรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ พ.ศ. 2554 มาตรา 14 ของประเทศไทย ได้มีการกำหนดหลักสูตรเกี่ยวกับการขอรับใบอนุญาตขับขี่ ต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรในวิชาดังต่อไปนี้ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 4 ชั่วโมง ประกอบไปด้วย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การขับรถอย่างปลอดภัย มารยาทการขับรถ และเมื่อมีการขอต่อใบอนุญาตผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถส่วนบุคคล ใบอนุญาตขับรถส่วนบุคคลสามล้อส่วนบุคคลและใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล ต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรในวิชาดังต่อไปนี้ เป็นเวลา ไม่น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ได้แก่ การขับรถอย่างปลอดภัย หรือมารยาทในการขับรถ

โดยสาธารณรัฐตุรกีมีการกำหนดหลักสูตรอบรมสำหรับผู้ที่จะขอใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ ต้องได้รับการฝึกอบรม เรื่องดังต่อไปนี้ หลักสูตรจราจรและสิ่งแวดล้อม 16 ชั่วโมง การปฐมพยาบาล 8 ชั่วโมง เทคนิคการขับรถ 6 ชั่วโมง มารยาทการจราจร 4 ชั่วโมง และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตขับขี่ต้องผ่านการเข้าร่วมอบรมปฐมพยาบาลซึ่งประกอบด้วยหน่วยการสอนอย่างน้อย 9 หน่วย หน่วยละ 45 นาที ซึ่งไม่สามารถที่จะเรียนออนไลน์ได้เพราะต้องมีการเรียนทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการอบรมและทดสอบผู้ขอรับใบอนุญาตขับรถผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถ และผู้ขอรับบัตรประจำตัวคนขับรถ แต่ยังไม่ครอบคลุมไปถึงการจัดให้มีการอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และการใช้อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น (First Aid Kit) เมื่อเปรียบเทียบกับสาธารณรัฐตุรกีและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ทั้งสองประเทศมีการบัญญัติให้ผู้ขอรับใบอนุญาตขับขี่ต้องผ่านการอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ผู้เขียนเห็นว่าเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่ดีมาก เนื่องจากการบัญญัติให้อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นในรถยนต์ส่วนบุคคลนั้น ผู้ขับขี่ต้องมีความรู้ความสามารถที่จะใช้อุปกรณ์เหล่านั้นให้เป็นไปตามหลักการของการปฐมพยาบาลเบื้องต้น กล่าวคือ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ป่วยหรือผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ ณ สถานที่เกิดเหตุ เพื่อช่วยชีวิต เป็นการลดความรุนแรงของการบาดเจ็บหรือการเจ็บป่วย ทำให้บรรเทาความเจ็บปวดทรมาน ก่อนที่ผู้บาดเจ็บจะได้รับการดูแลรักษาจากบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติให้มีการอบรมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย เปรียบเทียบกับสาธารณรัฐตุรกี และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ผู้เขียนสามารถสรุปและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

3.1 สรุปผล

การปฐมพยาบาลเบื้องต้นเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องให้ความสนใจ เนื่องจากเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ป่วยหรือผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ ณ สถานที่เกิดเหตุ เพื่อช่วยชีวิตนั้นเป็นการลดความรุนแรงของการบาดเจ็บหรือการเจ็บป่วย ทำให้บรรเทาความเจ็บปวดทรมานก่อนที่ผู้บาดเจ็บจะได้รับการดูแลรักษาจากบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งในประเทศไทยอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลยังไม่มีกฎหมายที่กำหนดให้รถยนต์ส่วนบุคคลต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น ส่วนต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐตุรกีและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการบัญญัติกฎหมายให้รถยนต์ส่วนบุคคลต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น อีกทั้งอุปกรณ์ปฐมพยาบาลจะต้องมีการจัดเก็บไว้ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานตลอดเวลา และมีการบัญญัติให้ผู้ซื้อไบโอนูตซ์ขับขี่ต้องผ่านการอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เนื่องจากการบัญญัติให้มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นในรถยนต์ส่วนบุคคลนั้น ผู้ขับขี่ต้องมีความรู้ความสามารถที่จะใช้อุปกรณ์เหล่านั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าประเทศไทยควรมีบทบัญญัติเกี่ยวกับจัดให้มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลและจัดให้มีหลักสูตรในการอบรมสำหรับผู้ซื้อไบโอนูตซ์ขับขี่ รวมถึงผู้ต่ออายุไบโอนูตซ์ขับขี่ สาเหตุเนื่องจากความรู้ทางด้านการแพทย์มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา หรือความรู้ที่ได้รับจากการอบรมเมื่อซื้อไบโอนูตซ์ขับขี่ในครั้งแรกนั้นผ่านมาเป็นเวลานานอาจหลงลืมและไม่สามารถใช้อุปกรณ์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย เปรียบเทียบกับสาธารณรัฐตุรกี และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ผู้เขียนเห็นควรมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.2.1 เห็นควรบัญญัติให้รถยนต์ส่วนบุคคลทุกคันต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น และอุปกรณ์ดังกล่าวต้องอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานตลอดเวลา ตลอดจนเพียงพอกับความต้องการของผู้ขับขี่และผู้โดยสาร

3.2.2 เห็นควรบัญญัติให้ผู้ซื้อไบโอนูตซ์ขับขี่รถยนต์และผู้ต่ออายุไบโอนูตซ์ขับขี่รถยนต์ต้องผ่านการอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

References

- Akarapong Boontae. “Legal Measures Regarding First Aid to Public Transport Users.” Master’s thesis, Faculty of Law, Bangkok Thonburi University, 2021. [In Thai]
- Department of National Parks Wild Animals and Plants. *Pocket First Aid Guide*. Bangkok: Sahamit, 2014. [In Thai]
- Department of Transport Statistics. “Transportation Statistics Report 2021.” Last modified February 1, 2022, Accessed May 25, 2022. <https://www.web.dlt.go.th/statistics/> [In Thai]
- Kassel Document City. “Ersterteilung Eines Fuhrerscheines.” Last modified August 29, 2022. Accessed September 10, 2022, https://www.kassel.de/service/produkte/kassel/Buergeramt/Fahrerlaubniswesen/fahrerlaubnis__ersterteilung_eines_fuehrerschein_es_8962671.php/
- Punpapatporn Boonprom, Nathatda Morakotsriwan, and Sitthiphan Chainan. “Basic First Aid Knowledge of Prathomsuksa 6 Students under the Office of Primary Educational Service Area. Bangkok Yai District.” *Journal of Innovation and Technology for Learning* 2, no. 1 (January–June 2019): 74-75. [In Thai]
- Tuning Blog. “When are Masks Mandatory in the Car First Aid Kit.” Last modified March 10, 2022. Accessed September 10, 2022. <https://www.tuningblog.eu/en/kategorien/tuev-gesetze-verbote/maske-verbandskasten-400817/>
- Ubon Chaimoonmung. “The Creation of an Electronic Book on Basic First Aid for New Military Instructor Training, 3rd Infantry Battalion, 4th Infantry Regiment.” Self-Study, Master’s thesis, Department of Technology and Educational Communication, Faculty of Education, Naresuan University, 2011. [In Thai]

คำพิพากษาฎีกาที่ 3410/2565

เมื่อพระภิกษุถึงแก่มรณภาพ ทรัพย์สินของผู้ตายที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศ จึงตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของผู้ตาย วัดผู้ตายที่ได้ไปพำนักและปฏิบัติศาสนกิจอยู่ที่วัด มิใช่ผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมรดก ทายาทไม่มีสิทธิขอจัดการมรดกของผู้ตาย

แหล่งที่มา: กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

คำแนะนำสำหรับการเขียนบทความ วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งเพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือทางด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอก รวมถึงเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

โดยวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้จัดพิมพ์เป็นวารสารราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1: มกราคม - มิถุนายน และ ฉบับที่ 2: กรกฎาคม - ธันวาคม) ทุกบทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ทั้งนี้แล้ว บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ผู้เสนอผลงานต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนและสมบูรณ์

1. ประเภทบทความที่รับตีพิมพ์

- 1) บทความวิจัย
- 2) บทความวิชาการ

2. สาขาที่รับตีพิมพ์

- 1) สาขาวิชานิติศาสตร์
- 2) สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม (บทความในสาขานี้ มีขอบเขตถึงด้านอาชญาวิทยา และการบริหารงานยุติธรรม รวมถึงจิตวิทยา รัฐศาสตร์ หรือสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในแง่กระบวนการยุติธรรม)

3. การเตรียมต้นฉบับ

ภาษา	ผู้เสนอผลงานสามารถเขียนบทความได้ทั้งบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ แต่หากเป็นบทความภาษาอังกฤษ ควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านไวยากรณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ บทความภาษาอังกฤษควรมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทย
------	---

3. การเตรียมต้นฉบับ (ต่อ)

การตั้งค่า หน้ากระดาษ	ผู้เสนอผลงานพิมพ์ต้นฉบับด้วยโปรแกรม Microsoft Word เท่านั้น ใช้ขนาดกระดาษ A4 และตั้งค่าหน้ากระดาษดังนี้ ด้านบน ห่างจากขอบกระดาษ 3.81 เซนติเมตร (1.5 นิ้ว) ด้านล่าง ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว) ด้านขวา ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว) ด้านซ้าย ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
จำนวนหน้า	ทุกประเภทบทความ ให้มีความยาวทั้งเรื่อง รวมรายการอ้างอิง (footnote) และบรรณานุกรมแล้ว ไม่ควรเกิน 15 หน้ากระดาษ
ลำดับหน้า	ลำดับหน้า ให้พิมพ์เลขหน้ากำกับทุกหน้าไว้ที่มุมด้านบนของกระดาษ โดยเริ่มนับหน้าที่ 1 ในหน้าแรกของบทความ เฉพาะหน้าแรกของบทความไม่ให้ใส่ตัวเลขกำกับไว้ แต่ให้พิมพ์คำว่า หน้า 2 ในหน้าถัดไป และไล่ลำดับเลขหน้าจนจบเนื้อหาของบทความ
ลำดับเนื้อเรื่อง	ลำดับเนื้อเรื่อง ให้ใช้เลขกำกับบทนำเป็นหัวข้อหมายเลข 1 และส่วนหัวข้อย่อยให้ใช้เลขระบบทศนิยมกำกับหัวข้อย่อย แต่ไม่ควรเกิน 3 จุดเลขทศนิยม เช่น 1.1, 1.1.1 เป็นต้น และหัวข้อย่อยลำดับถัดไปให้ใช้วงเล็บกำกับ เช่น 1), 1.1) เป็นต้น และลำดับถัดไป เช่น (1), (2) เป็นต้น
การย่อหน้า	ย่อหน้า ให้เริ่มห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.5 เซนติเมตร ส่วนรายการอ้างอิง (footnote) และบรรณานุกรมให้ห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.25 เซนติเมตร
รูปแบบการเขียน	ภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษร TH sarabunPSK และมีรูปแบบการเขียนดังนี้ - ชื่อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 18 แบบตัวอักษร ตัวหนา - ชื่อผู้เขียน ขนาดตัวอักษร 14 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - ชื่อหัวข้อต่าง ๆ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวหนา - บทคัดย่อ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - คำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - เนื้อหาทั้งหมด ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - บรรณานุกรม ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตามคำแนะนำการเขียน - รายการอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 12 แบบตัวอักษร ตามคำแนะนำการเขียน

4. ส่วนประกอบของบทความ

4.1 บทความวิจัย

1) **ชื่อเรื่อง:** ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) **ชื่อผู้เขียนบทความ:** ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุที่อยู่ของหน่วยงานที่สังกัดหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และข้อมูลติดต่อทางอีเมล (Email) นอกจากนี้ ให้มีรายการอ้างอิง (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ระดับชำนาญการยศ (ถ้ามี) และตามด้วยสถานภาพของผู้เขียนบทความ

3) **บทคัดย่อ:** เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลของการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งจำนวนคำที่ใช้ในบทคัดย่อนี้ จำกัดไม่เกิน 400 คำ

4) **คำสำคัญ:** คำที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) **บทนำ:** ประกอบด้วย

5.1) **ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา:** เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้

5.2) **วัตถุประสงค์:** เป็นการกล่าวถึงเหตุผลและจุดมุ่งหมายอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์จะต้องมีความชัดเจนและสอดคล้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา

5.3) **สมมติฐาน (ถ้ามี):** เป็นการกล่าวถึงคำตอบสมมติในประเด็นปัญหาของเรื่องที่ทำการศึกษา ซึ่งผู้ทำการศึกษได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล เพื่อตอบจุดมุ่งหมายของเรื่องที่ทำการศึกษา

5.4) **ขอบเขตการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวถึงขอบเขตของเรื่องที่ทำการศึกษา โดยจะต้องมีการระบุขอบเขต เช่น เชิงพื้นที่ เชิงปริมาณ เป็นต้น

5.5) **ระเบียบวิธีการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวว่าการศึกษาในเรื่องนี้ใช้รูปแบบใด มีการอธิบายและวิเคราะห์วิธีการศึกษา โดยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

5.6) **ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ:** เป็นการกล่าวว่าผลของการศึกษาในเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใด และในด้านใด

6) **ผลการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ต้องการศึกษา โดยใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตลอดจนรายงานผลการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) **สรุปผลและข้อเสนอแนะ:** เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และกล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ควรมีประเด็นคำถามเพื่อเป็นแนวทางสานต่อการศึกษาในภายต่อไป

8) ตารางรูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี): โดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กรณีเป็นตารางให้มีคำอธิบายอยู่ด้านบน หากเป็นกรณีรูปภาพและแผนภูมิให้มีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

9) รายการอ้างอิงและบรรณานุกรม: รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

4.2 บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง: ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนบทความ: ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุที่อยู่ของหน่วยงานที่สังกัดหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และข้อมูลติดต่อทางอีเมล (Email) นอกจากนี้ ให้มีรายการอ้างอิง (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ระดับชำนาญการยศ (ถ้ามี) และตามด้วยสถานภาพของผู้เขียนบทความ

3) บทคัดย่อ: เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งจำนวนคำที่ใช้ในบทคัดย่อนี้ จำกัดไม่เกิน 400 คำ

4) คำสำคัญ: คำที่ผู้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) บทนำ: เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ รวมถึงข้อมูลเชิงวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

6) เนื้อหา: เป็นการกล่าวถึงเนื้อหาที่ทำการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) สรุปผล: เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และในกรณีที่มีข้อเสนอแนะ ให้กล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

8) ตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี): โดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กรณีเป็นตารางให้มีคำอธิบายอยู่ด้านบน หากเป็นกรณีรูปภาพและแผนภูมิให้มีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

9) รายการอ้างอิงและบรรณานุกรม: รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

รูปแบบการเขียนเชิงอรรถ และบรรณานุกรม วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงที่มาของข้อมูล เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้

รูปแบบการอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของ Turabian ปัจจุบันมี 2 รูปแบบ คือ

1. การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (Parenthetical Citations-Reference List Style) เรียกว่า ระบบนาม-ปี ประกอบด้วย ผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ เลขหน้าที่อ้างอิง ทั้งนี้ การอ้างอิงมักใช้ในสาขาวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์บางสาขา

2. การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Notes-Bibliography Style) เป็นการอ้างอิงด้วยข้อความไว้ท้ายหน้ากระดาษ ทั้งนี้ การอ้างอิงมักใช้ในสาขานิติศาสตร์ และสังคมศาสตร์

โดยวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้ใช้การอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของ Turabian แบบเชิงอรรถ (Notes-Bibliography Style) เท่านั้น เพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นศาสตร์ทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องและปรับให้เหมาะสมกับการนำมาใช้สำหรับสิ่งพิมพ์ของไทย

โดยหลักเกณฑ์การเขียนรายการอ้างอิงและบรรณานุกรม ผู้เสนอบทความสามารถเข้าดูหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ที่เว็บไซต์ของวารสาร คือ <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal/>

เฉพาะบรรณานุกรม (References) ของภาษาไทยนั้น ให้ทำการแปลเป็นภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุคำว่า [In Thai] ไว้ท้ายบรรณานุกรมของภาษาไทยที่ทำการแปลนั้น (แต่เชิงอรรถ (Footnote) ภาษาไทย ไม่ต้องทำการแปลเป็นภาษาอังกฤษ กล่าวคือ แปลเป็นภาษาอังกฤษเฉพาะในบรรณานุกรม)

ตัวอย่าง: รูปแบบการเขียนรายการอ้างอิงและบรรณานุกรมประเภทต่าง ๆ

1. รายการอ้างอิง

1) หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

¹ผู้แต่ง/ชื่อหนังสือ/เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 1 คน

¹ประภัสสร เทพชาติ, *สถานการณ์โลกปี 2553 และแนวโน้มปี 2554*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, 2554), 49.

²Duncan Malley, *Globalizing Intellectual Property Rights* (New York: Routledge, 2002), 65.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 2 คน

¹บุญศักดิ์ แสงระวี และแวว ศศิธร, *วิวัฒนาการของสิทธิบัตร* (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2551), 112.

²Robinson M. Garner and Linden Gely, *Clinical Genetics Handbook*, 4th ed. (Boston: Blackell Scientific, 1993), 8.

1) หนังสือทั่วไป (ต่อ)

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือ, /เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี), /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 3 คน

¹ นุสรา เตียงเกตุ, วลัย จักรทิพย์ และบุษบา อินตะพันธ์, *แนวทางการท่องเที่ยวพื้นเมือง* (เชียงใหม่: มีเดียทิม, 2551), 22-23.

² Frederick W. Bener, Page Winary and Mikal Erky, *Ethylene in Plant Biology* (San Diego: Academic Press, 1992), 105.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คน

¹ ยุทธนา สมิตะสิริ และคณะ, *การพัฒนากวาวเครือ* (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2545), 55-62.

² Art Dell et al., *Trees: Benjamin Perkins*, 2nd ed. (London: Grange, 1991), 38.

ตัวอย่าง: กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2539), 15-16.

² *Symposium on Adult Education and Public Libraries* (London: Library Association, 1980), 27.

2) หนังสือที่มีบรรณาธิการ

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือ, /บรรณาธิการโดย/ชื่อบรรณาธิการ, /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี), /สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า บรรณาธิการโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า ed. (กรณีคนเดียว) และ eds. (กรณีมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

¹ ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์ และศรีณยพงศ์ เทียงธรรม, *ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ทโฟน*, บรรณาธิการโดย ชนัญชี ภั้งคานนท์ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554), 119.

² Krongtaew Carton and Fackler Key, *Lignocellulosic Structural Changes After Physico-chemical Pretreatment Monitored by Near Infrared Spectroscopy*, ed. Williams Parner (West Sussex: IMP, 1988), 12.

3) หนังสือแปล

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือที่แปล, /แปลโดย/ชื่อผู้แปล, /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี), /สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แปลโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า trans. (กรณีคนเดียว หรือมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

¹ เกรย์ เจ, *ผู้ขายมาจากดาวอังคาร ผู้หญิงมาจากดาวศุกร์*, แปลโดย สงกรานต์ จิตสุทธิภากร, ชุดที่ 9 (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2552), 105.

² Stanislavski K. Robee, *My Life in Art*, trans. Benedetti Jayson (London: Routledge, 2005), 202.

4) หนังสือรวมบทความ

รูปแบบ

¹ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,” /ใน/ชื่อเรื่อง, /บรรณาธิการโดย หรือรวบรวมโดย/(สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์),/เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า in

ตัวอย่าง

¹ กอบกิจ สุวรรณทัต-เพียร, “อารยธรรมตะวันตก,” ใน *สังคมตะวันตกและวิวัฒนาการภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2*, บรรณาธิการโดย วิจิตรรา แสงหาญ (กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519), 335.

² Tebbel Jelolie, “The Role of Technology in the Future of Libraries,” in *The Metropolitan Library*, ed. Ralph C. Warner (Cambridge, MA: MIT Press, 1972), 105.

5) หนังสือและวารสารในโอกาสพิเศษ

รูปแบบ

ให้ใช้รูปแบบเช่นเดียวกับหนังสือและวารสาร แล้วแต่กรณี เมื่อจบบรรายการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอน ตามด้วยเครื่องหมายวงเล็บปิดปิดท้ายในโอกาสพิเศษที่จัดพิมพ์ และใช้เครื่องหมายมหัพภาคต่อท้าย

ตัวอย่าง

¹เพียงดาว สุขพานิช, “วิวัฒนาการภูมิปัญญาทอผ้าของชาวไทย,” *วารสารภูมิปัญญาท้องถิ่น* 2, ฉ. 6 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 105, (วารสารฉบับพิเศษ ในโอกาสงานครบรอบ 100 ปี ศิลปวัฒนธรรมบ้านเชียง).

² Wiener R. Loneay, *Capital Punishment in the United States*, 4th ed. (London: Routledge, 2004), 202, (Special Issue Public Policy and Law).

6) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร

รูปแบบ

¹ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,” /ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี), /ชื่อหนังสือพิมพ์,/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ ปราโมทย์ ทัศนสุวรรณ, “บทบาทของ ท.ท.ท. ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม,” คอลัมน์ เป็นไท, *ไทยรัฐ*, 5 สิงหาคม 2558, 7.

² Elisabetta Povoledo and Laurie Goodstein, “What’s Right with Sight and Sound Journalism,” *Fineday Column, Saturday Review*, October 20, 1976, 19.

7) หนังสือพิมพ์และนิตยสารออนไลน์

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี/URL
 กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
 กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ วริษฐ์ ลิ้มทองกุล, “คู่สร้างคู่สมกับจุดจบของโลกสิ่งพิมพ์,” คอลัมน์ พรหมแดนสื่อใหม่, *ผู้จัดการ*, 17 ธันวาคม 2560, สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561, <https://www.mgonline.com/columnist/detail/9600000126809/>
² Olk Armer, “New Energy Code For Large Buildings,” Business News Column, *Time Post*, February 9, 2017, accessed February 29, 2017, <https://www.bangkokpost.com/business/news/1409766/>

8) บทความในวารสาร

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า.
 กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า no.

ตัวอย่าง

¹ วรวิทย์ ทวาทสิน, “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย,” *วารสารบทบัญญัติ* 60, ฉ. 2 (พฤษภาคม 2547): 105.
² Hoclosky Mall, “Political Participation,” *International Encyclopedia of the Social Sciences* 12, no. 6 (May 1968): 252-254.

9) บทความในวารสารออนไลน์

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี/URL
 กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
 กรณีภาษาต่างประเทศ ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า no. และให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ สวัสดิ์ ประทุมราช, “การวัดผลทางจิตวิทยา,” *จิตพฤติกรรมศาสตร์* 11, ฉ. 1 (มิถุนายน 2557): 6, สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561, <https://www.nrct.go.th/e-publish1/moralbehavior/2557no1/mobile/index.html#p=1/>
² Lucy C. Budd, “Selling the Early Air Age: Age: Aviation Advertisements and the Promotion of Civil Flying in Britain,” *Journal of Transport History* 32, no. 2 (December 2011): 125, accessed January 18, 2016, <https://www.journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/TJTH.32.2.2/>

10) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อวิทยานิพนธ์,” (ระดับปริญญา/สาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย, ปีการศึกษา), /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss.

ตัวอย่าง

¹ เกียรติพร อำไพ, “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมันเถื่อน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 99.

² Arellano L. Aell, “Lynching and the American Past: Violence, Narrative and Identity,” (Master’s thesis, Faculty of Law, Stanford University, 2004), 8.

11) วิทยานิพนธ์ในฐานข้อมูลออนไลน์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อวิทยานิพนธ์,” (ระดับปริญญา/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/ชื่อคณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย, ปีพิมพ์), /เลขหน้า, /สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี, /ใน, /URL

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี ตามด้วย ใน และ URL

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss. และให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year ตามด้วย in และ URL

ตัวอย่าง

¹ ขวัญนุช แสนสุข, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการปิดกั้นเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2555), 26-28, สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2561, ใน สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม, https://www.tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=279343&query=%A1%AE%CB%C1%D2%C2&s_mode=any&d_field=&d_start=0000-00-00&d_end=2561-02-09&limit_lang=&limited_lang_code=&order=&order_by=&order_type=&result_id=1&maxid=5/

² Dana S. Levin, “Let’s Talk About Sex ... Education: Exploring Youth Perspectives, Implicit Messages, and Unexamined Implications of Sex Education in School,” (PhD diss., University of Michigan, 2010), 101-102, accessed February 9, 2017, in Deepblue, <https://www.deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/75809/>

12) ระบบเว็บไซต์ออนไลน์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อเรื่อง,”/แก้ไขครั้งสุดท้าย/วัน/เดือน/ปี,/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี,/URL

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แก้ไขครั้งสุดท้าย และใช้ สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า last modified และใช้ accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ อาทิตย์ โกวิทวรารังกูร, “รถไฟความเร็วสูงจุ่งมูกรา,” แก้ไขครั้งสุดท้าย 2560, สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561, <https://www.posttoday.com/social/think/550280/>

² Anjali Garg, “Open Budget Survey 2017: Global Comparison of Budget Transparency Comes at a Critical Time,” last modified May 20, 2016, accessed February 9, 2017, <https://www.blog.okfn.org/2018/02/06/open-budget-survey-2017-global-comparison-of-budget-transparency-comes-at-a-critical-time/>

13) รายงานการวิจัย วิชาการ ผลงาน การสรุปผล และเอกสารการสอน

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง,/ชื่อเอกสาร/(ประเภทเอกสาร)/เลขที่เอกสาร (ถ้ามี)/(สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์)/,เลขหน้า.

ตัวอย่าง

¹ กมลชัย รัตนสกววงศ์, *ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ* (รายงานการวิจัย) (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย, 2538), 86-87.

² Chun S. Youn, *Korean Folk Tales* (Research Report) (Seoul: International Cultural Foundation, 1973), 61.

14) เอกสารประกอบการบรรยาย สัมมนา การประชุม และการบันทึกจากปาฐกถา

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง,/“ชื่อเอกสาร,”/รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุม/สถานที่จัดประชุม/วัน/เดือน/ปี,/เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้ วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ สมคิด เลิศไพฑูรย์, “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับองค์กรอิสระในการสร้างธรรมาภิบาล,” เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประจำปี 2554 โดยคณะกรรมการองค์กรอิสระ, กรุงเทพฯ, 8-10 ตุลาคม 2554, 12.

² Herath P. Belker, “The Prospects and Limits to Statutory Conciliation and Mediation,” Paper Presented at the Seminar on Mediation of Crime Organized by the Asia Crime Prevention Foundation, Sri Lanka, April 12, 1994, 24.

15) การอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏในเอกสารอื่น

รูปแบบ

¹ รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับแรก,/อ้างอิงใน/รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับรอง
กรณีภาษาไทย ให้ใช้ อ้างถึงใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ใช้คำว่า quoted in หรือ cited by นำหน้าชื่อผู้แต่งและชื่อเรื่อง
ของเอกสารอันดับรอง

ตัวอย่าง

¹ เรียงศรี กฤษมาต, *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: นวนการพิมพ์, 2540), 49, อ้างถึงใน นรากร ใจหาญ, *การพัฒนาของวัยรุ่น* (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538), 24.

² Wallis O. Alice, *Introduction to Microcomputers* (New York: Adam Osbarne, 1977), 21, quoted in Hyman Mar, *Automated Library Circulation System* (New York: Knowledge Industry, 1981), 15.

16) สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล และเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ

รูปแบบ

¹ ชื่อหน่วยงาน,/“ชื่อเอกสาร,”/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, “ประกาศมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง การสมัครเพื่อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2538,” 28 ธันวาคม 2537.

² Council of Europe, “The Draft Declaration Norway General Civil Penal Code,” June 26, 2005.

17) จุลสาร แผ่นพับ และเอกสารอัดสำเนา

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง,/ชื่อหนังสือ (ประเภทเอกสาร),/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์),/เลขหน้า.

กรณีเอกสารเป็นจุลสารให้ใช้คำว่า จุลสาร หรือ Pamphlet กรณีเอกสารเป็นแผ่นพับให้ใช้คำว่า แผ่นพับ หรือ Brochure
กรณีเป็นเอกสารอัดสำเนาให้ใช้คำว่า อัดสำเนา หรือ Mimeograph

ตัวอย่าง

¹ สุดใจ วงษ์เทศ, *เสภาเพลงขับลำของชาวบ้านสุราษฎร์ธานี* (จุลสาร), พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550), 49.

² Tea Hall, *The Chinese Art of Tea Drinking* (Brochure), 2nd ed. (Taiwan: Shaw Yu-ming, 1990), 3.

18) โสตทัศนวัสดุ และสื่ออื่น ๆ

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้จัดทำ/ชื่อเรื่อง (ลักษณะของโสตทัศนวัสดุ)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่ผลิต:/หน่วยงานที่เผยแพร่,/ปีที่ผลิต)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, *แผนที่จังหวัดนครราชสีมา* (แผนที่), พิมพ์ครั้งที่ 2 (นครราชสีมา: สำนักงานนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529), 5.

² Mihalji L. Jerlar, *Landscape of Zambia* (Slides) (Santa Barbara, CA: Visual Education, 1999), 3.

19) การสัมภาษณ์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้ที่ถูกสัมภาษณ์./สัมภาษณ์โดย/ชื่อผู้สัมภาษณ์./สถานที่./วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สัมภาษณ์โดย และใช้ วัน เดือน ปี

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า interview by และใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ ณัฐวุฒิ วิบูลพัฒน์วงศ์, สัมภาษณ์โดย ยุพวดี รัตนกรณ, มหาวิทยาลัยบูรพา, 10 พฤศจิกายน 2553.

² Andrew Macmillan, interview by Mack Callar, San Diego, CA, March 2, 2007.

20) กฎหมาย

รูปแบบ

¹ ชื่อกฎหมาย./มาตรา./ชื่อเอกสาร/เล่มที่/ตอนที่/(วัน/เดือน/ปี)/เลขหน้า.

การอ้างอิงหลักกฎหมาย กรณีไม่ได้อ้างอิงจากเอกสารราชกิจจานุเบกษา ให้ลงรายการเหมือนหนังสือ

เฉพาะการอ้างอิงรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายและพระราชบัญญัติของสหรัฐอเมริกา หรือกฎหมายในงานเขียนภาษาต่างประเทศ ใช้รูปแบบ ชื่อกฎหมาย./มาตรา.

ตัวอย่าง

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 2, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 3.

² พระราชบัญญัติการถวายความปลอดภัย พ.ศ. 2560, มาตรา 5, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 126 ก (16 ธันวาคม 2560): 2.

¹ Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Article 24.

² United Nations Convention on the Law of the Sea, Article 55 The exclusive economic zone is an area beyond and adjacent to the territorial sea, subject to the specific legal regime established in this Part, under which the rights and jurisdiction of the coastal State and the rights and freedoms of other States are governed by the relevant provisions of this Convention.

21) คำพิพากษา

รูปแบบ

¹ ชื่อคู่ความ,/เลขที่รายงานคำพิพากษา/เลขหน้าที่อ้าง (ถ้ามี)/(ชื่อศาล/ปีที่ตัดสินหรือรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง).

ตัวอย่าง

¹ ภาวิชัยพร เพ็ชรใจแสง กับ กรมสรรพากร, คำพิพากษาที่ 4586 (ศาลฎีกา 2560).

² Profit Sharing Plan v. MBank Dallas, N.A. 683 F. Supp. 592 (N.D. Tex 1988).

22) การขยายคำ

รูปแบบ

¹ ชื่อคำที่ขยายความหมาย/(คำศัพท์ภาษาอังกฤษ)/ความหมาย.

ตัวอย่าง

¹ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) หมายถึง การกระทำอย่างเป็นระบบและไตร่ตรองไว้ก่อน เพื่อทำลายกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มชนในชาติ หรือกลุ่มชนทางศาสนาทั้งกลุ่มหรือส่วนใหญ่.

² ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) หมายถึง ค่าเสียหายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้ที่ก่อความเสียหาย มากกว่าที่จะเป็นการชดเชยความเสียหายให้กับผู้ได้รับความเสียหาย.

2. บรรณานุกรม

1) หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./ชื่อชุดหนังสือหรือลำดับที่ (ถ้ามี)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 1 คน

กมลชัย รัตนสากวรงค์. *กฎหมายปกครอง*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2546.

Malley, Duncan. *Globalizing Intellectual Property Rights*. New York: Routledge, 2002.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 2 คน

บุญศักดิ์ แสงระวี, และแหว ศศิธร. *วิวัฒนาการของลัทธิมาร์กซ*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2551.

Garner, Robinson M., and Linden Gely. *Clinical Genetics Handbook*. 4th ed. Boston: Blackell Scientific, 1993.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 3 คน

ปัจจัย บุนนาค, สุมิตร วิจิตตรา, และสมคิด แก้วสนธิ. *แนวคิดเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

Bener, Frederick W., Page Winery, and Mikal Erky. *Ethylene in Plant Biology*. San Diego: Academic Press, 1992.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คน

ดำรงศักดิ์ ชับสนธิ, แสวง รัตนมงคลมาศ, สุภากร มานะยิ่ง, และจันสิริ วัฒนาพร. *การพัฒนาอุตสาหกรรมการตลาด*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง, 2539.

Dell, Art, Merker Benner, Iken Thervernai, and Susea Namerak. *Trees: Benjamin Perkins*. 2nd ed. London: Grange, 1991.

ตัวอย่าง: กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2539.

Symposium on Adult Education and Public Libraries. London: Library Association, 1980.

2) หนังสือที่มีบรรณาธิการ

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./บรรณาธิการโดย/ชื่อบรรณาธิการ./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีพิมพ์. กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า บรรณาธิการโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า edited by
ตัวอย่าง ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์ และศรัณยพงศ์ เทียงธรรม. ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ทโฟน. บรรณาธิการโดย ชนัญชี ภั้งคานนท์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554. Carton, Krongtaew, and Fackler Key. <i>Lignocellulosic Structural Changes After Physico-chemical Pretreatment Monitored by Near Infrared Spectroscopy</i>. edited by Williams Parner. West Sussex: IMP, 1988.

3) หนังสือแปล

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือที่แปล./แปลโดย/ชื่อผู้แปล./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์. กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แปลโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า translated by (กรณีคนเดียวหรือมากกว่า 1 คน)
ตัวอย่าง เกรย์ เจ. ผู้ชายมาจากดาวอังคาร ผู้หญิงมาจากดาวศุกร์. แปลโดย สงกรานต์ จิตสุทธิภากร. ชุดที่ 9. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2552. Robee, Stanislavski K. <i>My Life in Art</i>. translated by Benedetti Jayson. London: Routledge, 2005.

4) หนังสือรวมบทความ

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ใน/ชื่อเรื่อง,/บรรณาธิการโดย หรือรวบรวมโดย,/เลขหน้า./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า In

ตัวอย่าง

กอบแก้ว สุวรรณทัต-เพียร. “อารยธรรมตะวันตก.” ใน *สังคมตะวันตกและวิวัฒนาการภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2*, บรรณาธิการโดย กอบแก้ว วิจิตรฯ แสงหาญ, 335. กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519.

Jelolie, Tebbel. “The Role of Technology in the Future of Libraries.” In *The Metropolitan Library*, edited by Ralph C. Warner, 105. Cambridge, MA: MIT Press, 1972.

5) หนังสือและวารสารในโอกาสพิเศษ

รูปแบบ

ให้ใช้รูปแบบเช่นเดียวกับหนังสือและวารสาร แล้วแต่กรณี เมื่อจบรายการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอนตามด้วยเครื่องหมายวงเล็บพิมพ์รายละเอียดในโอกาสพิเศษที่จัดพิมพ์ และใช้เครื่องหมายมหัพภาคต่อท้าย

ตัวอย่าง

เพียงดาว สุขพานิช. “วิวัฒนาการภูมิปัญญาทอผ้าของชาวไทย.” *วารสารภูมิปัญญาท้องถิ่น* 2, ฉ. 6 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 105. (วารสารฉบับพิเศษ ในโอกาสงานครบรอบ 100 ปี ศิลปวัฒนธรรมบ้านเชียง).

Loneay, Wiener R. *Capital Punishment in the United States*. 4th ed. London: Routledge, 2004, 202. (Special Issue Public Policy and Law).

6) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์/เลขหน้า. กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year
ตัวอย่าง ปราโมทย์ ทศนาสุวรรณ. “บทบาทของ ท.ท.ท. ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม.” คอลัมน์ เป็นไท, ไทยรัฐ, 5 สิงหาคม 2558, 7. Povoledo, Elisabetta, and Laurie Goodstein. “What’s Right with Sight and Sound Journalism.” Fineday Column, <i>Saturday Review</i> , October 20, 1976, 19.

7) หนังสือพิมพ์และนิตยสารออนไลน์

รูปแบบ ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL
ตัวอย่าง วริษฐ์ ลิ้มทองกุล. “คู่สร้างคู่สมกับจุดจบของโลกสิ่งพิมพ์.” คอลัมน์ พรหมแดนสื่อใหม่, ผู้จัดการ, 17 ธันวาคม 2560. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561. https://www.mgronline.com/columnist/detail/9600000126809/ Armer, Olk. “New Energy Code For Large Buildings.” Business News Column, <i>Time Post</i> , February 9, 2017. Accessed February 29, 2017. https://www.bangkokpost.com/business/news/1409766/

8) บทความในวารสาร

รูปแบบ ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า. กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า no.
ตัวอย่าง วรวิทย์ ทวาทสิน. “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย.” <i>วารสารบทบัญญัติ</i> 60, ฉ. 2 (พฤษภาคม 2547): 105. Mall, Hoclosky. “Political Participation.” <i>International Encyclopedia of the Social Sciences</i> 12, no. 6 (May 1968): 252-254.

9) บทความในวารสารออนไลน์

รูปแบบ ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL กรณีภาษาต่างประเทศ ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า no. และให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL
ตัวอย่าง สวัสดี ประทุมราช. “การวัดผลทางจิตวิทยา.” <i>จิตพฤติกรรมศาสตร์</i> 11, ฉ. 1 (มิถุนายน 2557): 6. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561. https://www.nrct.go.th/e-publish1/moralbehavior/2557no1/mobile/index.html#p=1/ Budd, Lucy C. “Selling the Early Air Age: Age: Aviation Advertisements and the Promotion of Civil Flying in Britain.” <i>Journal of Transport History</i> 32, no. 2 (December 2011): 125. Accessed January 18, 2016. https://www.journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/TJTH.32.2.2/

10) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อวิทยานิพนธ์.”/ระดับปริญญา/สาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย,/ปีการศึกษา.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต
กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss.

ตัวอย่าง

เกียรติพร อำไพ. “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมัน
เถื่อน.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
Aell, Arellano L. “Lynching and the American Past: Violence, Narrative and Identity.” Master’s
thesis, Faculty of Law, Stanford University, 2004.

11) วิทยานิพนธ์ในฐานข้อมูลออนไลน์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อวิทยานิพนธ์.”/ระดับปริญญา/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/ชื่อคณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย,/ปีพิมพ์./สืบค้น
เมื่อ/วัน/เดือน/ปี./ใน,/URL
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และให้ใช้
คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี ตามด้วย ใน และ URL
กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss. และให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month
Date, Year ตามด้วย In และ URL

ตัวอย่าง

ขวัญนุช แสนสุข. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการปิดกั้นเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต.” วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2555. สืบค้นเมื่อ 9
กุมภาพันธ์ 2561. ใน สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม, https://www.tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=279343&query=%A1%AE%C-B%C1%D2%C2&s_mode=any&d_field=&d_start=0000-00-00&d_end=2561-02-09&limit_lang=&limited_lang_code=&order=&order_by=&order_type=&result_id=1&maxid=5/
Levin, Dana S. “Let’s Talk About Sex ... Education: Exploring Youth Perspectives, Implicit Messages, and Unexamined Implications of Sex Education in School.” PhD diss., University of Michigan, 2010. Accessed February 9, 2017. In Deepblue, <https://www.deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/75809/>

12) ระบบเว็บไซต์ออนไลน์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อเรื่อง.”/แก้ไขครั้งสุดท้าย/วัน/เดือน/ปี./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แก้ไขครั้งสุดท้าย และใช้ สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Last modified และใช้ Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

อาทิตย์ โกวิทวรังกูร. “รถไฟความเร็วสูงจูงมุกเรา.” แก้ไขครั้งสุดท้าย 2560. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561.
<https://www.posttoday.com/social/think/550280/>

Garg, Anjali. “Open Budget Survey 2017: Global Comparison of Budget Transparency Comes at a Critical Time.” Last modified May 20, 2016. Accessed February 9, 2017. <https://www.blog.okfn.org/2018/02/06/open-budget-survey-2017-global-comparison-of-budget-transparency-comes-at-a-critical-time/>

13) รายงานการวิจัย วิชาการ ผลงาน การสรุปผล และเอกสารการสอน

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อเอกสาร/(ประเภทเอกสาร)./เลขที่เอกสาร (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง

กมลชัย รัตนสกววงศ์. *ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย, 2538.

Youn, Chun S. *Korean Folk Tales* (Research Report). Seoul: International Cultural Foundation, 1973.

14) เอกสารประกอบการบรรยาย สัมมนา การประชุม และการบันทึกจากปาฐกถา

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อเอกสาร.”/รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุม,/สถานที่จัดประชุม,/วัน/เดือน/ปี. ภาษาไทย ให้ใช้ วัน เดือน ปี และกรณียาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year
ตัวอย่าง สมคิด เลิศไพฑูรย์. “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับองค์กรอิสระในการสร้างธรรมาภิบาล.” เอกสาร ประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประจำปี 2554 โดยคณะกรรมการองค์กรอิสระ, กรุงเทพฯ, 8-10 ตุลาคม 2554. Belker, Herath P. “The Prospects and Limits to Statutory Conciliation and Mediation.” Paper Presented at the Seminar on Mediation of Crime Organized by the Asia Crime Prevention Foundation, Sri Lanka, April 12, 1994.

15) การอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏในเอกสารอื่น

รูปแบบ รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับแรก./อ้างถึงใน/รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของ เอกสารอันดับรอง ภาษาไทย ให้ใช้ อ้างถึงใน และกรณียาต่างประเทศ ใช้คำว่า Quoted in หรือ Cited by นำหน้าชื่อ ผู้แต่งและชื่อเรื่องของเอกสารอันดับรอง
ตัวอย่าง เรงศรี กฤษมาตร. <i>ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น</i>. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นวการพิมพ์, 2540. อ้างถึงใน นรากร ใจหาญ. <i>การพัฒนาของวัยรุ่น</i>. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538. Alice, Wallis O. <i>Introduction to Microcomputers</i>. New York: Adam Osbarne, 1977. Quoted in Hyman Mar. <i>Automated Library Circulation System</i>. New York: Knowledge Industry, 1981.

16) สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล และเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ

รูปแบบ

ชื่อหน่วยงาน./“ชื่อเอกสาร.”/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. “ประกาศมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง การสมัครเพื่อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2538.” 28 ธันวาคม 2537.

Council of Europe. “The Draft Declaration Norway General Civil Penal Code.” June 26, 2005.

17) จุลสาร แผ่นพับ และเอกสารอัดสำเนา

รูปแบบ

ผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ (ประเภทเอกสาร)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.
กรณีเอกสารเป็นจุลสารให้ใช้คำว่า จุลสาร หรือ Pamphlet กรณีเอกสารเป็นแผ่นพับให้ใช้คำว่า แผ่นพับ หรือ Brochure กรณีเป็นเอกสารอัดสำเนาให้ใช้คำว่า อัดสำเนา หรือ Mimeograph

ตัวอย่าง

สุดใจ วงษ์เทศ. *เสภาเพลงขับลำของชาวบ้านสุราษฎร์ธานี* (จุลสาร). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550.

Hall, Tea. *The Chinese Art of Tea Drinking* (Brochure). 2nd ed. Taiwan: Shaw Yu-ming, 1990.

18) โสตทัศนวัสดุ และสื่ออื่น ๆ

รูปแบบ

ชื่อผู้จัดทำ./ชื่อเรื่อง (ลักษณะของโสตทัศนวัสดุ)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./สถานที่ผลิต:/หน่วยงานที่เผยแพร่,/ปีที่ผลิต.

ตัวอย่าง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. *แผนที่จังหวัดนครราชสีมา* (แผนที่). พิมพ์ครั้งที่ 2. นครราชสีมา: สำนักงานนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529.

Jerlar, Mihalyi L. *Landscape of Zambia* (Slides). Santa Barbara, CA: Visual Education, 1999.

19) การสัมภาษณ์

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

20) กฎหมาย

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

21) คำพิพากษา

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

22) การขยายคำ

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

การส่งบทความ

การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีวิธีการส่งดังนี้

1. ผู้เสนอผลงานสามารถส่งบทความต้นฉบับผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์ ดังนี้

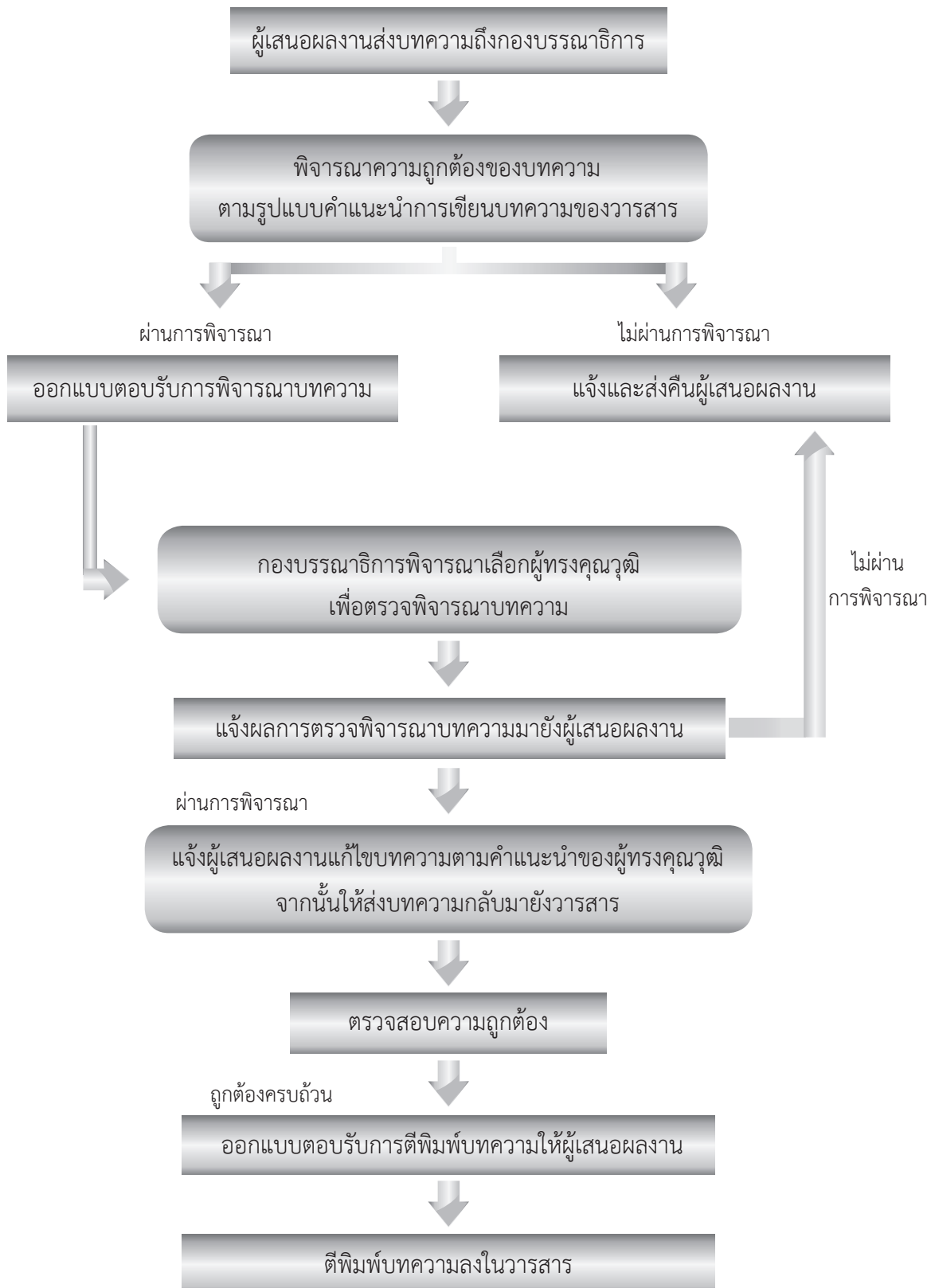
ผู้เสนอผลงานส่งไฟล์บทความต้นฉบับ จำนวน 1 ชุด (เป็นไฟล์ .doc) ผ่านทางอีเมล (Email) และ ผ่านทางเว็บไซต์ (Website) โดยส่งมายัง

Email: ubru_lawjournal@hotmail.com

Website: <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal>

2. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความต้นฉบับแล้ว จะดำเนินการพิจารณาบทความว่าเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด จะทำการร้องขอผู้เสนอผลงานแก้ไขบทความให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด เมื่อเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดแล้ว จะออกแบบตอบรับการพิจารณาบทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน
3. บทความที่ได้รับการพิจารณา จะถูกตรวจพิจารณาทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในสาขาวิชาของบทความนั้น ๆ เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาบทความเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะส่งผลการตรวจพิจารณาดังกล่าวมายังวารสาร จากนั้นจะส่งแบบบันทึกผลการตรวจพิจารณาบทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน เพื่อทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
4. ผู้เสนอผลงานต้องทำการส่งบทความที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมายังวารสาร จากนั้นจะมีการตรวจสอบว่ามีการแก้ไขและปรับปรุงบทความครบถ้วนหรือไม่ เมื่อถูกต้องครบถ้วนแล้ว จะทำการออกแบบตอบรับการตีพิมพ์บทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน และดำเนินการตีพิมพ์บทความลงในวารสารตามลำดับ
5. เมื่อบทความของผู้เสนอผลงานได้รับการตีพิมพ์ในวารสารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะทำการจัดส่งวารสารให้แก่ผู้เสนอผลงานจำนวนท่านละ 1 เล่ม

ขั้นตอนการตีพิมพ์

แบบเสนอต้นฉบับเพื่อลงตีพิมพ์
วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1. ประเภทของบทความ

- .. บทความวิจัย
- .. บทความวิชาการ

2. ชื่อเรื่อง

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

3. ชื่อ/สกุล ผู้เสนอผลงาน

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

4. ข้อมูลผู้เสนอผลงาน

หน่วยงานที่สังกัด.....

ตำแหน่ง/สถานภาพของผู้เสนอผลงาน.....

ตำแหน่งทางวิชาการ/ระดับชำนาญการ/ยศ (ถ้ามี).....

วุฒิการศึกษาสูงสุด.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....อีเมล.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้เป็นงานนิพนธ์ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ายินยอมให้สามารถตรวจและแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้แล้ว ผลงานดังกล่าวไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น และไม่เคยนำเสนอหรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด

ลงชื่อ.....ผู้เสนอผลงาน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

จริยธรรมในการตีพิมพ์ (Publication Ethics)

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มุ่งมั่นที่จะรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์สูงสุด ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด โดยมุ่งมั่นให้การเผยแพร่ผลงานวิชาการเป็นไปอย่างถูกต้อง มีคุณภาพ ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์ ดังนี้ จึงกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดี บทบาทหน้าที่จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิชาการของบุคคล 3 กลุ่ม คือ 1. บรรณาธิการ (Editor), 2. ผู้นิพนธ์ (Author) และ 3. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ (Reviewer) เพื่อให้ศึกษาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการ

1) บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อเข้ารับการพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาเนื้อหาบทความที่สอดคล้องกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพบทความในกระบวนการประเมินและคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์

2) บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบบทความในด้านความซ้ำซ้อนหรือในด้านการคัดลอกผู้อื่น (Plagiarism) โดยใช้โปรแกรมตรวจสอบความซ้ำซ้อน หากตรวจสอบพบความซ้ำซ้อนหรือการคัดลอกผลงานของผู้อื่นในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้นิพนธ์หลักทันทีเพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ

3) บรรณาธิการต้องใช้เหตุผลทางวิชาการในการพิจารณาบทความทุกครั้งโดยปราศจากอคติที่มีต่อบทความและผู้นิพนธ์ไม่ว่าด้วยกรณีใด ทั้งในด้านเชื้อชาติ เพศ ศาสนา วัฒนธรรม การเมือง และสังกัดของผู้นิพนธ์

4) บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์และของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในระยะเวลาของการประเมินคุณภาพผลงานวิชาการ และจนกว่าบทความได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่

5) บรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่นำบทความหรือวารสารไปใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

6) บรรณาธิการต้องไม่แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบทความและผลประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงไม่ปิดกั้นหรือแทรกแซงข้อมูลที่แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นิพนธ์

7) บรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

8) บรรณาธิการต้องรักษามาตรฐานของวารสาร รวมถึงพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพและมีความทันสมัยเสมอ

2. บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1) ผลงานของผู้นิพนธ์ต้องเป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน รวมถึงไม่อยู่ระหว่างขั้นตอนการพิจารณาตีพิมพ์ที่ใด

2) ผู้นิพนธ์ต้องไม่คัดลอกหรือลอกเลียนผลงานของผู้อื่น โดยต้องมีการอ้างอิงทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงในเนื้อหาบทความของตนเอง และผลงานต้องไม่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรใด ๆ

3) หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร ผู้นิพนธ์ควรตรวจสอบให้แน่ชัดว่าได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง

4) ผู้นิพนธ์ต้องเปิดเผยแหล่งทุนสนับสนุนการทำผลงานทางวิชาการ และระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (หากมี)

5) ผู้นิพนธ์ต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี แล้ว

6) ชื่อของผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในผลงานวิชาการนี้จริง

7) ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี กำหนด

8) ในบทความ ผู้นิพนธ์จะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

9) กรณีที่ผลงานเป็นการศึกษาวิจัยและทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง โดยการทดลองในคนอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และสุขภาพของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้ การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับการพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสาร ถือเป็นขั้นสุดท้าย

3. บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก พิจารณาบทความภายใต้หลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความคิดเห็นส่วนตัว และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

2) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากผลงานทางวิชาการที่ตนเองได้ทำการประเมิน และหากพบว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ เช่น เป็นผู้ร่วมโครงการ หรือรู้จักผู้เขียนเป็นการส่วนตัว หรือเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น

3) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของผลงานวิชาการที่รับประเมินอย่างแท้จริง

-
- 4) หากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที
 - 5) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่พิจารณาแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในระยะเวลาของการประเมินคุณภาพผลงานวิชาการ และจนกว่าบทความได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่
 - 6) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องพึงชี้ให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อน รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขบทความนั้น
 - 7) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้

“การเมืองการปกครองในบ้านเมืองของเรา
จะมีความเข้มแข็งมั่นคง และสามารถอำนวยประโยชน์ที่พึงประสงค์
คือ ยังความเจริญก้าวหน้าและความผาสุกร่มเย็น
ให้เกิดแก่ประเทศชาติและประชาชนได้อย่างแท้จริง...”

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal

เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

โทรศัพท์ 045-352-000 ต่อ 2400 - 2403

เว็บไซต์: <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal> อีเมล: ubru_lawjournal@hotmail.com

พิมพ์ที่: เกษมชัยออฟเซตการพิมพ์ เลขที่ 2 ถนนก้อนสุวรรณ ตำบลวารินชำราบ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190